

ՅՈՒՅԱԿ
ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՅ
ՎԱՆՈՒՑ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԵՒ
Ս. ԴԱՆԻԷԼԻ Ի ԿԵՍԱՐԻՍ

KATALOG
DER ARMENISHEN HAND-
SCHRIFTEN DER KLOSTER ZUM
HL. KARAPET UND ZUM HL.
DANIEL

ՑՈՒՑԱԿ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳՐԱՅ
ՎԱՆՈՒՑ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ԵՒ Ս. ԴԱՆԻԷԼԻ Ի ԿԵՍԱՐԻԱ

ԿԱԶՄԵՑ
ՏՐԴԱՏ ԵՊ. ՊԱԼԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ 1963
Մ Խ Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն Տ Պ Ա Ր Ա Ն

KATALOG
DER
ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN
DER KLOSTER ZUM HL. KARAPET UND ZUM HL. DANIEL

VON
TRDAT BISCHOF BALIAN

WIEN 1963
MECHITHARISTEN-BUCHDRUCKEREI

529001

091
7-13

ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՄԵՐԷՑ
ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԱԼ
Ի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱՐԱՆՈՒԹԵՆԷ Ի ՎԻԵՆՆԱ

HAUPT-KATALOG
DER
ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN
HERAUSGEGEBEN VON DER
WIENER MECHITHARISTEN-CONGREGATION

ՅՈՒՑԱԿ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԵՌԱԳՐԱՅ

ՎԱՆՈՒՅ Ս. ՎԱՐԱՊԵՏԻ ԵՒ Ս. ԴԱՆԻԷԼԻ Ի ԿԵՍԱՐԻԱ

ԿԱԶՄԵՑ

ՏՐԴԱՏ ԵՊ. ՊԱԼԵԱՆ

ՎԻԵՆՆԱ 1963

Մ Ն Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն Տ Պ Ա Ր Ա Ն

KATALOG

DER

ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN

DER KLÖSTER ZUM HL. KARAPET UND ZUM HL. DANIEL

VON

TRDAT BISCHOF BALIAN

WIEN 1963

MECHITHARISTEN-BUCHDRUCKEREI

Յ Ո Ւ Յ Ե Վ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՉԵՌԱԳՐԱՑ ՎԱՆՈՒՑ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ
ԵՒ Ս. ԴԱՆԻԷԼԻ Ի ԿԵՍԱՐԻԱ

KATALOG DER ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN DES KLOSTERS ZUM HL. KARAPET IN CÄSAREA

ABKÜRZUNGEN

Schr. = Schreiber, O. = Ort, D. = Datum, s. = Jahrhundert, Min. = Miniatur

1. Bibel. Schr. Ter Marugē, O. Erzerum, D. 1342, Min.
2. Kommentar zu den katholischen Briefen von Sargis Vardapet. Schr. der Priester Vardan, O. unbekannt, D. unbekannt, vor 1381, Min.
3. Martyrologium. Schr. der Mönch Johannes, O. Mandison i. d. Prov. Casarea, D. 1495, Min.
4. Martyrologium. Schr. Chodja Baldassar, O. Konia, D. 1668, Min.
5. Martyrologium. Schr. der Presbyter Johannes, O. Casarea, D. 1621, Min.
6. Lectionarium. Schr. der Priester Johann, O. im Kloster zum hl. Gregor v. Nyssa, D. 1484, Min.
7. Lectionarium. Schr. der Mönch Sargis, O. im Kloster Paruagrak, D. 1458, Min.
8. Predigtbuch von Gregor Tathewatzi. Schr. Gregor, O. Eustade, D. 1407, Min.
9. Leben der Väter. Schr. der Presbyter Johannes, O. Tigranckerta (Diarbeckir), D. 1599, Min.
10. Evangeliar. Schr. der Presbyter Stephanus, O. im Kloster Tikhay „im Lande Berdik“, D. 1437, Min.
11. Evangeliar. Schr. Serovebe (Seraphim), O. Kloster Akantz, D. 1334, Min.
12. Evangeliar. Schr. Vardan Vardapet, O. Kloster Drazark, D. 1203, Min.
13. Evangeliar. Schr. der Presbyter Stephanus, O. Casarea, D. 1555, Min.
14. Evangeliar. Schr. der Presbyter Gregor, O. Sis, D. 1317, Min.
15. Evangeliar. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. 17. s. (?), Min.
16. Evangeliar. Schr. Gregor, O. im Kloster Dzorotz zum hl. Thoros in Kilikien, D. 1331, Min.
17. Kommentar zu Daniel und Job. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt, Min.
18. Kommentar zu Johannes von Nana (Nonnus), Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt.
19. Kommentar zu Johannes von Nana (Nonnus), Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt.
20. Kommentar zu vierzehn Briefen des hl. Paulus von Cornelius, Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt.
21. Kommentar zum Hohen Lied von Cornelius. Schr. Thaddäus Vardapet, O. Ankara(?), D. 1809.
22. Kommentar zu Ezechiel von Isaias Vardapet, Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. 1788.
23. Des Bischofs Gregor von Nyassa „Worte über die neun Seligkeiten. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. 1788(?).

24. Nerses Lambronzatzi's Kommentar zum Missale. Schr. der Mönch Basilius, O. im Kloster zum hl. Sargis in Casarea, D. 1769, Min.
25. Nerses Lambronzatzi's Kommentar zum Missale. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt.
26. Kommentar zu vierzehn Briefen des hl. Paulus — zum Brief an die Römer von Cornelius. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. 1784(?), Min.
27. Kompilierter Kommentar zu Johannes. Schr. der Bischof Karapet, O. Amida, D. 1780, Min.
28. Ecclesiasticus. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt.
29. Dionysius des Arcopagiten de Hierarchia. Schr. ... Paul, O. unbekannt, D. 1621, Min.
30. Gregor Tathewatzi's Kommentar zu Matthaüs. Schr. der Diakon Johannes, O. im Dorfe Hewkar (Casarea), D. 1749, Min.
31. Gregor Tathewatzi's Kommentar zu Matthaüs. Schr. Harapet, O. Aleppo, D. 1623, Min.
32. Vardan Vardapet's Kommentar zu den Psalmen. Schr. der Priester Jakob, O. im Dorfe Hewkar (Casarea), D. 1752, Min.
33. Nerses Lambronzatzi's Kommentar zu den Psalmen. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. vor 1727, Min.
34. Vardan Vardapet's Kommentar zum Hohen Lied. Schr. Prochoron(?), O. Jerusalem, D. 1726.
35. Georg Lambronzatzi's Kommentar zur Apostelgeschichte. Schr. Johannes, O. im Kloster Chorin, D. 1292, Min.
36. Kommentar zur Apostelgeschichte. Siehe Nr. 35. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. vor 1750.
37. Gregor Tathewatzi's Erklärungen der schwer verständlichen Stellen im Jobkommentar. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt.
38. Sammelwerk aus verschiedenen Kommentaren. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt.
39. Predigt-Sammlungen von Simeon Katholikos. Schr. der Mönch Karapet, O. Edjmiatsin, D. 1770, Min.
40. Sammelwerk aus verschiedenen Erklärungen. Schr. der Priester Astuatsatur, O. unbekannt, D. unbekannt, Min.
41. Sammelwerk kirchl. und geistl. Inhalts. Schr. der Mönch Johannes Markosean aus Casarea, O. im Kloster zum hl. Karapet in Casarea, D. 1823.
42. Sammelwerk. Schr. der Mönch Johannes aus Casarea, O. im Kloster zum hl. Karapet in Casarea(?), D. 19. s.
43. Sammelwerk. Schr. der Vardapet Georg und Jakob aus Talas, O. im Kloster zum hl. Sargis in Casarea, D. 1767 bis 1771, Min.
44. Sammelwerk. Schr. unbekannt, O. unbekannt, D. unbekannt, Min.

KATALOG DER ARMENISCHEN HANDSCHRIFTEN DES KLOSTERS ZUM HL. DANIEL IN CÄSAREA

1 (45) Evangeliar. Schr. der Mönch Hethum Khajkontz, O. im Kloster Drazark, D. 1310, Min.	3 (47) Evangeliar. Schr. der Diakon Khatschatur, O. unbekannt, D. 15. s., nach 1401, Min.
2 (46) Evangeliar. Schr. ein gewisser Arakhel, O. unbekannt, D. vor 1468, Min.	4 (48) Lektionarium. Schr. der Mönch Sosthenes, O. Krim, D. 1346, Min.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԱՆՏԱԿ ՁԵՌԱԳՐԱՑ

Թիվ	Մեծություն	Գիր	Փառանակ	Գրիչ	Տեղի	Բովանդակություն
1	31,5 × 23,5	բուրդեր	1342	Մարտիկ	Կարեն	Առաջին առաջին
2	35,0 × 25,0	բուրդեր	1381	Վարդան	անշայտ	Մեկ կամ քանի
3	36,0 × 25,0	բուրդեր	1495	Ստեփաննի	Մանգրառն	Ստեփաննի
4	42,0 × 27,5	բուրդեր	1668	Գրիգոր	Իգորին	Ստեփաննի
5	38,5 × 28,5	բուրդեր	1621	Ստեփաննի	Կեսարիա	Ստեփաննի
6	32,5 × 21,5	բուրդեր	1484	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
7	36,0 × 25,0	բուրդեր	1458	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
8	27,0 × 17,5	բուրդեր	1407	Գրիգոր	Ստեփաննի	Ստեփաննի
9	29,0 × 20,0	նապակ	1599	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
10	27,5 × 18,5	բուրդեր	1437	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
11	17,5 × 12,5	բուրդեր	1334	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
12	22,5 × 15,5	բուրդեր	1203	Վարդան	Ստեփաննի	Ստեփաննի
13	27,5 × 19,5	բուրդեր	1555	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
14	23,0 × 16,0	բուրդեր	1317	Գրիգոր	Ստեփաննի	Ստեփաննի
15	18,0 × 12,5	նապակ	1317	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
16	17,7 × 12,5	բուրդեր	1331	Գրիգոր	Ստեփաննի	Ստեփաննի
17	31,5 × 22,0	նապակ	1331	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
18	31,5 × 21,5	նապակ	1331	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
19	23,0 × 16,0	նապակ	1331	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
20	33,5 × 21,5	նապակ	1331	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
21	29,5 × 20,5	բուրդեր	1809	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
22	30,0 × 19,0	նապակ	1788	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
23	29,5 × 18,5	նապակ	1788	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
24	29,5 × 20,5	նապակ	1769	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
25	24,5 × 16,5	բուրդեր	անշայտ	անշայտ	անշայտ	անշայտ
26	30,5 × 19,5	նապակ	անշայտ	անշայտ	անշայտ	անշայտ
27	21,0 × 16,5	նապակ	1780	Կարապետ	Կարապետ	Կարապետ
28	21,0 × 15,5	նապակ	անշայտ	անշայտ	անշայտ	անշայտ
29	20,0 × 15,0	նապակ	1621	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
30	21,0 × 15,5	նապակ	1749	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
31	22,5 × 17,5	նապակ	1623	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
32	15,0 × 10,5	նապակ	1752	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
33	21,5 × 16,0	նապակ	1727	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
34	22 × 16,5	նապակ	1726	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
35	25,5 × 17,5	բուրդեր	1292	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
36	18,0 × 13,5	նապակ	1750	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
37	16,0 × 10,5	նապակ	անշայտ	անշայտ	անշայտ	անշայտ
38	28,5 × 20,0	նապակ	անշայտ	անշայտ	անշայտ	անշայտ
39	21,5 × 16,0	նապակ	1770	Կարապետ	Կարապետ	Կարապետ
40	13,5 × 9,5	նապակ	անշայտ	անշայտ	անշայտ	անշայտ
41	22,5 × 15,5	նապակ	1823	Ստեփաննի	Ստեփաննի	Ստեփաննի
42	21,0 × 15,5	նապակ	անշայտ	անշայտ	անշայտ	անշայտ

Թիւ	Մեծութիւն	Գիր	Ժամանակ	Գրիչ	Տեղի	Բովանդակութիւն
43	$20,5 \times 16,0$	նստրդիւր	1767	Գէորգ	Ս. Սարգսի	ժողովածոյ
44	$22,0 \times 16,0$	նստրդիւր	սղեյսյա	սեյսյա	սեյսյա	ժողովածոյ
1 (45)	$23,5 \times 16,0$	բուրդիւր	1310	Հէթուճ	Դրագորի	Աւետարան
2 (46)	$24,5 \times 14,5$	բուրդիւր	1468 է յոճ	Առաքել	սեյսյա	Աւետարան
3 (47)	$20,3 \times 15,0$	բուրդիւր	ժեյսի	Խաչատուր	Յովնէի	Աւետարան
4 (48)	$35,0 \times 25,0$	բուրդիւր	1346	Աստիւհէն	Եսայէի	ճաշարգիւր

1.

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁ

29Ա = 1342

ԿԱՅԱՐ՝ Ի՛իճ արեւելեան, փայտակազմ կաշե-
պատ: — ՆՈՒԹ՝ քուղը: դեղնագոյն, պիճի եւ ողոր-
կեալ: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 31-50 X 23-50 հրդմիք: ԹՈՒՂԹ՝ 546 կամ 1092 էջ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ մաքուր
եւ լաւ պահուած: — ԳԻՐ՝ բոլորգիր, մաքուր, մի
գրչի գործ, սեւ մեյանով գրուած: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝
երկսիւնակ, 25 X 17-50 հրդմ. սիւնակաց միջեւը
եղած քացը 1-75 հրդմ.: — ՏՈՂՎ՝ 44—50, տեղ տեղ
60: — ԴԱՏԱՐԻ՝ քղ. 3ք, 12, 217ք, 419, 433ք,
457ք, եւն: — ԽՈՐԱՆ՝ մեծ եւ քուով 18: — ԿԻՍԱ-
ԽՈՐԱՆ՝ ամեն գրոց սկիզբն, քուով 55: — ՎԵՐԱՆ-
ԳԻՐՔ՝ կարմրու: — ԽՈՐԱՆԳԻՐՔ, ՍԱՃՅԱԳԻՐՔ՝
կապտո գոյն: — ԹՈՒԶՆԱԳԻՐՔ՝ եւ ԶԱՐԴԱԳԻՐՔ՝
կարմրագոյն: — ԼՈՒՍԱՆԱԳԱՐԳՐՔ՝ քաց ի մանր
մուկներէ, քուով 910: — ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ՝
քղ. 1ա, քղ. 4ք ժամանակագրականք, քղ. 34ա, քղ.
62ք, քղ. 91ա, քղ. 107ք, քղ. 143ա, քղ. 217ա,
քղ. 239ա, քղ. 408ք, քղ. 540ք, 911ք յշտկոն, կամ
նաեւ այլ եւ այլք: — ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ՝ —
29Ա = 1342: — ԳՐԻԶ՝ տէր Մարտիկէ: — ՏԵՂԻ՝
կարծիք: — ՏԵՐ՝ նոյնիմէ գրիչն, եւ յետոյ իր ողորդն
Աւիկտինիւս, եւն: — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ՝ մատենիս
սկիզբն եւ վերջն երկուքնամե մագաղաքեայ քեթ-
քեթը մկրատելով համած են: Տեղ տեղ յուսանցքնե-
րուն վրայ տարբերութիւնք նշանակուած են:

1. Թղ. 1ա. Յատուարան Առականց Սո-
լամոնի, ցանկի եւ գլխի Ասականց Սողո-
մոնի: Թղ. 1ք, Նախադրութիւն եւ ցանկ
Ժողովոյն: Գլուխ Ժողովոյն:

2. Թղ. 2ա. Նախադրութիւն Երկոյ Էր-
զոյն: Թղ. 2ք, Գլուխ Երկոյ Էրզոյն Սողո-
մոնի:

3. Թղ. 2ք. Նախադրութիւն Դ. զրոյ
Իմաստութեան: Գլուխ Դ. զրոյ Իմաստա-
թեան Սողոմոնի:

ՊԱՆԱՆ. ՅՈՒՆԱՆ.

4. Թղ. 4ա, Օրհնութիւն խաղողոյ զոր
արարեալ է Ս. Կաթողիկոսն Հայոց Ներսէս:
Շարական մը «Փառք սուրբ խաչին», քարոզ
մը ԼԷ աղօթք. (Սկիզբն): Տէր Աստուած Հայր
անսկիզբն...

5. Թղ. 4ք. Օրհնութիւն վասն Էրաշտի.
Աւետարան, Գարոզ, Աղօթք. (Սկզբն): «Տէր
Աստուած մէր, որ յաղաղս առ քեզ նա-
խանձուն»:

6. Թղ. 5ա. 1. Նախադրութիւն Մենն-
դոյ: Գլուխ Մենդոյն: 2. Նախադրութիւն
Ելից:

7. 5ք. Գլուխ Ելից:

8. Թղ. 6ա, Նախադրութիւն ՂԷւտակա-
նին: Գլուխ ՂԷւտականին:

9. Թղ. 6ք. Նախադրութիւն Թուոյ.
Գլուխ Թուոյ, Նախադրութիւն Բ. Աւրինաց
ԼԷ Գլուխ...:

10. Թղ. 7ա. Նախադրութիւն զրոյն
ՅԷսայոյ ԼԷ Գլուխ...:

11. Թղ. 7ք. Նախադրութիւն Դատա-
ւորաց: Գլուխ Դատաւորաց:

12. Թղ. 8ա. Յատուարան Նախակար-
դեալ թաղաւորութեանց: Նախադրութիւն
Թաղաւորութեանցն:

13. Թղ. 8ք. Գլուխք առաջին Թաղաւո-
րութեանց:

14. Թղ. 9ա. Գլուխք երկրորդ Թաղաւո-
րութեանց:

15. Թղ. 9ք. Գլուխք երրորդ Թաղաւո-
րութեանց:

16. Թղ. 10ա. Գլուխք չորրորդ Թաղա-
ւորութեանց :
17. Թղ. 11ա. Յառաջաբան Ա. և Բ.
Մնացորդացն. Գլուխ Ա. Մնացորդացն :
18. Թղ. 11բ. Գլուխ Բ. Մնացորդացն
(և Գլուխ մին ալ պարզէս) Ճիտեցու Աս-
տուած ընդ Ազամայ է անդամ, և ընդ Եւայի
Գ. անդամ, ընդ Կայէնի Գ. ընդ Նոյի Բ...
և և և և :
19. Թղ. 13ա. Նոյնեղք, Բրեքիք. որ
կոչի Աբարածք :
20. Թղ. 34բ. Ելլամովք որ կոչի Ելք :
21. Թղ. 51բ. Որդիիկայք, որ կոչի Ղև-
տահան :
22. Թղ. 62բ. Նուարիզդաբեր, որ
կոչի Թիւք :
23. Թղ. 77բ. Դաքարիս, որ կոչի Երկ-
րորդունն օրինաց :
24. Թղ. 91ա. Յեռաբէն, որ կոչի
Յեռուն :
25. Թղ. 99ա. Սոսքիմն, որ կոչի Դա-
ստուբեր :
26. Թղ. 106բ. Նախազրութիւն, և
Գիրք Հոսկից :
27. Թղ. 107բ. Մահք մարդարկից.
ա. Մահ Հեղիտ քահանայի : բ. Մահ Նա-
թանա մարդարկի : գ. Մահ Յովաստ մար-
դարկի : դ. Մահ Եղիտի : և. Մահ Եղիտի
մարդարկի : զ. Մահ Ջաքարեաի հօրն Յո-
վանու :
28. Թղ. 108ա. Մաղափիմն, որ կոչի
Թաղաւորաց :
29. Թղ. 121բ. Երկրորդ գիրք Թաղա-
ւորաց :
30. Թղ. 131ա. Երրորդ գիրք Թաղա-
ւորաց :
31. Թղ. 143ա. Չորրորդ գիրք Թաղաւո-
րաց :
32. Թղ. 153բ. Դաբբէլովիմն, որ կոչի
Մնացորդ ատալին :
33. Թղ. 165բ. Երկրորդ գիրք Մնացոր-
դաց :
34. Թղ. 180. Նախազրութիւն և ցանկ
Եցիկ :
35. Թղ. 181ա. Մարդարկութիւն Եցիկ,
և ակտիկ, և խօք ընդ Աստուծոյ :
36. Թղ. 191ա. Գիրք Երբ ատալին :
37. Թղ. 196բ. Հանդամանք գլխայ Էրկ-
բորդ Երբայ :
38. Թղ. 199բ. Նախազրութիւն գրոց :
38. Թղ. 199բ. Նախազրութիւն գրոցն
Նեւմայ :
39. Թղ. 200ա. Գլուխք գրոցն Նեւմայ,
և Բ. ընդ Նեւմա որդայ Աբաղից :
40. Թղ. 204բ. Նախազրութիւն գրոցն
Եսթիւրայ, և Գիրք Եսթիւրայ :
41. Թղ. 208բ. Նախազրութիւն գրոցն
Յուլից, և Գիրք Յուլիցայ :
42. Թղ. 213բ. Նախազրութիւն Տուրի-
կայ՝ և Գիրք Տուրիկայ :
43. Թղ. 216բ. Նախազրութիւն Յարայ :
44. Թղ. 218բ. Պատմութիւն Յարայ
Էրանիւր և Համբերդիկ :
45. Թղ. 228ա. Սաղմոսք Դաւիթի, կա-
նոնիկուս քանոնած. վերջը աղօթք Ման-
սէի Թաղաւորին :
46. Թղ. 252ա. Առաք Սաղմոսնի,
որդայ Դաւիթ մարդարկին, Եկլիսիասդէն
որ կոչի Մայասովք :
47. Թղ. 271ա. Իմաստութիւն Յիսուս
որդայ Սիրաբայ :
48. Թղ. 278ա. Յառաջաբան մարդա-
րկին Եսայիս, Գլուխք Եսայիս մարդարկին :
49. Թղ. 279ա. Մարդարկութիւն
Եսայիս :
50. Թղ. 297բ. Մահ Եսայիս մար-
դարկի :
51. Թղ. 298ա. Նախազրութիւն և
գլուխք Երեմիա մարդարկի :
52. Թղ. 299ա. Գիրք Երեմիայ մար-
դարկի :
53. Թղ. 315բ. Գիրք Բարուբայ որդի
Նեբուպ :
54. Թղ. 317ա. Սրբայ Երեմիայի որդի :
55. Թղ. 318բ. Մահ Երեմիայ մար-
դարկի, և Գլուխք Երեմիայի Եկեղեցի մար-
դարկի :
56. Թղ. 319ա. Գլուխք գրոց Եկեղեցի
մարդարկի :

57. Թղ. 320ա. Տևսիլ եղեկիկէլի քահանայի որդւոյ Բուդեա, զոր հետեւ ի վերա Գորուր զետոյ :

58. Թղ. 334ր. Մահ եղեկիկէլի մարդարէի : Նախադրութիւն Դանիէլի մարդարէի :

59. Թղ. 335ա. Մարդարութիւն Դանիէլի :

60. Թղ. 344ր. Նախադրութիւն Թալիսալի, որ կոչի Լիդատասն մարդարէիցն և ցանկը : Թղ. 346. Ուփէլ՝ թղ. 349ա. Յովել : Թղ. 350ա. Ամոյս : Թղ. 352ր. Արդիտ : Թղ. 353ա. Յունան : Թղ. 354ա. Միւրիա : Թղ. 355ր. Նաուտ : Թղ. 356ր. Ամրակում : Թղ. 357ր. Սոփոնիա : Թղ. 358ր. Սնչեա : Թղ. 359ա. Չաքարիա : Թղ. 362ր. Մաղաքիա :

61. Թղ. 349ա. Մահ Ուփէլ մարդարէի : Թղ. 350ա. Մահ Յովելոյ մարդարէի : Թղ. 352ր. Մահ Ամոյսոյ մարդարէի : Թղ. 353ա. Մահ Արթիւ մարդարէի : Թղ. 353ր. Մահ Յունան մարդարէի : Թղ. 355ր. Մահ Միւրիա մարդարէի : Թղ. 356ր. Մահ Նաուտոյ մարդարէի : Թղ. 357ա. Մահ Ամրակումոյ մարդարէի : Թղ. 359ա. Մահ Սնչեա մարդարէի : Թղ. 362ա. Մահ Չաքարիա մարդարէի : Թղ. 363ր. Մահ Մաղաքիա մարդարէի :

62. Թղ. 363ր. Նախադրութիւն և Կլուխք առաջին զորոյ Մակարայեցոյն :

63. Թղ. 364ր. Գիրք Մակարայեցոյն առաջին :

64. Թղ. 376ր. Նախադրութիւն Բ. Մակարայեցոյն :

65. Թղ. 377ա. Գիրք Մակարայեցոյն Բ.

66. Թղ. Նախադրութիւն Գ. Մակարայեցոյն :

67. Թղ. 386ա. Գիրք Մակարայեցոյն Գ. :

68. Թղ. 390ա—402ա. Յանի և Նախադրութիւնք Աւետարանաց : Յատաճարան և ցանկը Գործոց առաքելոց : Յատաճարան եօթանկունց թղթոցն Կաթողիկոսաց : Գլուխք թղթոցն, Նախադրութիւն Պաղարի առաքելոցն ևս ևս :

69. Թղ. 402ր. Յաղպոյ Էրկոտասուն առաքելոցն և Եթանասուն Էրկոտաքելոսացն Քրիստոսի թէ ո՛ր իւրաքանչիւր սքի նոցանէ թարգմանց :

70. Թղ. 404ա—414ա. Կտակ Ռուբէնի. Կտակ Շմաւոնի, Կտակ Ղեւոյ, Կտակ Յուզայի, Կտակ Իսաքարայ, Կտակ Չաբուդոնի, Կտակ Դանայ, Կտակ Նեփթալմայ, Կտակ Գաղաթ, Կտակ Ասերա, Կտակ Յովսեփայ, Կտակ Բենիամինի :

71. Թղ. 414ա. Պատմութիւն Ասանեթայ կնոջն :

72. Թղ. 418ա. Աւրհնութիւն խոստովանութեան Ասանեթայ :

73. Թղ. 420ա—458ա. Զորք Աւետարանք, Մատթէոսի, Մարկոսի, Ղուկասոս, Յովհաննու :

74. Թղ. 469ա—516ր. Գործք Առաքելոց :

75. Թղ. 517ա. Նախադրութիւն Յայտնութեան Յովհաննու առաքելոցն :

76. Թղ. 518ա. Յայտնութիւն Յովհաննու Աստուածաբանի :

(Հետեւեալք ևս կան) :

1. Թղ. 525ա. Կանոն Վուր օրհնելոյ, յաւուր մեծի Յայտնութեան :

2. Թղ. 526ր. Կանոն կոշումն առ յապաշխարութիւնք արձակումն զապաշխարողոյն կարգեալ Յովհաննու Մանդակունոյ ի մեծի Նշով իմա Ե. շարթովջ) :

3. Թղ. 529ր. Կանոն ոսոնուայ առնելոյ :

4. Թղ. 531ր. Բարոյ պատուիրանի :

5. Թղ. 533ա. Աղաթք և օրհնութիւն Ժողովրդեան. (Սկիզբն) . Աւրհնեալ է առնաւորք Էրրորութիւնոյ համափառութեամբ միարան . . . :

6. Թղ. 534ա. Կանոն Երեման Ս. Խաչին և թուղթ Կիրիլի Երուսաղեմացոյ փառն Էրեւելոյ նշանի Խաչին յերկնց : (Սկիզբն) ճիշդաւորք առաւածաբարի և բարեկաշտի, Աւգոստոս կայսեր Կոստանդեան . . . :

7. Թղ. 534ր. Մեծի հրաշափառ Գալուստեան Ս. Հոգւոյն, Էրանելոյն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի՝ ներսեպեան առաքելոյ ի Նշովն աւուրք. Հիմալ և զարմանարի :

1 իմա Ն. Լամբրոնցոյ, արքեպիսկոպոսի Տաթևի :

(Սկիզբն), «Ստեփան սիրայ սրտիս բաղձանայ նուրբիկը ցրանս աղքատ մտայ իմաց աւուր մեծի...»:

8. Թղ. 537ր. Ֆրէր Տիմանյան վարդապետի ստացեալ, յաղապ ղդիման Հայոյն սրբայ ի Հօրէ, ի խնդրայ թաղաւորին Հայոց մեծայ Հէթմայ, և սուրբ եղիակոյստին Անտարդոյ Տ. Յայանէտի. (Սկիզբն) Այր պարզամիտ ամենաբարձր և մեծագարգ իշխան Հէթմ. և ի շնորհացն Աստուծոյ թաղաւոր մեծարդոյ Հայաստանեայց...»:

9. Թղ. 539ա. Աղօթք Յովհաննոս Ոսկերեանի ստացեալ յամենաուրբ երբորդութիւնն:

10. Թղ. 540ա. Կանոն Վարդապետին:

11. Թղ. 543ա. Կանոն Օմանն Հիւանդաց: (Թղ. 546. գիրքս կր վերջնայ):

ՅՈՒՅԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԷՐ:

1. Թղ. 1ա. (բայց զոյն միշտնով՝ օտար գրիչ) — Ով սիրեցեալ եղբարք իմ, հաւատարիմ որդիք սրբոս Հի մօր եկեղեցւոյ կաթօղիկիս, բարեմիտ ընթերցողք՝ այսմ Աստուածատունիկ Քարապետին, քանզի՛ սա՛ է գրախոս աստուածային՝ յորմէ՛ եյանէ ապրիւր... Վասն որոյ ճշմարիտ քահանայն տէր Մարտոզէ՛ խնդիր զորով ծարաւի սիրով այսմիկ աղբիւր քրոյ ղդիսցելոյ ի Լիբանանէ, յորմէ՛ աղբիւրէ սրբեալ ընդաւուր շնորհ և եղիտ զգանձա զայս՝ ծածկեալ յաղաբակոջ, այսինքն յաղապ Հայոց, զորս գտեալ զպիլոս այս տէր Մարտոզէ՛ և թաղաց, այսինքն ե՛ղ ի սրտի իւրում, ըստ Սարգիսին՝ եթէ ի սրտի իւրում... Վասն սրբին խնդութեան՝ երթեալ վաճառեալ զամենայն ինչ զոր ունէր, այս է ամենայն կենդանոյական հոգեոյ ղրաւաւ մնալ ասացեալ. ողջախոհ իմն մարտիկեան առ այս յարեալ՝ ըստ ասացելոյն Անյայթին: Եւ զենաց զաղաբակիս զայս: Ով զեկեղեցկաւոյն վաճառահանութիւնս, զի զենալ իրն զըջեաւ հաստատի, և զըջեալն՝ բերեալ... խնեօքն(?) : Վասն որոյ տէր Մարտոզէ՛ն իւրական ճեռամբ զըջեալ զրօմանդակի գիրքս զայս: Եւ ես աղքատս ֆրա Օդոտոնիոսս, կոչեցեալ Աւետիք արեգա ինդրեմ յիշէլ առ Տէր Յիսուս, նովիմր հարց զորով: ա՛, ա՛, ա՛:

2. Թղ. 4բ. (ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ) :

Ա. — Մարտոզէ՛ն թիլն. Յամա մարգեղութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ՌՅԺԱ (1311) և ի Հայոց թիւն ԶԿ. (= 1311) և ի փոքրն ՄԴԲ. (= 1311) : Տանուակն Ջրհոսն : Վերադիրն ԺԲ : Եւթնեակն. է. Յամաւանս Ահեկի ԺԲ : Օրն Եր. ի լուսնին ԻԲ : Եւ եղև հարսանիք նորա ԶՀԳ. (= 1327) : Տանուակն եկաւորն : Յամաւանն Մարերի ԺԸ : օրն ԵՀ. : Եւ եղև երէց ԶՀԸ. (= 1329) յառիւծն, յամաւանն Հրօրտի Ի : Սուրբ Բաղորն կերակրն»:

Բ. — Աւետիսն թիլն ՌՅԻԲ (= 1332) : Եւ ի Հայն ԶԶԱ. (= 1332) : Տանուակը Կալանն : յամանն մարտ ԺԲ. ի Սահմի ԻԴ. աւրն ԶՀ. յառաջին ժամն, լուսնին ԻԲ. ապուհայցի փոքր ստեղին :

Գ. — Ի ԶԳԱ. (= 1342). թիլն. երէկ որդին ստանայի հաճի թաղացի բաղամ հեծեղք, և աւերեաց զԿանոն քաղաք իւր զաստուղն, յամեանն արեղ Ժ. օրն ԶՀ.

Դ. Աւետիսն մայրն Գոհար խաթուն հանդեաւ առ Քրիստոս ՌՅԻԱ. և ի Հայոցն ԶԳԴ. (= 1345). յամանս փեղբորաւ Զ. օրն Եր. յետ լարեկի. ստանալ իտոյն, զոր Տէր Աստուած պարզեկեցէ նմա զերկնից արքայութիւնն :

Ե. — Ի թիլն ՌՅԵԸ (= 1348). եղև մահադաւաճամ յամենայն աշխարհ, և յամաւան գեղեղմերի ԺԷ փոխեցաւ առ Քրիստոս զերբարոյս և զովելի, զաւակն իմ՝ Եր. սէն ԺԱ. ամաց. և Աննա խաթուն Ը. ամաց. և սուգ անմիթիթար թողին բաղամեղ ծնօղիս իւրեանց Մարտոզէ՛ երկրոյ :

Զ. — Ի նահանգս նեոտղաց Աստուածաղան քաղաք Կաթնայ, յառաջորդութիւն այսմ աշխարհի, սրբանեալ և առաքինաւոր, մեծ վարդապետի և իմաստուն հոգևոր թարգմանչի և երազալիբ զըջի, հեղ և խոնարհ հոգոյ Տ. Թաղէսի եղիակոյստի կամօք և կարգութեամբ նորին, և օշնականութեամբ ամենակարգուն Աստուծոյ, յամի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ըստ մարմնոյ ՌՅԾ. և մԿԼ. (= 1351) թիլն, յամանս Յուլիոս, սկիզբն եղև շինելոյ սուրբ և զերազարկան հոգևորաւ տաճար :

րիս, որ յանուն սուրբ Հրեշտակապետին Միքայելի, զոր Տէր Աստուած բարեխօսութեամբ սուրբ Աստուածածնին և սուրբ Հրեշտակապետին և ամենայն սրբոցն, հասուցէ փութով յասարտումն :

Ի. — Յամի Տևան ՌՅԻԼ. (= 1348) և ի Հայոց թիֆլ ՉԴԼ (= 1348), տանուակրն Ջուկն, յամենան յեպանմբեր ԺԺ. աւրն շր. կազր զէմբրն (պսպլս) աշնուային, ի յԱստուածապաշ քաղաքն Կաֆայ, յաստիորդոյթեան սուրբ տևան տէր Թադէսի, վասն այն զի տէր Կալիսոպան ստ Պապն էր դնայել, հրամանաւ իր վիշաբին Ճրաւ Ընդատմին ի սան Ճրանցիսի Եկեղեցին տէր Ստեփանոս Կալիսոպան մականան Մալայ, զիս զՄարուզն նոր Երեց ձեռնադրեալ :

Ը. — Յամի Տևան, ՌՅԾ 2 (1356), և ի Հայոց թիփն ութ (Պ)ձԵ (= 1356), Տանուակրն Կարիճն, յամենան Յունիս ԺԸ, օրն շաբ. ամանային Եղանակին : Աւետիսն էստ զսուրբ կարգն քահանայութեան, ի սրբանեալ Կալիսոպանն ի տէր Թադէսի, յաստուածապաշ քաղաքն Կաֆայ, և զատմի սրատարալն մտառոյ ի Յուլիս Ժ. օրն Կիթակի :

Թ. — ՌՅԿԳ. (= 1363) ամին տևան, մարտի ԺԳ. և ի Հայոց ՊՁԲ (= 1363) ի Սահմի ԻԳ. սարին Եկաւորն. Ը. ԻԸ. օրն ԲՁ. ի յութ մամն, Աւետիսն էստ ըզսուրբ կարգն Դօմինիկոսի խոտտովանդի :

Ժ. — ՌՅԿԱ (= 1361) թիւն Տևան, Եղեւ կրկին մահատարածամ ի Յուլիս ամսոյ մինչ ի յունիսրն :

ԺԱ. — (բայ մկան, այլ գրիչ) : Յամի տևան Յիսուսի Քրիստոսի, ՌՅԿԶ (= 1366) Յունիկոսի ա. պատուական քահանայ, Երազդադէպն բոլոր հին և նոր Կտակարանացն և և և քարոզողն, նաև բարձրաձայն փողն և քաղցրահնչող երգեցողն, տէր Մարուզէ փախեցաւ ր(ա)րիոր մահաւամբ ի Քրիստոս :

Յ. ԹԳ. 34ա. (բայ պոյն մկանով այլ գրիչ) : Ջնուաստ ստառապեալ ոգի աբեղայս ըզՓր. Օդոտարնու, Երեմի Աւետիք կոչեցեալ, աղաչեմ յիշել առ Տէր սրտի մաքր, նաև զՄարուզէ քահանայն զդրչողն այն Աստուածաշունչ զրոյս, զփոխեցեալն ի Տէր :

4. ԹԳ. 43բ. ՉՄարուզէ սուս անուն Երեցուկս աղաչեմ յիշել առ Քրիստոս :

5. ԹԳ. 91ա. Յիսուս Քրիստոս յոյոյ Հայրական ծոցոյ ծաղումն անճառական, ընդ Հօր անսկզբնական, և և ընդ Հոգւոյ միասնական, խնդրեալ զմարդեալ ոչխարս բանական, զՄարուզէ սուս Երեցս որ բիր բանաբարոյ և մարտական. զայս մատենի, սուղարս զրեղական, զի թէլոյտ արհեստիս սրբապետական, սակայն ի մեղաց ոչ շատական, վասնիչ զանձուց տէրունական և ամենիւ տարաբանական, այլևս վատեցն բնգունական, և մամանալ անդլական, այլ զու խնդրեալ այցուական, զթիւով թիւամբ ըզմ Հայրական, բնիւ զմարդեալ քարաւասական, վերտար ի դասն Հրեշտակական, քեզ փառք ի բնաւից ներքոյական, արժանի արայ զիս սուկ զամէնն նուագական, զիմ փրկիչ Յիսուս տևանիլ ի փաստ Հայրական, Իցէ՞ արդեօր տալ ինձ բամբ ի կեանս տէրունական, և քեզ փառք և պատիւ միշտ յուր տեան. ամէն : զԿուսար խաթնուն յիշեալ տէր :

6. ԹԳ. 107բ. Չկեկիլ զբիշս զՄարուզէ տրուպ քահանայ և զամուսինն իմ զԻոնար խաթնուն որ Հանդեալ առ Քրիստոս. աղաչեմ յիշել ի տէր Յիսուս Քրիստոս :

7. ԹԳ. 143ա. Ջարանեալ և զիսնարհ Հոգի քահանայն զՊօղոս, և զձնողն նոյս զՄարտիրոս քահանայ և զՄկնադրից զՀանդեցեալսն ի Քրիստոս. աղաչեմ յիշել ի տէր Յիսուս Քրիստոս ով սուրբ ընթերցողք, և զրազմամեղ ծրուպ զՄարուզէ :

8. ԹԳ. 271բ. (բայ զպն, այլ զրիչ) .

Աղբոր բանի յոր կոյանի .

Ի իսեալ սուրբ արածանԱ

Կրկին անուամբ ի լ[ր]տողեցալ

Որոյ մեռամբ շարադրեցալ

Ի իսթեալ իսիճ իսկ յանուանի

Սոյն Աւետիս Աւետադինի

Ճարաշխարհիկ զպիւր աղաճ

Իսկ մոլութեամբ ամենասոճ

Նոյն աղաղատ արաղաղալ

Որով ի ձկնջ իսկ յիշեցի

Ի իսիս անոցքն իմ Հայցուած Ս

Սաղև նոքին զրեւցին ի լոյ՛՛՛

Չգործնական և զարդիւնական ընթերցողութեան ապաւինելու օրինակներ տալու, զի որքան չափովեք այսմ տիեզերքայն Աստուծոյ շունչը զորոյս ընթերցմամբ կամ օրինակելով, գոնարժան հոգս զԱւետիկ արեւոյս և զուրկ-դախառ ծնողին իմ զՄարութէն քահանայ զգրելն այն կտակարանաց, և զմայրն իմ գիտնար խաթնան, որ բազում աշխատեցան ի սոյն զերքս, և զսա յեղատակ թողել ինքեանց ի ձեռս իմ, և փոխեցան ի Բերնատոս, մասն որոյ և զուրկ ի շահ ուղեց ձերոյ և ի փրկութիւն նոցայ, յիշատիք Տեառն ընդ նոսին և զիս, բարեմխտ եղարք:

9. Թ. 239ա. Չարարժան և զարգմանիկ գծող զՄարութէն սուտ անուն քահանայ և զծնողն իմ զԱւետիկ քահանայ և զԱննա զփոխեցեալսն ի Բերնատոս, ապաւինել յիշել ի Տէր. և սխալութեան և անարուեստ գրիչ մի մեղադրէ՞ք ի կար իմ սղջափէ ք, և Աստուծո զձեզ յիշէ, ամէն:

10. Թ. 468բ. Բերնատոս որոյն Աստուծոյ Աստուած ճշմարիտ յորժամ զսա փառօր հօր զատել զկենդանիս և զմեռեալս, յայնմ

սուրբ առեկին, ողորմես ինձ մեղադարտ ծառայի ք, Մարութէն սուտանուն քահանայի, և ծնողաց իմոց Աւետիկ քահանայի և Աննայի. և զաւակաց իմոց Ստեփնէսի և Աննայի, փոխեցեալսն առ քեզ, ապաւինէ:

11. Թ. 546բ. (Գլխաւոր յիշատակարան). Գառք Հօրն անձին, անեղ աներբ խակականին, և միածին նորա Բանին, անձառ ծննդեալսն Հայրենին. և սուրբ Հոգւոյն միշտ փառակցին, ամենատառ պարզեւտուէին, միոյ ընտրեալն և միշտ ձեռն, զերակատար երից անձին, կատարողի արարածին, յանցեալն յայմառ յապաղային, և անսպառ յախտնին, ամէն: Արդ զբեցաւ սուրբ և տեղեկարայն Աստուածաշունչ զերքս այս յա՛մին ծննդեալն Տեառն մերոյ Յիսուսի Բերնատոսի, ՌՅԽԲ. (= 1342). և ի թիվն Հայոց 29Ա. (1342) ի մայրաքաղաքին Կարնոյ, առ զմանն սրբաւոյն Աստուածածինս, օգնաւ կանխեմամբ և շնորհօք սորա, ձեռնարբ բարձրակց և խեղճ զբժի Մարութէն: Մեծ խնդութիւն է զբժին յորժամ ի վերջին զծնն Հասանէ:

2.

ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆ ԹՂԹՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԵԱՅՑ

ՊԼ = 1381Էճ առաջ:

ԿԱՅՄ՝ հին արեւելեան, փայտեայ կաշեպատ: — Նիհի՛ր՝ հատկել մագաղաբ. ճերմակ ու դեղնագլուխ, խառն: — ԹՈՒԴԹ՝ 617 համ. 1234 էջ: — ՄԵՆԵՌԹԻՒՆ՝ 35×25 հորմ: — ԳԻՐ՝ մեծ քաղաք. զիս. սեւ մեղան, մի գրչի գործ: — ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ երկսեռեան, 28.5×18.5 հորմ. սևմակաց միջիս եղան բաց միջոցն է 2 հորմ: — ՏՈՂԻՐ՝ (մոռացմամբ նշանակած չեմ): — ԿԱՄԱՐՈՒՆԻՐ՝ բռնով 4: — ԵՃԵՐԱՅԱՐԻՐ՝ բռնով 20: — ՎԵՐԵԱԳԻՐ՝ կարմաւ եմ: — ԴԱՏԱՐԻ՝ էջ 178: — ՀԱՆԳԱՄԱՐ՝ մաքուր պահուած: — ԵՆԴԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ էջ 90, 154, 313, 369: — ԶԱՄԱՆԱՐ՝ ամենօր. քայց 1381Էճ առաջ: — ԳԻՐԶ՝ վարդան բախանայ: — ՏԵՂԻ՝ ամենօր: — ՏԵՂԻ՝ գրիչն ու եղարք: — ՏԵՂԵՆՈՒԹՅՈՒՆ՝ կիսախորամբ և կեղծազարդ հին կ'ընդունի բեռն: քայց ոչ ամենից ճշմարտութեամբ ու զոմաւոր եմ: Մատենայ վերջեմ ճանի մը քերքեր ինկած ըլլալուն համար գլխաւոր յիշատակարանը կը պակսի, եռտեղաբար ժամանակն ու տեղին ամենօր կը մնան

ինչպէս ըսի՞մ վերիւ. սակայն մասնաւոր համառօտ յիշատակարան մը յայնմպէս կ'ընդունի ք ՊԼ. Հայոց քաղեակնին եղիպտոս տարուած է. ամէկ Ս. Կարապետի վանքը քերուած: Մատենայ մեջտեղէն մէկ երկու տեղ մագաղաքեայ քերքեր ինկած ըլլալուն ամենց տեղ քաղքեր գրուած են. տեղ տեղ վերջոյն արուած. տեղ տեղ ալ քաղքեր պատուած են:

Մատենայն է Մեկնութիւն Թղթաց Կաթողիկեայց:

1. էջ 9. Պատճառք թղթոյն Կաթողիկեայց Առաքելոյն (Սկիզբին) Ձեր պարգևացն Բերնատոսի զօր...

2. էջ 24. Սուրբի որոյ և անյողթ վարդապետն Մեկնութիւն արարակ սուրբ թղթոյն Կաթողիկեայց, նախ և առաջին թղթոյն Եակովբայ և այլոց սրբաբանեցն

նորին գործակցացն: (Սկիզբն) Աստուածոյին տեսութիւնաց և իրազուժեանց պարտպել մտաց այնոցիկ է որաց . . .

3. էջ 314. Նորին Սարգիս սրբոյ վարդապետի, մեկնութիւն թղթոյն Յուդայի եղբարս Յակովբայ:

4. էջ 404. Մեկնութիւն նորին Սարգիս կրտսրոյ: Առաջին թղթոյն Յովհաննու Աւետարանչի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. էջ 99. Զիւնատուր, և գՏրացու, և ԿՎատու, և ԿՎարդան, և զԾնողան մեր յիշելովք ազալեմ, և Քրիստոս զձեզ յիշէ ողորմութեամբ իւրով:

2. էջ 154. Որք բնթխելով և լսելով աւետիք ի աման գատապղեւ զծոպս ԿՎարդան և զԿարպրան իմ զիւնատուր և գՏրացու. և զԾնողան մեր և զամենայն ազգայնս յիշելովք առ Քրիստոս, և առ Քրիստոս զձեզ յիշէ, ամէն: (Կր լրկելուի այս յիշատակարանը էջ 206, 244, 275, 343, եւ 408):

3. էջ 313. Տէր Աստուած անոխակալ և

բարեզուժ ժամենայնի, ի մեռանգամ գալուտանն ըս, յորժամ նորդեա զտիեկերս, նաւափետուր զարեւոյս զՎարդան, զՆաւատուր, և զՏրացու, և զԾնողան մեր և զԿրիստոսն և որք սրտի մտաւ զմեզ յիշէ և զամենայն Հաւատացեալս ի քեզ փառք յաւիտեանս: Ողորմեա Քրիստոս՝ Սարգիս քահանայ և Կիրակոս կրօնաւոր և Հոռոմ ափեւա և ծնողաց նոցա որ ետան զգին մազազաթիւս, այլև Ատփաննոս կրօնաւոր Տաւեկցի որ բացում աշխատեցաւ և զամենայն եկրայրութիւն տան Հոռոմ քահանայք և կրօնաւորք և Հաւատաւոր կանայք զորոց զանաւանքն զընդէ Քրիստոս ի զիրն կենդանի, ամէն:

4. էջ 369. Ստացելի և աշխատուցան Վարդանայ . . . ողորմեսցի Տէր Աստուած, այլ և ծնողաց մերոց և ողորմածացն և որ զամէնն տանն և ծնողան Հաւատացեալ Քրիստոնէից, բարեխաւութեամբ Սուրբ Աստուածածնին և ամենայն սրբոց յորոց Հաւատացալ արժնեալ է յամենայն յաւիտեանս ամէն: (այլ գրիչ). ԹՎ (= 1381) բերի զերբս այս ի յեղկրոտոս:

3.

ՅԱՅՍԱՐԱՒՈՒՐ

ՋԽԻ = 1495:

ԿԱՋԻ՞ Ի՞նչն արեւելեան տախտ, կաշեպատ: — «Ինիթ» բառք փոքր ինչ ղեղնագոյն: — ԹՈՒՂԹՔ՝ 743 կամ 1486 էջք: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 36 X 25 հրդերք: — ԳԻՐ՝ բոլորգիւր, մաքուր և մի գրչի գործ, սեւ միւրանով գրուած: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկխմակ 27 X 18.5 հրդով. սիւմակաց միջերդ դատարկ միջքն է 2 իւրով: — ՏՈՂՔ՝ 35—38, — ԼՈՒՍԱՆՅԱՋԱՆՂՔ՝ բաւականիմ շատ են: — ԳԼԿԻՂԻՐ՝ քաջագիւր և զարդագիւր են: — ԽՈՐԱԳԻՐ՝ կարմիր միւրանով: — ԽՈՐԱՆՔ՝ բառով երեք. բղ. 7ա, 202ա, 476բ: — ԳԱՏԱՐ՝ սկիզբն մեկ բառի, և բղ. 6ա երկրորդ սիւմակ. բղ. 6բ, 12, 201, երկու բառք են վերջը: — ՀԱՐԱՄԱՆՔ՝ բաւականիմ լաւ պահուած: — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ բազմաբիւ, ամեն հատուածի վերջը եւ մասնաւորապէս. բղ. 8ա, 103ա, 404, 736, 739: — ԺԱՄԱՆԱԿ՝ գրչաւրեան, ՋԽԻ (= 1495): — ԳՐԻԶ՝ մովանեալ գրեպով: — ՏԵՂԻ՝ Մանգիստն (այսմ Մանգըստն) Գեղի քաւանմ կիսաբիւլ: — ՏԵՐԻ՝ Սիրտամ: — ՏԵՂԿՈՒԹԻՒՆ՝ շատ ընդարձակ է, եւ

ունի բազում յաշիւումայ կտորներ: Սկիզբն եղած դատարկ թղթին վրայ անկարեւոր գրուածներ կան:

Մատենան է՝ Յայտաւորք:

1. Թղ. 2. Շուրցի ըստ կարգին.

2. Թղ. 7ա. Նաւատուրի ա. և Աւգոստոսի ժա. Վերադարձունս սուրբ Նիսիւրացն Յովհաննու Կարապետին, և են:

3. Թղ. 10ա. Վկայաբանութիւն Անիկոսոսի և Փաւստոսի:

4. Թղ. 13ա. Վկայաբանութիւն սրբոյն Մարկելոսի Եղիսկոյսոյն:

5. Թղ. 14ա. Տաւն է Շողակաթին իջման միածին քանին Աստուծոյ ի Վաղարշապատ քաղաքի:

6. Թղ. 15ա. Տուն է փոխման ամէնաւորեալ կուսին Մարիամու (Աստուածածնին), (Այսպէս ամէն սրբոյ վկայարանութիւնք ըստ տօնացոյցի հոգեկանն) :

(Հետեւեալք եւս կան) :

1. Թղ. 10ա. (ստաթին սինեկիկին մէջ) Պատմութիւն Երզրայ :

2. Թղ. 19բ. Պատմութիւն նոր իմն սքանչելի լուսոյ երեւելոյ ի վերայ ջրհորոյն յԱրհայ, Թվին հայոց ՈՒԵ (= 1186) :

3. Թղ. 20ա. Երչատակ տնկար պատմութեան, Յովհ. Ոսկերեանի տապալու ճառ, (սկիզբն), Ազգաստու թաղաւորաց. :

4. Թղ. 84բ. Պատմութիւն Ազգ. Սահլ սուլթանին, Թվին հայոց ԲՃԿ (= 811) :

5. Թղ. 147բ. Ներքոյեան տապալու սրբոյ վարդապետաց ի պատիւ ամենայն սրբոց հոգոյ եւ նորոց (սկիզբն) Կաթողիկէ եկեղեցի սուրբ, Երկին ի յերկրի հաստատեցաւ ամենայն զարդութիւն իւրով :

6. Թղ. 161բ. Պատմութիւն յայտու երկնայնոց դասոց, թէ սրբոյնք եւ փառաբանութիւնք նոցա Աստուծոյ, ի թէ սրբոյնք, միջինք եւ վերջինք : (Սկիզբն) . Իսկական էութիւն եւ զերարուն Աստուծոյն թիւն, ամենատարբերութիւնք :

7. Թղ. 163ա. Տեառն Ներսէսի տապալու մայրնք սու հրեշտակապետ Պարրիկ եւ Միքայէլ. . . (Սկիզբն) . Արդ պապատիւք սու հոգեկէնադ՝ մեր տկարքս եւ հոգեկէնքս. . . (Մաթթեանք վերջը զըստմէ է. «Տունք հարուր, ըստ թուոյ Ճ. ոչխարաց տակին») :

8. Թղ. 201ա. Դիւտ գրոյն հայոց աղկիւս ի Բաղու : (Սկիզբն) Սուրբ վարդապետն եւ սքանչելի ոյրն Աստուծոյ, ճշմարտն Միարոյ. . . :

9. Թղ. 202ա. Ողբանք վասն բառեալոյ թաղաւորութեանն Հայոց ի յաղկէն Արշակունեաց, եւ բաճարապետութիւնն ի ցեղէն Ս. Գրիգորին, տապալու մեծին Մովսէսի զերդոյն : (Սկիզբն) . Ողբում զքեզ Հայոց աշխարհ, ողբում զքեզ հանրոց. . . :

10. Թղ. 275բ. Որստ սուրբ հաւրն թաթլոյ, զոր եւ աշակերտին իւրոյ թով-

մասու, եւ ամենայն տաղնորայ իւրստ է այս : (Սկիզբն) . Որդեակ իմ թովմաս, այսուր կոչեալ զքեզ հոգին սուրբ յաստա-նորութիւն. . . :

11. Թղ. 290ա. Պատմութիւն ճարտարացի ճարտեանն եւ յայտնութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մէջոյ. (սկիզբն) . Որհնաւոր աւուր ճարտարացի յայժ զեղեցիկ. . . :

12. Թղ. 298բ. Երչատակ սքանչելի տեպետն սուրբ հարն մերոյ իմշիկ վարդապետին, (Սկիզբն), Սա էր յաշակերտաց սրբոց թարգմանեացն :

13. Թղ. 401ա. Նահանգ տալուսն իմա-մար Երչատակ նահապետացն Արարածու Բաճակայ, Յակարայ. . . :

14. Թղ. 447բ. Գրիգորի բաշ հետեւին տնայով փիլիսոփայի տապալու ճարտղ վասն ծաղկազարդին : (Սկիզբն) . Սինն ամբոյ էր Հրէաստանի գիր Երբուս կոչէին, որ է յերտապէ. . . :

15. Թղ. 476բ. Սրբոյն Եղիշէն հայոց վարդապետի տապալու ի յարութիւն Քրիստոսի. (Սկիզբն) . Կանխադրոյն Մարիամ Մաթթեանցի եկն եւսա ի զերեզմանն Քրիստոսի. . . :

16. Թղ. 493ա. Սրբոյն Յակարայ Սրճոյ Եղիսկոպտան տապալու ի թերահաւատութիւն թուսայի տապալու : (Սկիզբն) Յորմամ յարեաւ հովիւն բաշ ի մեռելոյ. . . :

17. Թղ. 561ա. Մեծին Եւսեբի պատմագրի տապալու ի համարածոյն Քրիստոսի Աստուծոյ մէջոյ. (Սկիզբն) Վայելուէ է մեղ ճառիկ, եւ տակաւ ինչ. . . :

18. Թղ. 610ա. Յովհաննէս Զմէկիկին՝ ի Զարդապետաց աղկաւ հոգ : . . . :

19. Թղ. 618բ. Երչատակ կտորեւոյն ի Հայր, եւս եւս :

ՅԵՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 8ա. (Լուսապէն վրայ), Ազգեաւ հայիս սուրբ Աստուած ճշմարտ, եւ յաղկեալ զդրծա ձեւաց ծառայիս քս մեղապարտ եւ յաշատար Յովաննիսիս եւ հան յաւարտ զեկեալու :

(Ամէն հաստածոց վերջն ալ կան այսպէս և. այլ իւրպէս փառքիկ յիշատակարանք) :

2. Թդ. 163ա.

Աստուածածին բարեաց ծնուող բանին,
Մի մոռանալք տաճողք փհհիցս,
Զնկրակն երրոյք չայրալորեալս,
Որոյ անուն տէր Գրեգորիս,
Յարմէ խնդրոյ իջեալ բառ իս,
Յարմարեցաւ շինուած ճառիս,
Եւ եղանակ շարակահին,
Ասի պատիւ մեծի տաճին,
Արդ յիշեցէք ընդ Տեառն եւ զիս,
Է(ս)ողք փհհիցս գովեստիս :
Եւ զուք յիշեալ առ տէրունիս,
Լինիք յերկինց նորայն բարիս :

Ասացաւ և զըրչաւ հաստ ի Տէր Ներսիս ի երկնկալորս, յեղբարէ Տեառն Գրեգորիս ի հոյսոյ կաթողիկոսէ ի խնդրոյ նորին ի Ո և ժԱ. (= 1162) թուականին, որք հանդիպէք ամա, և աւտիք ևս ինչ իւրք յիշեալք ի Քրիստոս Աստուած գտաւցաւ զրոցս լոյճալիւն տաճուէրն և. զՄիքստանն և. զՄահակ քահանայն, և զմեղաւոր գրիչ զՅովանէս արեղան, և. հարգաւ :

3. Թդ. 404... (սուրբ քաղըրիւն Վրայ կան համելուկներ) :

4. Թդ. 736բ. Զեսս երթոյ դառնայ ի հոյ, գիրս մալ յիշատակող, սոլ դանարժան յիշէ զլոծոյս, իւրն սորմի տէրն փրկող. — Թդ. 737բ. Ահա աղատեսցար շրջաժ աշուտք, կամացած (") ոտկունք, արի՛ գոհացիք և. սուր փաստ Աստուծոյ :

5. Թդ. 739ա—744բ (զլլխաւոր յիշատակարան), Փառք... : Արդ յայտնի և. ի սոյնպիսի նորեկաւ հոգոց հանելով երջանիկ երկեղածն և. Աստուածաւոր Միքստանն, և. յիշեաց դառնն որ առ, ի՛նչ՝ երանի որ ունիցի զուսի ի Սիւն և. ընդունի յերեստգէմ, և. ցանկացող եղև այսմ հոգեւոր բուրաստանիս, և. ետ զընդ գառ յարգար փաստակոյ իւրոյ, յիշատակ իւր և. ծնողաց իւրոց, հաւոյ իւրոյ Յովանիսին և. մարն Տաւաթիին, և. իւր տղին զեառարս գաւակին Պուղարիին, և. եղբարն պարսն Վարդին, և. հարեղորուն Շիրիշին և. զաւակացն

Գրեգորին և. ինչիկին, և. պարսն Վարդին կնոջն իստիկին և. իրենց զաւակացն Կեցունին, իստալիւնէ, Գուշ և. Մուղալին, Գրեգորի գտերն Տաւաթիին, Տաւաթիին, Մամաթիանին, Լաւալին, Ճաշիկին, Գաւիին և. ամենայն աղան մերձաւորացն իւրենց կեցանակ և. հանդուցելոցն, աւմէն : Այլ և. զՄահակ երկցն և. զծնողուն իւր լոյճերուն և. զՔոհարն և. զերեցակին իւր և. զնորատունի տղայն իւր զԱմիրն և. զԳրեգորն, և. զեղբարն Զէմպարն և. զԿին Մայրանն և. զնորատունի տղայն իւրենց զԱստուածատուն, և. զԳիւնիսին և. զպապն իւր զՄիստան երկցն և. զերտին իւր զԵսէփ երկցն և. զտղայն իւր զԱստուածատուն, որ բարեաց և. Աստուծոց պատճառ եղեն աշխատանք և. կերակրաւ և. զմեղանաւք և. շաղատալուք և. խնամաւք, հաստացէ նոցա Քրիստոս Աստուած վարձս զերկինց տրայութիւնն, ամէն : Արդ զըրչաւ առ ձեռմոր մեղաւոր և. անարժան և. անպիտան փայտն զըրչի Յովանէս արեղի, ի թմակահաւթեան հոյսոց լինն ձ և. ի ի՛նչ (= 1495) ի գտաւս Կեառիս ի զիւրս որ կոչի Մանդուսն (այժմ Մանքըստ) ի դուռն Ս. Աստուածածինն և. սուրբ ինչին և. սուրբ Թարսու, ի հարապատեթեան տեան Յահանիսին, և. յեղիսիստութեան Տ. Կերակոսի : Արդ՝ աղաչեմ դամենայն դասս քահանայք որք հանդիպէք այսմ լուսաղարջ մատենիս յիշեալք ի մարտիրոս յաղաթն ձեր զիւրոյր յիւրան զՄիքստանն և. զԿինակիցն իւր զՏանուին և. զԵղեալարս զաւակացն իւրենց զՊուղարն և. զամենայն աղղային իւր, որ ստացաւ զսուրբ զերթս ի հալալ ընչից իւրոց, և. ետ յիշատակ ի դուռն Ս. Երեմիական, որք կարգաւ կամ արքեանիք մեղաց թուղթիւն խոյրեցէք ի Քրիստոս Աստուծոյ մեղոյ, զի և. զուք գտլիք ողորմութիւն յամենատա պարզեղոյն Քրիստոս Աստուծոյ, և. որ յիշէ յիշեալ լինց ահեղ տանին Քրիստոսի : Դարձեալ աղաչեմ դամենեան յիշել ի մաքրափարլ յաղթն ձեր զիւրաւորս հոյս զՅովանէս զըրչի և. զծնողուն իմ զՊորոսն և. զՄատարն, և. զեղբարն իմ զհանդուցեալն առ Աստուած զիւրն : Եւ զուրոցին իմ զանուցիւն զԱստուծոյ արեղայն, և. զամենայն

արևան մերձաւորն իմ, հատուցէ նոցա Աստուած փոխարէն զերկնից տաքայութիւնն ևւ զանթառամ պատկն զոր պատարասեալ է սրբոցն իւրոց ևւ սիրտաց անուան իւրոց ամսէն: Այլ ևւ զբաճանայն դրան Ս. Եկեղեցւոցայն զՍիւն երէցն ևւ զՍրբաճամ երէցն ևւ զՍահակ երէցն, որ զմեզ լաւ ընդունեցան ևւ մեծարեցին ևւ պատուեցին, մեծարեցէ զնոսա Քրիստոս Աստուած ևւ զասեոցէ յերկնից արքայութիւնն ի խորանան լուսեղէն ընդ սուրբ քահանայիցն, ևւ ընդ ի՞նչ երկնացն, առաջի անմահ զառնին Աստուծոյ ամսէն: Այլ ևւ զՍրբաւաղուհւոն սուրբ Եկեղեցոյ, ևւ զհամաւրէն ժողովուրդս, զմեծ ևւ զփոքր, զոյր ևւ զկին, զժնր ևւ զաղայ, զերեստարդ ևւ զկուսան, աւսնեցէ Քրիստոս Աստուած այն աւսնեթևամբն որ ոչ

անցանէ, ևւ ինքն արարիչն Աստուած սուրհեալ եղիցի ի համայն յարարածոցս իւր ամսէն: Այլ ևւ զարքանիկս շնորհաւոյն զԱնդրէաս սրբաւոր քահանայն ևւ զԵղարարն իւր զԵրկնն որ զարքնաւին շնորհեցին, ևւ ստացան իւրեանց բարի անուն ևւ բարի յիշատակ: Այլ ևւ Բոխատիկս երէցն որ մարամն երևա թանրի (սյուպէս), յիշեցէ զնոսա Քրիստոս Աստուած յիւր սուրբ արքայութիւնն, ամսէն: Քահանայք ևւ սարկաւաղունք, առանց զաստարակի մի պահէք. ևւ ի մո՞լ պատրաստ բռնեցէք, ևւ զկարգալն անդայթ մի առնէք, զի զրեալ է թէ՛ տաւնաւէրն չէ՛ զրեալ ի պառկաց մարտիրոսաց, այլ է հազարդ նոցին փառաց առանց զանից ևւ տանջանաց, զի ևւ զուր արժանի ինիշխեք արքայն ի յոյս:

4.

ՅԱՅՍԱՌՈՒՐԲ

ԹՃԺԷ = 1668:

ԿԱՐՄ՝ հիմ արեւելեամ, կաշիպաւ, արտաքիմ երեսներն զամեծ հաւով զամով: — ՆԻԻԹ. Բուզր, հաստ պիմզ ևւ ողորկեալ: — ԹՈՒՂԹԹԻ՝ (60 ԲԵՐՐ) 712 կամ 1424 ԿԵԼ: — ՄԵՆԹՈՒԹԻԻՆ՝ 42 × 27-5 ԿՐՈՎՐ: — ԳԻՐ՝ բոլորգիւր, մաւուր ևւ մի գլխի գործ: — ԳԻՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւմակ. 31.5 × 19.5 ԿՐՈՎՐ. սիւնակաց միջն: Եղած բացութիւնն է 2 ԿՐՈՎՐ: — ՏՈՂԲ՝ 36: — ԼՈՒԱՆՅԱԶԱՐԲ՝ յուշկապարկիւք, Եկարք, Բոչում ևւ ամեծարեալ վկայութեանց լուսանցք: — ԹԻՐՆԱԳԻՐ ևւ ՔԱՐԴԱԳԻՐ ևւ ամեծ վկայութեանց սկզբնաւորներն, ևւ մասնաւոր հաստնոց սկզբնաւորներն ալ կարմիր գլխագիւր, ԴԱՏԱԿ՝ սկիզբն 4 Բուզր. ԲՂ. 710—712թ. ևւ վերջին ալ մէկ Բուզր: — ԼԱՆԳԱՄԱՐԻՆ՝ շատ մաւուր պահուած: — ԵՐԻՄԱ՝ միակ ԲՂ. 6ա, ևւ մեծ եղբարգար մը: ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ ամեծ վկայարանութեանց վերջը, ևւ ԲՂ. 707ա, ԺԱՄԱՆԻԿ ԳՐԶՈՒՆ՝ ԹՃԺԷ (= 1668): — ԳՐԻԶ՝ Գրգոր: — ՏՈՂԻ՝ Իկուսիս: — ՏԵՐ՝ համայնապատար: — ՏԵՆԵԿՈՒԹԻԻՆ՝ Ժայռաւոր շատ րեզարձակ է, ունի բազում յուշկապարկաւ կտորներ:

Մտտեան է՝ Յայմաւուրք:

1. ԲՂ. 1ա—5բ. Յանէ:

2. Ամէն վկայարանութեանց ևւ այլ պատմութեանց կարգն զրեթէ նային է թիւ

3 Յայմաւուրքին յաւելածական կտորներէ կատ, ևւ սա ասորբերութիւնով որ, ԲՂ. 679թ—695ա, Յովսափաւ ևւ Բարսեղամու պատմութեան յետոյ, ունի նաեւ հետեւեալքն:

ա. ԲՂ. 650թ. Մեծի աւաղ սորաթու աւուրն ոյր ի վերայ խաչելութեան Քրիստոսի, (սկիզբն). Սափարութիւն է մարգկան յորժամ պահանքի ոք ՚ի յայլ տեղիս ևւ առնէ կտակ...:

բ. ԲՂ. 701թ. Սարգսոյ 1. յուլիսի Գ. վկայութիւն արդոյն Պատմութիւն նոր վկային, թէ կամա զիտ ևւ կարգոյ ևւ մեղաւոր զրէս յիշեալ: (Սկիզբն), Յայմաւուր վկայարանութիւն սրբոյ Պատմութիւն նոր վկային Քրիստոսի, սա էր ՚ի բազարքն Եամ-թայ...:

գ. ԲՂ. 705թ. Պատմութիւն սուրբ Պատմութեան նոր վկային որ կատարեցաւ ի Գաթայ. (սկիզբն) Հայաստանիսց Ու թիւն ևւ ԺԶ. յաւելորդին, քաջ նահատակ մի ընտրե-

յին Աստուածաշէն Կաթա քաղաքին սուրբ Պարսկուտ անունը . . . :

դ. Թդ. 709ա. Պատմութիւն վկային Մարտտայ ԶԼԴ թուականին կատարեցաւ ի վան :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ .

1. Ամէն վկայարանութեանց վերջը .

«Ողորմի Բրիտտոս Աստուած ստացայի գրոցս Իսպիլէյի խօնայ Պաղտատարին, և իւր ծնողացն ձօրն Մարտիրոսին և ժօրն Կալէաէրին՝ և կաղապցին իւրում Խաթունին, և իւր որդւոցն Խաչատուրին, Ներսէսին, Յատուրին և Պահատուրին, և գրասերն Թուրվանտային, և այլ ամենայն յաւրան մերձաւորաց» :

2. Թդ. 707ա. (Գլխաւոր յիշատակարան) .

Փառք . . . և և հիւսն աւարտումն գրոցս ի ՌՃԺԼ (= 1668) ամին թուականիս հայոց, ի լաւ և յրեալի օրինակէ որ առի Մերենց, և այս ասիւի քան ցնդոցան, զի շատ նոր վկայք այս արդարն, և հարտապաւ պիւրս այս քան ցնդոցան : Գրեցաւ առ ի մայրաքաղաքն Եկոնիսն որ է Ղօնիայ, ընդ հովանեաւ սուրբ Աս-

տուածածնի եկեղեցւոյ, ձեռամբ անաթան և անարհեստ զրէի Գրիգորի : Արդ՝ որք հանդէպէր սուրբ գրոցս, կարգալով կամ օրինակելով, յիշեցե՛ք ի սուրբ աղօթս ձեր զվերայ յիշեցեալ ստացոյ սուրբ գրոցս (խօնայ) Պաղտատարն, և զծնողան իւր ըզհայրն զՄարտիրոսն և զմայրն իւր զԿուլիսէն, և զկողակիցն իւր զՍաթուհն, և զորդիքն իւր զՍաչատուրն, զՆերսէսն, զՅատուրն և զՊահատուրն և զգրասեր իւր զԹուրվանտան, և զկղապցին իւր զՏէր Գարրիկէն, և զՊահատուրն և զՄելիքոն, Մարտիրոսն Կուլիսէր ամնային, աչք Խաչատուրն, Գրիգորն, մեծ պապն աչք Յակոբն, որպէս զԵճան, զտէր Սարգիսն, զտէր Ներսէսն, և որպէս Աստուածատուր Լալիկոյսան և ըզհայրն զԵճան քահանայն և զնախնիքն իւր զՆերսէսն և զորդիքն Սարգիս սարկաւապն, Աւետիքն, Կիրակոսն, Ջաղարկայն, և զՄիսէն զմեծ Նազաշն, զտէր Ներսէսն որ էր նա յերկրէն Մասա, և ի թրտանցն . . . Այլ և զիս անարժան զծոպ Գրիգորն ապաշխմ յիշէ ի տէր և զԾնողքս իմ զհայրն իմ զՊապին և զմայրն իմ զՄովսէլն . . . յիշեցալցե՛ք և յիշեցեալցս ողորմեալի Բրիտտոս Աստուած յիւր միւսանպատ կալսեալան :

5.

ՅԱՅՍՈՒՆՈՒՐՔ

ՌՁ = 1621 :

ԿԱՊԸՄ՝ ինքն արհիւքեամ, տախտակեայ կաշեպատ, արտաքին երկու երեսներու կողմն վրայ գաւտուած են Յակովմ զամուր : — Նիւթ՝ քուղբ, հաստ և և ողորկեալ : — Թուրվաթ՝ 536 կամ 1072 էջք : — ՄեծՈՒԹԻՒՆ՝ 38.5 × 28.5 հրում : — Գութ՝ թուղբիք, միջին մաքրութեամբ : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկաթալ, 31.5 × 21 հրում : — ՏՈՂԻՐ՝ 37 : — ԼՈՒՍԱՆ՝ ՅԱԶԱՐԳՐ՝ եկաթի, քոչուճի, պատկերք, յուշկապարիկք : — Կը գտնուին ամէն սուրբ վկայարանութեանց յուսանցքները : — ՌՈՉՆԱԳՐՈՒՐՔ և ԶԱՐԳԱ՝ ԳՐՔ և սկզբնատառերն, և ամէն հատուածոց գլխադիրներն ալ կարմիր մեյամ : — ԽՈՐԱՆ՝ միակ, քդ. 3ա, եզերապարզով : — ԿԻՈՒՆԻՐԱՆ՝ միակ, քդ. 361բ : ԴԱՏԱՐ՝ քդ. 1. 535ա. երկբարձ պիւնակ, քդ. 535բ, քդ. 536, և երկու քուղբ ալ վերջը : — ՀԱՆԳԱՐԱՆ՝ շատ լաւ և մաքուր պատուած է : — ԽՈՐԱՆՈՒՐՔ՝ ծանօթութիւնք, կարմիր մեյամ : —

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ամէն վկայարանութեանց վերջը, և քդ. 534 : — ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ, ՌՁ = 1621) : — ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս երէց : — ՏԵՒԻ՝ Կեսարիս : — ՏԵՐ՝ գրիչը : — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ՝ Յապատուրէս, ո՛չ պնդաի ընդարձակ է, որչափ քիւ 4 Յայտաւորեմ :

Մատանս է՝ Յայտաւորք :

Կարդերն, վկայարանութիւններն և այլ պատմութիւնք, ճիշդ ոչն կարգաւ են, ինչպէս թ. 3 Յայտաւորքն, միայն առ տարբերութեամբ որ առաջին օրն Շիրակայ պատմութիւնէն կը սկսի և ապա կ'ընէ Լուսաւորչայ և Աթնապիլիկայ պատմութիւնն, և են :

ՅՈՒՇԱՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆԻՔՆԵՐ :

1. Ամէն վկայարանութեանց վերջերք :

«Որոքմի ստացողի գրոյցս Յովանէս զբռնի քահանայիս եւ ծնողացն իմ Յովսէփի քահանային, ինքնային, Մարիամին, եւ որդւոցն Դաւթին եւ յԱղհայրին, եւ ամենայն :

2. (Գլխաւոր յիշատակարան), թիւ 534ր. :

Զնոս իմ փրաթի ի հոյ զսոնա՝ մոխիր փոշի զպարիսմա՝, զի՛րս յիշատակ աս ձեզ ծառայ, թէ՛ պէտ խնորք է զիւր սորա՞, արդ ով ընդ որով հմտանա, ով որ կարգա՞ աւարի ի սմա՞. յիշամար տունէք զյծող սորա, զեկեկին Յովանէս զբռնա եմ ձեր ծառա : Զինչ նաեւ ի յեղբր ծովին, նա զբռն ի յետի քրին, ո՛հ ո՛վ շացած աշկունք. ո՛հ ո՛վ կզայցած միջկունք, ո՛հ ո՛վ կրուած ոտ-կունք, ո՛հ ո՛վ աշխատաւոր ձեռնունք, ահա աղատեցոյց, արի եւ փառս տուր Աստուծոյ...

Փառք... որ տրամադրեաց զմատուռն վերջոյցեալ զծարացալ եւ տկար ուղւոյս Յովանէս զբռն : Արդ՝ շնորհիւ բարեբարին Աստուծոյ, սկսայ, ի Ռիկն (= 1613) եւ ոչորմութեամբ նորին կատարեցի ի ՌՀ (= 1621) ըզպատս աստուածայաւորմար եւ զանպին մարգարիտ... եւ որ կոչի Յայսմաւուրք, որ յամենայն ար սիրով եւ զուսճանալով, եւ արբնակ բարի լինելով ուրախացոյցանէ զայնոսիկ որ Աստուածային սերմին են զմայլեալ եւ հարստացեալ : Արդ՝ զայս ամենայն բարութիւնս տեսեալ, որ աստ հաւաքեալ կան եւ փառաց օոցս ցանկալեալ եղէ եւ մեղաւոր եւ անարժան սուտամանն Յովանէս երէցս պաշտի՛ ի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ. եւ տեսեալ զսուրբ զերեզմանն Քրիստոսի, եւ զոմարբնական տեղին եւ լոյց զիսպօք տնչիւնն իմոյ եւ ուրախացեալ, եւ բազում աշխատութեամբ բերեալ զթուղթս անտի եւ ցանկացայ այսմ երանաւէս բանիս, ի միտ առեալ զբանս որ ասէ երանի որ անիցի զսահի ի Սիոն, եւ ընտելեալք իցեն նորա յերուսաղէմ, եւ եւ հոգս եւ մոխրս անպիտան զարտոգար տէր Յովանէսս զրեցի զայս աստուածամերձ արանց պատմութեան զյայտ եւ զցերեկ տղնութեամբ եւ բազում

աշխատանալք զրեցի, խիստ նեղութիւն կրեցի թրղթի չգտելոյ, բազում անդամ ի շարայ, ի Սաամպուշ, մինչեւ ի Սպահանուայ թուղթ բերի տալի, եւ ուղտ կատարեցաւ. հանց որ մէկ տապալպայն զբաժ կուտ, եւ զրեցի եւ ծովակցի, եւ զհաստաշինն սեղով եւ լամ մարգով զարգարեցի, եւ զբրի յիշատակ ինձ եւ ծնաւոցաց իմոց տէր Յովսէփին, եւ մայրս իմ ինքնունին, եւ կողակցի իմոյ Մարիամին, եւ զեղարարոյս աս Աստուած փոխեցեալ որդիկս իմ Դոթին, եւ Մարգարէին եւ զստեղացս իմ ինքնալի, եւ Այլնունին որ բազում մամանակաւ մայրն աս Աստուած փոխեալ էր, եւ այլ Այլնուն աղջկիս զիմ պէտս կարեալ ընալով, ի՞նչ թուղթս կուրեւրով, եւ ի՞նչ զիւնն զերպս վառելով, մինչ ի լոյս ի զէմս տղնութեամբ կալով, եւ զմարմնաւոր կերակրիկ հոգալով, Աստուած իւր բազում աշխատանացն՝ զերկնից արքայութիւնն պարզեւեցէ, եւ արհնէ զիւր մէկ հասակ զեղարարոյն որդին զՊալին, որ է ի թղթն Ռիկն (= 1616) եւ ի յատ Աստուած փոխաւոր Դոթի, եւ զբերքն Սահպարին, եւ Շահանային, եւ իմ եղբայրն Մեղքունին, եւ Գալուստին, եւ Լուիկոյն, եւ զբերքս իմ Գոհար, Եղնոհար, եւ Թամասին, եւ հար եղբայրն իմ Միքիճանին, եւ կողակցին նորա Փաշային, եւ որդւոյն Մարքանին, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց կենդանեաց եւ մեռելոց ստէլն : Դարձեալ եւ զփեսայացեալք որդիքս իմ, զտէր Յակոբն, զՍահարն, եւ զթոններս իմ զՊեղարուն եւ Պաւլոսն, եւ զայլ զախինս : Եւ արդ զրեցաւ սուրբ զիւրս ի թղթանիս շարայով եւ ի ՌՀ (= 1621), ի մայրաքաղաքն Կեսարիս որ է Մոսկոյ, ընդ հոյանեաւ սուրբ Աստուածամանին եւ որդւոյն Բարդուղէմ չարապետին, եւ սուրբ Սարգիս զարափաթին, եւ սուրբ Մեղիկոսի զինաւորին, ի չարապետութեան մերջ տեառն մէճ յարժնալեալ Գրիգորին որ է պաշտօն ջահն Հայաստանեայց ազգիս, եւ ի բռնակալութեան սուլթան օսմանին, ի զսոն եւ ի նեղ մամանակի, որ հարկապահանջութեամբ արդս տալիս, եւ եւ Յովանէս երէցս աղաչեմ զամենեւեան հոգացեալս ի զերեզմանի, որ ոչ զոք ունիմ թէ աւանդեցէ ինձ յայսմ տեղունի, զի յիշեմ զս-

մենաթագաւորն զԲրիտանիա եւ զահեղ առաւելանալու եւ յայժ արտաբերեալ կամ, բայց արտասուելի աշուր, եւ հառաջամբ արտիւ, զէմս ի ձեղ ապարիւթ, զի վասն իմ ապաշինեց զդոգրմանն Աստուած, զի ողորմեացի ինձ կարգաւեցաւ, զի ի ձեռն այլոց ապաշուսաց, իպրով է Աստուած ողորմել մեղաւորաց, զի եւ զսեբ առնուց ողորմութիւն յո-

ղորմած վերջին Տեառնէ: Դարձեալ ապաշին զձեղ զամենեւեանդ որ ի բերանով եւ ուղիղ արտի մասւք Աստուած ողորմի ասեց խոճա Ինձիպահին, որ զթուղթս բերու ի Ապահանու որ աւարտեցաւ զիրքս եւ միւս այլ Դիմաթ առնու իր մը զբամ ետուր թղթի զին, Աստուած իւր մեղացն թողութիւն շնորհեցէ, ամէն:

6.

ՃԱՇՈՅ ԳԻՐԻՔ ԿԱՄ ՏԱՐԵԳԻՐՔ

ՋԼԳ = 1484:

ԿԱՅՈՒՐ՝ հիմն արեւելեան, տախտակեայ կաշեպատ: — Նիւթ՝ բուրբ, վայելու, ողորմեալ եւ փափք ինչ ղեղմազայն: — ԹՈՒՆԴՐՔ՝ 496 կամ 492 էջք: — ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 32.5 × 21.5 կրտմ: — ԳԻՐՔ՝ բոլորքիւր, սեւ քանակ, մի գրչի գործ: — ԳԻՐՔԻՒՆ՝ երկսիւնակ, 24.5 × 15.5 կրտմ: — ԼՈՒՍԱՆՑԱՅԱՐՔ՝ Ոկարք, յաշկապարթիք, քրճաւմ, ծաղկեմարք, բուռով 300 հատ: — ՊԵՏԿԵՐՔ՝ բուռով 3: — ԽՈՐԵՆՔ՝ բուռով 3: — ԵՆԵՐԱՅԱՐՔ՝ բուռով 4: աստիճ մի քանազարք, զարգազիւք, եւն, ճաշակով շինուած գեղարեստով են եւ ոսկեով զարդարուած: — ԳԱՏԱՐՔ՝ ք. 196ր, երկրորդ սիւնակ, ք. 197ա, ք. 277, ք. 373ա, երկրորդ սիւնակ: ք. 496: — ՀԱՆԿԱՅԱՐՔ՝ բուռակնիմ մաւոր պահուած է: — ՅԻՇԱՆԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ ք. 339ա, 373ք, 395: — ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐԾՈՒԹԻՒՆ՝ ՋԼԳ (= 1484): — ԳԻՐԻՔ՝ Յովնանիս Բանակայ: — ՏԵՂԻ՝ Ս. Գրիգորի Նիսնացայ վասէ: — ՏԵՂԻ՝ Մըդտեսի Մանուկ: — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ՝ Մատենիս սիւնք 3 եւ վերջ ալ 3 մագաղաբեայ պահպանակներ կամ երկարապի գրուած: Ամբարեայ հաշու գրեանց շարաններն կարողի միւսնով են, եւ անմիջապէս սկզբնատաւերն կապուողն քանակով, ձկնագիր, զարգազիւք:

Ջեռագրիս նկարադրութիւն տես Նաւե Մաղիկ, 1890, Թ. 21:

Մատենան Ք՝ ճաշոց զիրք:

Բաժանդակ զիրքը, չորս մասերու բաժնուած է՝

1. Ս. Մենդեանի մինչեւ ցտորը Զատիկ:
2. Ս. Զատիկն մինչեւ ցՀոգեպաշտուս:
3. Հոգեպաշտուսն մինչեւ ցՍ. Առաւելանալին:

4. Ս. Աստուածածնէն մինչեւ ցՍտորը Մանուկ:

1. Առաջին թուղթը, քննանապէս Ս. Մենդեան պատկերով հանդերձ մկրատով կտրած հանած են: Թղ. 2ա. ճակատը մեծ խորան մը. մեծ եղբարազրով: (Սկիզբն) «Եւ հովիւք է...» (Թաշնադիր): 2. Թղ. 197ր, Պատկեր մը «Յարութիւն Բրիտանիա»: 24 × 15 հրդմ. մեծութեամբ: Թղ. 198ա, ճակատը մեծ խորան մը մեծ եղբարազրով: (Սկիզբն) «Ըղբայն տա...» (Թաշնադիր): «. Թղ. 277ր. պատկեր մը «Պաշտու Ս. Հոգեւոյն». 25 × 16 հրդմ. մեծութեամբ, պատկերի վարի մասին քառանկիւն տեղոյ մը մէջ ձեռնամած արեւոր մարդ մը նկարուած է, որուն ջով դրուած է, «Մոտեսի Մանուկն է»: Թղ. 278ա, ճակատը մեծ խորան մը մեծ եղբարազրով, այն խորանի վարի երկու ծայրերուն՝ միւրն մէջ դրուած է՝ յովանէս, միւսին մէջ՝ ճակարիս: (Սկիզբն) «Եւ ի կատարեք», զարգազիւք: 4. Թղ. 373ր, Պատկեր մը «Նընուս Ս. Աստուածածնայ, 25 × 16 հրդմ. մեծութեամբ, (այն պատկերը փոքր ինչ փառուած է, Յիսուս երեւի թէ վրան թափուած բանի մը սքրուած մամանկն եղած ըլլայ:

ՅԻՇԱՆԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 273ր. Նընուս Ս. Աստուածածնի, յիշատակ է Յովանէս Նաղաշին, զի

բարեխառն էլ իւր միածին, ի յայսմ ահեղ
գատապատանին, և յիշուցող ամենայնին :

2. Թղ. 379ա. Յեւ յառնալոյ աղօթից՝
որ ասացեալ է Եղեշէ վարդապետի, հետեւեալ
ոտանաւոր յիշատակարանը կայ :

Յոյս հրաշափա՛ռ մեծի տունիս,
Քեզ Երանի՛ր որ Հանդիպիս,
Լուսափթի՛թ բուրաստանիս,
Հոգիարա՛ւդիս սրբոյ տառիս :

Երբ ի սրտա՛ց ծուռը կրկնիս,
Սերով հոգո՛յ՞զ յԱստուած հայիս,
Յայնժամ յիշեա՛լ դու զկեկիկիս,
Ըզնովանը՛ս զծոց տառիս :

Զմեղաւք թաղեա՛լս ի մէջ տղմիս,
Զկեկիկեա՛լ տխուր լալիս,
Որ զձեւ ունի՛մ կրանաւորիս,
Գործոց բարեա՛յց հոգիս :

Եւ արդ յիշէ՛ք զմեզ ի բարին,
Յիշեալ լիջիք յայնձ ստեղին :

3. Թղ. 395. (Գլխաւոր յիշատակարան)
Փառք... : Արդ՝ ցանկացաւ իւրեւ յայտ
լուսաղբով բուրաստանի հոգեւոր և աս-
տուածաւէր մղուեալ խոճոյ Մանուկն, և Լոտ
զրեւ և սսիով դարգարեւ զստուածաստանի
լուսափթիթ սուրբ տառս՝ որ կոչի Տարե-
ղիբը, և Եղ զստ յիշատակ անջնջելի ի դուռն
սուրբ Աստուածածնին ի մայրաքաղաքս որ
Կեսարիայ անուանեալ կոչեն Կապատովկե-
ցին : Ի Հայրապետութեան տեան Ստեփա-
նոսի որ յայսմ ամի փոխեցաւ ի Բրիտանոս,
և յեպիսկոպոստութեան յայսմ նաճանդիս տէր
Անդրիասի և տէր Կիրակոսի ի թվականու-
թեան Հայոց ՁԼԳ (= 1484) : Արդ՝ զրեցաւ
սա և ծաղկեցաւ, և ոսկով զարդարեցաւ
ձեռամբ մեղաւոր և անորժան և փցուն,
և Ետմար զբշի Յովաննիս յանցաւորի : Ի
հռչակաւոր անապատս Ս. Գրիգոր Նիսիս-
ցոյն, ընդ հովանեաւ սրբոյն Յովորայ Մրծ-
րոնայ հայրապետին և սրբոյն Ստեփանոսի

Ունեցոյն, և Եղաւ յիշատակ ի Ս. Աս-
տուածածնին մղլիսի Մանուկին և իւր կո-
ղակցին Խթոյ փառային, և ծնողացն իւր
մղղեան Մելիքեան, և մղղեան Ասորէլի-
քին, և Եղարայն Երանուն, և Խապակ
սարկաւաղին, և իւր սրբոցն Ամիրին և
Գրիգորին և Երկաւ Դարբելին, և իւր հո-
գեւոր սրբոյն Թորոսին : Եւ փեսանուն Դա-
րակաւին և Աստուածատուին և Խորշին :
Եւ զստերացն Քիւրային, Խաթունճուխին,
և Խաթիւղային, և ամենայն արեան մեղ-
ճաւորացն իւր կենդանեաց և ննջեցեղոցն,
ամէն : Յիշեալիք ի Բրիտանոս զուսուցիչ իմ
զՍամաւէլ և զՊետրոս կուսակաւան արե-
ղացին, որ բաղում աշխատութեամբ սնուցին
և ուսուցին զմեզ, հատուցէ նոցա Աս-
տուած իւրեանց աշխատանացն փոխարէն
զկրկնից արքայութիւնն և զանտրտում ու-
րախութիւնն, ամէն : Գարձաւ յիշեալիք ի
Բրիտանոս զեղբարի դուստրն իմ զԴոււնարն
և զդուստրն իւր զՄաթաթիւնն որ բաղում
աշխատութեամբ սպասուորեցին մեզ, և
սպասկան Եղեն ի խաղել թղթիս և յայլ
ամենայն սպասուորութեան : Եւ զաշա-
կերտն իմ զԱստուածատուր սարկաւաղն, և
զԹորոս սարկաւաղն, որ զըրոցս թուրքին
կոկեցին և աւղիական Եղեն զըրոց, յիշեալ
լիցին ի Բրիտանոս Աստուծոյ մեղոյ, ամէն :
Քահանայք և տանուտէրք և մղղվարդք
ունին զիւր մղղեան Մանուկին և վկայ կա-
ցիք այս բանիս, չունի սք իշխանութեան, ոչ
յիմ ազգականաց և ոչ ոք յաւտարաց, այս
զըրոցս, որ յԱստուածածնին դրանէն հանէ
զայս զիւրքս, ոչ ծախելով, և ոչ զրաւ զնե-
լով, և ոչ այլ ինչ բանիւ, և թէ յանդգնի
ոք և հանել ջանաց, իյցէ ինքս զարմաւքն
ի Բրիտանոս արքայութեանէն, և մասն և
բաժինն, զկաշիւն, զԾուղայի, և զխաչա-
հանուացն ընկալցին : Եւ ոք իմամով պահեն
և զստարակաւ բունն և մոմ չկաթիլցնեն
աւրհնին յԱստուծոյ և յամենայն սրբոց,
ամէն : ԶԼոս Երթոյ զտունայ ի հոգ. զԵրս
մնայ յիշատակող, ով զմեզ յիշէ սրտի բո-
լոր, Տէրն սպորժի՝ յատենան աշխար :

7.

ՀԱՇՈՑ ԳԻՐԲ

Ջլ = 1458 :

ԿԱՋՄ՝ ինճ արեւելեան, տախտակեայ կաշե-
պատ : — Դեղին՝ քուրք, փոքր ինճ դիմադրմ : —
ԹՈՒՂԹԻՐ՝ 494 կամ 688 էջք : — ՄԵՆՈՒԹԻՆՆ՝
36 X 25 կրգմ : — ԳԻՐԻ՝ բոլորգիր, 25 X 19.5 կրգմ-
երկու սիւնակազ միջին կղած բացառիւնն է 1 կրգմ : —
ՏՈՂԻՐ՝ 32—35 : — ԼՈՒՍԱՅԱՅԱՅԱՅԱՅԻՐ՝ բոլոր
378. յուշկապարիկ, բոլորմէ, 6կարք : — ԳԼԱՍՈՒՐ՝
ԹՊ. 180ա, 199ր, 306ր, 307ա, 493. եւ այլ քանի մը
սիւնակներ : — ՀԱՆԳՆԱՅԱՅԻՐ՝ բառակազմ մաշուր
պատկուած է : — ՅԻՇԱՅԱՅԱՅԻՐԻՆԻՐ՝ ք. 194ա,
235ր, 279ր, 295ր, 306ր, 337ա, 357ա, 459ա, 492ա,
493ա, 494ա : — ԺԱՄԱՆԱԿ ԳԻՐԻՆԻՐ՝ Ջլ
(= 1458) : — ԳԻՐԻՉ՝ Սարգիս արեւայ : — ՏԵՂԻ՝
Պատուարկու վանք : — ՏԵՂԻ՝ բաղնի Բովանդէս :
— ՏԵՂԵՆՈՒԹԻՆԻՐ՝ խորանք, գորդազիրք, քրոշ-
գազիրք, մեծ կեղծազիրք, պատկերք, շատ զեղե-
ցիկ գեղարուեստով են, ինչպիսի վորմն ալ պիտի լի-
շենք : ԹՊ. 1, 2, 3. ուրիշ ինճ մանագիր ձառնոց
գրէ մը համակազմ իսկ գրուած են : Գրքիս վիշտ
մագաղարկեր, կրկարազիր գրուած մէկ պակայանակ
մը կայ :

Մատենան է՝ ճաշոց զիրք :

1. Մատենան երեք մասերու բաժնուած
է, ա. Ս. Դննդեղնէ մինչ զՍ. Զատիկ
բ. Ս. Զատիկէն մինչեւ զՀոգեպաշտու-
դ. Հոգեպաշտուէն մինչեւ զվերջ :

2. Ամէն Հատուածներու սկզբնադրերն
(ամենորեայ ճաշեւերու), թոշնադիր եւ
զարդապիր են : Որտաները կամ ծանօթու-
թիւնք կարմիր մերան, եւ երբեմն տեղ տեղ
համարներու զիւրադիրներն եւս կարմիր են,
միւսներն սեւ մերան :

3. ԹՊ. 4ա. Որտան մը մեծ. 19 X 13
հրգմ. եւ մեծ կղերապարզ 31 հրգմ. ճաշ-
տանք զեղարուեստ, դրանաւոր եւ ոսկե-
զոծակա, «Եւ Հովիւքն էին ի» : զարդապիր,
թոշնադիր, սոյն էջը միասինեակ է, կար-
միր, կապշուս եւ սեւ մերանով գրուած :

4. ԹՊ. 62ա. բ. սիւնակի սկիզբէն
բուն բարեկենդանի կը սկսի, փոքր խորան
մը կայ բայց ոչ ճաշակաւոր :

5. ԹՊ. 180ա. Դատարի թղթին վրայ,
նոր եւ անփորձ գրէ մը զանաւոր պատկեր

մը գծած է, իրր թէ նմանցնելու համար
թՊ. 180ր չէլի պատկերին :

6. ԹՊ. 180ր. Պատկեր Եարութեան
Քրիստոսի, 27 X 20 հրգմ : Սոյն պատկերը
գրուած է Հեռեւեալ կերպով, վերեւը եր-
կու հրեշտակ գէմ առ գէմ, միջեւը Քրիս-
տոս մէկ ձեռքը խաչ եւ միւս ձեռքն ալ
երկնցուցած է եւ ծերունիի մը ձեռքը բը-
նած է, սոյն ծերունիին վրայ երկու կիներ
նկարուած են. աջակողմէ հինգ Սարգաթէից
կամ Աստիւրց պատկերք կան. եւ ամէնէն
վարը հրեշտակ մը :

7. 181ա. Ճակատը խորան մը մեծ, եւ
մեծ կղերապարզ մը. «Զարնն տառջին»,
զարդապիր : Սոյն էջն ալ միասինեակ կար-
միր եւ կապշուս մերանով գրուած է :

8. ԹՊ. 307ր. Պատկեր մը Հոգւոյն
սրբոյ զարտեան, 26 X 18.5 հրգմ. մեծու-
թեամբ. պատկերը երեք սիւնակներու բաժ-
նուած է, միջին սիւնակի վերեւը Պաշտուստ
Ս. Հոգւոյն», ասոր տակը երկու նկար մար-
դայ, միւսին վրայ Եւ միւսին վրայ Գ զե-
րերը գրուած են, ամէնէն վարը «Աղաւայ
եւ Եւայի» պատկերք, աջակողմէ սիւ-
նակի պատկերները հինգ. հատ են, «Պաւ-
ղոս», «Աղեկհանդր», «Յակոբ» (Յակոբոս),
«Դուկաս», «Մարկոս», ձախակողմէն
սիւնակի պատկերք եւս հինգ. հատ են, «Պետ-
րոս», «Մարգարէ», «Բարդուղիմէ», «Ունիւն»,
«Քարսեղ—Բարսեղ» (նկարք այնչափ ճաշ-
կատու չեն) :

9. ԹՊ. 308ա. Ճակատը մեծ խորան,
մեծ կղերապարզով, սքանչելի գեղարուես-
տով : «Ստուդիո միւրոյ», զարդապիր : Սոյն էջն
ալ միասինեակ, կարմիր եւ կապշուս մերանով
գրուած է :

ՅԻՇԱՅԱՅԱՅԻՐԻՆԻՐ՝

1. ԹՊ. 194ա. Ո՛վ Երայք թէ կամիս
ուղիղ սաղմոս ուսանիլ նա՛ զու ի գրոցս
ուսիր, քանի ի ձեռագրէ է աւերինսկս Գառ-
նէցոյ. եւ զանարժան զրէջ յիշես ի Տէր :

2. Թղ. 235ր. Մեղաւոր եմ մեղաւոր եմ, ես իմ անձամբս վկայեմ համարեմ թէ սոյլ մարդը չապէ ես կու գրեմս զինչ գործեր եմ:

3. Թղ. 273ա.

Ով խնատուն ճարտար գիտողք,
Եւ հանճարեղեք կարգացողք,
Անարժանիս լերուք յիշողք,
Թէ Տէր Յիսուս գիրք մեղքն թող,
Տէրն յիշէ քաջն յաղթող,
Անյիշալար է և խնամող:

4. Թղ. 295ր. Իմ մեղքն է խաւար կամար կու բերէ կարկուտ հրեղչն, քանի կու յիշեմ պնա կու զոգանս ոսկերքս իմ ամէն:

5. Թղ. 279ր. Ո՛վ եղբարք իմ սիրելիք աղաչեցէք վասն իմ գոռէրն հոլորմած, որ յարուցանէ գեղգուսք մեռեալ սոյլիս ընդ Ղապարի:

6. Թղ. 306ր. Ընեալ՝ տէ՛ր Մենաս վարդեա՛ յանջըզդի սպրիւթն և ի մէ՛ղ խաւարէ ընտրեալ մարկէ՛ս. և ի յանցաւոյ անձրեւ յամպէս, և ի մշակի անվարձ գրը՝ չէ՛ս. Չառկաւ աշխատուողս գանալքհետս, գՍարդիս սուտ անոռն քահանայս, և յիշեա՛ յարժանաւոր յաղաւթս քո, և Աստուած գրեւ յիշէ՛, յիւր միւսանցած գալուստն, ամէն:

7. Թղ. 351ա. Այս սոսկալի աստուատիս, քեզ երանի ում հանդիպիս, զու տէր լինիս այսմ զանձիս, վարդափթիթ բուրբասանիս:

8. Թղ. 357ա. Ախոյ առխա՛ չաղար բերան վայն թիշէ էնձ, յայտ մարկիս և յայտ մամանակիս որքան կենդանի եմ:

9. Թղ. 459ա. Ի յերկաւացոյ գրեշն յանկարծակի տէն ոչ ունելով և ոչ կուսմն, նա ճայն մահու եկն սա իս, քանիք լծակիցն իմ աղայոյմն ի յաւաղ եղբարն ի յաւաղ ուրբարն էլաւ. դնաց, ողջ ու բարով, և ես ի հետ ըզլաւորող և ի յառեմ միգայց կամուրջն պնալով, և ընկերքն նորա արեւ տակէն էնձ և աղայոյց իմոյ, տարեւել ի մամլարդկու ջուրն ջրաւար արին, և բաղում սուք թողին մեզ, ո՞վ եղբարք քանի որ հեռի կարմունջ նայի կարմունջ դնացք, քանիք և ես ջրգետն էի, և

բոտ կարի դարութեան իմոյ զեւած դիտե՛րէս պատասխի, և այլոք ձեռաւք ջրաւարի գիկնակիցն իմ, աղաչեմ ձեզ ով եղբարք մեզաց թողութիւն խնդրեցէք յԱստուծոյ, և Աստուած ձեզ սղորմէ:

10. Թղ. 492ա. (Գլխաւոր յիշատակարան) Փառք... վափաբոյ Լեւալ Աստուածաշունչ գրոցս և ծաղկաբոյր բուրբասանի, պարծանացս հոգե՛ս, և մարմնոյ վայելումն. ստացաւ զուրր գիրքս ի հայալ ընկից իւրոց բոսլայի Յովանէան, և Լեւալարն իւր պարուն Ալբրան յիշատակ իւրեանց և ճաւաղաց իւրոց, պարուն Սարգսին և մարն Սարթսյայն, և ամենայն արեւան մերձաւորացն և գլաւակաց նոցա գեղաւորս մանկացն աղայոցն, Ամիր Սարգսին, և իմինպակի, Մեծիկին և պարուն Վարդին. և կենակցաց նոցա Շնորհարդին և խախտեանին, և ինքն արարիչն Աստուած վայելիլ տացէ և յերկար ամառք պահեցէ մինչ ի խորի ծերութիւն, և յետ աստուծոյ յեկանելոյ, երկնից արարչութեանն, աստուծոյն իւրայն և տեսչոյ արժանի արտացէ մանաւանդ գլուսայիս Յովանէան և զեղբարն իւր գլխաւորն՝ և գլաւսին, և զմնաղան իւրեանց և ամենայն մերձաւորքն, որում վառք յախտեալս յախտելոյ ամէն: Գրեցաւ սուրբ գիրքս ձեռամբ Սարգիս արեւկային ի սուրբ ուխտս և ճգնաւորական տեղիքս ի սուրբ տնապատս որ կոչի Պարաւալըրկու վանքն, ընդ Հովանեաւ սուրբ Կարապետիս, և սուրբ Լուսաւորչիս, և սուրբ Սարգսին, և սուրբ Նշանացս, որ սոստ կան բազմալ, ի յառաջնորդութիւն Կարապետ Հոլորակտիս, և ի Կաթողիկոսութիւն Կիրիկեցոց տեառն տէր Կարապետի, և սուրբ Էջմիածնին վերադիտողին, տեառն տէր Գրիգորին, ի թվին ՁԷ (= 1458), Քրիստոս Աստուած վայելիլ տացէ բոսլայի Յովանիսին և Ալբրան պէկին ամէն: Եղին զսուրբ գիրքս յիշատակ իւրեանց ի պետազ Կամիս, ի ձեռս սուրբ քահանայիցն Աստուածատուր երեցոս, և Սարգիս Երեցու, որ կամակից Լեւալ սուրբ զրոցս պնելոյ, արարիչն Աստուած սուրբ Հոլորակտացն և սուրբ քահանայապետացն արժանի արասցէ. ամէն Լեղիք Լեղիք:

11. Թղ. 492բ. (Այլ գրիչ), Զգիւրջին

ռոսացուցրն ըրջանուշն եւ ծընեալսն զՍարգիսն, եւ ըզհարազատ եղբայրն զՄիքայէլն եւ ըզմայրն ըրեայութն եւ զՊապոտարն եւ զՈւսայուսայուսն եւ ըզգլակեղի Ջօրիկն եւ զՎաճանայն արեան մերձապոսն ըզկենդանիս եւ հանդուցեալսն աղաշնմ յիշել ի տէր որ ըստպանս զսոյ ի հարկ ընչիչ իւրեանց եւ եղին յիշատակ... (Երկու տոյ սրբուած է) :

12. Թդ. 493ա. (սոյլ գրիչ). Փառք... Յորդ. վերստին կազմեցաւ եւ նորոգեցաւ, զսուրբ դիրքս, ձևամբ Յեւդաոսացի մեղապարս եւ անցուտ Ստատամտուր Երեցի, որ բազում ջանիւ նորոգեցաւ ի թուահաշուութեան հայոց ՌՃՀն (= 1728) : Եւ սուրբ էջմիածնին վերադիտուին Տ. Կարապետ կաթողիկոսի, եւ ի յաւաքնորդութեան յայտն հաճանցի Տ. Պետրոս ստատամտարան վարդապետի, եւ ի բոնակոյտութեան Տաճկաց կոչեցեցի սուրբան Ահմատի, ինքն աւարաբնի Աստուած վարելի տացէ սպեկնն եկեղեցւոյ մանկանց :

13. (Ռերիչ գրիչէ մեր հոտարայիր). Յի-

շատակ է ձառաց զիրքսս այս, Ամանդոտէ Յովսէփ վարդապետի որդեկիր Տ. Միքայէլն, որ եւ յիշատակ սուրբ Աստուածածնայ Եկեղեցւոյն, որ է Մոսթակ ՌՃՀն (= 1728) ամին, որ յայտն ամի, ինքն փոխեցաւ տա Աստուած, եւ ամփոփեալ կայ, ի զրան առաջի սրբոյ Եկեղեցւոյն մերձ հայրապետին իւրոյ վերոյ գրեցելոյ, եւ որք ընթերցոյց զսոս, յիշեալիք միտլ հայր մեղացի, եւ զսուք յիշեալ լիմիւր ի Բրիտոտո : Իսկ Եթէ որ զսո հանդ կամիցի, ի գրանէ սուրբ Աստուածածնայ ընդ խաչահանան համարեցի :

14. Թդ. 494ա. (սոյլ գրիչ). Թփին ՌԶԳ (= 1634) Ապրիլ ԺԳ. Հոռնին ծոպ-գառիկ արին, Չարգարեղբն լայս կելլու տաին չելու. ապրիլ Զ. տաին գառիկն շատ կոխ. հարաքի աքին, շատ բոտակ խարճեցին, մեկն ալ շատ ըստակ դեաց : Առաջորդն տէր Գրիգոր Լուիսիպոսն էր : Կաթողիկոս էջմիածնա՝ Տ. Փրիլոյան էր, Սարգսուրութեան հաճեաց սուրբան Մուրադն էր :

8.

ԳԱՐՈՋԳԻՐԻՔ: ՏԱԹԵԱՎՏԻՈՅ

ՊԵՋ = 1407

ԿԱՋՄ՝ իմ արեւելեան. տախտակոյ կաշեպատ, կողքնուր ճերքիմ կողմերը իմ կառա փակեալս : — Կիւթ՝ կառա քաղը, դեղնագոյն եւ ողորկեալ, փայլուն. երկրորդ կազմի ժամանակ տեղ տեղ բարակ, փայլուն քաղըք զրուած են : — ԹՈՒՂԹԻ՝ 313 կամ 626 Էջմ : — ՄԵՄՈՒԹԻ՝ 27 × 17.5 եղմ : — ԳԻՐ՝ բարեցիք, մառուր Օյանապիք կամ բաւական : — ԳՐՈՒԹԻ՝ երկխմանի 21.5 × 14 եղմ : երկու սիւնակոյ միջոյն եղած դատարի միջոցն է 1 եղմ : — ՏՈՂԻ՝ 47—50 : — ԿՈՐԱՆ՝ բաւով 3, քդ. 9ա, կիսաթաւան, քդ. 7ա : — ՋԱՐԱՎԻՐ ԵՒ ԹՈՋԱՆԻՐ վրեւոյ սկզբնաւորներն : — ՎԵՐԱՎԻՐ ԵՒ ԳԼԻՆԻՐԻՐ՝ կարմիր մերան : — ԳՆԱՐԻ՝ քդ. 1, 6բ, 23ճբ, 313բ : — ՀԱՆԳԱՎԱՐ՝ մառուր պաւտան : — ԵՆԱՍԱՎԱՐՈՒԹԻՐ՝ քդ. 28ա, 31բ, 120բ, 216բ, 23ճա, 270ա, 312ա, ք—313ա :

* Պրեան սպալու ճշտեալսն էր գրիչն եւ ժամանակը : Պրեա է իմանող Գարգարիքի Զեյնալի Գրիգոր Տաթևացի, զրամ 1407ին : Գրիչն է Ռեւադեա (Թդ. 120) : Հասանդն նոյն համանուն Ռեւադեա է, որ կը յիշուի 1420ին (Լ. Ս. Սոյիկեան, ԺԵ գրքի հոլաբն ձեռագրերի յիշատակարաններ, Ա. էջ 241) : Հ. Ե. Ա.

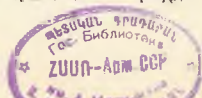
ՊԱԼԱՆԵ. ՅՈՒՅԱԿ.

ԺԱՄԱՆԱԿ ԳԻՋՈՒԹԵԱՆ՝ 1407 : — ԳՐԻՋ՝ Գրիգոր : — ՏԵՂ՝ եւտաղէ : — ՏԵՂ՝ գուցէ գրիչը : — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՐ՝ գրչութեան ժամանակ մտացմամբ տեղ տեղ պաւտ գրածները յետոյ լրացեցաւ ին լուսնայնեան վրայ, քէ մտանքս գրչով եւ քէ տաւ գրչով : — Մտանքս առաջին գրչուրեմն ու կազմէն յետոյ կիւթի վերքեր ցրուած է, եւ ապա պակասները լրացուցով վերստին կազմեաւ Ե. վերքի վաղամեկու գրչութեան ալ բարեցիքն է եւ գրիչն ինքն ճանա :

Մտանքս է՝ Գարգարիք, որ կը պաւտանէ ձՄԵ. քարոյդիք :

Թդ. 2ա—6ա. Յանի երկրորդ հատարի :

Թդ. 7ա. Գրիգորի աշակերտի Լուսնի Յովհաննու Որտանցոյ Երկրորդ հատար քարոյդրոյս : Երեւան, եւ Ա. քարոյ, Արտաշէսեան լեռնի չալիս պատուիրանաց քոյց... (Հարաւահարար միշտ ձՄԵ. քարոյ) :

1330-81

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ .

1. Թյ. ՉՏա. (Է քարտիկի վերջը) . Յեւ
այստրիկի սկիզբն առաջու. քարտիկն է Համ-
բարձմանէն Տեառն ըստ շնորհաց նորոյս , Եւ
կարգաւ գրււցու. ք վստն ամառան տաւիկ :

2. ԹԳ. 37բ. Չաշխատաւորս եւ պղծուրս
ուղարհեմ յիշէ եւ տնմեկար¹⁾, զի խուցս . . . է
եւ. Զերմութիւն սրտիս տա գրէ :

3. Թ. Գ. 120թ. Զինկյանի մեռելաք, և, Կրտավաժ վշտացեալա զմիտստեղէս ապաւնժ
յիշել ի տէր և. խնդրել թալուրիւն իրազմ
յանցանայ մե. Գի ինչէ ցօղ բարեբարութեան
ձեքր, և. իտասցէ Կրտավաժաբա վէլլ
Հողդ և. մարտիկ խոյ.

4. ԽԳ. 216Բ. Նաև. զմեկատարաբար զծոպս
և. զամենայն երախտաւորս իմ :

5. ԹԳ. 238ա. (նախադիր նոր գրել), Ոյ բնիկըցօք եւ յորինակօց եղարաք, այս տեղս պակաս չկայ ըսցի սակս վերառին նախադերսն թուղթս յաւելաւ է յորժամ դադարաբիցէք ի ձեր պրեռլ տեղի մ'ի թուարք:

6. Өң. 270м. Усылм' мд һһһһ һһһһ
 5, дһһһһһһһ һһһһ һһ һһһһһһ :

7. ԹՊ. 312տ. Յիշատակարան սուրբ
չորոցն (հեղինակի) Աբահյանի ինչև իս
բանեմիջին... Արդ՝ ևս թափաղարս մեծօք,
և ցապաղին տեմաթ, վերջինի ծնունդս
եկեղեցյան ևս արուսդս բանասիրաց փառից
Գրկոյս պատկան անուն ինքնաթ բանի հա-
տաքինի ձեռնաթ իմաթ, զիբն քաղաքացայ
ստորադասվեալ փամանակի, ինտարբու-
թեանն մեծի լճի լիտան ևս վիշեղբայր ամի
րնդ ձեռնաթ կրան սուրբ առաքելոյ Ներս-
տադի, ևս եպիս ցառանա սարս իրնից,
պառանաինքն ևս ամուսնու ամ ձգբան հա-
տորինքանն բառ տառացայցի յարարիկս
կալոյր իմունի լիտայ, Արդ ապա՛յն ի խո-
րոց արտից առ համբիբակ ցառս սրբալանից,
սր բալուտս աշխատանքամբ զիբաղաշարժ
մեկ ցրանն քաղաքութեան, ևս ցաթ ինքն-
ցիւ զիբառութիւն մեկ յիւման ձեւի ի ձկն։ Զի-
յուտս խաղաղութի ի մարդսուկն կամացն,
ի ձեռն յանրացոյ ձեւաթ ի վաթխանոյ ներու-
ման հնարեկ յաթմաթի մեկոյ յանցանից։
Այլ ևս վիշեղ իմայ պարս պարկու շնչոյ մեծ
հնետարի, Զա՛մաննու, մալի Որոտանի, կո-
նեալ ի սկնի սրբիկն, բարեկ ի ամա վիշեղ

Րիդի, Հանդերձ ծնողօր իւր կրկնակի... :
(Մենուպայ, վարժեցնողայ, ուսուցչայ չիշա-
տակու թեամբ կը վերջացնէ) :

Տ. թղ. 312բ—313ա. Ի թուականա-
թեանս մերայս տաճիս և. Արամադեանս
Համբար, և. ի Սարգստեանս սեփի, Հա-
գաբարդով ճարտերեբարդ ի յեփեթբարդի,
(Թ՛Ճ՛ = 165Տ) և. Գիգարդ պիտանս անուամբ
և. ի թանիս պատաստ յերկրու և. աշխար-
հաւ. Կապադովկայեց, ի քաղաքն Կիսա-
բիւս. որ ի Հիննս Մամաթ տաի, քառ մերայ
նորանցն Արամայ կուէկեց: Ի տես մանկուս
թեանս, և. ի Հաստար տպույթթեանս կեկայ
գիւղեպոյ ի լուսնակա՞մ յաթնուս մեծ, յորում
էմմիամն ապ իստ սքրութեանն յարթթե-
պոյ, Հանդերձ երկաթամբ ընկեկոցեպոյ, և.
երեքպուսե՞ք տան զիս, որ մինն Սուրբիս
տաթիս որ ի տես զկուսեղէ Հոյպուսթեան, և. ի
նորստու Հրա քահանայութեան փոփեցեալ,
կեկա տա կառապալտեան արարեթեան, քառ
իւրացն կուսեթեան մարմնայ տաճ և.ս. Հոյ-
պոյ: Եւ. միտայն Դադարդ պարզա՞միտ զուս-
քանաս պաշտօնեան քանեց և. առաքանալան,
և. սոքք Հրանդեպոյ յաթնուս արեկիտա-
փայլ, և. ի տեղիս պպիտակալաւ և. անոպ
և. տապցեպոյ առ սաա երկես երանեալ
սուրբ Հօրն մերայ, և. աղբալան. յերկրոյ
ծնոպն մերայ քառ աւետարանին ծնոցեամբ
տաճանս Թիիգիտի կաթեկցիկտիս ոմեանս
Հայոց, և. Սուրբիս նարանեպ ի նմանե
օճեալ, և. յետ սուխուս ինչ փոփեցեալ տո-
ցանկային քուսեց: Եւ. Դադարն Հեղուսթի
ոյթմէն զեւես կայեց, և. Հեղուս և. ընդ
տաթնս ցարկուցեալ, և. Հաստու ի յարմուս
քահանայոցմութեանս անոպ տա Թիիգիտ-
աւ, և. ձեռնադրեալ քահանայութեամբ և.
քանից իշխուսութեամ տ ի Յաիգայ տեսուս
ամեանայ Հոյպոյ կաթեկցիկտիս, որով երկուս
սերեալ ի քառարս սորոս և. ի մամանակ
զերեալն նոր նարեկեցի զպարտոյ պոյս, և.
զվարժիչս զիտարայս մանկանց, և. զազգիչն
պարտուիցի պնայոցայ, որ տաճ մանասն Հա-
տար, որ Հ. Հոյպուց իսկ և. քնանիս քոյ-
ցեալայ, վերաթն նարեկեցի նարայոցի, քառ
իսմում յաւուս. զկեկեկցայոյն, տանկը և.
փանորայ ձեւապ, Հ՞ր որ յառաջն, և. Դ՞ր
ի վերջն և. Հ՞ր սեւըք որ ի մէջն, ի յիմեղք

միովք. և ևրիւցումք, և ևս ստաւելաւ թեամք, և արարի իրբւս. Ի զեղեցիկապաշտաց: Արդ կողկողային պապաւանօք, և սրտաթաւսն օրեղով, նոսրեղով սղով, և ևս աւազեալ ժաօք՝ հայցեամ ՚ի Հանգիւղապաշտ պապ կտակի՝ ի մայկոյապաշտ ունիւմ հոգեւոր տրապիզի խաթանանութեան յիշխմիք ի վայելքման աւուր. և ի գիտաւանայն ժամանակի վիերոյրեւայն բլծալի, և պարմիչս հեղուց ցանկալի, որք միանգամ յօթիմք եղեն իմպս խաղիթեան, և ևս ստաւել պղեան տմեկայն Հայաստանեայց քաղի Յակոբ կաթողիկոսն Հրաւալի որ է՛ր երբորպ ամ նորուն իշխանութեան, և պշակալի տխրոտպահն նորուն զաղի Յովհաննէս Գրապաշտի: Նաեւ զամենայն եկրարուն իմ համբիբակ և ոնքն-գակիցք ևս բլծալիք (ստաւ. տալ գրաւելու չափ պարապ աղի թողումն է), և քստ մարմնայ ծծօղս իմ, զՏիրանն Հայր Հիւրայ, և զմայրն իմ զՄարիամն, և զեղապաշտ զԹաւառաւար՝ երկաւորապ զայով փոխեցաւ. աւ Ստաւած ևս զպրանն իմ Գրչայն, և զեւանին, Գրուհարն և թլծաւհարն: Եւ Հօր եղբորսն Հայրապետ և զամենայն տրեան առաւն առ Հատարակ. և զաշխարհայն ի վերայ թշաւաւութեան ըստ հոյոյ և քստ մարմնայ, և որք միշեղ պիշեալ յիջիք ի Քրիստոսն Յիսուսն, ամէն: Ընդ սոյնի զմեզ պապար Պրիզորս զգծող յիշատակարանիս՝ **յիշեցէք** ի Քրիստոս: Բայց արդ՝ եղև նորոգութիւն այսմ զքրոյս քարոզութեան ՚ի յանապատ Նրբանայ, առ շիրմի նշխարաց մեծի առաքելոյն Անանիայի. ի կաճաւս քաղ-մակոյտ եկարոյ որբապանից, յերբորզում ամի Հայրապետութեան առաւն Յակոբայ տառաւանդապարզի: Եւ իշխանութիւն մահ՝ մեկտանայն՝ երկուց թապաւարացն ինքնա-կալայ, որովք, որ մէջ ճիրանայ պետութեանցն ունին զերկաւս մասունս աշխարհի՝ զեկաղապաշտ պրոս պ(ժ)մս ունի մերս թա-գաւոր որ ամենայն կօշի Շահապաշտ. որ նաեւայ ի Ծօշ, որ այսմ օրի՝ Աստուհան: Եւ միան Կոստանդնուպոլսի՝ որ առի Օսման Սահաւատ՝ ի ժամանակի առաի որում պարի սա բնդ զէմ արիականացն՝ որ կոչին Փրանդք ևս այս բնդ վեշտաւան ամ է յորմէ լինի այս զործոյ առնութեանն՝ ի վերայ ծափունս պ-

կիանու, զորս յեմք զհաստաւին ի ձեռն վաճառականայ մեղապիկից, սակայն յորմէ յե-սակ այս խաղմ, և բախմանք յիրեւոյ որ բուսաւ միշեւ ցարդ՝ որ եմք, ո՛չ լուսեք ըրնաւ. պարտութիւն իմն Փրանդայ: Եւ զայս ևս թէ ամենայն աղգքն Փրանդայ կուռին, այլ Վնէմայքին որ այսմ Վնիսակ կոչեն, զի գրապում կղղիս առին ի նոցունց Փրանդքը լուսորս սյտաբիկ՝ այլ զկատարածն Աստաւ զիտէ, իսկ մերս կոչեցեալ տընայ ի գրանէն Հանայ՝ և աշխ բհէն Վրայ որ Կա-իւղի սակ, միշեւ ցշնդիկս լոտակալեալ ունի հորապէս, այնքան ի նուաստութեան Հասուցեալ զաղս մեր գտաւապէս՝ միշդ զի կղերք՝ և տաւանութեանք՝ թուրք տոտեալ լինին ի զիգր ևս լաւան և բնա ոչ կարեմք հա-նեցաւանի(«) զփոս մեր, թէ արդօք լեալ իցէ երբեմն իշխանութիւն աղղիս մե-րայ, և կամ լինիւր ի տակաւին, այլ ի սպոս ի սպոս յետին կամք ժամանեալ ի յետմէ ընդ, և թէպէտ այս այսպէս է՝ որպէս և է ճշմարտութեամբ: Սակայն պարտութեամբ փրկչին մերայ Քրիստոսի, զաւապան իշխո-նութեան Հայրապետութեան իրբւս զիս՝ մի վառեալ ի մէջ խոր զիշեղալ խորքի, ևս ստաւել փարպոտեալ ծաղանդ, որ ամենե-րեան քստ իրեանց չափա կարողութեան՝ որքան և կարէ, նորոգեալ մայկապաշտա-նեն զվանորայս աւերկայ և զկարգս ի վա-րնջայ խանգաբալս: Եւ հոգեւոր կաթմար գրապում աղամբս՝ և զահա զիշեցեղեալ յարբունս կատարելութեան Հասուցանեն: Յորոյ ևս միշն ի քաղմայ թարմատարս և ևս Գրիզորս պիտակ տնումար փարպապէս, վառն սյտաբիկ՝ կրնակի մաղթանայ Հա-յեմ, յիշատակել զտառմիչս ևս զուսուցիչս իմոյ անմին զՅահան վարպապէս: Այլ արդ՝ Եթէ ոչ ձանձրանայս յախորանայս՝ այլ խա-նարհեալ զիջմեք, զիս՝ յառ՝ յաւայ ամե-նայնի՝ և զարիւրուշտ մեղքը տըրեկալ Յահանս լանի պաշտօնեալ և զյարմարեալ զպղ լանիս յիշատակարանի, իշեղ ջերմե-նայն սրախ: Եւս ստաւել զհամառնեղ՝ և զհամահարմար զեկարան իմ զհարաւանս քստ հոյոյ՝ որ է անուն նորա Յակոբոս: (այս

վերջին անունը ա՛յլ գրով գրուած էր)։ Եսեւ համարեւ՝ եւ համշխակ, սակաւ աշխատող վերջին կապմութեան դրբի վՄանուէլ վարդապետն։ Այլ եւ զամենայն զարդար (sic) յալովս, եւ զբոլ վեհային ճշմարտի միացեալս անախա կոստութեամբ, զմեծամեծս եւ զփութունս՝ որք ի հրահանդս տեսաւանին եւ

զարձական զեկերեալ մարդին։ ՚ի մոյցս լուսոյ՝ ՚ի յիջումն մեծի ՚ի կախուղիկէս Վազարչապետս, եւ որք քաղցրանայք ՚ի յեւաւմն մեղ զհոգեւորն եւ զմարմնաւոր անուցիչս զպատսխի, եւ զուր եւս քաղցրութեամբ յիշեալ լիջէք տառջի զտոլնն զեւորս եւ զատուարին անաշտիս, սմէն։

9.

ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔ

Ռեւ՝ 1599:

ԱՅՈՒՄ՝ եին արեւելեամ. տախտակեայ կաշկայտս։ — Դիւթ՝ քուրք. փոքր ինչ զեղնագլին. կակուղ եւ ողորկեալ։ — ԹՈՒՂԹ՝ 414 կամ 828 էրբ։ — ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 29 × 20 Խաբլարգաւորք։ — ԳԻՐ՝ Թարգիր, շատ մաւտը գրուած, սեւ մնալն։ — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Երկսիմակ. 22.5 × 14 Խղմ. սիւնակայ միջեւ եղած քաջութիւնն է 1.5 Խղմ.։ — ՏՈՒՂ՝ 37։ — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԴ՝ ամեն գլխինն յուսամբք, զամառը ոսկեղծ։ — ՊԼՏԿԵՐՔ՝ ամեն Խարսնց պատկերներք, բոլով 390 Խտ։ — ԽՈՐԱՆ՝ մի Խտ ք. 4ա, զեղեցիկ։ — ԿԻՈՒՍԻՐ՝ ամեն գլխոց սկիզբն. զամառը եւ ոսկեղծ։ — ԶԱՐԳԱԳԻՐ՝ եւ ԹՈՒՂԱԳԻՐ՝ եւս զամառը եւ ոսկեղծ։ — ԴԱՏԱՐԿ՝ ք. 1ա. 3բ. 226ա Երկրորդ սիւնակը, ք. 383բ. 384ա. 413 եւ 414բ։ — ՀԱՆԿԱՎԱՐ՝ շատ մաւտը պստած։ — ՅԻՇԱՏԱՅԱՆ՝ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ ք. 50ա, 406բ. 408ա—412բ։ — ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐԶՈՒԹԻՒՆ՝ Ռեւ՝ Ռեւ (— 1599—1601)։ — ԳՐԻԶ՝ Յովնաննէս Երեց։ — ՏԵՂԻ՝ Տիգրանակիրս։ — ՏԵՐ՝ Սրապիմն զիտապետ Ռերփայտ եւ Աւրբայ։ — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ՝ սկիզբն եւ վերջն Երկուհակմ մայրապետից քրքիք կոմ Երկաքաղիք գրուած։ Մտնեմա մէջ Խեմեհակ բաւերն ուր որ պատահած է ոսկիով գրուած են. ՏԵՐ. Աստուած, Յիսուս, Քրիստոս, ՏԵՐ. Փրկիչ, Որդի Աստուծոյ. Հոգիմ սուրբ, Խաչ, Անապամն, Երկմբ, Արքայութիւն, Եկեղեցի, Խորհուրդ, Արիւն, Մարմնն, Տէրութեանկան, Երուսաղէմ, Եւն։ Իսկ կարմիր մեղանով գրուած են, ամեն Խաքան ամուսմբ. Հրիշտակ, Սուրբ, Երանելի, Մարգարէ, Առաքել, Սուրբ զիբ, Վալմ. Ամբ գլխոց սկզբնայինն են զամառը ոսկեղծ մեծ գլխոցիք. եւ առջակին առգլ գլխոցիք Խաւի ոսկի. եւ ամեն Խաւուսածոյ գլխոցիքն ալ ոսկի, երբեմն տեղ տեղ կարմիր մեղան։

Մատենան է՝ Հարանց Վարք։

1. Թ. Գ. 2ա. Գրուի Ա. Յատաջարանտ—

թիւն զբայ վարուց որքոց հարանց եւ քաղաբարարութիւն նոցա։

2. Թ. Գ. 4ա. Գրուի Բ. Խրատք զեկեցկալարարք սուրբ եւ Երանելի հարցն մեղոց կրօնաւորաց, յաղաղս կոտորեալ տաւրնայութեան։

3. Թ. Գ. 28բ. Թուղթ Երանելոյն Փելեքսիանոսի Եպիսկոպոսի. զոր զբեալ վասն սկիզբն ասեկոյ Երանելոյ յախարհէս յայտմանէ։ (Սկիզբն) Քանդի անսի զհոգի ք. որքի անդրանիկ հաւայ լոնոյ, զի բնիմանոյ զհեա զամուկոյ։

4. Թ. 39բ. Ի թղթոց Մաթիսի միայնակեցի՝ տա կրանաւորս։ (Սկիզբն) Երկեկն Աստուծոյ՝ մեղմէ զամենայն չարախօսութիւն։

5. Թ. Գ. 40բ. Երանելի հօրն Յովհ. Առաւածարանի վասն Երիտասարդայ կարուց։ (Սկիզբն) Այս եւ վարք սրբեկեանց Աստուծոյ։

6. Թ. Գ. 41ա. Կարապետի մեծի վարդապետի տաղեալ խրատս պիտանիս մանկանց կեկեցեոյ՝ ոտանուար ստորիք։ (Սկիզբն)

Ամենայնի սկիզբն եւ եմ

Դուք լուսաւոյ զար ինչ ասեմ,

(տաթական տարբ. Եւն)։

7. Թ. Գ. 42բ. Գրուի Գ. Վասն հանդարտութեան։

8. Թ. Գ. 50բ. Գրուի Դ. Վասն զգլխոթեան, ապաշտանոց, եւ քաղցրութեան։

9. Թղ. 72ա. Գլուխ Ե. Վասն պահուց :
10. Թղ. 83բ. Սրբայն Նեղոսի վասն որ-
կրամուրթեան : (Սկիզբն) Սկիզբն պաշտա-
րեբութեան՝ ծաղիկ, և. սկիզբն աստղերնու-
թեան զործոյ՝ համբերութիւն :
11. Թղ. 84բ. Գլուխ Զ. Վասն զդու-
շանայ պիկի ի պատեքամբ զստեկութեան :
12. Թղ. 104ա. Գլուխ Է. Վասն անբն-
չութեան և. ոչ տղահայն աստղածոց և.
վասն սրբոց :
13. Թղ. 111բ. Գլուխ Ը. Վասն արիւ-
թեան և. համբերութեան :
14. Թղ. 130ա. Վարք աղանդայն Քրիս-
տոսի Թաղարայնի :
15. Թղ. 133բ. Գլուխ Թ. Վասն ոչ առ-
նկայ ինչ ի յոյս մարդկան :
16. Թղ. 141ա. Գլուխ Ժ. Վասն զպուշա-
նայ պիկի ի պատեք և. ի բամբակայ զեղ-
բարս :
17. Թղ. 148ա. Նեղոսի սուրբ հօրն
վասն հպարտութեան և. ամբարտաւանու-
թեան : (Սկիզբն) Հպարտութիւն է ակոս զպ-
րացեալ եւ. ուսուցեալ փրօմ :
18. Թղ. 149բ. Գլուխ ԺԱ. Վասն Աս-
տուածայնի զաստատանաց, և. ուղիկ զա-
տեկայ :
19. Թղ. 179ա. Նեղոսի սուրբ հօրն
խրատ փերկացուց : (Սկիզբն) Նաւափար
աղկտ պտարասեմ ի կորուստ, և. վարդա-
պետ անխրատ՝ կորուստ է աշակերտաց :
20. Թղ. 179բ. Նորին, պատուէր առ
մանկունս : (Սկիզբն) Պարտ է մանկանց
ճգնել և. կրթել զմարմին իւրեանց ի հան-
գաբարութիւն :
21. Թղ. 180բ. Գլուխ ԺԲ. Վասն ար-
թուն և. զպատ լինելու :
22. Թղ. 180բ. Ս. հօրն Նեղոսի վասն
աղօթից թէ զիմորդ արթուն և. պտարաստ :
(Սկիզբն) Աղօթք խօսք և. մտաց առ Աս-
տուած, որք սրբիս ինչ կարգաւարու-
թեամբ պարտ է կեալ մտաց առ Աստուած :
23. Թղ. 190ա. Գլուխ ԺԳ. Վասն ան-
ղապար և. արթուն աղօթիկայ ամենայնի և.
յամենայն ժամ :
24. Թղ. 194ա. Գլուխ ԺԴ. Վասն առ-
տաքաւորութեան և. սղարմութեան, անեղ
խնդութեամբ և. իրջմտութեամբ :
25. Թղ. 226բ. Գլուխ ԺԵ. Վասն հնա-
ղանդութեան :
26. Թղ. 235ա. Գլուխ ԺԶ. Վասն բար-
ւօք խնայահութեան :
27. Թղ. 257բ. Գլուխ ԺԷ. Վասն ան-
խաւարութեան, որ է նմանութիւն Աս-
տուծոյ :
28. Թղ. 261ա. Գլուխ ԺԸ. Վասն սի-
րելոյ զԱստուած և. զրնկերն :
29. Թղ. 267ա. Գլուխ ԺԹ. Վասն
հոգեակն հարցն և. Աստուածա նառ (պա-
սկս) մբտայ նոցա :
30. Թղ. 288ա. Գլուխ Ի. Վասն նշա-
նայկեաց հարցն :
31. Թղ. 296ա. Գլուխ ԻԱ. Վասն քա-
ղաքաւորութեան նոցա որք զամենայն
վարս ուղղեցին աստղերնութեամբ :
32. Թղ. 311բ. Գլուխ ԻԲ. Խօսք և.
մասնութիւնք և. խորհուրդք ԲԺ. միայնա-
կեցաց :
33. Թղ. 313ա. Գլուխ ԻԳ. Վասն ջա-
ղաքաւորութեան աստղերնութեամբ զար-
դարկոցն :
34. Թղ. 314բ. Գլուխ ԻԴ. Բանք և.
խօսք սուրբ հարցն :
35. Թղ. 315բ. Գլուխ ԻԵ. Բանք խրա-
տու հարցումն համարտ առ սուրբն Մա-
կարիոս :
36. Թղ. 318ա. Գլուխ ԻԶ. Պատմու-
թիւն Պաղտոսի Լուսարացոյ :
37. Թղ. 318բ. Վարք հօրն Ապստոլայ :
38. Թղ. 320ա. Վարք Ամենայն և.
Արարի :
39. Թղ. 320բ. Վարք Պիղիմիոսի :
40. Թղ. 322ա. Վարք Էրանուհի կո-
սին Մարիամու որ Մարինոս անուանեցաւ :
41. Թղ. 324ա. Վարք Յովհ. Գրեցոյն :
42. Թղ. 327բ. Պատմ. Մակարա անա-
պատկանին :
43. Թղ. 330բ. Վասն որք զգրախոսին
զկտուն զտին և. զտուրտոսին հասեալ
տեւին :
44. Թղ. 333բ. Վարք Սրապիմոնի ձե-
րոյն :
45. Թղ. 335բ. Վարք սրբա Մարկոսի :
46. Թղ. 341բ. Վարք Պաղիա միայնա-
կեցի :

47. Թղ. 343ր. Վարք Պապոսի անտառականի:

48. Թղ. 348ա. Վարք Մարտիրոսի կրտսեւորի:

49. Թղ. 350ր. Վարք Սիմէոնի սեւանկեցին:

50. Թղ. 351ր. Վարք Իլյարիսնի կրտսեւորի:

51. Թղ. 353ա. Վարք Եփրատնեայ:

52. Թղ. 357ա. Վարք Թէոփորայի:

53. Թղ. 361ա. Վարք Մարիամայ եկեղաւցւոյն:

54. Թղ. 363ր. Վարք Պապոսի Աղեկսանկերացւոյ:

55. Թղ. 367ր. Արբա Եփրեմի խորին Աստուծոյ աստեղեայ յաղպոս զղջման: (Սկիզբըն) Հոգեւորացւոյն նորոգեացուք՝ եւ մի՛ մարմնով ըստ մարմնոյ, այլ ըստ հոգւոյ:

56. Թղ. 372ր. Սուրբ Հարն Նեղոսի իրատ պիտանի: (Սկիզբըն) Լաւ է յատկ խորհրդով ննջել, քան պիղծ խորհրդով պղծել մատուցանել:

57. Թղ. 376ր. Պատմութիւն վարդեան Յովհ. Գրեկեայն:

58. Թղ. 377ր. Վարք Մարիսի Սոյանի:

59. Թղ. 378ր. Վարք Սիմէոնի եւ Յովհաննէս անապատականի:

60. Թղ. 382ա. Բանք Հարն Յովհաննէս Աստուծոյանի աստեղեայ աղգմամբ սուրբ Հոգւոյն ի խնդրոյ միանձնաց անապատականաց: (Սկիզբըն) Թոյութիւն շնորհեա եղբայր՝ զի եղի ի մօի իմոս սկսանել ի զիր յայն:

61. Թղ. 384ր. Դաւանութիւն պատուական. Հաւաքեալ ի մի՛ ի բազմաց աստեղեայ վարդապետաց: (Սկիզբըն) Աստուծոյն եւ Հաւ.:

62. Թղ. 388ր. Սրբոյն Աթանասի եւ արքա Եփրեմի աստեղալ խոստովանութիւն:

63. Թղ. 390ր. Սրբոյն Կարեկեացոյ ընդ պիտանիք Հաշտեացեղէք ընդ Աստուծոյ խոստովանութիւն: (Սկիզբըն) Այլ եւ անպիտան յամենայնի, եւ որքան ըստ զորէ պարաւեալս: Որ մինչեւ արթննա եմ իրէրհեմ:

64. Թղ. 391. Նորին Ս. Նարեկեացոյն աստեղալ ըստպատմաց՝ Հաւաքեալ խոստովանութեամբ: (Սկիզբըն) Եւ ահա Հրամարեալ ի աստանայէ, եւ յամենայն արեւմտեայ ներդարմութեանց նորա:

65. Թղ. 392ա. Հաւաքեալ խոստովանութեան Եւաղիկայ ըստնայ: (Սկիզբըն) Հրամարեալ ի գործոց եւ ի խորհութեան ստանայի:

66. Թղ. 395ա. Վարք Ներսէսի կամաւոր աղքատին:

67. Թղ. 393ա. Վարք Եւստանայ կամաւոր աղքատին Անանիոս կաշեկերոյ, որպէս թողաւորին:

68. Թղ. 412ր. Յանի եւ ցուցակ սուրբ գրոցս որ կոչի Հարանց վարք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ .

1. Թղ. 407ր. (Պատիկը մը կոչ 20 × 14 հրդմ. մեծութեամբ, խաւանի մը մէջ բաղմեայ է Տէրն մեր Յիսուս, որուն տակէն ծննդեցաւ է Կրիստոս մը Կրիստոս պատիկն զկեանք, գրեւոր կայ. «Երկեայ Տէր զմօթեան ծառայի քո Սրապիանի» — «Եւ ծառայ ըստի եւ Հաւատարմի մօտ յարախութիւն Տեսնի քո» ստորեւ գծուած է մի մարդոյ պատիկը վարք, որուն յով եւս գրուած է. «Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս յիշեալ զմեզուցեալ նկարոյն եւ սղորմեա»:

2. Թղ. 50ա. Յիսուս Քրիստոս Հօր ճառապոյթ, Հայցմամբ Հարանց վարքաք ճանդարտ, զվարդապետն իմաստաւարդ, զտէր Սրապիան պետացն վարդ, վառաւորսն ի կեանս արդ, եւ ըստ աստեղաց ի սրբոց կարդ, կրկին կեանք Աստուածաբարդ, պարի յաջմէ քո Կրտսեայրդ, եւ եւ մեղքք ի լի եւ բարդ, աղտեղացեալ զիրէս. . . նոր նորոգեալ արա զտարթ, զի զիմութիւնն է քո աստա: (Ամէն զլիցս վերքն այս օրինակ ստանաւոր, զամագն շարադրութեամբ կր կրկնուի այսպէս):

3. Թղ. 406ր. Արհնութիւն, զոհոսութիւն վառաբանութիւն, Հար եւ սղորդ եւ հոգւոյն սրբոյ, այմէ եւ միշտ եւ յաւեառանս յաւիտեանց ամէն: Որոյ շնորհիւ եւ ամենազօր կարգութեամբն. եւ զրեւ զսուրբ պայծառութիւնս որ կոչի Հարանց

վարք, երջանիկ բարանայեան Սրապիկն եղևացին, և ևս ի ձեռն հաղեւոր սրբայն իւրոյ տէր Յահաննէս վարդապետին եղևացաւ, որ էն ի մարց կայմանէ ապրակեց և և թառնք, զի վարժեացի սալաւ ի վարս սրբաթխան, խառնկուան աստգինութեան, որ եղև իսկ և և մի իւրաց աշակերտացն հախտակեցի, և լազդականացն զրոզգէմն ասնէ լուծցի նորին հրամանաւն. ամէն: Եւ սրբ հաղեւորք յիշէր և և Աստուած սրբմի տէր, և լիշդացի և իշեցիլոցս ողորմեացի Գրիգորն Աստուած յիւր միասնացամ զարևան. ամէն: Զևորս փխիւր զանոց ի հոգ, զիր մնաց յիշատակցի:

4. Թ. 408—111: (Գլխաւոր յիշատակարան) Փառք... Զի յոյժ քաղցր և և բարձր վարուց սուրբ հարցն, ի ճիւղ սիրոյ՝ ճաշակեցացն, ճան իսրայելս մեկու և և զստին: Յորոց քաղմական աստգինութեանցն յարմարայ, ասկեղեկս ընծայեցաւ մայրս մեր սուրբ եկեղեցի, սաւ արքի, և և բարանակ ծաղկայի, պրտզամ ռնծորելի, անոց ի ծոց իւր աստղամար փառեօք սուրբ հաղեւոր, զարդացեալ անկաց ասկեղեկն անպարտելի, տէր Սրապիկն վարդապետն Ուսնայեցի, ասն մեծատուն սրբի, որ թաղեալ զստացումս հայրենի, և և ընթացաւ լոյհաւ Քրիստոսի, բառնայմ յոս զիսաչ կրօնաւորութեանն ի մանկութեան հասակին: Եւ եղև երբեմն, զի երթայր մեծ վարդապետն Յահաննէս Շիրակի կոչեցեալ յերեստպէմ, յերկրպալութիւն սուրբ տեղեացն, և և զանաշն բառ պատահան ճանապարհին եկն ի քաղաքն յուրհոյ ի թուին Ռիւի (= 1578), զոր տեալս զնա Սրապիկնի վարեցաւ սիրով աստուածայն բանին, և և եկեալ աւ սաւ նորա, աշակերտեցաւ, և և պարկեղալ զնայիլքն զոր ունէր ասացաւ զերծնաւորութիւն, և և եղև յոյժ բանասէր, կրթիչ զանձն յերկս ճշանդ աշխատութեան, լրնթերցման Աստուածաշունչ ասոցի կրօնկարանաց մըշտաղեկեր պարտպամար՝ ի նուրբ շաւիղս Աստուածայն բանից: Եւ յերկրեալ անտ ամս և փոխ յատեալս մեծ վարդապետն Յահաննէս ծերացեալ ամառ, Ռիւի (= 1582) թուին, որ էր վերաբաւեալ Աթիթ քաղաքին, և և ընակէր ի սուրբ ուխտն աւ զամբարանի

սրբոյն Շամունի, և և եօնի սրբոց նորա ի ման Աթիթայ: Յետ որոյ՝ իրիւ և ևս զԱստուածայն հրամանն և և զիւրապետար մնալ իւրոյ իրեն, զիւրեալ երթայ ըստ արքայման Աստուծոյ, յաւ միւս Զահն եկեղեցոյ, ի տէր Դուկաս վարդապետն, որ էր նախին աշակերտ մեծ վարդապետին Յահաննիս որոյ զինի նստի յաթիւ զխառնութեան քաղաքին Աթիթ տէր Դուկաս վարդապետն, սա որ եկեալ եկաց տէր Սրապիկնն ամս երկու: Եւ արժանաւոր քաղաքապետութեան, հայրապետական և և երկրպալութեան աստեանին, և և ևս բարձրացեալ հասանէ ըստ իւրոյ արժանաւորութեանն զերթաւս զերթիւնութեան վաղապետական շնորհի, ասնու պատգամ և և հրաման զաս աւելոյ ի տէր Դուկաս վարդապետն իւրմէ, Ռիւի (= 1585) թուին: Եւ սա բառ օրէ Աստուածայնն շարժին յատմանոց ի զարծս հրաշակի, ի քաղաքապետութեան, իրթին և և զմտարկեաց զայդ լրանի: Եւ ի վերայ ամենայն բարեք քաղաքապետութեան իւրոյ, կամ լինի նաւ երթալ աշակերտեալ մանկամար Ռիւի (= 1591) թուին, յերկրի Պասկեանայ՝ յԱստուածախիս քաղաքն յերեստպէմ, յերկրպալութիւն սրբոյ՝ լուսընկալ զերկրմանին, և և աստեղեկաց Յիստոսի Քրիստոսի փրկչին մերոյ, և և յամէլ անդ՝ մի տմ, սա զամբարանի Տեսնն եկբորն սրբոյն Յակարոյ ի ման հայոց, սա արքեպիսկոպոսն Դաւիթ, որ էր ի մամանակին հայրապետ սուրբ աթոռոյն Երեստպէմայ: Եւ անդէն տեսնէ վարդապետն Սրապիկն Հաւրոց վարձ մի յոյժ զեղեցիկ՝ զերթիւն հոգ, ձեռամբ ասն զրբէի ճարտարի, սեկիւմ և և բարձրանոյ զտունի զարդարեալ, և և աստեղեկեր վարուց և և անից սուրբ հարցն, զիւրեալ զանապիւս նոցա նկարեալ, և և զի էր յոյժ զբաւեւ՝ բաղմիւնաւ երջանիկն, հարկ լինի ինդրիկ ի հայրապետէն, ի զապարտեմն բառ նոյն նմանութեան միւս և և մի վայելս սրբաւէր անձին իւրոյ, որ և և յանապոյ և և նա, սրբոյ պաղաւս որ ընդ միմեանն ունիին: Զոր տեալս ընդ ընդ իւր յեղեալս, որ է յԱստուած և և յետ միոյ ամի անցեալ զայ՝ ի յԱթիթ քաղաք, յարաւ ամի՝ և և ի ձեռն նորա զղիտապետութեանն Աթի-

բազմաւ աշխատեցայ, յոյժ տառապանօք ժողովեցի, բարդեցի... Այսպիսի բազմօրեանի աշխատութեամբ փոյթ յանձին եղեալ էր, ներհան եւ յաքնահանձար զբրջապետն, երկրաւ Կաֆայեցի եւ անուամբն թաղէս, եւ զործով կրօնասուր զորով, որ թողեալ էր զտորին տարինսն անջրելի յիշատակ իւրն, եւ անիթ սորին զրաթեան, որոյ սպարմեացի Տէրն Աստուած, եւ զտաւայ փոխանն ընկալցի աղօթիւք սուրբ հարցն, ի Բրիտանի: Ընդ նմին եւ Դաւիթ արքայիսկողման սուրբ երաւատցէմայ, որ զօրինակն Հնարեաց, որպէս աստուա ի վերջ եւ զինի աւաղածանն զբոյս, անգնաս եհաս օրինակն ի սուրբ երաւատցէմ: Արդ՝ մայթիմ աղերսել զհանդիպողսց յիշել ի Բրիտան ըզլիւման արձանին զերջանիկ բարանին զաղբ Սրապիոն մարգարտեան... հասին մղտեալ խաճ Դանիէլին, հանդուցե-

լոյն ի Բրիտան, եւ Տէր պատգուեցեալ ժօրն մղտեալն Աթլոսին, եւ նախածման եղեալ եղբարցն ի Բրիտան, Խոստովէրօն սարկաւապին, Բասպարին, եւ Պաստասար սարկաւապին... անհնայն զարմաւք իւրովք ամէն: Այլ եւ ես անարժան յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ ո՛վ զտաք յուսեամբեյ՝ եւ զուսմարք խաչակրօնեյ, որք հանդիպէք ամա կարգաւով կամ սարկեակեալով, աղօթիւք հայցեցէք ի Բրիտանոս, թողութիւն բազմամեղ անձինս, եղիկի զծուղես Յովնանիս, եւ իմ ճնաւապն ի Բրիտան անդալոյցն, հօրս ճանիպէկին եւ ժօրն թթարին, եւ բարեբարեալ եղբարցս իմ կարապետ եւ Աստուածատուր սարկաւապին, որ նաքօք անդրաղ եմ ի զբնութիւն, զի հաղագրոյ են մարմնասուր պիտայիս, որոյ բարեաց պարգեւեցի յատուածին Տեառնէն...

10.

ԱՆԵՏԱՐԱՆ

ՊԶԶ = 1437:

ԿԱԶԻՄ՝ տաթիպեայ կաշեպատ, կազմի առաջին արտաքին երեսին վրայ պղնձեայ երկու խաչեր կան, եւ երկրորդ երեսին վրայ արծաթեայ փաթիկի խաչ մը՝ մէջ տեղը ամալմէ՛կ կարմիր քարով: Կազմը քաղցալուելու վրայ է: Նիւթ՝ քաղցրամաշկեայ, սգորկեայ: — ԹՈՒՂԹԻ՝ 287 կամ 574 էջ: — ՄԵՆԹՈՒԹԻՒՆ՝ 27.5 × 18.5 հրում: — ԳԻՐ՝ զրքեր: անցման զիւր բաղդրի նման: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւնակ 21 × 12 հրում: երկու սիւնակաց միջեւը եղած դասարկ միջոցն է 1 հրում: — ՏՈՂԻ՝ 21: — ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐԳԻ՝ ամեն գլխոյ յուսամբը, մեծ ու փոքր, քաւանակին հաշվաւոր ու իւն վրձին, նկարք, կենդանիք, քոյսնք եւն: — ԱՅՈՒՅԻՐԻ՝ քղ. 2ր. Մատթէոսի. քղ. 86 պատռած, բնակամարտ Մարկոսի պատկերով: — Թղ. 137 պատռած է Մարկոսի անտապանին փոքր մասով, եւ բնակամարտ Ղուկասու պատկերով. քղ. 220, նյութաւ պատռած: — ԽՐՈՒՆԻ՝ քուլտ. 4, քղ. 3ա, 87ա, 138ա, 221ա, ունի մեծ եղբարցալոյք: — ԹԻՉՆԱԳԻՐԹ եւ ԶԱՐԳԱԳԻՐԹ են ամեն գլխոյ սկզբնատառերն: — ԳԵՒԳԻՐԻ՝ կարմրաւ են: — ՀԱՆԳԱՐԱՆԻ՝ քաւանակին մաքուր պահուած է: — ԳԱՏԱՐԻ՝ քղ. 1ա, բ: — ՌԵՍԱՆԱԶԱՐԻՐՈՒԹԻՒՆԻ՝ քղ. 285ա—287բ: — ԳՐԻՉ՝ Ստեփաննոս երէց: —

ՏԵՂԻ՝ յերկիրս Բեթղեամ ի վանս սուրբ տիկնայ: — ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ՝ ՊԶԶ (= 1437): — ՏԵՐ՝ գուցէ զբնն: — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ՝ Մասնենս սկիզբն եւ վերջն երկու քաւան մաղազաբեայ պսիպանակներ կան, ձաջոց զրի հասած:

Մատենա Հ՝ Աւտարան:

1. Թղ. 3ա—85բ, Աւտարան Մատթէոսի, «Գիրք Մննդեան Յիսուսի Քրիստոսի որպէս Դաւիթ», տառջին Գ տառը հրէշտակ մը, երկր տուրքը զարդաղէք:

2. Թղ. 87ա—136բ, Աւտարան Մարկոսի, «Սկիզբն աւտարանի Յիսուսի Քրիստոսի որպէս», տառջին Ս տառը թեւասար կենդանի մը, երկու տող զարդաղէք, տող մը կարմիր գլխաղէք, վեց տող ալ կարմիր մետն:

3. Թղ. 137ա—220բ, Աւտարան Ղուկասու, «Քանդի բազումք յաժարեցին», տառջին Բ զըրը կենդանի մը, չորս տող զարդաղէք:

4. ԹՎ. 221ա—284ր. Առնարանն Յովհաննու. «Ք սկզբունէ կը բանն եւ բանն կը»... Աստղին ի գիրք թառն մը, չորս տող զարգողիւր, տող մը կարմիր գլխադիր:

ՅՐԵՅԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ (գլխաւոր յիշատակարան, մատենիս գրչէմ թաց տալիլ փաշադիր) . (Փ)առք անսկզբանն եւ սկիզբրն ամենայնի անկզնին եւ գոսցուցչին ընտիւց, անխաղճան, եւ անսահման կ'են... : Եւ որպէս եւ յետին ի գրչոց, եւ անարժանն ի կարգաւորաց, աստանուն կ'ըկց Ստեփանոս, հրաման տուալ ի պատարիւրանալի տառերիական հրամանէն որ տակ . Յոր կոչումն կոչեցար ի նմին կացջիւր: Եւ որպէս ոչ ընտելով զպաշտիս փոսահաւթիւնն այլ ունայն յամենայն յարեաց եւ թափուր: Այլ յաւսած ի մարդակալութիւն Աստուծոյ զի իմ բազում մեղացն թողաւթիւնն արտաքէ, եւ կենակեցին ինչոյ Աննայի, եւ հօտին իմ Գրիգորի եւ մօտին Ծնախորի, եւ Եղբարն իմ Յովհաննիսի, եւ Յովսէփի Յովստափի եւ Սկր(ա)շի, եւ մարգարէն իմ Արտա խաթունի, եւ զաւսեղացն իմոց հանգուցեղացն ի Պրիստոս, Յահաննիսի եւ Կարապետի, եւ ընդիր նորահաս մանկանն Մկրթեալն որ Ժէ. ամենայ փոխեցաւ ի Գրիստոս եւ եթող սուք տնտիւթիւր ծնուցան, եւ զստեղացն եւ ամենայն արեան միբճաւորացն կենդանեաց եւ հանգուցեղաց, եւ ամենեցուն որ երախտիք ունի ի սուրբ աւետարանն տալով, եւ կերակրելով ոստի նէք ամառն (այսպէս) եւ կենակեց իւր: Արդ այդչեմ զամենեւեան որք հանդիպիք խորշալով կամ արինակելով մեղաց թաղութիւն ինչոյեցեք վերայգրեղոց ամենի եւ Աստուծոյ զձեզ մեղք թողաւ զիրեն զորոցոց ամէն: Արդ զրեցաւ սուրբ աւետարանն ի թվին հայոց, 929 (— 1437), յաթոսակալութեան տեսան Կոստանդուկ, եւ յառաջորդութեան արշի եւ երջանիկ հեղոյ—

հայի քաղցր եւ արի՛ եւ ամենայն զօրութեանց արժանաւորի տէր Մարտիրոսի, ընդ հոփանեաւ սուրբ Աստուածածնի, եւ սուրբ Թէղզարտի, յերկիր որ կոչի Թեղզարտ ի փմերս սուրբ Տիկնայ, եւ յիշատակարանն զրեցաւ ի քաղաքս որ կոչի Հարբերդ ընդ հոփանեաւ ամենասուրբ Աստուածածնի, եւ սուրբ Ստեփաննոսի եւ սուրբ Մարգարէ զաւրափարին . ի յառաջորդութեան թիմիս Հարբերդու, քաջ եւ արի՛ արհեստակարարտի, հետեւ Ստեփաննոսի, որ է Երեւելի եւ իշխան ամենայն եպիսկոպոսաց աշխարհիս այսմիկ: Եւ որպէս այդչեմ զձեզ յիշեալիք ի սուրբ յաղաթս ձեռ զարդի արշի եպիսկոպոսի տէր Մկրթեալի, զաւր Յովսէփի, զաւուր քահանա քաղաքիս, որ է քահանայի ընդունարան, վարդապետաց ապշմբհական, եպիսկոպոսաց աթիւեան, արքայ զարան: Զաղջկոց կերակրիչ, արտաբաց միթիթարիչ, բանդկոց բազմաց ապշմակն երեւելի ի զրուսն առաջալ . զերեաց աղաւթ տալով յերմէ եւ ստեղծով յայոց . յլեալ, շնորհաւք անթերի ուսմամբ յԱստուածաշունչ զբոց, սին հաստատուն, ի զուսն սուրբ Ստեփաննոսի անձանձրոյթ յաղաթս, զոր հայցեմք յԱստուծոյ զի շնորհեաց զստմեկ ընդ Երեւոյն աւուրս ամէն: Ընդ սմին յիշեալինր զարտալն եւ զշնորհայի արքաւայն զՄարտիրոս Աստուածային շնորհիւն յլեալ անթերի ուսմամբ, յարմարոց քահանայի, եւ Եղբայր անյալի փիլիսոփայի, զոր յաւսած յառաւած պահել զայս անփորձ եւ հասանել ի կարգ քահանաութեան, եւ մշակ տանց ամաթս ի զուսն սուրբ Եկեղեցոյս ամէն: Ընդ նմին եւ զհաղմոց սուրբ աւետարանիս զգեղապարդ եւ բոցեղաշօղի կրօնաւորս զաւր Թաղէս որ կաղմեաց զստ յիշեալիք յաղաթս ձեռ եւ աստուած զձեզ յիշէ յիւր արքայութեանն, ամէն:

11.

ԱԻՏԱՐԱՆ

ՉԳԳ = 1334:

ԿԱՐԱՊ. հերթը միայն կաշի տնցում է. որ
 ինքնացած ու գրեթե փայփայտելու վրայ է: — Նեխոթ-
 րադր. բամպակեայ, կամանչ գորշագույն: —
 ԹՈՒՂԹԻՔ՝ 300 կամ 600 էջ: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝
 17.5 X 12.5 կրտօմ. — ԳԻՐ՝ յայտագիր, միջին մա-
 բուրամբ, սև մեյամ: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկխմանկ,
 13 X 9 կրտօմ. սևանակաց միջեր. եղած բացարձիհն
 1 կրտօմ.: — ՏՈՒՂԻՔ՝ 19—20 — ԼՈՒՍԱՆՍԱՐԳԻՐ՝
 կամ ամեն գլխաց լուսամբը, բայց ոչ անցնափ
 արտեստիւ, այլ պարզ: — ԽՈՐԱՆԻՔ՝ քառվ 3, քղ-
 յա, 82ա, 136ա, 231ա: — ԹՈՒՂՆԱԳԻՐՔ և ԶԱՐԳԱ-
 ԳԻՐՔ ԽՈՒՅՐԱՆԱՐԱՐԱՆԱՆ՝ գլուխներու առո-
 դերը: — ԳՎԱՅԻՐԻՐՔ՝ կարմուր են: — ԴԱՏԱՐԻՔ՝
 քղ. 81, քղ. 135բ, 230բ, 300: — ՀԱՆԳԱՐԱՆՔ՝
 ոչ անցնափ մաքուր պահուած: — ԵՆՇԱՏԱՆԿԻՐՈՒ-
 ԹԻՎՆ՝ քղ. 299ա: — ԺԱՐԱՐԱՆԻ ԳՐԶՈՒԹԻՒՆ՝ ՉԳԳ
 (= 1334): — ԳՐԻՉ՝ Սերովյէ: — ՏԵՂԻ՝ Այսմց
 անապատ: — ՏԵՐԻ՝ Վալի Բահանայ: — ՏԵՂԵՈՒՆ-
 ԹԻՎՆ՝ մատենիս սկիզբէն քղ. 1ա—7բ քաղերքն
 վարի կողմէն գրեթե փնացած են, ինչպէս մահւ մէջ
 տեղի քաղերքէն ալ կան փնացած:

Մատենա և Աւետարան:

1. Թղ. 1ա—80բ, Աւետարան Մատ-
 թկտի:
2. Թղ. 82ա—135ա, Աւետարան Մար-
 կոսի:
3. Թղ. 136ա—230ա, Աւետարան Ղա-
 կոսու:
4. Թղ. 231ա, 298բ, Աւետարան Յով-
 հանու:

ԵՆՇԱՏԱՆԿԻՐՈՒԹԻՒՆ.

(Գլխաւոր յիշատակարան): Թղ. 299ա,
 Փարս ամենատարր երբորդութեան և մի
 Առտուածութեան Հաւր և Որդւոյ և սուրբ
 Հոգւոյ յախտեան ամէն: Յամի և թն հա-

բերորդի ութանբարդի երբորդի, (= 1334) .
 թաւականիս Հոյոյ տաժարի, գրեցաւ սուրբ
 աւետարանս այս ձևումբ և աթիշուաւ անձին
 Սէրովրէի ի ինդրոյ պատուելի քահանայի
 Վասի ի վաղիսմն և ի սփականս անձին
 իւրոյ, և յիս Էրից իւրոյ յիշատակ Հոյոյ
 իւր և ծնողոյ իւրոյ: Գրեցաւ առ ի թա-
 դաւորութեան Հոյոյ Լեւոնի, և ի Հոյրա-
 պի(տաթեան) Տեան Յակոբոյ ի յԱկանց
 անապատին ընդ Հոմանեաւ սուրբ Առ-
 տածածին և սուրբ Յակոբոյ և այլ
 բարձաւաւ սուրբ: Արդ որք աւերիք ի
 սմանի մէկոյ թողութիւն ինդրեցէք յԱռ-
 տածոյ յարդի որոս և ծնողոյ իւրոյ և ա-
 մենայն ապագատճից, կենդանեայ և ճնջե-
 ցելոյ, այլ և առաջոյի որոս Վասի քահա-
 նայի և ծնողոյ իւրոյ, և ամենայն զար-
 մից, և որ յիշէրդ զմեզ և մեկոյ թողու-
 թիւն ինդրէք թողցին զյանցանքն ձեր որ
 խնամով պաշկ զգիրքս, արհնայի յամե-
 նայն սրբոյ: Նուա գեղեկիւս զանաբան
 նուառ ծառայոյ զԴաւիթ ծաղկաւոյ յիշա-
 չէք և զպատուելի քահանայ զԿապուս, և
 զուր յիշեալ ի Քրիստոսէ աւրհնեալ
 ընդ հաւր և ընդ որդւոյ և սուրբ Հոյոյն
 ոչմի և միշա և յաւիտեանս յաւիտեանց
 ամէն:

2. (Վերին գրումով մը), Սաացոյի
 սուրբ զրոյս սուրբ և տառաւորաւ Աւե-
 տարանիս: Սաացաւ ի հաշիւ վատապէն լի-
 շատակ Սաղաւան և որդին Կ(իր)ակոս և
 կողակից տիկինն և Սաացին, և որդոյ
 Սեւակին, Մանուկին, Մանա Գաւարին և
 հաւատար ճնջեցելոյ ամէն: Թվին Ռ (մա-
 ցեալ մասը տնջնիւնի կղած է):

12.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՈՒՐ = 1203 :

ԿԱՐՄ՝ եին արեւելեան տախտակայ կարեւորատւ ճերմկեան հրեան հետեւեալ ժողովարանը : — Երեւանի մարզապետի գեղարարական թմբակի 293 կամ 586 եջէ : — Մեծնիւթիկի 22.5 X 15.5 երդմ. : — Գրեթի քաղաքի 7 տա մարտ, սեւ մեյան : — Գրեթիկի 15 X 10.5 երդմ. սկիւնակայ միջեւ եղած բաց միջոցն է 1 երդմ. : — ՏՈՂԻՐ՝ 19—20 : — ՀՈՒՍԱՅԿԱՐՄԻՐԻՐ՝ բոլոր 204, լա գործեր են : — ԽՈՒՍԱՅԿԱՐՄԻՐ՝ եւսեթայ 3, եւ ԿԻՍԿԱՐՄԻՐ՝ աւետարաններու 4 հատ : — ԳԱՏԱՐԻՐ՝ քղ. 6ր, 139ր, 293ր : — ՀԱՆԿԱՐՄԱՐԻՐ՝ լա պահուած է : — ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՄԻՐԻՐԻՐ՝ քղ. 226ր, 292ա, 293ա : — ԺԱՄԻՆԱԿ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ՝ ՈՒՐ, (= 1203) : — ԳՐԻՆ՝ վարդան վարդապետ : — ՏԵՐԻՐ՝ Ա. ուսումն Գրադարիկ. որ կոչի Աղղբասեանց : — ՏԵՐԻՐ՝ Գրադարիկ անպատ : — ՏԵՐԻՐԻՐԻՐԻՐԻՐ՝ սկիզբն եւ վերջն երկու հակա մարզապետայ պահպանակներ կան երկարագիւր. եւ հասարակ բոլոր կան գրադարիկ : Ամեն գլխոյ ուղղակի առեւթն կապուտ մեյան, եւ ամեն սկզբնաւոր գլխոյն են եւ կապուտ մեյան :

Մատենան է՝ Աւետարան :

1. Թղ. 1—2ա. խորանք եւսերի :
2. Թղ. 2բ—6ա. Համաձայնութիւնք, գրեւոր եւ նկարած շրջանակի մէջ տառաւ են տառայ խորանի :
3. Թղ. 7ա. Աւետարան Մատթէոսի :
4. Թղ. 89ա. Աւետարան Մարկոսի :
5. Թղ. 140ա. Աւետարան Լուկասի :
6. Թղ. 227ա—291ր. Աւետարան Յովհաննէ :

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐՄԻՐԻՐԻՐ՝

1. Թղ. 224ր. (ալլ գրի) : Զիւրջիկն ստացուող սուրբ աւետարանին զՄկրտիչ երեւոյթութեան եւ զկոյսակիցն իւր զԽաթան փաշային, որ ստացան զսուրբ յարգար վատարան իւրեանց, եւ եղին յիշատակ ի սուրբ Աստուածածնին իւրեանց ծնողացն, հարին իւրոյ Յովանիսին, եւ մարտն Յեւտա մկրտին, եւ եղորցն Շնոֆոր պարոնին, եւ Ղաւրիպին, եւ Յակոբին, եւ քրեւոյն Փաշա խաթանին, Շնոֆորին, Ալ մէլեքին, Մուշալին, իմայ մէլեքին, եւ որդւոցն

խորշին, Զինարին, եւ զսուրբացն Մուշալին, Տուրային, Փաշային, եւ զսուրբացն զսուրբացն իւրեանց իւրեանց, որ Տէր Աստուած ընդ երկայն աւարտարանց, ամէն : Մանիք սուրբ յանապետ եւ ժողովարար, որ չունի որ իշխանութիւն ոչ իմաց եւ յաւտարաց, հանել զսուրբ աւետարանն ի սուրբ Աստուածածնէ, եւ ուր որ յանդիմն եւ հանել ջոնայ ինքն իւրայովքն եղէ յարգարութիւնն :

2. Թղ. 292ա. (Գլխաւոր յիշատակաւ) :

Փառք. Գրեւոր սուրբ աւետարանն որ է համանք եւ սուրբ վրդէին մերայ Յիսուսի Քրիստոսի, Աստուծոյ եւ Տէրան մերայ, ի թուականութեան Հայոց ի ՈՒՐ (= 1203) ի գերանշանկ անապատին որ կոչի Դրադարիկ, ընդ համեմատ սրբուհայ Աստուածածնին ձեւար անապատն եւ մեկուսոր շահանային եւ անպատն կրտսեւորին վարդանայ, որ ստացա զսուրբ յիշատակ ինքն եւ ծնուցայ իմայ եւ քրեւոր որդւոց իմոց Բաթի, եւ չորհեցի սուրբ ուխտին որ կոչի Անդրէասանց ի սուրբ եւ ժողովարարին Սիւնի յիշատակ ինքն եւ վարդային գրեւորն. եւ զի ձիւր պարզեւեցի զսուրբ սրբոյ եկեղեցւոյ, մի որ յանդիմնային հանել զսուրբ, թէ առաջնորդ ինքն եւ թէ եղորցն, եւ թէ զինչ եւ ինչ մարդ, եւ որ յանդիմն եւ հանել զսուրբ յանդիմնային որ է Սիւնի մարդ, հանցն եւ զմասնագործին նորա Աստուծոյ ի վերին Սիւնի որ ժողովարարն է ամենայն հաւատարմաց սրբոյ, լայն թէ երկուց ինչից յաւաքարաց զի զգուցեւորանիցն, զի մի երկուցն գրեւոր, եւ ապա ընդ խաղապանացն վաթմ յեկեղեցին դարձուցին, եւ կամ վաթմ ուխտին կարեւոր կամ առաջնորդին ի պէտ իւր իւրեւր, եւ զսուրբ ձեւոյ տարդ ի սեպի իւր իւրեւր, ապա աւետարան սուրբ երկուց կայցն կարեւորան մի տարցի, լայն թէ սուրբան որ ինդրեւցն մի տարցիւր զի յիշատակն եւ յանապատ արեւոյն

է զրոճ : Բայց ազատիմ գամենեանս որք բնթնոյց կամ զապափոր առնոյց զոս, յէ-
շեաջիք զատապեալ ասացոյս, և. զբոլոյ
վարդան և. զատաջատապեալ ծնուցան իմ և.
գիւտիլն և. զգիւտիլն կարպիւր իմ զԱրեւիկ, և.
զձեզ զյիշեցոյց և. զմեզ ճէր յիշեցէ, և. յեղ-
բարց զմեկեց ար ար խնամ տարցի սմա որ ոչ
Երանէ յեկեղեցոյց, տարհեալ կարցի յԱ-
տուծոյ և. ի մէջ, և. Քրիստոսի Ատուծոյ
մեղոյ փառք :

3. Թ. 295ա. (այլ զրիւ) . Ո՛հ զմեղոյս
զատապարտեալ կազմուց սորա զԱտաքի

Հնարանդեմ, և. զծնուցան իմ, և. զհա-
րազատան իմ զԿարապետ քահանայ և. զՊա-
րոս սրկ. և. զուսուցիլն իմ զՄարգիտ քահա-
նայ, և. զեղբարս արքեանիլն իմ զՄարտ զհան-
դուցեալուն ի Քրիստոս ազատեմ յիշել ի տէր,
ի թի 29ԻԳ. (= 1274) կազմեցաւ սա :

(Այլ զրիւ) : Ի թիլն ՌձԻՂ (= 1677)
Նոյեմբեր, ԻԴ կազմեցաւ սուրբ աւետարանս,
ի մայրաքաղաք Կիսարիոյ, ձևամբ մեղա-
մամ Գրիգոր անարժանի, ապաշխ յիշել
միով Առաջած ողորմեայիս :

13.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Ռ.Պ. = 1555 :

ԿԱՐՊ. Է՛մ արեւելեան, տալտակեայ կաշե-
պատ : — Նեմի՛ քաղաք պիմո, փայտն և. ողոր-
կեալ : — ԹՈՒՂՔՐԻ 220 կամ 640 էջք : — ՄԵՄՈՒ-
ԹԻՒՆ՝ 27.5 — 19.5 էջք : — ԳՅՐ՝ բոլորգիր, Վի-
ջն մամուր քեմք : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկիւնակ,
20 — 11.5 էջք, սիւնակայ միջուր եղամ բացու-
րիւն 1.5 էջք : — ՏՈՂՔ՝ 18—20 : — ԼՈՒ-
ՄԱՆՅԱՆՈՒՐՔ՝ բոլով 200 : — ԽՈՐԱՒՐ՝ բոլով 4 :
— ԻՅԻՉՆԱՅԻՐՔ և. ԶԱՐԱՅԻՐՔ և. ԶԱՐԱՅԻՐՔ և. ԶԱՐԱՅԻՐՔ
սկզբնատուրն : — ԴԱՆԱՐ՝ ք. 1ա—1ա, 6ր, 7ա,
Տր. 9ա, 10ր, 11ր, 12ա, 90ր, 97ր, 153ր. և. ք. 320 :
— ԷԱՆԳՐԱՄԱՆ՝ մամուր պատուած : — ԵՒՇԱՆՆ-
ԿԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ ք. 65ր, 96ա, 152ա, 217ր, 318ա,
319ա : — ԺԱՄԱՆԻՍ ԳՐՁՈՒԹԻՒՆ՝ Ռ.Պ. (= 1555) : —
ԳՐԻՉ՝ Սանգաննո երեց : — ՏԵՂԻ՝ կր քուի քե
կեարիս է : — ՏԵՐ՝ Մանուկ Սարգիս, և. այլն : —
ՏԵՂԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ խորմք, եղբարցալոյ, բոլոր-
վիմ անհաւա ձեռք զարծիք և. ինչպէս նախ քրչ-
նալիք և. զարգալիք : ԱՄԵՆ խամարաց սկզբն-
ատուրն և. զայնով կարծիք մեղան :

Մատենան է՛ Աւետարան :

1. Թ. 4ր—5ա. խորան Եւեթի :

2. Թ. 5ր—12ր. խորանք Համաձայ-
նութիւն :

3. Թ. 13ր. Պատկեր Մատթէոսի, բա-
բարովին անհաւա ձեռք զարծ :

4. Թ. 14ա. Աւետարան Մատթէոսի :

5. Թ. 97ա. Աւետարան Մարկոսի :

6. Թ. 151ր. Աւետարան Լուկասի :

7. Թ. 152ա. Աւետարան Յովհաննոս :

ՅԵՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թ. 65ր. Զմեղապարտ զրոյս զՄա-
նանուս երցոյ, և. զծնուցան իմ, զՊապն,
զԿրիստոս առ Քրիստոս, զմայրս զԹամազն,
և. կազակեց և. Թուրքանդան. և. զը-
րբ և. իմ զՄուսան, և. զԿարպէան, և.
զՄկրտիչն, և. զդուստրն իմ զՄարթն,
ազատեմ, յիշել ի տէր, և. Ատուած զձեզ
յիշէ յիւր ողորմութիւնն :

2. Թ. 96ա. Ով սուրբ հարք իմ և. եղ-
բարք բնթնոյց սուրբ աւետարանիս, յէ-
շեաջիք ի մարքափայլ յազալիս ձեր զանա-
թան քահանայ զՄանանուս զրիւս, և.
Քրիստոս Ատուած զձեզ յիշէ յիւր սուրբ
յարգալովիւն ամէն : Ով սուրբ քահանայք
յարժամ բնթնոյց զսուրբ աւետարանս յի-
շեաջիք ի յազալիս ձեր և. զատուցոյ սուրբ
Աւետարանիս զմահաւոր Սարգիս և. Պա-
պոս և. զՊատարան և. զմահաւոր Աղլին, և.
զամենայն յար. :

3. Թ. 152ա. Զատուցոյ սուրբ աւետա-
րանիս զԳրիգոր Սարգիս, և. մղան Պապոս
և. մղան յԱղլին, և. զՊատարան, և. զամ-
նայն յարեան մեղմաւորան յիշեալիք ի Քրի-
ստոս և. Ատուած զձեզ յիշէ յիւր արքայու-
թիւնն :

4. Թդ. 247ր. Կառարեցաւ սուրբ պատիրանս փրկչին որում ցանկացեալ էր, եղև տարաբան տարայ այսմ ժայրի (և) փակաւ յաղնայմեղ զրչին սուտանուն Ստեփաննոս յերկջու, որչաւ Դաւթին փոխեալ սո Քրիստոս և թամարին: Եւ Աստուած որ մեծն է ողորմութեամբ ողորմեայ ստացողի սուրբ աւետարանի մահանի Սարգիսն, և մահանի Պօղոսն և զՊետրոսն և զմահանի յԱսիին և զամենայն յարեան մեթաւորսն և այլն: Դարձեալ տղայեմ զձեզ ոյ աստուածարեալ Հարկ և եղարք յեջման արժանի տարբեր ինդրայի և յիշատակելոցն տա՛մ և ձեւին սուրբ յաղաթ զրեցաւ ի թվաւ կանուխեան Հայոց Ռե (1556):

5. Թդ. 318ա. (Գլխաւ որ յիշատակաւ—

րաւ): Փառք...: Տարտամ յամենայնի և զարանկեալ մեղաւր տառապալաւ ուր Ստեփաննոս ցանկացաւ եղև ինքնաբարեւ յաղցրամահալ և քառհաս աղբիւր և յայնման թախանձանաւ զրեցի: Շնորհին Աստուծոյ սկսայ և ողորմութեամբ նորին կառարեցի զսուրբ աւետարան ճշմարիտ և յընտիր աւրինակ է զպշմասութեան սրբայ եկեղեցոյ և ի փոռս Քրիստոսի, ՌԴ, (= 1555) ամի թուականին Հայոց, ի ժամանակս Աստուածապատեւ Հոգեւոր տնտն խաչատուր Հայոց կաթողիկոսի և թագաւորութեան տաճկաց սուրան Սուլթանին:

6. Թդ. 319ա. (Պատմականութիւն երկար յիշատակարան մը կայ, զոր զմարտարար օրինակած էմ):

14.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ԶԿԶ = 1317:

ԿԱԶՄ՝ հին արեւելեան, տախտակեայ կաշեպատ, ներքին երկու երեսներուն հին կտաւ փակցուած է: — Նիւթ՝ բուրդ զիւղազոյն, կտակի և փայլուն: շատ զործածուած է: — Մեմֆոթիսէն՝ 23 X 16 երգմ: — Գիր՝ բոլորգիր, մաքուր սև: մկան: — Թուղթեր՝ 392 կամ 784 եջ: — Գրութիւն՝ երկսիւնակ, 16-5 X 10-5 երգմ: սիւնակաց միջնու եղած քաղտրիւնն է 1 երգմ: — ՏՈՂԹ՝ 18: — ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԳԻ՝ և մանր պատկերք, սմեց զլոց սկիզբ, բայց տեղ տեղ աւրած են: — ՊԱՏԿԵՐԹ՝ բղ. 3ր. միւսները մկրտուած են: — ԽՈՐԴԱՆԹ՝ բղ. 4ա. բղ. 116ա: — ԹՈՇՆԱԳԻԹԻՐ և ԶԱՐԴԱԳԻԹԻՐ կամ քաւակամբ, կապաղազմ, նոյնպէս տմեց նամարներու զլեզլիք կապոյտ մկան են: — ԿԱՏԱՐԿ՝ բղ. 1—2, 3ա: — ՀԱՆԳԱՐԱՆԹ՝ քաւակամբ մաքուր պսակուած է: — ՅԵՆԱՆԿԱՆԳԻԹԻՐԻՆԹ՝ բղ. 112բ, 184բ, 385բ—386բ, 390բ: — ԵԱՄԵՆԱԿ ԳՐԶՈՒԹԵՆԿ՝ ԶԿԶ (= 1317): — ԳՐԻԶ՝ Գրեգոր երեջ: — ՏԵՂԻ՝ Սիւ. ընդ եղակեալ Ս. Գրեգորի Լուսաւորչի: — ՏԵՐ՝ Գաւրեղի Կոտամեղն բանասէ: — ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՆԹ՝ մասեմիս սկիզբը ու վերջը մէկ մէկ մագաղաբեայ պսակամակներ կամ երկաթազիր գրուած:

Մտեանա է՝ Աւետարան:

1. Թդ. 4ա. Աւետարան Մտաթէոսի: — «Գիրք Մնքնդեան Յիսուսի Քրիստոսի, որչ—

այ թաթի որչաւ Արամհամ», զարգաւոր էն:

2. Թդ. 113ա. Նախադրութիւն, ցուցակք զկոյն Մարկոսի Աւետարանի:

3. Թդ. 116ա. Աւետարան Մարկոսի. «Սկիզբն աւետարանի Յիսուսի Քրիստոսի, որչաւ և զերեւոյ յեայի», զարգաւոր էն, և այս թուղթը մագաղաթեայ է:

4. 185ա. Նախադրութիւն, ցուցակք սուրբ աւետարանին Ղուկասոյ:

5. 189ա. Աւետարան Ղուկասոյ, «Բանդի բազմաթ յաւթարեցան վերտին կարգել» զարգաւոր էն, այս թուղթն ալ մագաղաթեայ:

6. Թդ. 299բ. Նախադրութիւն, ցուցակք սուրբ աւետարանին Յովհաննոս:

7. Թդ. 302ա. Աւետարան Յովհաննոս. «Ի սկիզբն է՛ր բանն: Եւ բանն է՛ր ուս Աստուած, և Աստուած էր բանն»: զարգաւոր էն, և այս միակ թուղթն ալ մագաղաթեայ կը վերջանայ 386ա:

8. Թդ. 387ա. Գաւրայ Կերտիկի և յո—

մենայն ժամու կարգան էւ. տրհնեն զԱստուածն ամէն :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՔ .

1. Թ. Գ. 112թ. Ով անրսկիւրն ծոցըդ բան, որ ծաղկեցար յաղզրս մարդկան, էւ մեզ զշնորհքս քո շրթան, հեղեր արեւհեալըդ յախտան: Դու գտացողըս քո տառի, էւ զյարգարուդ այս մասենի, զԿոստանդին տէր քո հատի, զբնա յերկնային զեր մասենի, էւ զեղիկի զրիչս Գրիգոր:

2. Թ. Գ. 184թ. Ի յեղի էւ յատարս անուպաս էւ զամբաշտութիւն մարդկան աւետոյաց տառածապատում էւ. սքանչլաղործ զործոց Քրիստոսի աւետարանիս որ յատաժարեալ աւետարանէն հատի բանից Մարկոսի, Աստուծայնն ընթերցող տառի յիշեալիք զարի մշտն Աստուծոյ, զանձանձիրն յրեթեւոյն զկոստանդին ընտիր ծահանոց էւ զրծնոց իւր էւ զամենայն աղբատում, էւ. զիս զեղիկի զրիչս Գրիգոր մեկուսը երկչ, էւ զծնողն իմ, էւ. զտառցիւնն իմ, էւ. զտար յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսոյն :

3. Թ. Գ. 385թ. (Գլխաւոր յիշատակարան). Փառք... Սարքն աւետարանիչք զայս ամենայն զրաւ անդոկեցին աշխարհի, որոց տառածածախս բանից զրիւ արժանի տար զիմ անարժանութիւն, քանից սրեալ կատարեցի զղերս աւետանուն ի թաւականիս Հայոց ԶԻԶ (= 1317), ի թագաւորութեանն Հայոց բարեկաշտին Աւշին, էւ. ի հայրապետութեանն Կոստանդնուպոլս հեղի էւ. ոչորմամբ, ի մայրաքաղաքս Սիս, ընդ հովանեաւ որոյն Գրիգորի Լուսաւորչի, ձեռամբ անաշխատ զրիչ Գրիգորի մեկուսը երեցաւ, ի ինչորոց տառածաճոց էւ. անարքիւնջան թահանայի Կոստանդնուպոլս արժանաւ տար Դութիկի կաշի, որ տառաւ զսա յարգար վաստակոց իւրոց ի մայրսոյն անձին իւրոց, էւ. յեա էլից յիշատակ յախտանա իւր՝ էւ. իւրոցն ամենայն: Արդ էւ տառացալ տար այս տառի, չեւձ հայրւոյ փառաբերցի էւ

զրիւ հառ. ի քարտիսի, յրեթեւոյն որչափ յատի, էւ յեա էլից ժոռանց բարի, ինձ էւ. իմայն ի վախճանի, նախ Կոստանդին թահանոցի որ մականունն տար Դութիկի, լիցի էւ. հարն էւ՝ Միխայիլի, էւ. մեծ մանուն իմ Այիծի, նաեւ. ծնողի մարն իմ Երուշի, որ Մարեմթաղ վերաձայնի, էւ մեծ աղբարն իմ Յակոբի, որ փոխեցաւ ի հանգրատի, յայս կենցաղոյս որ անցանի, յանանցն որ կայ միշտ էւ. պահի, էւս ամուսնոյն էւ՝ Տիրուհի որ Ծաճանդուխտ անուն տաի, էւ հարապատ կերար նորին ննջեցւոյն Յոսաննիսի: Արդ՝ ով մանկուհի նոր Սիսիլի, հայցեմ սիրոյն Յիսուսի, զմեզ առնել միշտ արժանի, զհոգիքս մեր պատարաղի, էւ. ի ձեռն ում իոկ տա անկցի, տեւրեամբ կամ զիւր զոպաւ փարի, յիշել մաղիքիմ անբախ... (ձեռքեալն կը պալտի):

4. Թ. Գ. 390թ. (պլ գրիչ), Արդ՝ զրեցաւ Կիրակի քարոզող, էւ կաղմեցաւ տարք աւետարանս ի զեպաքաղաքն ի Տաճարղոց ի ձեռամբ անարժան Գրիգորի ծահանային որ էւ յցեալ մեկուս ի մէջ անցաւ որ աշխարհին, ո՞ր թէ զտանա մահ մեկուսորիս էւ. լինի անաշտ, ահից զտառածանին ով զեւրոյս էւ. ուրմեկոյս տաղէք, ուրմեծն Աստուած է ուրմի ինձ էւ. ձեզ ամենեցուն, էւ. ի թիվն ՌԻԱ. (= 1572) ի զուսն տար Աստուածածանին էւ. տար Պետրոսին, ի յտաղնորդութիւն տար ուխտս տէր Յովաննէս Եղիսիպոսոյն էւ. զուսուցիչն իմ զԱստուածատուր վարդապետ. Աստուած իւրեանց փոխարկն յարձա հարուցանի ամէն: Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիստոս Ծիբ թահանոց էւ. զորդին զՓորոս թահանոցն որ հառ ի հաղա ընչեցն էւ. ես կապիւր տար աւետարանս իւրեանց հոգոյն յիշատակ: Վերուստ յոսան. ի զիշերի Դուխտ, ուղղէ Մարկոս, զտանի Մարթոս:

(Կան նաեւ այլեւայլ զրեղում զանապառն նոր յիշատակարաններ, որոնք այնպիսի տկար զրեաց զիւր են որ կարգալոր զմտարկն է, էւ. տառախոտիւրն այլ չառ):

15.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

Կր քուի ժՐ. դար:

ԿԱԶՄ՝ տախտակեայ կաշեպատ, կազմին տաս-
ջին երեքը արծաթեայ բայրակի մը խաչով ու մեշ-
տեղը ճար մը կարմիր անարժէք: — Նիկիթ՝ քուզք,
հաստ ու ձգորկեայ: — ԹՈՒԼՈՒԹՅՈՒՆ՝ 292 կամ 584
էջք: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 18 X 12.5 երզմ.: — ԳԻՐ՝
բոլորքիւր, քուտակեմեմ մաճար: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝
երկակեմակ, 12 X 7.5 երզմ. երկու սիւնակաց միջեւը
եղամ դադարկ միջոցն է 1 երզմ.: — ՏՈՂՔ՝ 23: —
ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ կամ ամեն գլխոց եղբերները,
մեծաւ մասամբ տնօրինական պատկերներ են: —
ՊԼՏԻՆԻԹ՝ Մաթեմատիկն պատուում համուած է,
բղ: 86ք Մարկոն, բղ: 139ք Ղուկաս բղ: 229ք,
Յովի: — ԵՄԲԱՆՔ՝ քուով 4, հաշակատը գարմ մը
չեն: — ԹՈՐՄԱՆԻԹՐԻԹ ԵՎ ԶԱՐԴԱԳԻԹԻԹ են ամեն զեւ-
թոց սկզբնատարրք: — ԳԼԽԱՐՈՒԹՅՈՒՆ՝ կարմաւ են:
— ԳԼՏԱՐԻԹ են բղ: 86ա, 137ք, 138, 139ա, 229ա:
— ՀԱՆԳՐԱՐԱՆՔ՝ քեւս քուտակեմեմ մաճար պա-
հաւած է, քսոց կարմը խոյսպուշեալ վրայ է: —
ՅԻՇԱՆԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ բղ: 292ք. օտար գրչով: —
ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ՝ ամաններ, քսոց կը քուի
քէ ժէ. դարու գրչաքիւմ մըն է: — ԳՐԻԶ՝ ամնա-
նոր: — ՏԵՐԻ՝ ամնանոր: — ՏԵՐ՝ ամնանոր, եւ
սակայն վերջէն հետաքիլը կեպի գիւղի Ս. Աս-
տուածամեկի հեղեղին: — ՏԵՐԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ մատե-
նիս սկիզբն վերջէն տնկուած 3 քուարք կան, եր-
կուքը դատարկ. մէկին վրայ ալ գրուած են աւետա-
րանի հատուածք բոլորքիւր, եւ մէկ քուարք ալ մա-
տենիս վերջը. նոյնպէս գրուած է աւետարանի հա-
տուածք: Կեպի գիւղի եկեղեցին աւերակ դարձած ըլ-
լալուն մատենան բերուած է Ս. Կարապետի վանքը,
սրուն յերուած ժամանակը անձանոր է:

Մատենան է՝ Աւետարան:

1. Թղ. 1ա—85ք. Աւետարան Մատ-
թէոսի, տոյ մը թոշնաղիւր, տոյ մը կապուտ
գլխաղիւր, տոյ մը գլխաղիւր կարմրաղոյն:

2. Թղ. 87ա—137ա. Աւետարան Մար-
կոսի, տոյ մը թոշնաղիւր, տոյ մը գլխա-
ղիւր՝ կապուտ, տոյ մըն ալ բոլորքիւր՝ կարմ-
րաղոյն:

3. Թղ. 140ա—228ք. Աւետարան Ղու-
կասու, տոյ մը թոշնաղիւր, տոյ մը գլխա-
ղիւր՝ կապուտ, տոյ մըն ալ բոլորքիւր՝ կարմ-
րաղոյն:

4. Թղ. 230ա—292ք. Աւետարան Յով-
հանու, տոյ մը գլխաղիւր կապուտ, տոյ
մըն ալ գլխաղիւր կարմրաղոյն:

ՅԻՇԱՆԱՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Թղ. 292ք. (օտար գրէչ հօտրիւր), Յե-
շատակ է սուրբ Աւետարան(ան)քա, Կեսարու.
գլխաղիւր, Մատենի, մահաւսի Սէֆէրիւր որ է
տուր, ի գլխին Կասի, ի դռնն սուրբ Աս-
տուածամենայ թիվին հոյոյ ՌձԿԱ (= 1712).
Եւ օա գլխեայ գլխո սուրբ աւետարանս իւր
հարայ արգեանց: Յեշատակ մահաւսի Սէֆէ-
րին, Եւ հօրն (մնացեալ մասը պատուած էր):

16.

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

92 = 1331:

ԿԱԶՄ՝ նոր խաւաքանայ քրքապատ, նոր
կազմին տուողն է Տրդատ վարչապետ Պալեմ քա-
լացի՝ Առաջնորդ կեսարիւր: — Նիկիթ՝ քուզք գիւղ-
նաղոյն, քամպակեայ: — ԹՈՒԼՈՒԹՅՈՒՆ՝ 342 կամ 684
էջք: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 17.70 X 12.50 երզմ.: — ԳԻՐ՝
բոլորքիւր: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկակեմակ, 13 X 9
երզմ. երկու սիւնակաց միջեւը եղած բացաքիւմն է
0.75 երզմ.: — ՏՈՂՔ՝ 18: — ԼՈՒՍԱՆԱԶԱՐՈՒԹՅՈՒՆ՝
կարմաւ են ինչպէս նաեւ ԳԼԽԱՐՈՒԹՅՈՒՆ: — ՀԱՆԳՐԱ-
ՐԱՆՔ՝ լաւ պահուած չէր, վերջէն նոր կազմուելով

քուտակեմին լաւ է ոյժմ: — ԳԼՏԱՐԻԹ՝ բղ: 1—4,
9—12, 94ք, 157—158, 259ք, 180: — ԵՄԲԱՆԱՎԱ-
ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ բղ: 14ք, 341ա: — ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐՉ-
ՁՈՒԹԵԱՆ՝ 92, (= 1331): — ԳՐԻԶ՝ Գրիգոր: —
ՏԵՐԻ՝ Կիլիկիոյ Զորոց վանք Ս. Թորոսի: — ՏԵՐ՝
կը քուի գրչին է: — ՏԵՐԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ բղ: 6ք,
27ա, 94ք եւ այլ ճանի մը տեղ կինի մը կիսուած է
որ կը կարգադրէ ճիշտագոյն խորհուրդ Հայոց
Նիկիւթ, 1884: Այս Աւետարանը յիշատակ եղած է
Նիկիւթի կողմէն Ս. Կարապետի վանք կեսարիւր:

Մատանն է՝ Աւետարան :

1. Թ. 9. 100—920. Մատթէոսի Աւետարան :

2. Թ. 9. 930—940. Նախադրութիւն եւ գլխաւոր Մարկոսի Աւետարանի :

3. Թ. 9. 950—1540. Մարկոսի աւետարան :

4. Թ. 9. 1540—1560. Նախադրութիւն եւ գլխաւոր Ղուկասու աւետարանի :

5. Թ. 9. 1580—2580. Ղուկասու աւետարան :

6. Թ. 9. 2580—2590. Նախադրութիւն եւ գլխաւոր Յովհաննու աւետարանի :

7. Թ. 9. 2600—3400. Յովհ. աւետարան :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝

1. Թ. 9. 940. (նոր ծագողքի). Յիշեցէք ի մտքաբախող յազօթի ձեր զվերջին կապ՝ տոյն Ս. Աւետարանիս, որոպս անարժան զաւր Տրդատ վարդապետ Պաշխան Թաւրոսի, առաջնորդ Հայոց մեծին Կետարիոյ Կապողովիցն ի 1891 Ապրիլի 15 :

2. Թ. 9. 3410. (Գլխաւոր յիշատակարան) : Փառք սուրբ Երբարդութեանն յամենայն արարածոց իւրոց յաւիտեանս յաւիտենից, ամեն : Շնորհէն աստատարողէին Քրիստոսի գրեցաւ իրաւաբանս սուրբ զիրքս որ աւետալ Հնչմամբ քառափառ Հոմամար արքայանէ գրանդկանս զբախող բողբոջեացանկալով եւ յոքնապառազ առնելով յաւնկողի յաւազան զանապան տունկս առաքինութեան : Դրեցաւ սա ի Կիլիկիոցոց աշխարհի ի լոնտային կողմանս ընդ հովիտնեաւ փկայտարանիս որ կոչի Չորացն սուրբ

Թորոս, ի... ապնի տրիւնակէ, ձեռամբ աւմենաթշուառի Գրիգորի, ժանտառնս զրով եւ բաղմաշարթ մտաւ : Որք Հանդիպէր սմա խնայրհեցարժեք սիրով սա իմ նաւատու իմինս, եւ մի րոտ արժանայն բամբաւէր զհամարձակութիւնս... զի ոչ լա... րու իմին վառահեցակ զրեցի այդ ի փափաք սիրոյ : Թեւեւս՝ պատճառ լիցի փրկութեան Հոգւոյ իմոյ եւ գերծամն յանձնէ Հոգին, նաեւ ծնողաց իմոց եւ ամենայն զարմից լիւմամբ տէր սղարմայիւ պատահողի սմա սուրբ Եղարայ : Եւ գրեցաւ սա ի թուակաւնութեանս Հայոց 22 (= 1331), ի Հայրապետութեան տեսնն Յակոբայ եւ ի թագաւորութեան Հայոց Լեւոնի սրգոյն Աւշին : Արդ սրբ պատահէր սուրբ տառիս յիւսնիք զեղկելի զրողիկս Գրիգոր եւ ցմնապահ իմ, զհայրն եւ զվաճաւմ եւ զմայրն եւ զշարեւին Եղարայն իմ զվաճախնս քահանայ. եւ զկնդրէսն եւ զվարդիան եւ զԹորոսն եւ զՍիմէոն քահանայ, գրեւին իմ եւ զորդին իւր զկոտանդին քահանայ. եւ զամուսինն իւր եւ զորդիս նոցին : Աղաւազմ յիշել ի Տէր զիշման արժանին զսուրբ վարդապետն զտէր Վարդան որ միշտ իրաւաւոր է մեզ ի բարին եւ յարգութեւ... սուրբ տառիս պարեմակն շնորհնայ, գրեցէ... զիրն... աւրինակին գրուցն, եւ զկարապետ քահ. որ զիւր աւետարանն ետ որ զանալ զլիսահամարն գրեցի, եւ զվաճախնս քահ. որ յաղղին ընդ մեզ աշխատեցաւ, յիշեցիք ի Քրիստոս եւ զՅոհանն քհ. որ ըզթույցմ կոկեաց, եւ զվաճախնսն որ զհամարարաւն գրեաց... (Յաւորթ թուղթի պատասաւ աւ ինքնաւ էր) :

17.

ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՆԷԼԻ ԵՒ ՅՈՐԱՅ

?

ՎԱՅԻՔ՝ Յոր. քրքեայ կաշեպատ : — Նիւթ՝ քապր, պինդ եւ ամոցօրի : — ԹՈՒՎԻՔ՝ 358 × 112 = 470 էջ : — ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 31 × 22 կաքիւրդալմոց : — ԳԻՐ՝ Յօրգիլի, միջին մաքրաքանք, սև մկամ : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւնակ, ՊԱՆԵԱՆ, ՅՈՒՅԱԿ :

(բացի առաջին երեսէն), 24.5 × 15.5 երգմ. : — ՏՈՂԱՔ՝ 41 : — ԳԱՅԻՐ՝ սկիզբէն 3 քրքիք, եւ քր. 352—358 : — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ մաքուր պատուած : — ՎԵՐԱՎԵՐՔ՝ եւ ԵՐԱՎԵՐՔ՝ կարմաւ եւ : — ՈՒՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ չուցի, որով անմաք ից

մնամ՝ — ժԱՄԱՆԱԸՆ, ԳՐԻՉԸ, ՏԵՂԸ և ՏԵՐԸ, ՏԵ-
ՂԵՆՈՒԹԻՒՆՔ՝ էջ 285—350 քաղերն կը տարբերին,
քրեւ գիրն միեւնոյն է: Գիրքս բամբուսէ երկու
մասի, Ա. մասը Մեկն. Դանիէլի, Բ. մասը Մեկնու-
թիւն Եղայ:

Մասն առաջին.

1. էջ 1ա. Ստրան մը մէկանով զէւսած,
խորազիրն է:

Մեկնութիւն Դանիէլ Սարգարէն, Առա-
ջարանութիւն. (սկիզբն). Դանիէլ աշնիւ
մարդարէն. երբեմն մարդարէնաց ի վրայ
հետեւան չորից ինքնակալ թաղաւորու-
թեանց աշխարհի:

2. էջ 11. Գլուխ Առաջին, (տաւն և
չորս գլուխներ, կը վերջանայ էջ 326):

3. էջ 326. Եղբայրականն, և իյծ, հե-
ղինակին առ սուրբ մարդարէն, (սկիզբն):
Ջուտուցանել, և զորստան մարդարէնց

լուստ, զնոսա ընճելով, և մեկնելով հաւա-
սար քաղերն նոցայ հետեւեցաւ:

4. էջ 329. Փառարանութիւն. Յաւիտե-
նականի իմաստութեան, ի համառոտ գրա-
ծոց և և տեսնելեացն Դանիէլի (սկիզբն):
Դարգագան և բազում կերպիւ խօսեցաւ տէր
մարդարէնց:

5. էջ 333. Յանկ գրքոյս, ոյրուրենա-
կան կարգաւ:

Մասն երկրորդ.

1. էջ 1. Մեկնութիւն Յորայ արարեալ
Վանական վարդապետի. «Յառաջարանու-
թիւն»: (Սկիզբն) Երանձնական իմն զօրու-
թիւն կոտորանապիւթիւն, բնութեալ ունի
սէր սեռն և անտալակ:

2. էջ 2. Գլուխ առաջին. (բառաստան
և բոլոր գլուխներ, կը վերջանայ էջ 109: Թդ
110—112 զատարկ են):

18.

ՆԱՆԱՅԻ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

ԿԱՅՄ՝ ճոր, քաղեայ կայնպաւ: — Նիւթ՝
բաւոր ճերմակ, պիճոյ ու ամառադի: — Թուղթ՝ 228
կամ 456 էջ: — ՄԵՄՆՈՒԹԻՒՆ՝ 31.5 × 21.5
երգմ: — ԳԻՐ՝ ճորգիր, միջին մաքրութեամբ:
— ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսխմակ, 22.5 × 14 երգմ: Սիւ-
նակաց միջերկ եղած դաստակ միջոցն է յ երգմ: —
ՏՈՂՔ՝ 28: — ԳԱՏԱՐԿ՝ էջ 400 ի Բ. սխմակը. էջ
450 և սկիզբը 1 և վերջը 2 քաղերն: — ՀԱՆԳԱ-
ՄԱՆՔ՝ մաքուր պստուած է: — ՅԻՇԱՏԱԳԱՐՈՒ-
ԹԻՒՆ՝ յ'ուրն, որով անմաքոյ կը մնամ՝ — ԳՐՁՈՒ-
ԹԵԱՆ ժԱՄԱՆԱԸՆ՝ ՏԵՂԸ, ՏԵՐԸ և ԳՐԻՉԸ:

Մատենան է՝ «Մեկնութիւն Յով-
հաննու Աւետարանչին»:

1. էջ 1. Մեկնութիւն Յովհաննու Աւե-
տարանչին, որ մեկնեալ է ի սրբոյն Նանայէ,
և ընտրուց աստուածաբան վարդապետ:

2. էջ 1. Յառաջարանութիւն. (սկիզ-
բն): Ոչ ինչ րոգծայի գով ժան գիրերեացն
յուշացանէլ զիյժ տնչանայ: (վերջն էջ 10)
առ ընդոտարանէլ և րանալ զմիտս
մարդկային բնութեանս, զայն զնէ սկիզբն
բանին տալով, ի սկզբանէ էր բանն:

3. էջ 10. (բ. սխմակ). Գլուխ Առա-
ջին, (սկիզբն) Օգնեա սուրբ չոյի Աս-
տուած, ի սկզբանէ էր բանն, պարտ է մեղ
յեակորան ճառիցս նկատել զատուելութիւն
իմաստութեան: (Գլուխ Բ. կը շարունակուի
մինչև Թդ. 447 և Գլուխ ԻԱ.):

4. էջ 447. Յորդորակ (սկիզբն): Յոր-
թաժ մեկնական ժամանակն անվայելուչ
զմեկնութիւնք ժամանեն:

19.

ՆԱՆԱՅԻ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

Կազմ՝ ճոր, կապոյտ, ասիկոծ: — Նիւթ՝
բաւոր, պիճոյ և ամառադի: — ԹԻԼԹ՝ 212 կամ
424 էջ: — ՄԵՄՆՈՒԹԻՒՆ՝ 23 × 16 երգմ: — ԳԻՐ՝

ճորգիր, միջին մաքրութեամբ: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝
միտախմակ, 16 × 12 երգմ: — ՏՈՂՔ՝ 25: —
ԳԱՏԱՐԿ՝ սկիզբն 2 և վերջն 8 քաղերն դասարկ

նն: — ՀԱՆԳԱՄԱՆԻՆ՝ շատ մաճորդ պատեւած է: — ԹԻՇԱՍԱԿԱՎԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ էջ 405 մասնաւոր օտար գրիչ: Գլխաւոր յիշատակարան չափ, որով անձնաւոր իր մնամ: գրչութեան ժԱՄԱՆԱԿԸ, ԳՐԻՁԸ, ՏԵՂԻՆ ու ՏԵՐԸ:

Մատենան է՝ ՄԼԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՏԱՆՆԵԱՆ:

1. էջ 1. Յառաջորան. (Սկիզբն): Ոչ ինչ բոլորի է քան զերեւելացն լցուցանել զիղծս առնչանայ, և. այսու առաւել հաւատակ զատուածային սիրայն չարկապութիւն. . . (ՎԼԻՐՁՐ) էջ 9, սակա զերկնայինն որոտայլ՝ առ ընդոտուցանել և. բանայ զմիտս մարդկային բնութիւն, այսն զնէ ի սկզբին բանին սակայ. «ի սկզբանէ էր բանն»:

2. էջ 10. Սրբայն Նանայի Ասորայ վարդապետի: Գլխի և, Սեկնութիւն Յովնանու. (Կր շարանակարի մենչեւ. իւլ զլուխ, և. կր վերջանայ էջ 403):

3. էջ 404. Յորդորակ. (Սկիզբն): Յորժամ ձմեռնական ժամանակն անվայելուչ զժողակաւթիւնքն ժամանելն, զրովանդակ կենդանեացն առաւել ընդ տիրութեամբ կապելով զբաւին. . . :

ՅԻՇԱՍԱԿԱՄԱՆ.

(Մասնաւոր և. օտար գրիչ), էջ 405. Ի վայելումն մահաւոր Պետրոս զպրի Հաւարապետան:

20.

ԿՈՒՆԵՆԼԻԻՈՍԻ ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ՊՕՂՈՍԻ ԶՈՐԵՐՏԱՍԱՆ ԹՎԹՈՅ

ԿԱՋՄ՝ Յոր, քրքեայ կաշեպատ: — ՆԻԹԻ՝ քաղք, պինդ ու փայլուն: — ԹՈՒԼԹ՝ 542, Ա. հասար, 606 Բ հասար = 1148 կամ 2206 էջ: — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 33.5 × 21.5 երգմ: — ԳԻՐ՝ ճապարակ, մաճորդ և. սեւ սեւան: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկուսակ: 27 × 14 երգմ. սիւնակայ միջեւը եղած բացութիւնն է 1 երգմ: սիւնակն առ շրջանակն կարմիր մեծ քաշուած է միտի և. զոյգ: — ՏՈՂՄ՝ 36: — ԽՈՐԱԳԻՐՔ՝ պարբերականն յԿՅԵՆԻԳԻՐՔ կարմրու են: — ՎԵՐՆԱԳԻՐՔ՝ լուսանցքին վրայ գրուած են անկան: — ԳԱՍԱՐՔ՝ էջ 1, 2, 69, 70, 453, 776, 777, 952, 953, 1085—86, 1282—83, 1423—25, 1510—11, 1566—67, 1627—28, 1903—05, 1950—51, 1962—63, 2296: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ մաճորդ պատեւած է: — ԹԻՇԱՍԱԿԱՎԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չափ, որով անձնաւոր էր մնամ ժԱՄԱՆԱԿԸ, ԳՐԻՁԸ, ՏԵՂԻՆ ու ՏԵՐԸ:

Մատենան է՝ ՄԼԿՆՈՒԹԻՒՆ ՊՕՂՈՍԻ:

Առաջին Հատոր:

1. էջ 3—38. Յառաջորանութիւն, (սկիզբն). Ո՛ր, ո՛րպիսի, ո՛րքան սուրբն Պօղոս, ուրիշ օրիորդ, և. զարայանդական բարձրութիւնք ի սուրբն Պօղոս նկատելիք և. Հայելիք են:

2. էջ 39, (առաջին սիւնակ), Աղօթք

Հեղինակին առ սուրբն Պօղոս. (սկիզբն). Հայեանք ի մէջ ի բարձունք Ս. Պօղ:

3. էջ 39. (Երկրորդ սիւնակ). Առաւելութիւն լընթերցուած սրբայն Պօղոսի, (սկիզբ): Կրկին առաւելութիւն սեռօրէն հային այստեղի ընթերցուածք:

4. էջ 42. (Երկրորդ սիւնակ), Կանոնք իրաց ընթերցուածոցն սրբայն Պօղոսի:

5. էջ 51. (Երկրորդ սիւնակ). Կանոնք իրանից ընթերցուած նոյն սրբայն Պօղոսի:

6. էջ 62. Թարգմանիչքն ընթերցումն սրբայն Պօղոսի. (սկիզբն). Ի յունաց նախ Որոյնիկոս զրեայ ընթերցուածն առ Հռովմայեցիս. . . :

7. էջ 66. ՄԼԿՆՈՒԹԻՒՆ յընթերցումն առ Հռովմայեցիս: Առաւելութիւն:

8. էջ 71—452. ՄԼԿՆՈՒԹԻՒՆ ընթերցումն առ Հռովմայեցիս. (Ա. զլուխէ մինչև. ԺՁ զլուսն):

9. էջ 454—775. ՄԼԿՆՈՒԹԻՒՆ ընթերցումն առ Կորնթացիս, առաւելութիւն: (Ա. զլուսնէ մինչև. ԺՁ. զլուսն):

10. Լճ 779—951. Մեկնութիւնն երկ-
րորդ բնթեքցածոյն առ Կորնթացիս, ա-
ռարկութիւնն (Ա. Գլուխէն յինչեւ յԳ.
ղլուխ) .

11. ԷՎ 954—1084. Մեկնութիւն քն-
թեկցածացն առ Գաղատացն, առարկո
թեկն (Ս. Գրիգորէն միեջեւ Զ. Գրիգոր) էջ
1084 դրեալ է). Ինձ բաւ. լիցի պարբեր
Էթէ ոչ ի խաչն Յիսուսէ Քրիստոսի: Ուսն
է սանդղոյի երանեալ յաւիտեանութեան
ոք՝ երկուք. եւ բարիաբան յաւիտեանակա-
նութիւն:

Երկրորդ. Խատոր .

1. Էջ 1087. Մեկնութիւն ընթերցուածոյն առ Երեւոյիս : Առաքելութիւն, Էւն :

2. 1910—1919. 11. Գրական և ժողովրդական գրականություն:

3. Էջ 1284—1422. *Մեկնութիւն ըն-
թերցուածոցն առ Փրկիպպեցիս: Առարկու-
թիւն (եւ Ա. դրսխէն մինչ Դ. Գլուխ):*

4. Էջ 1426—1509. Մեկնութիւն ընթերցողածոյն առ Կողոստայիս: Առարկութիւն. (Էւ Ա. գլուխէն մինչեւ Դ. գլուխ):

5. Էջ 1512—1565, *Մեկնութիւն ընթերցուածոյն առ Թեապոնիկեցիս: Առարկութիւն (էւ. Ա. պատկէն մինչ Ե. պուխ):*

6. Էջ 1568—1626. Մեկնութիւն Բ. Բն-
թերգութեան տու թուարկութիւնքիս. Ասար-
կութիւն (Էս. Ա. դարձնէ մինչ Գ. դարիս) :

7. Էջ 1629—1809, *Մեկնութիւն ընթերցաստեղծոյն առ Տիմօթէոս, Առաքելութիւն (էւ Ա. Գլուխէն մինչ Զ. գլուխ)* :

8. 1810—1902. Մեկնութիւն Բ. ընթերցողական առ Տխմութեամբ, Առաքելութիւն (Լ. Ա. զբաղեցն միւր Պ. զբաղ) :

9. Էջ 1906—1949. Մեկնութիւն ընթերցումայն առ Տիառս, Առաքելութիւն (է. Ա. զյուսկէն մինչ Գ. զյուսկ) :

10. Էջ 1952—1961. *Մեկնութիւն ընթերցումայն առ Փիլիսոփան, Առարկութիւն, (Էւ Ա. գլուխ)* :

11. Էջ 1964—2295. Մեկնութիւն ընթերցումայն տուեալացի, Ասարկունթիւն. (Է. Ա. զրուխէն մինչ ԺԳ. զրուխ):

21.

ԿՈՒՐՆԵԼԻՈՍԻ ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՆ, ԵՐԳՈՅ ԵՐԳՈՅՆ,

1809 :

ՅԱՆՄԻ՝ ճոր ևս ունեցած: — Դևիթ՝ բուրդը, կապտը, ամեն ինչ անուրդ: — Թուրթթ՝ 320 կում 640 էջ: — Մեմեմիթիկ՝ 29.5 X 20.5 կրճ: — ԳիԻ՝ բուրդը, վիզն մաքրաբամբ: — ԳՊԻ՝ ԳՊԻ՝ երկսիման, 26X 14.5 կրճ. սիսվանք սիջեից եղած քաղցր իմոռն է 2.50 կրով: — ՏՊՂ. 44: — ԴԱՍԻՆԱՅ՝ էջ 640: — ԱՍԿԱՊԱՐԻ՝ մամբ արապառած է: — ՈՒՇԱՍԻՄԱԿՊՈՒԹԻԿ՝ էջ 1, էջ 637: — ԴԱՊԱՆԱՅ ԳՊՈՒՈՒՄԻՆ՝ 1800: — ՏՆԻԿ՝ զուգե Գառապա: — ԳԻԻՇ՝ Թաղեա կարապախ: — ՋԻՐ՝ ճաթ զրիշ: ապա տեղ ճեղհանած, վիզը՝ կեսապրի և կարապառ լավե: — ՏՆԻՍԻՈՒԹԻԿ՝ զրէշ ևս սկըռն է 2 և վերջ 4 բուրդի ար արած է ևս դառապ:

မှတ်တမ်းအရ ၁၉၆၁ ခုနှစ်

Մեկնութիւն երգաց երգոյն Սողոմոնի.
դոր արարեալ է զերարունն յիմաստս եր-
ջանիկն Կուսնէյիտս Հոյեյիյ ըննիւք.

1. Ի՞նչ 1—23. Առաջարկում եմ թիւն :

2. Էջ 24—637. (Կր սկսել Ս. Ղլուխչի
և Կր Վերջանայ Ը. Ղլուխայ) :

3. էջ 637. (ը. սխեմակ). Վերջաբանում թիվը, յիշատակարան պատմականորեն :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝

1. ԷՔ 1. (լուսանցքը) - Այս գիրքն մեկ-
նու թվան, Էրզրդ Էրզրդյն Սղոմանի, Է ձև-
նորայի՝ Գաղատայի Ն. Գաղատայի փառն-
փառ տառի, Տ. Տ. Թաղէտի պանծաւու-
թաղիցիւնայի, Է ձև շարժուլ ամսի,
Էտառն որդիի Տ. Եւստիքի շարժուլ
սեւակիլի՝ իւր զգաղուլիւն աշխու-
սիւի, ըսյց որդի՝ մեղաղորտ ոյի՝ յա-
նջուլ Սղոմանի մեծի, Էրզրդ յայս գե-

րաշամբաւ մեծատան նորին, 1834 եւ ի 25 հոկտ. եռանդի փախաբանօք զայն այս զիրքս իմ, առ ինդակոտար վանս Ս. Կարապետի, իբր զուսայ այրոյն ընծայ մատուցի ինդերկով յնիկերցոյ եւ յօրինակոյ սուրբ Հարց եւ Լորարց, յիշել ի մաքուր մաղթանան, գլխաւ հոգի հայրն իմ սրբապան, եւ դմագրամած ծառայ ծառայիցն Աստուծոյ, զԳաղատացի Առաքիւնեան անարժան Յոհաննէս օրնիկբոր սեւակիրս:

(Ներքեւք կնիք մը կայ կոտուած որ կը կարգացուի:)

Ք. Պ.
յոհաննէս
վարդպ.

22.

ԵԱՍՏԵԱՅ ՄԵԿԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵՋԵԿԻԷԼԻ

ՌԻՄԷ = 1788:

ԿԱՅՐ՝ Շոր, քրքեայ կաշնկատ: — Նիւթ՝ քուրք: Կաթեղի եւ փայլած: — Թնիկթ-Ք՝ 100 կամ 200 էջք: — ԵՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 30 X 19 իրգմ: — Գիթ՝ Խօրցիք, մաւուր եւ սեւ մկան: — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ Երկիրնայ, սիւնակց միջեր Եղած բացաքիւն Է 1 իրգմ: — ՏՈՂԹ՝ 45, 40: — ԿԻՍԵՆՈՒԹՆ Մը կայ էջ 1: — ԹԹԶԿԼԳԻՐ ԵՆ ամեն գլխոց սկզբնատառերն, եւ ամեն գլխոց ուղղակի տղերն եւ պարբերութեանց սկզբնատառերն կարմրաւ են: — ՀԱՆԳԱՄԵՆՐ՝ շատ մաւուր պատուած է: — ՅԵՆԱՏԱՅԱՄԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ սկիզբն գատարկ քրքիմ վրայ, եւ էջ 200: — ԵԱՄԱՆԱԿ ԳՐՁՈՒԹԻՒՆ՝ ՌԻՄԷ = 1788): — ԳՐԻՁ՝ 2. Գ. Ռ.: — ՏԵՂԻ՝ ամենաք: — ՏԵՐ՝ գուգն գրիչն: — ՏԵՂԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ քրքիս սկիզբն եւ վերջն 4սկամ քրքիս կամ դատարկ: էջ 22: Կնիք մը կոտուած է, որ կը կարգացուի: Քօզոս վարդապետ 1784:

Մատենան Է՝ Մեկնութիւն Եգեկիէի.
Ի ինդրոյ Տէր Ստեփաննոս Սիւնեաց
նահանգին վերադիտողի, արարեայ Հաւա-
քումն մեկնութեան Առուածարուն մար-
դարէութեան Եգեկիէի երջանիկ վարդա-
պետին յետեակայ հայկոյեան տոհմի:
(Սկիզբն): Ծանօն ստեղծ ընկալոյ զայս
հրաման քո Առուածային քրքից, ա՛յ ամե-
նասրբազան եւ քահանայգետեան զլուսն
աւրջ Ստեփաննոս:

2. էջ 637. Վերջարանութիւն համա-
ստ սակս որոյ մատենիս. (սկիզբն). Ան-
հատարի... (Երկար եւ պատմականօրէն):
Եւ Քաղկէս վարդապետ Լղարայ Հանդու-
ցեալ Պօղոս վարդապետի սկսեալ յամի
Տեան 1808 եւ հոկտեմբերի 16ին յաղագ-
թեամբ եւ շնորհիւ էին տարածանն արժա-
նացոյ յամի տեան 1809 եւ յուլիս 21ին...
Ի հայրապետութեան Տ. Գանիկի կաթողի-
կոսի, ի պատրիարքութեան Երուսաղէմի
Տ. Թէօդորոսի արքեպիսկոպոսի եւ Կ. Պոլս-
ոց Տ. Յովնանու, արքեպիսկոպոսի, նաեւ
մեծի նահանգիտ Գաղատայ... առաջնորդի
աւրն Գրիգորի արքեպիսկոպոսի. տէր
սոցն կեանս Երկարս եւ խաղաղակաւս...:

1. էջ 1. Յատուջարան վերլուծութեան
մարդարէութեան Եգեկիէի: (Սկիզբն):
Առուածային արարչապարծ բանին կրկին
էութիւն հաստատեալ զոյացան Լոսկանքս
ամենայն...:

2. էջ 3. (Կը սկսի Ա. զլուր, եւ կը
վերջանայ էջ 200. ԽՐ. զլուր):

3. էջ 200. (Ա. սիւնակ): Ատրուեցաւ.
գեկնութիւն Ետեակայ վարդապետի, եւ
սուղ ինչ բուն յեգեկիէի վարդանայ ասա-
ցեալ. (Սկիզբն): Եգեկիէի տեսին որ տե-
սանք յաշխարհին Կաղէկացոյ, խաչաձեւ
կտօք՝ որ լինի շարս տաղթ...:

ԵՆԱՏԱՅԱՄԳՐՈՒԹԻՒՆ՝

1. (Սկիզբն գատարկ թղթին վրայ),
Եւ Պօղոս մեղաւմած վարդապետ, որ եւ
սեպեալ Կեալուր գիւղ վառցիկ (= Տէրէ
վանք) եւ աշակերտ Տեան Զարարիս վե-
հայնն արդայն պատրիարքի, եւ առաջ-
նորք Պրաւապոս քանեւջորս տարի, եւ
այժմ Նիկոմեդիոյ քաղաքի, եւ յօժարու-
թեամբ արարի զայս ծայրապոյն Առուա-
ծարանութեան մեկնութիւն, յիշատակ Կե-
սարու սուրբ Կարապետու հրաշալի վա-

նույց նորահաստատ գյուղատան զոր բնիկը—
ցեղա իշխել արժանի համարեցեն ցին մեզոստ—
մառաւ : Բայց այժմ որ կամ զողանայցէ, կամ
վաճառել յօթարեոցի յաւուր ահեղ ասանին
Բրիտտար արարտար լինի, զի շատ տա—
տապանօք եւ սերով հաղիւ թէ ստացեալ էի,

այն սակա յիշտակա հաստատ լինի խն—
դրեմ սիրախոտն թախտնձարոք

(կնիք մը)

(Պօղոս վրդպ., 1784)

2. էջ 200. Գրեցաւ ՈՒՄԷԷ (= 1788)
թիւ Օգոս ԻԷ- 2. Գ. Ե.

23.

ԳՐԻԳՈՐԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՆԻԻՍԱՅԻՈՅ

ԽՕՍԲ ՅԻՆՆ ԵՐԱՆՈՒԹԻՒՆՆԱՍ

գուցէ 1788թին

ԿԱՅՄ՝ նոր, քաղնայ կարմիր կաշնապտ, ոս—
կեզօծ : — Նիփո՝ բուլղր կապտոյ, փայլուն : —
ԹՈՒՂԹԻ՝ 133 կամ 266 էջք : — ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝
20.5 × 18.5 իրդմ : — ԳԻՐ՝ ծաղկի, մաքուր եւ
սեւ մկանն : — ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւնակ, 20 × 13
իրդմ. սիւնակոց միեւեռ եղած յաջորիմն 1
իրդմ. : — ՏՈՂԲ՝ 45—48 : — ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ մը կայ
էջ 1 : — ԹԻՓԱՆԳԻՐ ԵՆՆ առնն զլսոց սկզբնատա—
սերը, եւ առնն զլսոց ուղղակի աղբըն եւ առնն
պարբերութեան սկզբնաղբըն կարմրաւ են : — ՎԵՐ—
ՆԱԴԻՐԻ՝ կարմիր մկանով : — ԴԱՏԱՐԿ՝ էջ 108 :
— ԼԱՆԳԱՄԱՆԻ՝ շատ լաւ պատւած : — ՅԻՇԱՍՆ—
ԿԻՐՈՒԹԻՒՆ՝ սկիզբն եղած դատարկ քուղի
մը վրայ : — ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ գուցէ 1788 :
— ԳՐԻՍ. ՏԵՂԻ՝ անմաք : — ՏԵՐ՝ մայի Պօղոս
վարդապետ. ապա Ս. Կարապետի վանք Կեսարիոյ :
— ՏԵՆԿԻՆՈՒԹԻՒՆ՝ սկիզբն 4, եւ վերջն 3 քուղ—
իքն ալ կան դատարկ, էջ 12, կնիք մը կոխտած եւ
կր կարդացուի Պօղոս վրդպ. 1784թ. եւ էջ 149ի
լուսամբքը գրուած է. *boursa cadar mshaharor*
oldou. (պարսաւ գատար մուխարբէր օլդու) :

Մատենա է՝ Խօսք յինն երանութեան,
Գրիգորի եպիսկոպոսի Նիւախա :

1. էջ 1. Բան տառի՞ն. Երանի աղբա—
տայ հոգով :

2. էջ 5. Բան երկրորդ, Երանելի հեղք
զի նոքա ժառանգեցեն զերկիր :

3. էջ 9. Բան Գ. Երանելի սպաւորայց զի
նոքա միխթարեցին :

4. էջ 13. Բան Դ. Երանելի քաղցեալք
եւ ծոռաւիք արդարութեան. զի նոքա յա—
ղեցին :

5. էջ 18. Բան Ե. Երանելի ողորմածք,
զի նոքա ողորմութիւն գտցեն :

6. էջ 23. Բան 2. Երանելիք մարտի
սրտիք զի նոքա ղևատուած տեսցեն :

7. էջ 27. Բան է. Երանելիք խաղաղա—
րանք (այսպէս) զի նոքա որդիք Աստուծոյ
կուցցին :

8. էջ 32. Բան Ը. Երանելիք հալա—
ծեալք յաղապա արդարութեան, զի նոքա
է արքայութիւն երկնից :

9. էջ 36. Բան Թ. Ի հայր մեր . . . :

10. էջ 42. Ի հայր մեր որ յերկինս . . .

11. էջ 46. Բան ԺԱ. Որք դատարկ հան—
դերձեցոց բարեացն առնին օրէնք :

12. էջ 50. Բան ԺԲ : լուսալ յամենէ ի
բժշկականէ արուեստարար :

13. էջ 56. Բան ԺԳ. Եկն յառաջանալով
բանն ի նոյն ինքն յատաքինութեանն ծայր :

14. էջ 61. Բան ԺԴ. Եկն եւ ի մեզ հո—
գեւոր իրախճանութեանս սպասաւորու—
թիւն հաշակել մահաւանդ այլոց :

15. էջ 65. Լուծմունք ինն երանու—
թեան զտեց. (Սկիզբն) . Ոմանք ասնն զհինգ
զերեք ի խնդրոյ Աստուածաբանի զրեաց—
որ է մինն ի նոցանէ ինն երանութիւնն, եւ
այլքն ասնն թէ ինքն յինքնէն շարժեցաւ
զրեկ :

16. էջ 73. Յորդարմն մահկանց ի
կուսութիւն, նորին Գրիգորի Նիւսացոյ,
յաղապա կուսութեան, եթէ սեփականն է
ստատւածայնոյ եւ անմարտին բնութեանն
կուսութիւն :

17. Ի՞նչ 105. Լուծմանը պրոպն կուսու-
թիւան :

18. Էջ 109. Գրելոսը եպիսկոպոսի
Երեսուցաց, խոսք նորին ժողովուրդին : Մեկ-
նութիւն առաջիկայ բանիցս, բան առակին,
բանք ժողովուրդին սրբուց Դաւթի թոպառ-
բին Իսրայէլի յերաւանակմ :

19. *h* 115—158. *From R.—L.:*

20. Էջ 158. Լուծմանը ժողովուրդի մեկ-
նու թեւան :

21. Էջ 161 . Գրելոյսը Եպիսկոպոսի Նիս-
տաւոյ, Թուրք լաղալոս Երզոյ Էրզոյ :

22. 19 171—258. *Mon. f. — 17.*

23. Էջ 250. Յաղաղու Երզն էրդացին,
(ակիզբն) . Չգիրքս ասեն զԲնայ Գրիգոր Լ
խնդրոյ՝ Թէպոս թաղաւորին . . . :

24. Էջ 259. Գրիգոր Նիսաեցւոյ. (սկիզբի) - Հին մարդ գմեպան ասէ, Էւ պատմութեան լուսաւոր գմեպան թիւն: Դուք ի ներքս մտէք լանդաւտ յարանիս:

25. 19 260—266. 19 19—19 19 :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .

(Սկիզբն Լուսնի դառարիկ թղթին վրայ) .

Եւ Պօղոս մեկամտմամբ վարդապետ, որ եւս աղկալաւ Կեսարիոյ վարդապետի զիղղիցի: Երբ լմանաւոր շարադասի, եւ աշակերտ տնտես Ջաքարիւս սպասէր Ս. Պարտիւարքի, և առտարից Պրոտաքի բռնեւ և շոր տարի, և այժմ Եփեսոսիցի զարպիւր իբր առաջնորդ* իմս սիրալրկալն յօժարու, թեւմբ տարին զայս սրբաշնմ և՛ Եփեսոս թեւս մաստաքն Կեսարիոյ Ս. Կարապետի ճարպարի փառաց շորահաստաւ պարտաւն յաշտաւ, զոր ընթիկցեալ, օրինակեալ և յանձն ձողցուցապէս, զիս տնտեսան յիշիլ տրօմնի ճամբարեղիցի, թայց ոչ որ կամեալի տարաւոր այն պարտաւն ձանձի, կամ զտօն թեւմբ, կամ փաճտեղով, ա՛նկզ տնտեսնէ Բրտաքիտն պարտաւոր իրելի, զի կամեմ անդ մայլ և՛ իմ տնտի չարփի յնախն:

(Նրաճոճութիւն, սոյն մատականն համեմատակցի թիւ 22 ի հետ. միեւնոյն զիւր, միեւնոյն թուգթ, միեւնոյն կազմ, եւ միեւնոյն զբիւժ է) :

24.

ԳԻՐԻՔ ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՏԻ

$$\text{BUbL} = 1769:$$
[illegible]

Մատենան է Դիրք ատենական եւ ընդ-
հանրական :

Նաև՝ Մեկնութիւն սրբոյ խորհրդա-
տետր պատարադին, եւ այլ բանք պիտա-
նիք, արարեալ սրբոյն Ներսիսի Լամբրո-
նացոյ յղկներախա եւ Աստուածաբանու-
թեան պատարադարին Հոյսատաննոց եկե-
ղեցոյ :

1. իջ Ա. Սուրբ և տիեզերական ժողովրդի որ հղկեի չ չըգնես ընծայից ժամանակի ի ՈՒԶ (= 1177) քնուկանի, չբաժանու։ Գրիգորյոսի, յաջորդի Առաքելական Աթոսոս Գրիգորի, Համաթայուքիան Եղբայրի ընտանոս նոցիւ պաշտօնակցի։ (Ուկիգրք)։ Գուտի Ա. ՈՒժ արք սուրբ և վարդապետ

Քանից ի Քրիստոս՝ և յիւրոցն բաւականապէս ուսալ զտաճալիքս խորհուրդս։

17. Էջ ԵԳ. Ի նոյն խորհուրդ զարձեալ յորում թէ և զմերս ապ ռնիմ իշխանութիւն զատել և ոչ զայլս։ (Սիլվաթ)։ Գլուխ ճիթ, Առէր Երեմի Երանկին Յոր տաղանդեալ ի վիշապն ցաւեցուցանելոյ, և ի բաբեկամայն զիւրն իբաւունս արգարութեան զրեկելոյ։

18. Էջ ԵԼ. Նորին սրբոյս, զրեցաւ ի թուականիս ՈՒ և Զ. (= 1177), յանապոտս Ս. Գլար, ի մէջ իւրին Տօրսի, ի զաճ Կիւիկիւոյ, և ի յսիկոյն Պանփիւշեայ, ի Կաթուղիկոսութեան տեսնո զրեկոյրիս յիշխանութեան Հեթմոյ սեւաստսի. բուն Ներսիսի սրբոյ։ (Սիլվաթ)։ Գլուխ ճի. Այս բանք՝ և Աստուածայինք օրինազրայթիւնք սպասաւորութեամբ մտաց և ձեռին իմոյ թշուառ Ներսիսի ստացու ի Հոգւոյն սրբոյ ի նախադրեալ թուականիս։

19. Էջ ԵԹ. Երեսնական արարեալ Հեղինակի. (Սիլվաթ)։ Փութք... Յամի վեց-հարիւրօրոյ յիսնիւրօրոյ չորրորդ թուականութեան Հոյոց, ևս նուաստ՝ ևս ունորման ծառայ Աստուծոյ Ներսիս։

20. Էջ ԵԺԴ. Ներսիսեան պատմադրարար տապեալ ի վարս մեծի քահանայապետին սրբոյն Ներսիսի Արշիպիսկոպոսի Տարսնի Կիւիկեցոյ, ի ինչոյն նորին Համանուն և Համազդու Ներսիսի քահանայ։ (Սիլվաթ)։ Գլուխ ճի. Բազում զգուշութեան և սուղ արթնութեան պէտք են սոյնոյիկ որ տառուածայնոյ և ի արրապանից արանց ձեռնարկին զրուսա զովետոի։ (Այս պարթեթեան վերջը պահաւ է, սրուն Համար օրինակոյն կ'սկէ)։ — Ծանի՛ր ո՞ տննայի վերծանող, զհին օրինակ սոյն ներկայ զբոյս սր զրեալ էր ի թիին Հոյոց Բնի. (= 1619), ի նոյն զբքին զրեալ էր ևս պակաս թոյեալ ոչ է գտեալ օրինակն, ի թէ ի ձեռս ձեռ անկանեցի սոյ օրինակ լցուցէ՞ր զպակասութիւն սորս և զմեզ անմեղապէր առնիցէ՞ր։

21. Էջ ԵԼԴ. Բան յիշատակի մատենի։ (Սիլվաթ)։ Գլուխ ճի. Աստուածային մարդաբերութեան նախանմամբիւն, միշտ որպէս բարեք վերակացու Եղեալ։

22. Էջ ԵԼԶ. Յանկ և ցոյցակ մատենիս։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹՅՈՒՆՔ.

1. Էջ ԽԱ. (Հեղինակի)։ Ձկանիսու լուսիկան պատնիս թուին ՈՒԷ. (= 1178), տառ վերտին չարազեալ թոյի զհին Կիւիկոյ նուաստ Ներսիս ի թուականիս ՈՒ և Բ. (= 1193), յորում մի տարբերի Կիւիկեցի Քրիստոսի ի Պաղեստին չարք պատուածախիս քաղաքան Երուսաղէմի, և տակաւին ևս վրիպեալ են ի նոյն։ Որոց զունին տառուածային իմաստից բնզուռակ անդատրուակ յոջոյմամբ պարտատեալ իւղն, թէթեւեղեալ յայն կրկն օրք խնունդն, նորս ամենայն իրօք անասունբարորսն յառել, առանց ամենայն ինչ ընդմիջուկ կարձեալ՝ առ Կերակրոցս բոս Աստուծոյ զինքանս, յորոց մաղթեմք զժամայն կերպի՞ն՝ և կերակրողին արբեցելոյն ևս արբոցանողին մի վարկպարտի բնզուռանայնութեամբ առանց յիշատակի թողուլ սրտի։ և զուք կեցցէք, ամէն։

(Ընդօրինակողի) — Ով սիրելի բնթերցող յարժամ զմայրիս յիւղթերցման սուրբ և իմաստաբալոյ մատենիս յիշեալ ի տեսնահամայն սուրբ աղօթիս քո, զգոյց սուրբ տառիս իրք Տէր Բարսեղ արեւդոյս, վասն զի կարի վասն և նկուշեամբ զձեցի, ի զպոմանէ նեղ ժամանակիս, որ և ձեզ յիշողաց՝ և մեզ յիշեցեցոյն նոյն ինքն ողորմեցի ի միւսանոյմ զպարտանն, ամէն։ (Այս յիշատակարար կր կրկնուի էջք ԵԼ, ճիԶ, ճիԲ)։

2. Էջ ՃԵԲ. Արգ՝ Եղիս զրուս մատենադրութեան ի թուն մեղոյ ՈՒԺԸ. (= 1769), օրք հանդիպիք սոս ընթեանդ՝ կամ օրինակելով զսուրբ մատենան մի՛ խնայէ՞ր զպոման ձեռ, վասն զի կարի զասն և յունցուի ժամանակի զձեցաւ, զոյժով երկու հոգի կայսերք ընդ իրեարս հարկանին հանդերձ մեծու կտարումով զօրաց, արք ևն Օսմանցիք՝ և Մոսկովք, ի լուին մեր պոպիս իրազօրմբիւն՝ խկոյն արապեկ լինէ՞ր զլոյժ ընկաւթիւն մեր ի քառաթեռն, թողեալ զգրէն փաննուաք ի ձորս ի

ձեռաց զօրաց, ուրեմն յիշեցէր ի սուրբ յա-
ղօթս զԲարսեղ արեղացս եւ զուր. . . :

3. Էջ ՄԴ. Արդ՝ Էղեւ աւարտումն
մեկնաթեան սուրբ խորհրդոց արտեալ Հե-
ղինակի սուրբ Տառնն Ներսիսի Լամբրոնաց-
ւոյ վարդապետին եկեղեցոյս Հայաստա-
նեայց: Իսկ ՌՄԺԸ (= 1769) թուին Հայոց,
եւ իբր տէր Բարսեղ մեղսածամ եւ վշտա-
պատ արեղացս տեսի զայս Հիանալի մեկնու-
թիւնն սրբոյ պատարալիս օրինակեցի զսա
ի վայելս նուստ անձին իմոյ, ով վաղելոյ
եւ ընթերցոյ սուրբ մատենին յարժամ գմայ-
լիս ի սմանէ օղտելով չնրկայացոյ գանա-
թանս ի ժամս Հետանանէր. . . աղօթս ձեր՝
յիշեալիք ի Քրիստոս, վասն զի կարի
գլխաւորս օրինակեցի, զի էր ի նեղ ժամա-
նակի, մեղ յիշուացող ինքն Տէր յիշեցէ զգեղ
ի յարապոյթեանն իւրեւմ, ամէն:

4. Էջ ՅԱ. (Գլխաւոր յիշատակարան):
Փառք. . . որ նոյն ինքն առաւ զթուփեամբն
իւրով եւ կարողութիւն տկար ձեռացս
լինոյ. . . գտածուալ ծառայելոյ Աստուծոյ
ծառայ եւ ոտից փռել. . . ինձ վերջնոց տէր
Բարսեղ լոկ անուամբ արեղացին օրինակել
եւ վերստին նորոյն զգնող՝ եւ լուսալի՛ր
յայտնց բազալի մատանաւ որ կոչի Ատե-
նական՝ եւ Ընդանորական առատածարա-
նութեան, արարեալ Հեղինակն սուրին սուրբն
Ներսէս Լամբրոնացի գերեմատս վարդա-
պետն Հայաստանեայց եկեղեցւոյս. Արդ՝

Էղեւ որ շնորհօքն Աստուծոյ անկաւ ի ձեռս
մեր Հին օրինակ սուրին որ էր զերալ ի
Ռեկ (= 1618) թուին ի Հայկէղ քաղաքի ոմն
ի գովելի զբաւէր Յովաննէս վարդապետի
որ զկին կաթողիկոս լիալ է ի վերայ տան
Կիւլիկիոյ, ձեռամբ Խաչատուր եպիսկոպոսի,
վասն զի իրիս լալաղին ծայնիւ թախան-
ձեալ են թէ՛ յորժամ օրինակէր զմատենն՝
գմեղ ի յիշատակարանն զրեցէր: Իսկ եւ տէր
Բարսեղ արեղացս սիրով եւ թախանձաբ
խնդրեմ յարժամ զմոյլմամբ ընթերնուր
զուրբ մատանաւ արքեպիս Խնդիր Մխի-
թարի մեծ բառարանն, վասն զի կարի
խրթնագոյն են բանք սուրին, երես անկալով
աղաչեմ ի ընթերնուրն ձեր բաղմայց ու-
ժութեանց արժանի զերբս, մի խնայէր դո-
ղորմին ձեր այլ տառաօրէն զուր զղորմեան
ձեր ի ներկայանայն յառատածաճոյ ա-
ղօթս եւ ի պագտանա յիշեցէր ի Քրիստոս. . .
վասն զի կարի զմտարութեամբ օրինակեցի
ի նեղ եւ անձուկ ժամանակի, ճանդի պատե-
րազմին երկու Տէր կոչուերք որք են Օմման-
ցիք՝ եւ Մասկոք, այս երկու ամ է ընդ
իրեարս հարկանին մեծաւ հոտորուածովք,
վերջն սչ զեանմք զինչ լինելոյ է, յանձն
արաւոյց զմեղ Աստուծոյ, իսկ զուրթին
մատենին Էղեւ ի ՌՄԺԸ (= 1769) ի վասն
սորոյն Սարգիս որ ի Կեսարիա, յիշուող
գմեղ՝ յիշեալ լինիջէր ի Քրիստոս Յիւստո
ի Տէր մեր որ է օրհնեալ յախտանա. Հայր
մեր:

25.

ԳԻՐԲ ԱՏԵՆԿԱՆ
ՆԵՍԻՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻՐՅ

ԿԼԶԴ՝ Լին արեւելեան, առիտակալ կաշեկաւ,
Նիսիո՛՛ բուրբ զեղնաբոյն, բամբակեայ, կակուղ,
փայլուն եւ ողորկեայ: ԹՈՒՂՊՊՊ՝ 208 կամ 416 էջք:
ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 24-5X16-5 երգմ: ԳԻՐ՝ բոլորգի,
միջին մաքրեքամբ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասեւեակ,
19-5X12 երգմ: ՏՈՂՎ՝ 24—26: ԽՈՐԱՆ՝ քղ. յա.
սչ ամբնաք արեւելու: ՎԵՐԵՆԱԳԻՐԲ, ԳԼԽԱԳԻՐԲ
եւ ծանօթութիւնէ հոճ. կարմիր մեխմով են: ԳԼ-
ՏԼՐԻ քղ. ՅՏ. 101ք, 200, 205: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ բաւա-
կանիմ լաւ զսեւեակ է: ՅԻՇԱՍԿԱՐԱՆՔ՝ քղ. 112ս

(Խամսուս). քղ. 208 լուսամբն (այլ գրիչ): ԺԱՄԱ-
ՆԱԿ զրուարեմն՝ անձամբ, որով անձամբ լը մեմն
ման ԳՐԻԶԸ, ՏԵՂԻՆ եւ ԶԵՐԸ: ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ՝
սկիզբն են վերջն երկու զստեմանկներ կամ մազա-
գարեայ, առաջին երկուքն Անտարանէ մը ելած են.
եւ վերջին երկուքն ժամազրէ՛ մը, որ իրազեղով
գրած մի բանի ապգիբ կամ երգիբ են: ԳԻՐԻՍ
սկիզբն երբէ եւ վերջն երբէ բուրբիբ ալ կամ զա-
գարի:

Մատենան է՝ ԳԻՐԲ ԱՏԵՆԱԿԱՆ.

1. Թղ. 1. Որոշումն ինչ գատուց աստիճանաց կեկեղեցւոյ, եւ յատկութիւն դործատանութեանց նոցա, եւ զդեռուաց, բնդ որ եւ ընդդիմադրութիւն աշտրիկ խորհրդոց ունեցանայանայ. (Սկիզբն) Եկեղեցիք քրիստանէկց, առաքելական խառնաբ. . . :

2. Թղ. 10ր. Իմաստասիրութեամբ բացառաւորութիւն Աստուածային խորհրդոց պատարարին, եւ առ ունեցանայեղէն զնոյն ընդդիմադրութիւն: (Սկիզբն) Քանզի որ մէնչեւ ցայժմ Հաստատելոյ զճճարտութիւն իսկն կարատեալ. . . :

3. Թղ. 24ր. Բնախօսութեամբ քննութիւն յաղաղ պարտութեան աղտութիւն, եւ հաստատութիւն թէ պարտ է ներդրութեամբ մասց ի նոյն կանխել: (Սկիզբն) Արարիչն Աստուած. զկեղեկան արարածոց կեկեղանայանայ աղղ. յերես սինո զանպատեալ որոշեալց. . . :

4. Թղ. 31ա—82ա. Զինչ նշանակէ տնտանիկ դատն Աստուծոյ կեկեղեցիան. . . (Գլուխ Ա — Գլուխ ԽԹ):

5. Թղ. 82ր. Բազմապատկութիւն առ միմիւրն սոսմանադրութեանց, կեկեղեցւոյ քրիստանէկց, Հոսմոց, Փրանդաց, Հայոցս եւ առ մի գիտաւորութիւն ցուցակ նոցին, Աստուծան: (Սկիզբն) Եթէ նոցա որ զգիրս սուրբ Հին կրտաւորանայն քննեցին, եւ յեկեղեցին աւանդեցին. . . :

6. Թղ. 93ա—112ա. Օրէնքը արկանելոյ պատս կեկեղեցւոյ, յորմամ կամեալք թաշնանոյն պատարար մատուցանել, պարտ է աշտրիկ խորհրդարար զկատարելի. . . :

7. Թղ. 112ր. Խրատ. (Սկիզբն) Քանզի յաղաղ ինչ կայոց հրահանգութեան զործարարութեանց աշտրիկանի, եւ առ մեռաբայս բնաշխնէ յեկեղեցւոյ. ոչ է պարտ ստիկ աշտրիկութեան, եւ զայլ բարեմեռութեան յուծանել:

8. Թղ. 114ա. Արբոյն Դիտեղախոսի, յապա կեկեղեցական կարգաց, աստուղութեանց եւ զիտումն նոցին: (Սկիզբն) Արդ քանզի որ մերս է քահանայադարձութիւն, ո՞վ սրբականք Տիմոթէոս, յկատուծոյ է տանդեալ. . . :

9. Թղ. 120ա. Մեկնութիւն պատարարածառայցի: (Թղ. 208ր. կը վերջանայ ԻՅԵԱՅԱ մասը, բայց պակաս կը մնայ):

ՅԻՇԱՏԱՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 112ա. (Բռն զըշէն). Աղաչեմ զձեզ ընթերցողք վասն սիրտն Քրիստոսի, արժանի արարել զիս յաղաթս յիշէ:

2. Թղ. 208ր. (Լուսանքքը, Բաղդիք. ալլ զրիչ), Հայիք քաջ, Հայիք բարի, Տէր Քրիստոս՝ մի մասնաբնէ՝ եւ մի անունս առնէր զիս զմեկոք Հաղաթեալս ընդաշատուր հոտս քոյ, ամէն:

26.

ԿՈՒՆՆԵԼԻՈՒՄԻ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆԻ ՊՕԼՈՍԻ ԺԴԹԻՈՅ

ԻՌՈՒԹԻ ԱՅ ԼՈՒՐԱՅՑԵՅԻՈՅ

ԿԱՏՄՆ՝ մօր, քղրակազմ: Նիւիթ՝ քաղք կապաւոյցն. պնեց եւ փալլուն: ԻՌՈՒԹԻՔ՝ 190. կամ 280 էջէ: ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ՝ 30-5×19-5 կողմ: ԳԻՐ՝ Բօսթրօն, մատուր եւ սու մկրան: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւնակ, 20×13 կողմ. սիւնակազ միջեւը եղած բաց միջոցն է 1 կողմ: ՏՈՂՔ՝ 40—48: ԿՈՒՆՆԵԼՐԱՆ՝ մկրակ էջ 57: ԼՈՒՐԱՅՑԱՅՈՒՄ՝ ամէն գլխոց յուսանքք: ԻՌՁՆԻԿԻՐԲ եւ ամէն գլխոց սկզբնաստ. սիւն, եւ գլխադիր կարմուռ. եւ: ՀԱՆԳՆԱՆՔ՝ շատ լաւ պահուած է: ՅԻՇԱՏԱՅԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝ գլխադիր յիշատակարանք չունի. սրով ամենաթը կը մնամ իւս՝ ՄԱՆԱԿԸ. ԳՐԻՁԸ. ՏԵՂԻՆ ու ՏԵՂԻՆ: Մկրակ սկիզբը զատարկ Բարի մը վրայ կայ վերջն գրուած յիշա-

տակարան մը, (սեւ վարք): ՏԵՂԻՆԻԹԻՒՆՔ՝ սկիզբ մէկ, եւ վերջն երեք Բարի ալ կամ զատարկ: Կը 78 կնիք մը կրկուած է որ կարացուի շրջոս վրայ: 1784ջ:

Մատենան է՝ ԳԻՐԲ ՈՐ ԿՈՉԻ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԶՈՐԵՔՏԱՍԱՆ ԹՂՈՒՑՆ արքայանստաւերոյն Պողոսի:

1. էջ 2 Առաջարանութիւն, Գլուխ Ա-Ը:

2. էջ 32. Ազօթը Հեղինակին առ սուրբն Պօղոս, եւ ստարկութիւն յրեկեղեցւածս սրբոյ Պողոսի:

3. էջ 35, Կանոնք իրաց, Գրուխք Ա-ԺԹ:
4. էջ 43, Կանոնք բանից, Գրուխք Ի-
-ԽԵ:

5. էջ 51. Թարգմանիչք ընթերցումսն յսրբոյն Պօղոսի:

6. էջ 54. Մեկնութիւն յերեքուստսն առ Հռօմայեցիս, Ատարկութիւն:

7. էջ 57. Մեկնութիւն չորեքուստսն թղթոց Երանելոյն Պօղոսի Ատարկելոյ:

8. էջ 57-380. Թուղթք առ Հռօմայեցիս (Ա. զլուսնէն կը սկսի մինչև ժՁ զլուսն):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ.

(Սկիզբը դասարկ բուզրիմ վրայ օտար զրիք) — «Նա Պօղոս վարդապետ, որ եւ մեկն էր Կեսարու վանքի զիւղոցի եւ սրբի մասն:

տեսիտ Ղարաօջի, եւ աշակերտ Տեան Զա-
բարիտ վեհապետն ազգաւոր սրբապան պատ-
րիարքի, եւ տաղանքը Պրատապա քանն եւ
չորս տարի, եւ այժմ Նիկիոմիդեայ քաղաքի
տաղանքը, եւ իմ յօժարութեամբ արարի
զայս գիրքս, մեկնութեան յիշատակ Կեսարու
սր Կարապետու Հրաշալի վանուցն նորահաս-
տատ զպրատուն, զոր ընթերցեալ եւ օրինա-
կելով եւ շահելով Հոգեւորապէս զիս անար-
ժանս յիշել արժանի համարեցին, թայց ով
ոք կամիցի հանել զայս գիրք, արտառոյ
զպրատուն կամ զպոլսթեամբ կամ վաճառե-
լով յաւուր ահեղ ատենին Քրիստոսի պար-
տական լիցեն, եւ պահող զվարձս յԱստու-
ծոյ օտցէ, զի կամիմ անդ մնաուց Հաստա-
տապէս:

(Կնիք) ՊՕՂՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1784

27.

ԽՄԻՐԱԳԻՐ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՎՀԱՆՆՈՒ

ԽՄԻԹ = 1780

ԿԱՅՐ՝ ճոր, բայց տախտակեայ կաշիպատ:
Նիկիոմիդի քաղաքի սպիտակ, սինն եւ անդրով:
Թնիկիոմիդի սկիզբն Ա—Ի այն է 10 քաղաք, առաջին
մասը ունի 174 քաղաք, երկրորդ մասը ունի 70
քաղաք, արդ 254 քաղաք կամ 508 էջք: Մեկնութի-
ւնին՝ 21 X 16-5 երգմ: Գրի՝ ճօրագիր, միջին մեծ-
քութեամբ, բաւականին կամառօտագրութեամբ կան:
Գրութիւնն՝ երկսիննակ, 17 X 13 երգմ: Երկուստե-
մէնիս եղած թագարիմն է 0-75 երգմ: ՏՈՂԻՔ՝ 32—
—34: ԽՄԻՐԱՆՔ՝ բառով երկու, ք. գր, ք. լա:
ԼՈՒՍԱՆՑՈՒՄՈՒՄ՝ միակ, ք. լա: Թնիկիոմիդի ԽՄ
ամեն զոյցը սկզբնատան: ԳԼԵՊՈՒՄ՝ կարմիր եւ
կապույտ, ամեն պարբերութեանց սկիզբը: ԿԱՏԱՐԻՔ
էջ 374, 348: ՀԱՆԳԻՄԱՆՔ՝ մեծօր պահուած է:
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ՝ ք. գր, Խ, էջ 343, 344:
ԺԱՄԱՆԱԿ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ՝ ՌՄԻԹ. (=1780): ԳՐԻՁ՝
Կարապետ եղիպետոս: ՏԵՂԻ՝ Յամբ, որ է Տեգ-
րամախիթա: ՏԵՂ՝ գրիք: ՏԵՂԵՆՈՒԹԻՒՆՔ՝ գրիս
վերջն երեք քաղաքի կամ դասարկ:

Մատենան է՝ ՄԵԿՆ. ԳՈՎՀԱՆՆՈՒ

1. էջ ԺԳ (խորանի մը միջեւ). ՄԵԿ-
նութիւն սրբոյն Յօշաննու Աստուածաբան
Աւետարանին: Աշխատասերեալ փոքր Յով-
հանէօսի, ընդ Մատթէոսի աշակերտի Տեան

Գրիգորի Տաթևեան Հեղինակի, յետոյ
աշակերտաց նորին զպրատուն, Ի խորոյ
նորին Հարապատաց Համալիրակաց:

Մասն առաջին

էջ 10. Եախաղարթիւն Աստուածաբա-
նութեան:

էջ 10. Գրուխ Ա. էջ 44 Գրուխ Բ. էջ 64
Գրուխ Գ. էջ 84 Գրուխ Դ. էջ 113 Գրուխ Ե.
էջ 130 Գրուխ Զ. էջ 164 Գրուխ Է. էջ 181 Եւ
տողէն Ի ապաղիւսայ Աւետարանն զտանի
սկիզբն ութերորդ զիւղոյ պատմութիւն շնա-
ցեալ կողմ միայն զոր սուրբն Ոսկերեան աւե-
լորդ տեսեալ ոչ Լեւոյճ յաւետարանն Ի մեկ-
նութիւնն, վրանս որոյ եւ մեկ զանց արարաւ:
էջ 182 Գրուխ Ը. էջ 200 Գրուխ Թ. էջ 213-
340, Գրուխ Ժ-ԻԱ:

Մասն երկրորդ

էջ 1. Գրուխ ԺԴ, Սկսանի, Մի խոսիկա-
ցին սիրտք ձեր: էջ 16, Գրուխ ԺԵ. սկսանի,
Եւ Լեւ ոքթն: էջ 25, Գրուխ ԺԶ. սկսանի,

Ջախ խառնեցայ ընդ ձեզ: Էջ 40. Գլուխ ԺԷ. սկսանի, Ջախ իբրեւ խոսեցաւ. Յիսուս: Էջ 53. Գլուխ ԺԸ. սկսանի, Ջախ իբրեւ ասաց Յիսուս: Էջ 65. Գլուխ ԺԹ. սկսանի, Յայնժամ ձառ Պիլատոսս գցիսուս: Էջ 84 Գլուխ Ի. սկսանի, Եւ ի միտաբար խոսեց, Էջ 118 Գլուխ ԻԱ. սկսանի, Յետ աշտարիկ զարձակայ յայտնեաց: (Այս Բ. մասին մէջ ամէն պարբերութեանց վերայ, յուսանցքները գրուած են. Ստեփանն, Ոսկեքերանն, Եփրեմ, Իզնատիոս):

ՅԵՐԱՏԱՆԿԱՐՈՒԹԻՒՆԵՐ.

1. Էջ ԺԲ. Պարզարանակայ հեղինակութեամբ Ս. Գրոց Էւ եկեղեցական վարդապետութեանց ի փառս ամենամեծին Աստուծոյ Էւ յօգուտ սրբաբնի մանկանց եկեղեցւոյ, Էւ ի յուսուցութիւն յատուկ յարեթական տաճարն Հայաստանեայց: Հրամանաւ Էւ յարգարմամբ Տեստն իւրոյ հեղահպարտ յանձն առեալ պարծարացոյն զորմն հոգեւոյ մաքրելաւոյն, որպէս ծառայ անպիտոն յաշխատանս, զի մի ստահակ երեսեպցի, այլ աստուիկ խորին խոնարհութեամբ ապաւինեալ աստուածիք սուրբ Հոգին, ձեռնարկի, ըստ տնօրինման նորոն չեղեան, որպէս ազգէր ի հոռոյն ցաւարանն, որպէս քաղաւածու, իսկ նորեկանս՝ որպէս մեկնիչ տնասելով ի պիտի Էւ ի համարս կարգաւ, յանձն հայեցմամբ ի նշանուոր մտականն մեկնիչն Տեստն Սարգիս ճշմարտաբանի աշակերտի Տեստն Սարկեաւազ վարդապետի, որ Էւ՝ յետ ասարմամն ոտքին կրկնեալ ի ԺԳ. դիտոյն ցաւարանն, զնորին բանիցն եղաք, որ Սարգիսն միայն է, ուր ասի «Է՛հ, մի խոռվեցնիք սիրբը ձեր Էւն»: Ուրեմն Էւ ձեր վայելելիք լիցի ի փառս Աստուծոյ Էւ ի յոյժ հաճայ ի վիրն բանասիրողդ, յիշել մաղթիմ զաշխատաւոյ: Յամի վերկութեան մերոյ 1780 Էւ հայեց մեծաց ՌԻՄԹ աւարտս այս Յամիթ, որ կրկին անուամբ Տիգրանաւերտ. իսկ՝ ըստ հոռոյն Սէզդապոլիս, Էւ ապա Յամիթ, ի հայբնակատեթեան Տեստն Սիմէոն արքայնակատար կաթողիկոսի ամենայն Հայոց Էւ աշխատողի ի անդ ձերաւոր անձամբ կարապետ իրր պետ, որ երբեմն ասա զէստ, ի ներկայս ասա ու անդ անպէս կալիկոսոյ:

2. ԹԳ. Ի. Զորմն ձեռաց մերոց ուղղի

արա ի մեզ տէր, Էւ զորմն ձեռաց մերոց աշուղեա ի մեզ: Օղնեա հոգիդ սուրբ Աստուած ճշմարտ, ի կատարումն երթակցութեան զբարոյս հասանիլ շնորհիւ քո Տէր: Համաստ մեկնութիւն ընտարար քաղաւածով, որպիս աստուածապատում Աւետարանին Յովհաննես նորին Գրիգորի աշակերտի Յովհաննէս Որոտնոյց տեղեկարայս վարդապետի: Կամ նորին հարազատի Ստամբուլ վարդապետի աշխատաբերակ հաւաքմամբ ի հոց Էւ նորոց թարգմանութեանց, Էւ որպիս եկեղեցական վարդապետաց ի պատարտի, որպէս գեղեցիկ հոգեւոյ՝ կերպ Էւ բարբառ կերպ, ի ինզրայ համաշուշն աշակերտաց նոյնոց զպրատան ի փառս Աստուծոյ Էւ ի յաստարութիւն համապղխ:

3. Էջ 343. Յիշատակարան մեկնարանջացն Էւ աստճոյն աշխատողացն որոց: Արդ՝ տեսութեամբ Տեստն խնամոց, ընդ մեկնութեան Ղուկասու սուրբ Աւետարանի որ նախ քան դոյս՝ իբրեւ կրկին լուծալ մեծահասաւ աշոյն ընծայեցի զանձնապա ամենայն փրկիչն, Էւ անպաղ տնօրինողի հոգւոյն, յօգուտ սրբոյ եկեղեցւոյ սրբաբնի մանկանցը: Արդ՝ սրա է մասն ինչ յաշխատութենի որբութայ վարդապետին իմոյ մեծի աշխատութեան Որթուն անուն Գրիգոր Տաթևաւ, որ ի մեկնիչն դաս ասաց, մինչ ի ԺԳ. գլուխ ուր ասի «Եստաճալոյն քան զանոց դատիկ Էւն», Էւ անդ վախճանեցաւ յուսահոգի երանելին, զնայով առ փառապղխ Էւ Տէրն համայնից բնութեանց պատկոյն տնօրար՝ մեծաւ քաջալերջութեան երեսպաշտութեամբ. ի յուրն հարիւր վաթսուն (= 1411) թիւոյն Հայոց մեծաց, Էւ՝ ի Տեստն պատկեցաւ, թողլով մեզ զյիշատակս բազումս նոյնպէս Էւ յաջորդս ի խառնութեամբ բանիբուն աշակերտս ի յեկեղեցի ի բարձրութեան աշտանակ լոյս տալ ասնա արամեան: Էւ Էս որբացեալ, նուստա, որ մասն ինչ ի քրտանց աշխատանաց սրբոց հարցն Էւ բուրն իսկ՝ յատաստմուն Տեստն է, որ Էւ յոյժ աշխատասիրութեամբ հաւաքեցի ոտ ի դիւրութիւն հասա լինելոյ՝ եղարաց մերոց վայելոյցն ի Քրիստոս, բանասերաց աղբիս ի փրկութիւն հոգեաց: Զոր Է՝ հայեցեմ բարեմտութեամբ վայելոյցալ յայտանի

28.

ԷԿԼԵՍԻԱՍՏԻԿՈՍ

ԿԱՆՈՒՄ հոր, բրդեղիկ կաշեպան: ԿՆԻՍՔ՝ բուրդ
նուր, սևորակ երևածոքի: ՔՈՒԼՊՊՐ՝ 344 կմ 768
էջք: ՄԵՆՈՒԹԻՒԿ՝ 21x15,5 կմ: ԳՐԻ՝ ԳՐԻՍԻՍԻՍԻՒԿ՝
կիր, սպիտակի: ՏՈՒՐՔ՝ 36: ԳՆԱՍԱՐՔ՝ էջ 724—726,
754—760: ՀԱՆԳՆԱՐՔ՝ լույս անհատան: ԹՄՍՍՐՔ՝
ԿՐԻՍՏՈՒԹԻՒԿ՝ չուրի, լույս անհատան կր ամեն ձև-
ով: ԱՆԱՐՔ՝ ԳՐԻՐՔ, ՏՆՐՔ, եր ՏՐՔ: ՏՆԼԵԿՆԻՍԻՒԿ՝
մասնիկը ակցվող եր վերջի անիվայն բուրդը եր
կան հոտաթուխ: Վերջի հոտաթուխ գրքով վայ շուրք
եր գոժման եր եր շուրք հոտաթուխ գրքով վայ շուրք
գիր:

այն է՝ Ո. Կ. Վ. Ա. * էջ 757- կմիւ մը կոխած է կը
կարդացուի. «Պօղոս վարդապետ, 1784:

Մատենան է՝ ԷԿԷԿՍԻԱՍՏԻԿՈՍ .

Մեկնաթիւն քարոյական փրկիտօփայտ-
թեան, Յետուայ որդւոյ Սիրաքայ :

1. Էջ 1—723: Ա. պրոֆեսոր ԿԸ սկսի. Լ. ԿԸ գեղատեսիլ ժերոյ գլխով:

2. Է՛ 727—75-8. Յանկ ցլխաւ սր բանից
սլքու բէնական կարգաւ :

29.

ԳԻՈՆԵՍԻՈՍ ԱՐԻՍՏԱԳԱՅԻ
ԵՒ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐԱԾՈՑ

$$\beta_2 = 1621$$

ԳԼՈՐԴԻ ինն տասնամյակի կաշկատու չեմբ՝
բուրք, սպին ձև առնողներ: Թմրի՜ ԳԻԻ՜ 278 լուս 556
քմ: ԸՄԵՆԻԹԻԹԻՆ՝ 20X15 հյուք: ԳԻԻ՜ ԸՄ՝ մասը՝
նտղողը, Բ՝ մասը՝ բուրքից: ԳԻԴՈՒՄԻՆ՝ երկ-
սյանակ. 15X5-11 հյուք: ՏՈՂԳ՜ ԸՄ՝ մասը 27, Բ՜՝
մասը 32: ԿԵՄԱՍՈՒՄԻՆ լիակ բոլ. 1ա, առանք ձևի Բ՜՝
գիրք: ՋՈՒՄԱԴԻԹԻՐ լիակ առն. տեղ: ՎԵՆԴԵԳԻՐԻՐ՝
կարմիր մաշված հեծ: ԳԼՈՐԴԻ՜ Բ՜՝ քգ. 182Բ. 183. 278՜:
ԿԵՄԱԴՈՒՄԻՆ՝ մաքուր պանածու ձև: ԹԵՆՏԵՄԻՆ՝
ԳԻԻԹԻԹԻՆԻՐ՝ քգ. 187Բ. 182ա, 277 Բ՜. եր. սկիզբը
եղատ մասերի բորմին քյու: ԺԱՄԻՆԱԿ գրչա-նեղ.
ԸՄ՝ մասը 18, (—1621) Բ՜՝ մասը անմամբ: ԳԻՐԴ՜
— Գյուգու: ՏԵԳՒ՜ անմամբ. ՏԵԴ՜ Ազարես փրկյալ:
ՏԵԿԵՄԻԹԻՆԻՐ՝ գրի սկիզբը հեծք բորքի ալ կան
գույնից: ԴՅԱՆՏԵՄԻՆ Արքայապալիցի զիյնԲ՜.
ԸՄԵՆԻԹԻՐԻՆ արքայածոց՝ կ'երեւի սկիզբէ Բ՜ մասին
գրչապալ: հեծ:

12. Բարձր .

Դիտելիս՝ Արիստարկոսը եղիակոպոս
Աթենացու, առ Տիմոթեոսը եղիակոպոս
Եփեսացու յապաքս Էրկնային ջաշանալա-
սկառ թեան:

1. $\rho_{\eta} = 1$ — 50 μ , $q_{\text{гидр}} = 0$;

(Սկիզբն) Ամենայն տար ըստի ևս ամեն-

Նախն արարելէ. կատարեալ ի վերոստ է
իջեալ :

2. Թյգ. 50թ.—Տէւս. Դրոնիսի Արքայապետից Լոյկիկոպոսի Աթինայ, առ Տիմոթէոս առաջկէսար Պապոսի Աթինայից, Լոյկիկոպոսի Եփեսոս, յայտարար Լեկեղեղաբանին թահնաւալայտութեան: Առ թահնաւայկից Տիմոթէոս Ի Դիոնիսի թահնաւայ: (Սիկքրն) Եւսթղ զի Լէ քսառ մեղ թահնաւայալտութեան ով սրբաբանից Ի ժողովանց սրբապանից Աւստածայ Է և Աւստածաբանայ: (Գրուի Աւգրուս ԺԼ.)

3. Թղ. 98ա—107բ. Յարպալ Ժիւրաբե-
ցիւոյ և անջատեցիւոյ Աստուածարանու-
թեան և. թէ գիշէ և Աստուածոյիւնն Ժիւ-
րաբե և. անջատուին : (Սկիզբն) Աստուած-
դասակցին բազմ գոյութիւնն թէ գիշէ և Եր-
բեթ իցէ :

4. Թղ. 107ր—110ա. Սրբուն Յեռոթէն-
սի ի յաղպո Աստուածարանկանոցն տԱ-
բութիւնայ, (սիկզբն) Ամենեկոյնց պատճառ
եւ յշուշանապահան Յիսուսի Աստուածու-
թիւնն. որ Զատամբ բոլորման պսոյման պա-
հաւմ:

5. Թղ. 110ա—113ա. Թէ գինչ է աղաւթից գաւառի թիւն, եւ չապարդու երանելի լին

* Իման՝ Որդեգիրն Կուսի, Վարդապետ Ապաշխարութեամբ, Մխթարեանն Մխարանոյ թեան Կառնարանը:

Յեւոթթիսի, և յաղագս երկիւղածութեան և շարտարութեան Աստուածաբանական: (Սկիզբն) Արդ նախ թէ թուեցի զամենա-կատար ևս արարելիցն Աստուծոյ յաստճ ճա-նապարհաց յաշնաբանականն բարեանա-նութիւն տեսցուք:

6. Թղ. 113թ.—113թ. Թէ ոչինչ է յաղագս արեաց ամենայն զդարեաց զերունտեպէս պատճառն. (սկիզբն) Բայց արդ ստեմբ զի ամենայնիկ պատճառն զերազոյնն զան զամե-նայն ոչ տնդոյ է:

7. Թղ. 113թ.—114թ. Թէ ոչ ինչ է յիմա-ցականացն ամենայն զպայականացն բառ զե-րանտեպէս թիւն է պատճառն: (Սկիզբն) Շն-դարձաւ ի վեր ելանելով ասացուք:

8. Թղ. 114թ. Թուղթ առ Գալիտս, (սկիզբն) Յանկարծաւրէն է անյուսարարն:

9. Թղ. 114թ. Թուղթ առ Գալիտս, (սկիզբն) Զբարդ ստես Յիսուսի որ տնդր բան զամենայն:

10. Թղ. 116թ. Աս Դորոթէոս պաշտառ-նեայ, (սկիզբն) Աստուածային մէջ է ան-մատոյցն յայս, յորում բնակելն սոսի Աստ-ուած, և աներեւոյթ զոյ, վասն զերունա-կին երևութի:

11. Թղ. 116թ. Աս Սոսիպատրոս քահա-նայ, (սկիզբն) Մի զտա վարկաներ յաղթու-թիւն արարանդ Սոսիպատրէ:

12. Թղ. 116թ.—118թ. Աս Պօղիկարդոս քահանայապետ Զմեռնիոյ առիպեաց եպիս-կոսոս աշակերտ արքուն Յովհաննու Աւետա-րանի, թուիթ արքուն Դիոնիսի: (Սկիզբն) Եթէ ոչ զիսեմ թէ առ Յոյն և կամ առ ուլլս ոման տուելով բաւական համարեալ արտնոյ բարեաց...:

(Մի ուրիշ մաս մըն է հետեւեալին)

1. Թղ. 118թ.—134թ. Ընդեր զաշխարհ արարութիւնն ընդ մեր անկողի և հաշուելով առէ. այս զիբ լինելութեան երկին և երկրի, յարժամ եղև: Փիլոն (Սկիզբն) Ա. Զոր-մամ եղևն անորոշելի և անպարզ: Բ. Զինչ էր աղբիւր երանել յերկրէ և առողանէր զամենայն երես երկրի: Գ. այ է ստեղծեալ մարդն և զանպանեալ է այն լառ կերպա-րտնին է: (Այսպէս և՛ Հարցամենք):

2. Թղ. 134թ. Յաղագս Ժ. բանից, Թղ. 140ա. Փիլոնի, յաղագս յաստիանումա-թեան, Աղեքանդրու բան աստիան: Թղ. 130ա. Ալեքսանդր, Փիլոն:

3. Թղ. 170թ. Ի թղթոյն Մովսէսի միայ-նակեցի որ առ Սմոն բան իրաւոս: Թղ. 171թ. Ի փորձումն Տիրամարն Աստուածածնին մասր Տեառն: Թղ. 180ա. Աղօթք մը:

(Երկրորդ մասը)

1. Թղ. 184ա.—267ա. Համառոտ մեկնու-թիւն զբոցն արարածոց հաւաքալ ի մեկ-նութիւնէն Վարդանա վարդապետի առն հո-գելի և իմաստուն աշխատութեամբ Քրիստոսի վարդապետն:

2. Թղ. 267ա.—27թ. Աստուածաբանու-թիւնք յարտալին իմաստասիրացն, և այլ ատակ և խառտութիւնք նոցա:

ՅԻՇԱՏԱՏԱՆԻՊՈՒԹԻՒՆՔ.

1. (Սկիզբն եղած դատարկ քրքիմ վրայ) Թղին ՌձկԶ. (= 1712) ապրիլի ամսոյ ԻԸ. օրն ուրբաթ ի լուսանալ առաւօտուն շարժ եղև Կեսարիոյ բաղան Դրամիին Արն բլաւ ԲԳՌ. տաճիկ ապկէն ձի շափ քրքտունից փրածին ներքև մնաց, վասն ծովացեալ մե-ղաց մերաց օրդէս սակ մարդաքէն զերկ-մանք տունք նոցա, Տէր Աստուած փրկեցէ ալլ պէթիլէն, ամենայն հաւատացեալն: (Ուրիշ երկու դատարկ թղթերու վրայ ևս կայ յիշատակարան բայց անսկիզբ և անբն-թեանելի):

2. Թղ. 181թ. Փառք... եղև զբնութիւն սարս ի թփականութեան հայոց Ռձ (= 1621) մարտ ամսոյ Թ. աւրն ուրբաթ, ի վեհապոյն տիրական իշխանութեան Տեառն Տէր Աղա-բէայ վարդապետին որ զգիթք զրեւ երես վասն անձին իւրոյ: Խնդրեմք ի Քրիստոսէ որ ի մեռն արքիմաւսութեամբ մարն իւրոյ և կուսի որ պարգիւն մեր միպաց թողութիւն և մեր ննիցեղեղ Նզդի և ողորմութիւն և զերկնից սուր արքայութիւն, կենդանեաց զարձ և ապաշխարութիւն ամէն: Ալլ և հանդիպողք և կարողացողք, յիշանլիք զվերայ զբաւլքս զտէր Աղաբէա վարդապետս և զծնապքն, զհոյ (և) օրն և զմարմնաւորն,

մանա Փիլիպեոս Կեաբեա, նախ հարցանելի է ուստի գալը . . . :

9. Թղ. 230ա—290բ. ցանկ 2. հատոր : Թղ. 233բ. նորին վեցերորդ հատոր մեկնում— թիւն թաղուածոյն : (Ակիգրքն) Մուրրն Ոսկե— րեքան չորս հատոր, զրկ զմեկնիչն աշտու մտօք, Առաջին վասն ծննդեան . . . :

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ .

1. Թղ. ա. Գրեցեալ եղեւ ի թուական— նոսթեանս Հայոց ՌձՂԷ (= 1749) մարտի ԺԳ օրն, ի հայրապետութեանն ստանոն Դաղարտու հայոց կաթողիկոսի, ի Կեսարիա ի դիպին Յեւդատայ :

2. Թղ. Բ. Գրեցու սուրբ Աւետարանին (մեկնութիւն) ձեռամբ մեղապարտ Յովհանն— նէս անարդիւն սարկուսացի . ի վաշխումն Առաքեացի Գրիգոր Հեղահոզի վարդապետին թիվն ՌձՂԷ (= 1749) :

3. Թղ. ԼԶ. Զեռս վրասի եւ հոգանոց, զարշ աղակի յանդիտանայ, զիրս յիշատակ ստ ձեզ մնալ, սերպի սրբաւ ընթերձէք զսա, եւ զՈվհաննէս անարթիւն . . . (Թուոյթ մը

միկատուած հանուած է, կը թուի թէ պատ— կեր մըն ալ ի միտսին) :

4. Թղ. 233ա. Ըստացոյի զրքոյ Առա— նացի Գրիգոր զնշատուկայ վարդապետն, տէր Առաքուած րարեաւ վաշխիլ տացէ, եւ զժա— դրոյ սորին, Յովհաննէս անարդիւն սարկու— տայն, ի յերկրէն Մաթակ Կեսարիայ եւ ի դիպին Յեւդատայ, զձնոյս իմ եւ վարժա— պետն իմ . Առաքածատուր թահանայն, եւ ի թվականին ՌձՂԷ (= 1748 — 49) ամին, եւ զեկեմեքերի ԺԲ, օրն զ շարդի սուրբ Ակորայ պահան կոչի, ամէն :

5. Թղ. 300բ. Արդ՝ զրեցու սա ձեռամբ հոյ եւ մոխիւր Յովհաննէս անարժան սար— կուսացի . ի յերկրէ Մաթակ Կեսարիայ, եւ ի դեպէ Յեւդատայ, զձնոյս իմ եւ վարժա— պետս իմ Առաքածատուր թահանայն, եւ ի վա— շխումն Առաքեացի տէր Գրիգոր խահմա— պարզ վարդապետի, տէր Յեսուս րարեաւ վաշխիլ տացէ, հուսկ Լառ՝ իւրանեալ վար— ցապետացն զաստարեպէ, ամէն : Թիվն ՌձՂԷ (= 1749) ին, եւ ի մարտ ամսոյ Բ. օրն եշարդի եղեւ ստարտ, ամէն :

31.

ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ

ՌՁԲ = 1623

Կազմ՝ արեւելեան, տախտակեայ կաշեպատ, նիւթ՝ քոզր. պիւն եւ անդրիկ : ԹՈՒՂԹԲ՝ 324 կամ 648 էջք : ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ՝ 22.5 X 17.5 երկմ. : ԳՐԻ՝ Յօղարդի, միջին մաքրութեամբ, կամ եռամսօ— տաղարեւիմ եւ հնամագիւր : ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասի— օակ, 16.5 X 12 երկմ. : ՏՈՒԲ՝ 27 : ՈՒՍԱՆՑԱԶԼԳԻԲ՝ քառվ 8 : ԿՈՒՐԱՐ՝ քառվ 21 : ԿԵՍԵՍՈՒՐԱՐ՝ քառվ 6 : ԴԱՏԱՐԻ՝ քղ. 1ք, 20ք : ՀԱՆԳԱՄԱՐ՝ մտօք դասուած է : ՌԵՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ քղ. 323բ. 324բ. ժԱՄԱՆԱԿ գրչութեան, ՌՁԲ (= 1623) : ԳՐԻԶ՝ Հարապոս Գեթէ կոչեցնալ : ՏՆԷԻ՝ Հաշապ. Տէր՝ Լուստամատուր իրեմուր : ՏՆՂԵԿԻՍԹԻՒՆ՝ սկիզբն մէկ՝ եւ վերջն երկու քառքեր ալ կան դատարկ : Տեղ տեղ կնիք մը կոխուած է որ կը կարգադրէ Դաւիթ վարդապետ, վերմադիւր, հոսքէ, կարմրաւ եմ, ամէն գլխոց սկզբնատուրք քոչնագիւր եմ, եւ պարթեւութեան սկզբնատուրք քոչնագիւր եմ, եւ կարմիր միւսն : Թղ. 1ա. Լուսնի ծննդեան ասոն եւ յետոյ ըլլալիք քանիւս վրայ գոչալարիւմ մը, եւ տեսակ մը աղօթք ցրտաւարութիւն աղեկեալ :

Մատնան է՝ ՄԵԿՆ. ՄԱՏԹԷՈՍԻ .

Գրիգորի Լաւմեհի եւ տիեզերայոյ վարդապետ հուսրեայ թաղումն օյ մեկնում— թիւն սրբոյ Աւետարանին Մատթէոսի, նա— խերպարար թաղապատիւն չորս դեռացի եղեմարտի, չորս աւետարանչացի հոգե— րուր :

1. Թղ. 2ա. Յոնիկ է գլխաւորապոյն քանից թուր զրացս, զի գլխաւ պոյնս զար կամիս :

2. Թղ. 5բ. Գրիգորի Լաւմեհի հաւա— քեալ . . . : (Ակիգրքն) Արդ՝ չորս դեռն նմա— նի . . . :

3. Թղ. 12ա. Զցանիկ Աւետարանին, տե— ստ թիւն եւ վարժ . խորանոցն, զար արարեալ

է մեծին եւսերեայ, ի խնդրոյ կարգիւնսոք
Եղիսիսպոսի գոր. Եղբայր կոչէ :

4. Թդ. 17ա. Եւրին սկիզբն եւ պատ-
ճառ մեկնութեան աւետարանին կարճառօտ
Հարցմամբ : Հարցաւմն, վասն էք, Տէրն մեր
Քրիստոս, բանիւք քարոզէր զօրէնս, եւ ոչ
զբով որպէս Մովսէս :

5. Թդ. 21ա. (Խորան եւ Եղբայրաց)
(սկիզբն), Սրբոյ աւետարանիս Հետեւեացուք
խմտաւոյ քերթութեանց, զի տակն զիբք որ
է սկիզբն Մտաթէնս :

6. Թդ. 55թ. Յանկ Բ. Հատորոյ :

7. Թդ. 59թ. Եւրին Երկրորդ Հատոր,
մեկնութեան քաղաւածոյս :

8. Թդ. 115ա. Յանկ Պ. Հատորոյ :

9. Թդ. 114թ. Եւրին Հատոր Երրորդ,
մեկնութեան քաղաւածոյս :

10. Թդ. 150ա. Յանկ Դ. Հատորոյ :

11. Թդ. 152ա. Եւրին Հորրորդ Հատոր,
մեկնութեան քաղաւածոյս :

12. Թդ. 190ա. Յանկ Ե. Հատորոյ :

13. Թդ. 193ա. Եւրին Հինգերորդ Հա-
տոր, մեկնութեան քաղաւածոյս :

14. Թդ. 249թ. Յանկ Ջ. Հատորոյ :

15. Թդ. 253թ. Եւրին զԵրկրորդ Հատոր,
մեկնութեան քաղաւածոյս :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թդ. 23թ. Փառք... Արդ՝ Եղիւ դրաւ
սուրբ զանճարանիս յամի շրջադաշտութեան
արամպեան տոճմի, հալկազան սեռի,
արեթական տոճարի, ՌէՔ (=1623 տմին :
Ի մայրաքաղաքս ի Հայաստ, ընդ հովանեաւ
սուրբ Աստուածամորն, եւ սուրբ Քառասնից
եկեղեցեաց : Արդ զընցաւ այս սուրբ զան-
ճարանս, ձեւամբ մեղաներկ, եւ անհմտ,
անաբան, անճան, եւ անճող զընի, աշա-
կերտին իմոյ Հայրապետի սուտ անուն Գեորգ
կոչեցեալ, չարսութեամբ լցեալ, եւ մեղօք
զատանցեալ : Ատանձօր կտաւըցաւ հո-
գեակեցոյց եւ ցանկալի դարխտս, աստուած-
աղիքի ամենունակ առատութեամբ, յորմէ
զնաւ դեռք եւ բոլորն աղբիւր անմահաբարք,
եւ զովացոյցիւք, որք ասոյանն զճառաւալ :

յսպիսի եւսմա փափաքողացս, որոյ այտաղիք,
յրդճալի, փարթամութեանց համահետեւալ
եւ փափաքաւոյ Եղեալ աստուածընտիր տէր
Առաքմատուր կրօն(ա)ւոր հմտւ եւ տե-
ղեակ Աստուածաշնոյց կտակարանաց, որոյ
Էստփաթաք սիրով եւ զրեյ դաւ յիւր արդար
եւ քրտնաջան փառաւոյց : Ձի ոչ գտաւ Կու-
թիւն ընչիցն պահանջէ Տէրն, այլ զյոճար
կամօքն խնդրէ, վասն որոյ զայս զմտաւ ած-
եալ, ստացաւ զաս, ի միեթարութիւն տնճին
իւրոյ եւ որոյ խնդրէն : Քանզի ստ պարունա-
կեալ ունի առ ինքն զարդուածն համարա-
բարձրին եւ զմաթէնսեան զլիւն : Արդ այսա-
շեմ զամենեւեան, Եղբայր, որք հանդիպիւք
սմա, ուսմամբ, կամ՝ տեսութեամբ, կամ
օրինակելոյ յիշեալիք, զատուցալ սորա, զալիք
Աստուածատուր եւ ծնողքս իւր, եւ զիս զառ-
ուպեալ զծնողիս, եւ ծնողքս իմ եւ զամե-
նալն սրեան մերճաւորս իմ, եւ Աստուած
արարելն Երկնի եւ Երկրի, յիշողաց ռդոր-
մեացն իւր միւտանոյսմ զպատեանն : Ուր
բանք մարդկան սպասին, եւ զորք քարի
թաղաւորն : Գրեցի զաս՝ անճ, Եղիկի, զի
սչ տնի զործս քարի. (կր պակսի)
բաժեալ եւ ոչ արհեստ զընի, այլ լոկ
տնուամբ կեամ կենդանի, չլինել հայցիւմ
մեղադրելի, ինչ եւ սպալ ինչ ստո զարկի,
է իմ զրեալ աշխատի, ընդ սրս եւ զէմ
Եղեալ յերկրի, Երկրպագմ հանդիպոյի, նա
եւ սիրով կարգապոյի, եւ փափաքմամբ հառ-
կացոյի, յիշման արարէք զիս արժանի,
բոցրոյ այսրմ զըքի, եւ գտահաւն ամենայնի,
նա եւ զործովք յոյժ եղիկի, եւ անողի-
ւան ամենայնի, բոս անարժար իմոյ բալի,
որ ոչ կա իս յեմաստակի, զուք ընկալիւք
մասն բարի, յաճիկ զալուստն Քրիստոսի,
իսկ մեք հանցուք փառք Յիսուսի, ընդ ձօր
հոգւոյն ճշմարտի, բաժեալ յայժմոյս եւ
եւ յայտնին, եւ ապագայն ամենայնի : Դարձ-
եալս առաւելալ Երես տնկեալ աղալեմ
զօրքաւոր քահանայից Աստուծոյ, եւ Եղ-
բայրք սիրեցեալք զի զմեկ առանց պարա-
ւանաց թուրք եւ ամենաղիւր լերուք վասն
ոպաւութեան եւ տնորդութեան զբոյս, զի
կարն մեր այս չափ էր եւ ոչ այլ աւելի :

2. Թդ. 324թ. (այլ զրիւք), Դարձեալ Աս-
տուած ուրարի Նիկիոյս վարդապետեալ, տէր

Յակարին և որդւն Սիմէոնին, Կերակոսին, թոռանն Վարդանին, Ճանտանդ մահտախ Դադէսին որ յօտանդակ եղան, և պատմաւ զրոցս, որ զեկեցի զստ ի Մարաշ... Պօղոս

վարդապետէ տշակերս Սիմէոն վարդապետի ի թվին ՌՃԽԶ (= 1647) զեկտեմբերս:

(կկիբ) Նիկիոս վարդապետ

32

ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄԱՍԻ

ՌՐՃԱ = 1752

ԿԱՋՄ՝ արեւելեան, տախտակեայ կաշեպատ: Նիւթ՝ քուրք, սպիտակ, կիկն, ողորկեայ: Թնիկթօր՝ 308 կամ 616 էջք: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ 31X16 կողմ: ԳԻՐ՝ Յօրգիթ, մահուր ևս սն: մկան: ԳԻՐԻՒԹԻՒՆ՝ երկսիւնակ, 15X10-3 կողմ. սիւնակաց միջերէ եղած զատարկ միջոցն է 1 կողմ. սիւնակներուն շուրջը կարմիր զիծ Բաշտած է: ՏՈՂՔ՝ 28: ԷՍԻՒՄԱՅԱԶԱՐԻՒԹԻՒՆ՝ քուտլ 9: ԽՈՐԻՆ՝ միակ, քղ-12ս: ԿԻՍԽԱՐԻՆ՝ քուտլ 7: ԹԻՔՆԱԿԻՐ՝ գտանի յաճախ: ՎԵՐՆԱԿԻՐ՝ կարմրաւ են: ԿԱՏԱՐԿ՝ քղ-1ք, քղ-10ք, երկրորդ սիւնակ, քղ-11, քղ-7ս, 11ս, 305ք—308ք: ՀԱՆԳԱՐԱՆՔ՝ մաշուր պահտած: ՅԻՇԱՅԱԿԱՐԻՒԹԻՒՆ՝ քղ-14ս, 304ք: ԺԱՄԱՆԱԿ՝ զրչաքան ՌՐՃԱ (=1752): ԳԻՐԶ՝ տըք Յովնոք Բաճանայ: ՏՆԻՒ՝ կետարկ, ի զիզմ Յիւտայ: ՏԵՐ՝ Պետրոս վարդապետ: ՏԵՐՆԱԿԻՒԹԻՒՆ՝ մաճն զլիւց սկզբնագրերն են քոչնագիր, աճն զարեքս քանց սկզբնագրերն են զլիւցգիր՝ կարմիր մկան: Խորան, կիսախորանք, քոչնագիր ոչ այնպիսի արեւսպի են:

Մատեանն է՝ ՄԵԿ. ՍԱՂՄԱՍԻ,

Աշխարհաբար և տեղեկարար վարդապետին վարդանայ որդւ և յոտաւոր խորին խորհրդով և զմտարարածամբ և բանի մեկնութիւն արարեալ Սաղմոսին: Ծարժեալ ի հոգւոյն սրբոյ, և յարձիւղանէն Հոգրատայ և յաշակերտացն իւրոց: Յոյժ տշխտեալ մտաւոր բանիւ, զոր ցուցանէ առաջի կոչ աճարեալս ի վարժ մանկանց Սիւնի, նա և զսրբոցն առեւան ի մի հաւաքեալ ձեռնաս սիրողացն, զոր և ինքն հասցէ իւրաքաժիքն երկինց արքայութեան:

1. Թղ. 2ս. (սկիզբն) Մի է Աստուած, և մի ճիշդորէն Աստուծոյ և մարդկան Յիսուս Քրիստոս:

2. Թղ. 12ս. (սկիզբն) Երանեալ է այլ որ ոչ զեմոց ի խորհուրդ ամբարշտաց:

3. Թղ. 46ս. (սկիզբն) Երկինք պատմեն զգաւս Աստուծոյ:

4. Թղ. 78ք. Մի նախանձիք քնդ չարս և մի...:

5. Թղ. 111ք. Ողորմեա ինձ Աստուած զի կոխեաց զիս մարդ...:

6. Թղ. 14 ք. Իբրեւ զի բարի է Աստուած Իսրայէլի:

7. Թղ. 174ք. Տէր տապէն Եկեր մեր յազգէ միշէն յազգ...:

8. Թղ. 207ք. Խոտալման Եկերուք Տէրան...:

9. Թղ. 243ք—304ք. Ի Նեղութեան իմօս ևս առ Տէր կարգացի...:

ՅԻՇԱՅԱԶԱՐԻՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 141ս. Զծոյրս ի բարին, և զարացս ի չարին, զԵտկոր անիմաստ քահանայ, աղաչեմ յիշէ ի Տէր:

2. Թղ. 304ք. Փառք... Արդ՝ զրեցաւ մէկնին Սաղմոսին թողապարտէ մարդաբէկին Դաւթի, ի թաւախանութեան Հայոց ՌՐՃԱ, (= 1752) ամին, ի բաղարն Կետարիայ, ի զիզն Յեւթայ: Զնամբ յոյճանիդ և նաւաստացոյն զրչի անարժան տէր Յակոբ իբր քահանայի, ի վաշէլսման իմաստարեւոյ, և զրաւէր Պետրոս վարդապետի, որ ստացաւ զսա հալալ վաստակոց մեծաւ փափաքանօք, Տէր Յիսուս բարեաւ վաշէլի տացէ: Արդ՝ յիշեցէր ի մաքրափայլ աղօթն մեր, զմեղատմած զրիշս, նաւ զվարժապետն իմ տէր Աստուածատուր շնորհանքի քահանայն, հանդերձ զարմօք և զստաօք: Յիշեցէր յաղօթն մեր՝ զաճէր Մանուկ աստուածիմաստ

վարդապետն, որ սորա արհեստին նա ետ մեզ գրելոյ, տէր Հաստուցէ գրաբան իւր: Արդ՝ աղաչեմ եւ հաղցեմ հանդիպող հարց եւ եղբայրաց՝ անմեկադիր լեռութ անտարուտ գրութեան եւ պարտեաց, քանզի կարն իմ այս

էր, եւ զոր ինչ է ամանէ պատեմք, յիշեցէք միով հայր մերեւ, եւ որ ք յիշեցէ՛ յիշեալ յիշին անտուայ յիշամար ի մեռանդամ պարտեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. ամէն, հապր մեր. . . :

33.

ՆԵՐՍԻՍԻ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՅ

1727—էն ստաց

ԿԱՅՄ՝ արեւեամ, ասիականայ կաշեպատ: Նիսի՝ քուրք, անդորի: Թոմկի՝ քուրք, 586 կամ 1176 էջք: Մեքնի՝ 21.5 X 16 կրգմ: ԳԻՐ՝ ճարգիր, մաւր: ԳԻՐԻԹԻՒՆ՝ երկխմակ, 15.5 X 11.5 կրգմ, անհակաց միջեր եղամ բացաքիմն է 0-50 կրգմ ՏՈՂԻ՝ 31: ԱՌԵԱՆԱՅԱՅԻՐ՝ քուրք 46 հատ: ԽՈՐԱՆ՝ միակ, քր՝ 8ա: ԽԵԱՆԽՈՐԱՆ՝ քուրք 5: ԹԻՉԵԱՅԻՐԻԲ ԵՆ ամէն զիցոց եւ կանոնաց սկզբնագրքն: ԿԱՏԱՐԻ ԵՆ քր՝ 7ք. 191—202, 205—208, 311—312, 335—336, 345—346, 515ա—520ք, 539, 550: ՀԱՆԳԱՄԱՆ՝ շատ մաւր պատեմ չէ: ԵՒՇԱՆԱՅԻՐԻԹԻՒՆ չունի, որով ամեամք կը մնան ԳԻՐԵՐ, ՏԵՂԵ Եւ ՏԵՂԵ: Միայն օտար գրչով մասնաւոր յիշատակարան մը կայ քր՝ 241ք. բայց սքրչամ բլլալուն մեծաւ մասամբ անքննեմիլ եղած է: ՏԵՂԵԱՅԻՐԻԹԻՒՆ՝ 1: սկզբն 9 քրքեր կան դատարի, ասաքիք քրքին վրայ երկու կիմք կախած է յուրաքեց գրով, տեղ տեղ ալ օրիշ կիմք մը կախած է հայերէն, կը կարդացուի զետեւաւորար վարդապետ, 1193: Տեղ տեղ ալ բուն իսկ գրքի քուրքերն ինկած բլլալուն, օրիշ քուրքեր ամցում են, եւ օտար ձեւք մը պահանքնք գրած է. բայց շատ տեղ քուրքերն այնպէս դատարի մնացած են:

Մատեանս է՝ ՄԵԿՆ, ՍԱՂՄՈՍԱՅ.

Աստուածային, Էրզրոյ Սաղմոսաց մարգարէին Դաւիթի, արարեալ Ներսիս Եզնիկոսի Տարանի Կրիկեցոյ:

1 = ԹԳ - 2ա—7ա. նախարան, (սկիզբն). Աղայրեալ յայն որ սոյլ ամենայնի առ

որոտս եւ ոչ նախառէ աշխէքն Աստուած եւ ի Տէրն մեր ճիտաւ Քրիստոս ի հայրն լուսոյ եւ ի հոգին Նորա սուրբ. . . :

2 = ԹԳ. 8ա. (սկիզբն) Երանեալ է ալ որ ոչ զնոց ի խորհուրդս ամբարշտաց:

3 = ԹԳ. 101ա. Երկինք պատմեն դիտաւ Աստուծոյ:

4 = ԹԳ. 180ա. Մի նախանձիր ընդ շարս եւ մի ընդ աշուրիկ:

5 = ԹԳ. 241ք. Սկորեա ինձ Աստուած, զի կոխեալ մարդ:

6 = ԹԳ. 305ա. Իրեն զի բարի է Աստուած Բարայէի:

7 = ԹԳ. 368ա. Տէր ապաւնի Էղեր մեր:

8 = ԹԳ. 430ք. Խոստովան Էղերս:

(ձե նեկաթեան՝ կանոնք կը պահար, իսկզբն ինկած կ'երևին):

ԵՒՇԱՆԱՅԻՐԻԹԻՒՆ.

ԹԳ. 248ք. (մատուար յիշատակարան օտար գրիչ), Գերբ ալ շարհեալ Էղե ինձ . . . Էղիսկոսան էւ Աստուածաբան վարդապետէ արարան հոգեւոր հօր մերում, յորում առաք Լուսր. . . ծալարոյն զաւարան վարդապետութեան մէջն առաջի գրան . . . մեծի, իմին 1176:

34.

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆԵՐ ԵՐԳՈՅ ԵՐԳՈՅՆ

ԹՃԷ = 1726

ԿԱՅՄ՝ մար. քրքեալ, կաշեպատ: Նիսի՝ քուրք մար. պիմ եւ անդորի: Թոմկի՝ 212, կամ 424 էջք: Մեքնի՝ 22 X 16.5 կրգմ: ԳԻՐ՝ ճարգիր, միջին մաքրութեամբ: ԳԻՐԻԹԻՒՆ՝ միախմակ,

15 X 11 կրգմ: ՏՈՂԻ՝ 29: ԿԱՏԱՐԻ՝ քր՝ 81ա—85ա, 202ք, 205ք, 206—209, 212ք: ՀԱՆԳԱՄԱՆ՝ բաւականի մասնք պատեմ, ԵՒՇԱՆԱՅԻՐԻԹԻՒՆ՝ քր՝ 37ա: ԺԱՄԱՆԱՅԻՐԻԹԻՒՆ, ԹՃԷ (= 1726): ԳԻՐԻՉ՝

զրոյարոն? ՏԵՒԻ՝ նրառագեմ: ՏէՐ՝ ամենօր: ՏԵՂԵՆԻԹԻԻՆ՝ սկիզբն երեք քաղեր ալ կան դասարկ: Դասարկ քաղերուն վրայ տար զրիչ մը գառագան զիւր զրոս է ամբարեւոյ:

Մատեանս է՝ ՄԵԿԵՆԻԹԻՆ:

Վարդանայ վարդապետն արարեալ էր-
դոց երգոյն մեկնութիւն:

1. Թդ. 1ա. Նախերգանք (սկիզբն).
Նման է արքայութիւն երկնից զանձի ծած-
կելոյ:

2. Թդ. 2բ - 3Դա. ՄԵԿԵՆ. երգ երգոյ,
(սկիզբն) Համարուեցէ զիս ի համարուեց
երանոյ իւրոյ...:

ՍԵԿԵՆԻԹԻՆ երգ երգոյի հոգեկան
իմաստադատումն ունի՝ Սպարմանի արքայի
Խորոյնի: Չոր աստղեայ է տեսնոյ Գրիգորի
նեքանձնաւոր քահանայի, և հոգեւոր՝
վարդապետի որդոյ Տեսան Սարգ(ե)սւ,
զոր բրիտանաստի արքայի Գուրգէն սակ-
իւրոյ Աստուածային երկիւղածութեան և
ընթերցանքի զոյոյ գանկալեալ յայտն տառի
մեծան ապաշնօք և ինդրուածութեա իս մեկ-
նի գառագան փեռայի և հարին որ բացա-
յալայի մեկնութեամբ ի Քրիստոս և յեկե-
ղեցի:

1. Թդ. 3Դա. Յառաջարան: (Սկիզբն)
Հրամանք քառ աստուածաէր թաղարու-
թեանդ՝ ո՛ր տէր արքա, բուռն և աւելի էր
քան զկար մեր զի ալլոյիս ինչոյի մեկնեյ
զերգ երգոյ, աշնոյի էր որ քառ Սպարմանին
էր հոգեւոր, զի Եթէ Նիւսացին Գրիգոր վար-
դապետ էր, և հոգիարեակ ի բուն կատար-
ման մեկնութեանն այսմ զրոյս վերջացեալ
դատին, որչափ ևս տառել ևս՝ որ ամենայ-
նի տղէս ևս:

2. 4Դա. ՄԵԿԵՆ. երգ երգոյ որ է Սպար-
մանի, (սկիզբն) Սպարման խաղաղութիւն
իմարմանի որոյ տառել զՔրիստոս, զի նա
է խաղաղութիւն մեր որպէս տառ աստղեան:

3. Թդ. 80բ, Յիշատակարան հեղինակին:
Թդ. 81բ. Յատարման խաղաղութիւն աստղեալ
խաղաղ սուրբ վարդապետին Սարգսի,
(սկիզբն) Ամենայն ոք որ զիւրս Աստուածա-
յին ի ձեռն ասնուցան. նախի՛ զմակարու-
թիւն նորա ընթեանոյ:

Թդ. 84ա. Երանեւոյն սրբոյն Սարգսի
վարդապետի աստղեալ մեկնութիւն կաթու-
ղիկեայ թիթոյն, նախ Յակոբայ, (սկիզբն)
Աստուածային տեսութեանդ՝ և իրոյս-
թեանդ՝ պարզայն մտայ աշնոյի է՝ որ
սուրբ ևս սրախ է և մաքուր հոգեւոր:

Թդ. 203ա, Երանեւոյն Սարգսի վարդա-
պետի աստղեալ մեկնութիւն կաթուղիկեայ
աստղին թիթոյն Պետրոսի, Գլուխ Ա.
(սկիզբն) Բանք Աստուածայինք ամենեւեալ
արդիւնաւորք ևս և հաճակեալ... (պա-
կաս ևս մնացած վերջեր):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՆ:

Թդ. 3Դա. Ի Եթէ նարեւր տան և չորս
թուին, մեկնութիւն երգոյ երգոյն ի Վար-
դանայ զիտնական է ի տիեզերալոյս և իմաս-
տուն վարդապետէ՝ աստղեալ եկեղ, լկաս-
տածամերձ սուրբ ուխտա Հայրապետ, ի
պատրիարքութեան Հայոց Կոստանդուլ, և
Հեթմոյ պատկարարին մերոյ, ևս արհիպի-
պոստոսութեան տէր Յովնանեւի, և զրեցա-
ձեռամբ յերտաղթմ ի զուան սուրբ Յակո-
բայ մեծի աթոռոյն, Պրիստոն բանասիրի
ՌձՀԵ (= 1727):

35.

ԳԵՈՐԳԱՅ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻՆ ՄԵԿԵՆԻԹԻՆ ԳՈՐԾՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՅ

ՁԵԱ = 1292

ԿԱՅԻՄ՝ ին արեւելեան, տախտակայ կաշեպատ:
ՆԻԿԻ՝ քաղ զԵԵՆԱՅՈՅՆ, կալուղ, զորկեալ ու
փայլուն: ԹՈՒԼԻՔ՝ 249 կամ 498 էջ: ՄԻԾՈՒԹԻՆ՝
25.5 × 17.5 երգ: ԳԻՐ՝ բոլորգիր, ին սեռակ,
իջին մաքրութեամբ: ԳՐՈՒԹԻՆ՝ երկսիւնակ, 21×

12.5 երգ: սիւնակայ միջեւ եղած բաց միջոցն է 1
երգ: ՏՈՒՔ՝ 31: ՎԵՐՆԱԳԻՐՔ, կամ ԽՐԻՍՏՈՒՔ՝
ևս ամեն նախին առաջին մէկ տողը կարգաւ են:
ԳԼԽԱԳԻՐՔ ալ երբեմն տեղ տեղ կարգաւ են: ՀԱՆ-
ԳԱՄԱՆՔ՝ բառականգն լաւ պահուած է: ՅԻՇԱՏԱԿԱՆ-

ԴՊՈՒԹԻՒՆԻՔ՝ քղ. 1բ. 246բ. 247բ. ԳՄՄԱՆԱԿ զԲՐՆ՝ չափեան Ձեան (= 2192)։ ԳՐԻՉ՝ Գովհաննէս։ ՏԵՂԻ՝ հորթի անապատ։ ՏԵՂ՝ ՄԿԻՏԵՉ։ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆԻՔ՝ սկիզբը քղ. 1 երկու երեսին վրայ. բայրբիլ խոցե-րով ռառանդոր մը գրամե ձ Կիրակոս վրացական առեմ բանասեր է։ ՎԵՐԵՐ քղ. 249 հյկա երեսին վրայ. այլ գրիչ. 1501Թ պատմություն մը գրած է. (սկիզբին) ի ՋԻ (= 1001) քվին էլա կալարի գտակն, որ անուանին զԵՖԵՆՈՏ Սօփի. այսինքն Սկրիլիկ. կամ պատկառութ... (Սյա վերջին քղբին եզերքը ցե-ցակեր եղած է)։

Մատնան է՝ ՄԵԼԵՈՒԹԻՒՆ, ԳՈՐԾՈՅ՝

1. Թղ. 2ա. Գրութիւնը բարդականաց հատառտւո մեկնութեան Գործոց ոտաքե-րոցն, Պանկ, Գյ. Ա—ԳԵ։

2. Թղ. 2բ. Աս խղզրատն համարաւ-ախ տէր Յահաննէս արքայազրույցը և ևայտ-կապտ նահանգաց առաջնորդաց՝ զգեկիս Մատնանի և մատնի ինչ Բարձրբերդոյց, և նոցն տեսուչ հռչակելի սուրբ ուխտին Գրու-նեբոյց, և աս պատահեալուն մատնիւն։ (Սկիզբն) Ահա ալ առաւածառէր հայր իմ և տէր, հարկեղարցիլ ինչդիրս քո և պտու-կառելի չաք երեսացդ, դարձեալ գրաւաց զիս ահիւ մինչ զի մոռնալ զխառնէքին տխմարութեան և ընկեղնոյ զիս ի գործ տառել ծանր է քան զիս...։

3. Թղ. 3բ. Վասն վերնագրութեան Գոր-ծոց առաքելոցն։ (Սկիզբն) Արդ ներկային Աստուծոյ տեսցուք զվերնադիրս, թէ ընդե՞ր առէ Գործք առաքելոց։

4. Թղ. 4ա. Ի զգործոց առաքելոցն բուն և և ընդարձակ մեկնութեանց արքայն Տեանն Եփրեմի, և Երանելոյն Յահաննէս Ոսկերե-րանի, այս համառատ չարա՛հաւցաւ, արդէս և տեսչեան ստրկիկ բանիցն յանցիլիս տե-ղեցի զորոշեալ զանաւանս արքայն։ Հրամանաւ տեստն Յահաննիսիս առաւածառացա՛ն ուխտին Գտնելոց առաջնորդի։ (Սկիզբն) Եփրեմ. Գործք առաքելոց մոռնեալքեր է Ղուկաս, տեսարանիւ՜ն այն՝ որ թէկէպէս ի սկրա՛նով սմախ բարդերոյ Բրիտասի Տեանն մերոյ չէր ընդ նմա, սակայն ընդ առաքելայն Տեանն Բրիտասոյ յարէր նա ի սկսմանէ ան-տի ի լծման հոգեւոյ և և յառաջ։ (Վեւջ) Թղ. 243բ. Գլուխ ԾԷ. (սկիզբն) Եւ յետ Էբելց աւուրց կոչեաց զհեղիցն զյիւսարս, փութով

յետ Էբելց աւուրց, զի մի յառաջագոյն այլ-այլ ըմբռնեցին յսկիւր նայալ...։ Թղ. 246բ. Շնորհաւք և մարդասիրութեամբ Տեանն մերոյ Յիսուսի Բրիտասի, ընդ որում հաւք և հոգեւոյն արքայ փառք իշխանութիւն և պատու. սցմ՝ և միշտ յախտանոս յախտե-նից ամէն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ՝

1. 1բ. (Այլ մար գրիչ Յարգիլի) . Ձաք-խառտոս արքայ մատնելիս գտնեալիս ծառայն ձեր Ստեփանն յսկիւրք է մարքափալլ յա-գօթն ձեր։ Մաղթեմ և և ասուել վասն ծնո-ղացն իմոց զխաճոյ Յակերն և զՏիբուհին յիւժան արժանի համարիւնչք. և զուգ յի-կուղզի լերուք յիւնալը ի յԱստուծոյ և ի մէջ։

2. Թղ. 246բ. Ազիւս մարդ ստացողի եւ աշխատասիրաբար մորգողի բան մեկնու-րեան յարմէ այս համառատութեալ. — Յամի վեց հազարբարդի հինգ հարիւրբարդի ա-ստճեկերով յարարածոյ աշխարհի։ Եւ ի հա-յարբարդի և թանառեկբարդի եօթեկերով կենարարին մերոյ գաղտեանն։ Եւ բառ խոս-րովոյն թուոյ հաշիպայանց, հինգհարիւ-րբարդի քսաներբարդի հինգերբարդ, ի թաղա-ւարութեան Միքայէլի որդեայ Դուհիին, և ի պատրիարկութեան Կոյմայի երկարնակի։ Եւ Քրիկոսիս որդի Գրիգորի. Պահաւանայ, ոգորմու՛թեամբ մեծին Աստուծոյ արժանա-ցեալ հաւուն իմոյ արքայն Գրիգորին։ Եւ բառ յառաջատես տեսչեան արքայն Սահակոյ ի ստապոցեալ արոյ Սկիւթաւոցն հարաճա-նաւք հասի ի պոյճատալէն կաշիւան արքայն Կոստանդիանոսի, և մեծաւ բլծմամբ հայ-ցեալ զաի գտնեալիս յոյոսոյց, զգերհարձ մեկնութիւն Գործոց առաքելոցն՝ մեծին Յովհաննէս Ոսկերեանի, լուսաւոր և սպեշա՛ն վարդապետութեամբ։ Եւ հանդի-պեալ հմտացոյն հետաքրին Պրիկասի, յու-նական և հաշիպակն ուսմամբ պերճաշեալ. և աստառձնոն պարզեալք և աստ թաղմու-նիլ զտեղեալիս ողուչ իմոյ։ Եւ ընկալեալ արտալիւ ուրախութեամբ իրեկն գտախտակն նախամարդալին, և մեծաւ տաճանմամբ հռաւալ զհմտաարածն Էփրեմ և աւիական ծոցոյն, ինամաւք հոգեւոյն հասի ի բաժնիս

Ամենայն ի տարբարս Տարսի ի Հրեշտակա-
րնակ կարանն արդոցն։ Եւ զտի անդ գհաղե-
շարհ գիտնականն կիրակիս, արդի իմ բոս
հուրոյս, եւ ոչաւերես մեծ գիտնականին
Քէրպոյաշ փոխանարդին մերոյս։ Եւ սորոս
յաւժարական, Քասուր աշխատութիւն զան-
մամբ առեալ, բոս աստատատուր հազարն
պարզեհացն, վերատախ արժարժեալ գիտը-
թացեալ բոսն հետաւորին լեզանակեալ ի
զիրաւորս եւ յարարականն մերայինն ու-
զին։ Արդ մայրիմ գտնենեանն սրբ հանգի-
պեր աշոմ հաղբաւի պատգամացս չիշէլ զիմն
սպկաղկաթիւնն ի տէր սրտի մասաւ, ընդ
ինքն եւ զաշխատացան ի սմոս։ Եւ զրեյ
զիւրքը յիշատակարանն ընդ սմին զրոյց յու-
րմամ գրեալքը, եւ մի պակասեցուցանէլ, զի
եւ զձեզ զրեւել տէր ի զինն կենաց յաշ-
խարհին կենդանեաց։ Ար Զ եւ կոյիցի ուրհ-
նեալ յաւրանն, ամէն. ամէն։

3. Թդ. 247ա. Յիշատարական զրոյցս
ստացալի տարին։ — Յոմի եօթն հարիւրե-
րորդի քառասուներորդի եւ ի յոյս. թուակա-
նին հալկապնեանն ասմամբս, զրեւայ ուսը-
տեցաւ մեկնութիւնս զարժաց ասաքլացն,
զոր համաստեալ հասարակ էր, աշխատա-
սէր եւ արդիւնեալն վարդապետն Քէրպոյ։ Եւ
եւ նուսաս Յահանէս երկուցեցի, քաղց եւ
ծարպին կենաց կերակրոյս, եւ անմահական
բմբգեոյ, զրոյց արոյց իմաստութեան հան-
ճարոյս, զոր յամենայն մամանակս կենաց
իմոց, չքաւարութեամբ եւ աշխատութեամբ,
ջան կղեւոյ ստացաւ զամենայն զիրս Աստու-
ծաշունչ, եւ զմեկնութիւնս նոցանց, ծնուն-
դաւ մասց աշխատասէր երկունց, հարցն սը-
րոց, եւ վարդապետաց, եւ զամենայն նուրբ
զրեւանն, կրկն, եւ երեք, եւ չորսպատիկ։
Այլ եւ զիմաստասիրացն եւ զարեւոտաւոր
բանաստեղծն, զյերս իմաստիցն, սրժ
զտանէլն առ մեղ։ Եւ է զոր իմով աշխատա-
թեամբ, բոլորմ մոլոպմածոյս, բանից եւ
մասց եւ ասացուածոց զրեւայ ի զիրս հուս-
քիցի։ Եւ յամենայն կեանս իմ հարչարանաց
եւ վաստակոյ առեալ զանմի իմ, յիմում
զտաւսին, ի չորս եւ հինգ փանս եւ յանա-
պրտոս, չիտնթիւնն արարի, աշպոխի յաւաղ,
լինել ինձ տեղի զերեւոյման, եւ զրեւնայն իմ
մնալ անդ յաւաղութիւնն ալլոց, եւ ինձ պատ-

ճաստ յիշատակի, նա բոս կասեմածս կրեյ
կենցաղսդ, եւ յո՛չ կամեալս զասրեղաց տե-
ղեաց տերպաց, ոչ կպե. ինձ տնոյրբա-
թիւն ի տեղ ու՛շ։ Այլ եւ յահմանիւնս ծփա-
նաց աշխաղաշարին ծփուս, ի յարուցման
տեղաց աշխատեալնցն աղանց ի վերայ քրիստո-
նէից, ո՛չ պատահեաց տիրութիւն, փանս
սրալ 200 (= 1291) թուականս, զէմ կղեւոյ
բարոյս ոկնկալութեամբ, թուղեալ յարագին
զբաղցրիկ մասին իմ, զանուցած կղաւայրս եւ
զաշակերտեալ քրիստոնեայն, բարոյս ոկնկ-
կալութեամբ եկի յերկիրն Հայոց, յարում
էր յաթիս թուալսարութեանն Հեկտմ որդի
Էւսմին արքայի, անդրանիկ ամենայն եւ յու-
րորցն, եւ մասնազատ Թաղին, եւ յարմ
սկրոյ իմաստութեան զրոյ, եւ միտարմո-
թեան քրիստոնէից աղաց. եւ աստ յասալի
զամենի անդր անդարթութեան, մնացեալ
ասուրց սակաւ կենացն իմ վճարման, եւ մնալ
զրեւնայն իմ յիշատակի տեղուի, րոյց զի բոս
արեւիտիկ ծփուս մեծի, անդրեղականն իու-
րանը ամբոխեալ, յարում ու՛շ մնացէլ նաւ,
որ ոչ տարբերեալ ծփի, աշպոխս ընդ ամե-
նայն աշխաղաշար անպիմեալ թուր-
տաւորաց աղդին։ Եւս ասաւր կոյս ի
նապի երկրիս Պրիլիկոյ, յանրաբնմաւ սուր-
զանէն երկուցեց։ Ար եւ յ. 200 թուականին
բունացաւ նա եւ աս ծածոհալ եւ զղկղեց-
կաշէն ջաղպարն ԱթԱ, զոր ունէին աղ Ֆրէ-
րացն, ուսուն Դամբուս, եւ Ուոյեթտին, եւ
աշքմամբ հրոյ եւ ասալսմամբ հիմանց, ա-
ւերեալ զպարմանահաշաշ լինուածս նորա, եւ
սպանմամբ սրոյ, եւ զերսութեամբ վատրեալ,
Քըճկալ զրեւիկէն նորա, յարձն ու՛շ ամալի
թուղեալ բնակեաց ծովափերեա ջաղաքացն
սլոյց փախստեա կեղալ զնապին, եւ սյա-
պեա տեղեցան զկղեցկաշէն ջաղաքն որ աս
կեկեր ծովուն։ Իսկ անուն սուրբանին որ
զայս զրեւեալ աղաւ եւ սուգ քրիստոնէից,
Մէլիք Աշրաֆ, որդին Այնէ, եւ ասաւր զս-
տալ, իրբեւ զամպ կարեւորմին յղեալ րար-
կութեամբ կոյմակամբ, եւ ահարեկեալ
զուպացանմը երկիրս Հայոց, եւ նեղը
բարում հարկապահանջութեամբ, զկալա-
ւորն Հայոց Հեկտմ, ինդրկոյլ երկիր եւ
զասաւ եւ բերգորոյս իսկ։ ՉիԱ թուակա-
նին զիմեաց ի զուրս յերկրէն իւրմէ, իրբեւ

ցալումը ի մարեայ, անհանգստութիւնն անթույլի չհեղարար, եւ անմտաբար հետեւեալսկա իրեն զգեստ հանեալ, եւ որպէս զգմարարական, յարկն ստրկեայ ստատեկցաւ երկիրն Կիլիկիայ, եւ ի բերինն եւ յամբարց զինեայ փախչելն, եւ էին տաւրք Տիգրիսց երկնայ, ինքեայ զմտառակո ջրոտնց եւ զպտռածաւ կենաց ի բնեայ, ի մարդիկցն ժամանակն որ եւ սպաւ իջին կոյն եւ նուարութիւն հարի, իսկ նա ոչ էին չերկիրն Հայոց, այլ զնոց ցալեայ պաշարեայ սպարեայ զՀայոցկայն, զախսն Հայրապետականն Հայոց, եւ ըստմանն պատերազմեայ զքաղաքի մերկանսք մարտիք, եւ կրքանիչ բարեառութիւն զպոլիս զաւաթս Լէւ. մինչեւ Քնկապտադեան մարտին զինեայք բերդին եւ լճիցեան, ի զարեանց հարմանն եւ ի խոցմանն անհաւաքելն նեւայն թնոնք բերմանն, եւ զաւարի Խրիստոսի, զարեանստարաւստարութիւն, փարեայ նոցմեկն զարք բերդին իրեն զնոց, եւ զինեայք ի մերկանց զգեղապետեան ամառն ցալեայն զպաշարեայն եւ զմոռացալ զինուորն բերդին, զերեքինն եւ աստատապին ստրկ զտախարանն, որ ի բազմեմ մոռաց ամառեայն ի բաժնետն կաթիլախլուտնց եւ թալաւարոց, եւ անհաւանք անախս արտաբնանք եւ զարեայ կեկեղեպոցն, եւ ցիտեան սոկեղնն եւ արժանիեղն, եւ զատեւորանան տնկատուք մանրեայ փշերինն եւ զմատունան նշխարաց, տաւրեայնն եւ մարդիկսական նահատարութիւնք Գերեջին եւ զաւար կաթիլանն եւ

գլխացի մեր հազարեր գլխի Ստեփաննոս, Լեզիկոպոստոս, եւ թափառեցիք եւ ածառաբարբրեռառիք, եւ Լեզի սույլ մէծ ածառնքի Հայոց: Որ եւ եւ նուառա Յնճանկս, գլուցի. ա՜մ կոչիք ածառնդեալ, Երեմիկ, եւ անտեղի, չքրիկսդ ցանկաւորաւոր, միջարեկի եւ յուսաւորաւոր չիտ խորհրդոյն, զի թէ անտեղի ամբայնի տրեղեղին թժամախ բաշին, եւ զյաճիք հազարեր տառաւածայնի զրոյց գրուեցան, եւ շարաբա՛ մտաւ զմայրսն ընդ երկերս Հայոց, ո՞ր գտա՛նդիքն տեղի անկաւած, աղգաւորեալն յոյսի յսուցանեալ, մնալ անտեղախախ ի տոյն խորհրդոյն թժամոյ: Այլ յուսով սպորմութեանն Աստուծոյ թոյլումս զմեկեանց տախտաւութիւնս իմ, Եկեղեցւոյս ծանկեց եւ զրոյց առաւմտեակաւ, զի ուր եւ պատառացիքն, առեալ զիմ տղերս ուղաղաւոր, զրեալք ի բառն իմոյ չիտաւորաւ, շարմաւ զի զոյթ յորովոյ մարդաբարեպաշտ, ինչեւսցին զմեկ, եւ զծնուգորն մեր, յազրմութիւն Բերեռաթի: Արդ ապա՛նք գտանեալնսն զտրեղին Բերեռաթի ուսանդապահաց, որբաբաթիք ի անմեկ ընթիկցումք եւսմ գաղափարաւ, ազրմութիւն հաշցեցիք նուառա Աստանիկ, եւ ծնուաղեց իմ եւ Լկարաց, եւ սուրբ Նաբի եւ յուսաւոր: Գլուցաւ տախտիւն, զի եւ զմեկ ինչեւեկ անտառոյ զթմբեմանք մարդաղաւոր Բերեռաթ, եւ ազրմութեանն ի յուս յարմանք արաւոյ: Գլուցաւ զի սուրբ եւ ի մէծախառն անապատն ի Խորին... ձեռնոր սուրբ քառասնային... (անտան կառնի զեկաւոր կաճէ էր):

36.

ՄԵԿՆՈՒԹԻԻՒՆ ԳՈՐԾՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

1750-ին անապ

ԿԱԶՄ՝ առ, քրքեայ կաշկապա: Նեխթ՝ քաղք, պիկե եւ փայլաւ: Թիւթթթթ՝ 120 կամ 240 ԳԻ՝ ՄԻՆԻՐԹԻՐԻՆ՝ 18-5-13-5 հրգմ: ԳԻ՝ հառիքի, մանք եւ մաւրգ: ԳՊԹԹԹԹԻՆ՝ երկխմակ, 14X0-5 հրգմ: Խիւսակալ պիւքեի եղամ քաղքիցի եւ ٪ հրգմ: ՏՊԳԻ՝ 35: ԳՄՍԻՐԻ՝ չուփ: ԿԱՆԿԱՄԱՆԻ՝ մաւրգ պսիտաւ եւ ԿԱՄԿԱՆԻ՝ 1750-էն առաջ, ԳԹԻ-2, հրգմ, ՏԵՐ, ամանաւ: ՏԵՐԻՆԻՆԻՆ՝ սիւնիկալ վիքի: ՍԵՐԳԻ՝ ժամանակ ցրիի սկիւնի աւ վիքիք մէյ չալ:

բարդերը պրտած են դատարկ, որք նաճն չեն բուհ
իսկ գրքի թղթին: Թղ. Յ, պակաս է. մնա-
ցիսլ պարտիսկոթիսն հաճիմաճա: Բլս 36 լիկնկո-
թին Դոճոճղի հես: ԹԻՇԱՏԱԿԱՐՈՒԹԻՆԻՔ՝ կա-
ցոճես աաթիկն կոթին նիսիկն կոճոճ, Ե. Բ. 120ն:

Մատենան է՝ ՄԵԿԷ. ԴՈՐՆՈՑ ԱՌԱ-
ՔԵԼՈՑ. ՏԷՍ ԹԻՒ. 35:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ .

(Առաջին կողմին ներքին կողմը, օտար գրիչ) . *Մեկնաթիւն հոգեւած Գործք տալը իւր ամուսնի : Արարեալ սրբայն Յովհաննան Ոսկերեքանի եւ այլոց Աստուածորան շաղկապատ վարդապետաց, եւ յետոյ ի մի վայր ժողովեալ, յովհաննէ լանապիւրէ, ի փոռս Աստուծոյ եւ յօղոսս մանկանց եկեղեցւոյ :*

1. Առաջին կողմին ներքին կողմը . —

Ստացող ևս ըր մատենիս Պետրոս վարդապետին տառաջիւր մի սյուրմէս . Յամի Տեառն 1750 :

2. Թղ. 120ա. (Յ)ամի ԶԻ երորդի . . . տաղնեկերով տարածոց աշխարհի, եւ ի Ռ երորդի Հ երորդի է զի կենարարին մերոց զարաւան եւ ըստ խորազային թուոյ չպկապանց Շ երորդի ի երորդի եւ երորդի . (տես մնացեալսն, թիւ 35 Գործոցի մեկնութեան երկրորդ յիշատակարանը) :

37.

ԳՐԻԳՈՐԻ ՏԱԹԵՒԱՑԻՈՅ ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ ՅՈՐԱՅ ՄԵԿԵՆՈՒԹԵԱՆ

Թուականն անձամբ .

ԿԱԶՄ՝ արեւելեան, կաշէպատ : Նիւթ՝ բուրբ, պինդ եւ ամուրդի : ԹՈՒԼՔՔ՝ 107 կամ 214 էջք ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10-5 իրզմ : ԳԻՐ՝ Սոթղիւր, խոշոր եւ միջին մաքուր քանոն : ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 21-5×6-5 իրզմ : ՏՈՒՔ՝ 18—21 : ԳԱՏԱՐԿ՝ քղ. 9, 10, 107բ : ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ մաքուր պստուած է : ՌԵՄԼ՝ ՏԱՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի . որով անձամբ կը մնան ժամանակը, գրիչը, տեղին ու տեքը : ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ՝ գրքին սկիզբն 5, եւ վերջն ալ 14 քրքիւր կան դասարկ մնացած :

Մատենան է .

Նորին Գրիգորի անյաղթ փիլիսոփայի եւ

չաջ Հռետորի աշակերտին Լուսմեծին Յովհաննու Որտնեցւոյն . Համառօտ լուծմունք դատարիմաց րանից ի մեկնութիւն զրոցն Յովրոյ եւ ի րան մեկնիչաց :

1. Թղ. 1ա. (Յամի) այս ինչ է լուծմունս զրոց մեկնութեան Յովրոյ :

2. Թղ. 11ա—107ա. (սկիզբն) *Լուծմունք մաքուր եւ զհոգեւոր սիրոյ, ՊՅՆ . Չորս յառկութիւն զինչ, նախ ներսործական առջ որ ի կատարում տանի :*

38.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԿԱԶՄ՝ մօր, քրքեայ ու կաշէպատ : Նիւթ՝ բուրբ, մօր ու անդրիկ : ԹՈՒԼՔՔ՝ 42+49+25=116 232 էջք : ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 28-5×20 իրզմ : ԳԻՐ՝ Սոտղիւր մօր, միջին մաքուր քանոն : ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասին, 22-5×10-5 իրզմ : ՏՈՒՔ՝ 33—35 : ՎԵՄԼ՝ ՆԱԴԻՐՔ՝ Սոտղիւրով կարմիր մեղմ, նոյնպէս երբեմն Գլխապիւր : ԳԱՏԱՐԿ եւ սկիզբն քղ. 1. եւ էջ 63-64. էջ 88, 48, 49, 50 : ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ՝ մաքուր պստուած : ՌԵՄԼ՝ ՏԱՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ չունի, որով անձամբ կը մնան ԳՐԻՁԸ, ՏԵՂԻՆ, ԺԱՄԱՆԱԿԸ . ու ՏԵՐԸ : ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ՝ էջերու երկու հզերքները կապոյտ մեղմով գիծեր քաշուած են : Գրքիս երեք տեղերը քուսմշանները դրուած են, էջ 1-64, եւ էջ 1-98, եւ էջ 1-50=232 էջք :

Մատենան է՝ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ .

1. *Էջ 1-44, Յովհաննու Որտնեցւոյ վասն ստեղծարարութեան . . . (նախ յառաջարանէ մը յետոյ սկիզբն), Ի սկզբանէ Տէր զերկիր հաստատեցիր եւ զործք ձեռաց . . . Այլ քան ժառանի րանիս նախերկարար յարգարեցուք զլուս երկրաստան : Քաջ զի առ մարդարէն սրանիւ ի զիտութիւն աստուածային արարչագործ կամացն յորս զօրացան յուլից Լուսուքս ամենայն . . .*

2. *Էջ 45-48, Նորին, զարդ ծննդեան Տեառն ի կուսէն, ի րան՝ որ առ . Սիւրբին*

ի սեկեակս երգեցուք: (Սկիզբն) Ասէ ուրեմն հոգեւորին, և մեծն յիմաստուն, որբայածինն Սողոմոն խանդավաքիմ որբաւի...:

3. էջ 49-56, նորին, մեկնութիւն Սողոմոնն, սրտացուցիւ զմէկ քային հարս... (սկիզբն) Եւ զհակ պարտէ, թէ նախ յարաց րեքանոցն ստեպ ստաց զբարացուցեալն...:

4. էջ 56-62, նորին թ բանն, որ ասէ ևւ ծաղիկ զաշտաց, շուշան հոյստաց (սկիզբն) Արդ ի վերայ ալոր բանի տասն ինչ զանդանիկէ կ'...:

5. էջ 62-74, նորին ալբ Առաքելի թ բան Սողոմոնի, թէ՛ զեկեցիկ և մեքձաւոր իմ, զեկեցիկ և ի բրեւ զերեսացի... (սկիզբն) Անեկական քնութիւն անձառից թապաւորն խանդավաքիմ սիրով խօսի առ սուրբ կոյնն աւելով, զեկեցիկ ևս...:

6. էջ 75-82, նորին քարոյ ծննդեան Տեառն ի կուսն թ բանն Եսայեայ, Եւ յաւել ալբ խօսել ընդ Ակացու ևւ ասէ՝ խնդրեալ՝ զու ինչ իշան թ Տեառնէ Աստուծոյ քամմէ ի խաբութիւն կամ ի բարձրութիւնէ. (Սկիզբն) Ահա մեծ ևւ անձառից քաղցրութիւնն Աստուծոյ առ մարգարէին աղօս զարդեսի յուսոյն զուսն բանայ աշուտ բանի...:

1. էջ 1-87, Մեկնութիւն մեծացուցելից սուրբ Աստուածածնայ, որաբեալ յամեմեկ Աստուածաբան վարդապետէ, ի յօդուտ բանաւք եղբարց, և ի պոյժատութիւն որբայ Եկեղեցւոյ, (սկիզբն) Որ նախնիք իմաստութեամբ անօրինակեց րիտորսուրդ սուրբ Եկեղեցւոյ...:

2. էջ 84-92, Ի ալբ Առաքել Սիւնեայ եպիսկոպոսն ասացեալ յաղագս տարեմտին, թ բանն որ ասէ՝ Օրհնեցէք զՏէր օրհնութիւն

նոր, զի սքանչելի ևւ ամենայն զործք նորա, զի քննութեամբ ոչ անկանի, ոչ որ կորէ հասանել...:

3. էջ 92-98, Տրբատուր վարդապետաւ որաբեալ պատճառս յաղագս ծննդեան Տեառն մեքայ Յիսուսի Գրիգորոսի. (սկիզբն) Բայց աստանոր պարս վարկանիմ ստեալ ինչ յապաղումն տանել տեսութեանա ևւ խնդրել...:

1. էջ. 1-146, Գրիգոր որ կոչի վարդապետութիւն ճշմարտութեան: Ծարաղեցեալ թ Պետրոսէ Աստուածաբան վարդապետէ, ևւ յաղեկաբաթ թարգմանչէ թ յիշխիղեցոյ, յամէ Տեառն 1754 վեկեակի: (Սկիզբն) Բան աս րնթեկցստի, Ձամս ամանս կապայ թ քաղաքին Բայնիայ, ուր իշխան ամի անանեղով զիտ օտարական ևւ պանդախով թ քաղաքին յաշնիկ, կամեցաւ. զի յաւարս կերակից ճաշիցէ ինչ նմա, ևւ ևւ նախ բան զրազմէ թ սեպան, խօսէ զբանս հոգեւորս, ևւ աշուղա՝ որաբի բառ հրամանի նորա, զայն զոր անդ ասաց ի խաղական բանիւ, զինչի ևւ ասաց զոր հայկականաւ բառիւ զբեցի, մինչ ոչ զինչի անդ զբարանն, զի ոչ յամպիտեկ քարոյքի յեկեղեցւոյ, ուլ թ տան մեծաւ ընդ տակու. անձանց ասնէի զիարճառօս խօսակցութիւն հոգեւոր, վասն աշարիկ ոչ ևւ ասաց տեսելս զբնարան, կամ Երկարածիկ խօսակցութիւն, բնկալաբար ուրեմն զսակաւ. ընծայս աշս, զի Եթէ մտաղբութեամբ ընթեկեցուցէ, յոստմ զի ոչ զսակաւ ասուցաւ զօգուտ, ողջ լիւրօք թ ալբ. — Ի մէջ Երկու տականց մանաւանդ ընտրիկէ ի փոքրագոյնն ճահարով, բան զմեքձաղոյնն ասուց ճահարի ու վարդապետութիւն տառճեկարդ — վարդապետութիւն տառնեկարդ:

2. էջ 17, Յանիկ ստի վերջին զրութեան:

ՊԱՅԻՐ՝ Նոր, րօքեայ կաշեպատ: Ենիին՝ քաղք. պիմն ևւ անօղորդ: ԹՈՒՂՈՒԹՈՒ՝ 332, կամ 664 էջ: ՄԵՆՈՒԹԻԹԻՆ՝ 21-5×16 եղով: Գիր՝ Ստարգիր միջին մաքրութեամբ, տեղ տեղ գրիչը իր փոխով: ԳՐՈՒՆ-

ԹԻՒՆ՝ երկաթեան, 15-5×12 եղով. սկզնակաց միջեւ եղած բաց միջոցն է 0-75 եղով: ՏՈՂՔ՝ 35-38: ԽՈՒՐՆ՝ եփբաղարդով, րդ. 4ա, ոչ պիմեմ ճաշակաւ: ԿԵՍԱՆՈՒՐՆ՝ րդ. 131: ԶԱՆՈՒԹԻԹՔ՝ Եմ ամեմ

յիշեցի՞ք ի Բրիտանա Աստուածն յամենայնի, և Կոստ. ի նմանն յիշեցի՞ք ամենեքին ամէն :

(Նոյն հատումէն վերջը)

Յիշատակարան պատմագրոյս անց գնի ի յառ. մատուցեալն : — Եւ արք. մեր գոյս քան Համեմատեալ վասն յոմանց բռնուող պատճառաց : Եւ, օգտութեան վասն վերնագրանիցն զար. ճառեցաք, յորում ընթերցեալ գոյս յատմ. յիշման գիտ. ստանալ ցնաշատույն արուղ. կեցառեցի ի բարեպաշտութենէց ձերմէ վսեմագոյնից, որ ի յարմարումն սակաւ բանիցս, և ի գրչութեան գրոյս, հաստատուող արդարեւ աշխատեցաւ : Աս ի հեռ. իմաստեան գրոյցս յարմարումն վասն գի. ոչ լոկ ընթերցեալ, անպակաս է անմխտակ երեւին, անախ. բ. կարծեօք արականեայք, և խորհեալ իմամբք, որպէս և առ գրատեքստն Պաշտմ. տալ պատուեցաւ՝ բանալ գլխ. գրոյց : Իսկ գոյս պատմութիւնն աշխարհակալին Աղեքսանդրի՞ք՝ զար. աշխատեալ և յարմարեալ գիտեալքեալսն խալ. ձեռամբ՝ ի յարմարութիւն ամեալ սակաւ օգուտ ինձ նուստաւ, և ամենայն մերայնեայ բանաւերաց, որք կամին օղակ և յեղանէ բարսումն ի ամին՝ յսկ. գհանձարեց արարման կորոյմ. միտ բանիցն մեծին Աղեքսանդրի աշխարհակալին : Ուրեմն մագիթեւ աղերսածք ժամ ի գնայն մեր ի յանդատարան ճանապարհ սորա ա՞յլ պուկակեցաք և անաղայ շարտաւարք, իմանալոյք էք գիմ աշխատանս որ ի ամալ վստակեցա՞ւ և ձեց ընծայեալ թոյի յիշատակ յամաստարսա՞ւ յորում գհացեալ մեք մեք հանդերձ ի վաշիլէն հանցութ. շարքին որոյք երբորդութեանն անգրաւ յաւ. փոխան ամէն : (Եւ Այս յիշատակարանը քաղապետու. է 1891-ին երոտարակում Վանդէա Ամօսթիայայ՝ Յուլիս ամսոյ մէջ եղած յիշատակարանին հետ, էջ 194) :

Նաեւ. գնին տատնն այս գրոյս մէկէլաքն զար. նոյնքն ի հետին կաթն առնն հասաքեալ գաճենն ի մի տեղ : (Սկիզբն) ա՛յ ճեր պատնայեալ սկի, Կոս ի ընտկենն գիտաւր...

(Էջ 132) չորսական տողերէ քաղապետաւ տաւնաւոր, և գրեթէ սինակ մը ցառալի ձգում, և ապա շարունակում է 9 տուն հետ, և ապա յիշատակարան ընդօրինակողն : Այս մասին, այն է՝ Պատմութիւն Միեծիմ Աղեքսանդրի մանրամասնութիւնը շատ երկար ըլլալուն, առ այժմ զանց ըրինք այս տեղ. դենն) :

Արք. այս նորս գրեցաւ ՌԻՖԷ (= 1768) ամի մերայեկաց տամարի ի սուրբ շնորհատու վանքս որոյ Կարապետի Տեան իմոյ շնորհակց շերմի ի յատաշնորդութեան սորին բանի սպասուար՝ Յովնան վարդապետ, որ ի սոյն տուրս հաղածակուն... Կոյմ ի կատանգիտաւորսն, որպէս և նուստա յաւ. ձեռնոյնց Կարապետ արքեպիսկոպոս գիտագիտ. յլմ. ձեռնոյն շահակցին՝ վասն ճշմարտութեան անեղի կրօնիս յատաւարչապն վկայութեան հաղածեալ ի հերետիկոսմաւ երկարեան լուկեականոյ՝ գիմ. ի ինչոյս կատարս այս՝ տեղի յատարչապետ երկնարալան՝ Գի. որպէս ի յսկ. բանն և այժմ նոր նարպետ ի յապտութիւնն սորմ. օրհնել մարթապոյս Գրաքերանեայն յամենայն սեռական գոյնիմոյ ի ամենայն յատեանն ամէն : Ի վերջ բանիս ինչոյս յիշել միով հալք. մեղայնի զձոյլ սորս զանդիտանն ծառայս ամենայնից ճառախոյս Աստուծոյ, նա և Մեղքիսկոպէս ձերանմեծար արքեպիսկոպոսն սորոյն Յովհանն հաղակց վանքին յարմ. ինչոյս Գրքերանն և. Գի. որ և յատանցուց զթթոսն որ մեծ ժողովոյն անան շէն և անփոսն պահեցէ արնն աթոսայ ամէն :

Զ. Թ. 322. Յապագս պատեան Տեանն յերասպեմ ի տն ծաղկապարկն մեծի, (սկիզբն) Աս այս խորհուրդ զերկն պատաւարս առ որս տապալմ. յայտ. մալք մեր սուրբ եկեղեցի... (Եւ այլ չորս խորհուրդ) :

Է. Թ. 330. Յապագս տաւոր տաւորաց (սկիզբն) Քանդի տաւորն պաւան...

40.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԿԱՅՐ՝ արևելեկան, տախտակեղով կաշեպատ: Նեխթ՝ քուզք, պինդ եւ փայլուն: ԹՈՒՂԹՐ՝ 250 կամ 500 էջք: ՄԵՒՌՈՒԹԻՒՆ՝ 20X14-5 հրդմ.: ԳՒՐ՝ ճարտար, մաւրք եւ մի գրչի գործ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւնակ, 13-5XՈ-5 հնրդմ. սիւնակայ միջուր իզած բաց միջոցն է 1 հրդմ.: Քնարակաճուր եւմ մասին մէջ երեւմն տեղեր միասինմակ են: ՏՈՂԻՐ՝ 25: ԿԻՍԱՌՈՐԱՆԻՐ՝ քուզի երկու, քղ. 1ա. 205ք: ԵԱՆՐԱԶՄԳՐ՝ քուզի 14: ԳԼԵԱԳԻՐ՝, ինՐԱԳԻՐ՝ տեղ տեղ կարմրա: ԹՈՒՋԱՄԳԻՐ՝, ԶԱՐԳԱԳԻՐ՝ են մամն գլխոյ պղծաւատանքն: ԼԱՆԳԱՄԱՆԻՐ՝ լաւ պահուած է: ԳԼԵԱՌՈՐ՝ գրքին սկիզբն եւ վերջն վեցական քուշքեր ալ կան գատարել: ՅԵՇԱՏԱՍԿՐՈՒԹԻՒՆ՝ քղ. 250ք, անբուական, որով անմանք կը մնայ գրչուրեան մասնակցը: ԳՐԻՉ՝ Աստուածատուր Բաւանայ: ՏԵՂԻ՝ անմանայ: ՏԵՂ՝ գուլէ գրչին: ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ՝ գրչուրեան մէջ խաւաւատագրութիւն յաւայն են: Թղ. 135ք կիւնի մը կոյտած է գիտար վարդապետք:

Մատնան է՝ ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ.

1. Թղ. 1ա. Համառօտ մեկնութիւն *գրչոյց Արարածոյ, Հատարմի ի մեկնութեանն Վարդանայ վարդապետի, որն Հոգւելի եւ իմաստնայ, աշխատութեամբ Գրիգորի վարդապետի: (Սկիզբն) Արդ զիտն պարտ է դանուն գրոցն, որ կոչի արարածք, եւ տաի ծնունդք...* Թղ. 56ք, Համառօտ Հատարմի լանից ի գրոցոյ ելից: (Սկիզբն) եւ արդ՝ զիտնի է՝ զի լաւանայն Արարածու մինչեւ ի մասնելն Յաւորայ յեղիպտոս ՄԻ տմէ...: Թղ. 87ա, Յաղագս գատարուցն Խարայէլի եւ կարդ եւ ժամանակ նոցա, (սկիզբն) եւ յետ Յեսուայ՝ գատարուք գատեցին...: Թղ. 104ք, Աստուածարանութիւնք արարելին իմաստարարացն, եւ այլ տարակառնութիւնք նոցա, (սկիզբն) Հերմոս նշանաւոր փրկիտփայլատոյ թէ Գ. զօրութիւնք զոյ յերկինս: (Կը վերջանայ այս վերջին մասն թղ. 114ք, բայց այս մասը պարտաւ մնացած է):

2. Թղ. 120ա. Վասն իշխանութեան զատայան տարր վարդապետի (սկիզբն) ետաի մասնելն յերկեցելն եւ զարարելն զպատազանն եւ զան զուրք՝ առելով շարական. Դժ. Թաղատուր փա...:

3. Թղ. 121ա. Դասի յատու Հանելոյ լոտ վարդապետայ երկեցելոյ, (սկիզբն) Ամենայն ոք զպիրս Աստուածային ի ձեռն

առնուցու նախ զմեկադուրեթիւն նորին բնութեանս...:

4. Թղ. 123ա. Գիր օրհնութեան, (սկիզբն) Ի զթութեանցն Աստուծոյ եւ յամենայն սրբոց նորա, նա եւ ի նուաստ ինչատուր կաթողիկոսէ, յորմէ ժամանեալ Հասցէ զիր արհնութեան եւ նամակ պահպանութեան, եւ առաքելական Աստուծային արհնութիւն սաւ ամենայն ազգս Հոյակազան սեպի, ուր եւ Հաստնի նամակ արհնութեան մերում ի քաղաք, ի դեպ, ի վանք, ի յանապատ եւ ամենայն շէնս...:

5. Թղ. 136ա. Երանելոյն Ներսէսի Տարանի եղիպտոսայ լաղալալտութիւն արարելայ զաւանութեան սուրբ Հատարոյն: (սկիզբն) Հատարումք ի մի Աստուած հալք ամենակալ յարարելն երկին եւ երկրի երեւելեաց եւ աներեւոյթից: ՄԻԿՆ. Ոյք զպառնելի եւ զհամաշխարհական Հատարումս կարդեցին եւ աւանդելին երեք Հարիւրքն... Հատարումք ի մի Աստուած... ՄԻԿՆ. Համալոյսն Հանրականս գատանան երկեցելոյ, ընդ սկիզբն Աստուածապիծ օրինացն, եթէ Աստուած քո տէր մի է...:

6. Թղ. 143ա. Վասն Համառօտոցան սուրբ զրոց, (սկիզբն) Զարարածքն, եւ զապրճոն, զերդ երդոցն, եւ զմանիկն Վարդան վարդապետ, զերեմիա՝ Գօշ վարդապետն եւն եւն:

7. Թղ. 150ա. Պատմականորէն զրուած, (սկիզբն) Ի թվին Հայոց ՆԿԷ (= 1018) զարթեաւ աստուածատուր բարեւութիւնն...:

8. Թղ. 151ր. Պատմութիւն եւ խօսք վասն Յուդայի մասնչին, զընծայն եւ անիծելոյն, (սկիզբն) Արդ ի Հոգեկիր վարդապետաց աղպէս իմացաք եւ լաւաք, թէ յորժամ ծնաւ պիղծն Յուդայ, զմեզ Հայրն նորա սո ոմնան իմաստունս եւ խորապէտս, եւ հնարք թէ զի՞նչ լինիլ մամուլիս այս...:

9. Թղ. 152ք, Պատմութիւն Համառօտարար վասն յերեւելեան թաղապարցն պղծոյն եւ Հար զապանին Թումարա եւ ալլոցնոյ զորարարելայ քաղ վարժապետին Թումար վար-

8. էջ 128. Քարոզի ի վերայ մահու:

9. էջ 133. Առաւիգ (81 հատ):

10. էջ 173. Տեսան Ներսէսի՝ սրբազան եպիսկոպոսի՝ երբոր տեսան Քրիստոսիսի՝ Հայոց կաթողիկոսի, տաջեալ բան քառատնական, խռեալ բանի սղերդական, վասն Եղեհայ մեծի ատման, տապի չափեալ համեմական: Ի թուականն հետոյ հարիւրի եւ իննասն ընդ երեքի, ի Գիրքի զեկեւեմերի յերարդն մամու՝ օր չարաթի: (Սկիզբն) Արդ սղբացէք, եկեղեցիք հարսանք յերկն տապաւնաւ...:

11. էջ 207 Սրբայն Յակոբայ Սրեկցոյն տապաւն հատօրէն պատմութիւն, վասն Անտիոքայ քաղաքին, թէ՛ սրպէս հաստատցին ի Քրիստոս ի ձեռն սրբոց առաքելոցն Պետրոսի, Պօղոսի եւ Յովնանու, (սկիզբն) Առ Նոյիսի սուրբ յԵրման Պետրոս, քաղաքն Անտիոք մնայ լոկ աշակերտիւ զնա...:

12. էջ 221. Համատառ բացայայտութիւն տրամարանական րաւոյ: (Սկիզբն) Յապայթէ զԻնչ եւ տրամարանութիւն, տրամարանութիւն յաւաքն կոչի զԵրեմիայի...:

13. էջ 306. Առաւիգ (6 հատ եւս):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. էջ 305. Համատառակի բանք տրամարանակար օրինակչոյն ի Կեսարացի Յովհաննէս ապարդիւն արեղայէս եւեթ, ի ՌԻԼԲ (= 1823) թաին մերոյ, ի վասն սրբոյ

Յովհաննու Կեսարականի, ի Մամակ կառուցելոյ, յաւար վերառեալութեան տառն Ստեփաննոսի երջանկապարզ արքեպիսկոպոսի՝ Նոյեւոր ծնողին իմոյ, յաման տեղիս միջնոյրութիւնք թղթոյ՝ յալանն զոյ լինել ի հեղինակէն, եթէ չէր փութթալեալ օր վախճանի նարա, որ է տիրացոյ Պապատար յասահողին զորոյ զհապին աչք յաւաստեցնէ, ընդ նմին եւ յիշատեց զվերսյիշեալսն, ընդ նմին Յախ՝ զպովեստ սրբոյն եկեղեցի Համբարձեալոյ Ընդարարան վարդապետին հաստատեալոյ, երկրորդ զօրինակս եւ տառն աշրեանական կարգիւ հաւաքեալսն, ի թեւատրուան ընտիր մատենէ, երբորք՝ զողբան Եղեհայ, տապաւնական սնով տապաւնի՝ սրբոյն եկեղեցի Ծնարհարոյ, ապա ճառօրէն պատմութիւն վասն դարձման Անտիոքայ քաղաքին, ի ձեռն սրբազան տապաւնչի, եւ ալ զանի մը պատմութիւնք մողովեալ ի սրբոց զրեանց տաճան տրամառ պատմելոյ հանդիպել սմա, պապեմ միով հայր մերի լիւծան տրամանի պատեղ զօրինակչոյն սարա, առնանուստ աչք Յովհաննէս ապարդիւն արեղայս եւեթ Կեսարացի, ընդ հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողաց իմոց, եւ զմէջ յիշեաց Տէր ի վասն իւր ամէն:

2. էջ 315. Զգծապարզ զբոյս յիշել մաղթեմ ի սուրբ աղօթի մէր, աչքի Յովհաննէս ամենուստ արեղայս, եւ յիշողոյ յիշեաց Տէր յարթայութեան իւր ամէն:

42.

ՎՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՎԻՄ. դար

ԿԱՏՄ՝ մօր, քրքեալ կաշեպատ: Ննիմ՝ բողբ, պիմի եւ անօրոյ: ԹՈՂՎԹ՝ 216 կամ 432 էջ: ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ՝ 21×55-5 երդմ: ԳԻՄ՝ ճառքիք, ոչ այնչափ յաւ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ, միաութեան, 16-5 × 12-5 երդմ: ՏՈՂՎ՝ 21-25: ՎԿԵՂՎԻԹ՝ անդ անդ կապոյտ մելամ, մեծամասնութեամբ սև մելամ: ԳԼՏՄ՝ էջ 4, 114, 120: ՎԿԵՂՎԱԿ՝ յաւ պտուտ: Ե: ՌԵՆԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ էջ 432: ՎՈՂՎԱԿ՝ (ՎԻՄ. դար): ԳՐԻՄ՝ Յովհաննէս արեղայ եկեղեցի: ՏԵՂ՝ գուցէ Ս. Կարապետ վանք: ՏԵՂ՝ գուցէ զրեմի: ՏԵՂ՝ Եկեղեցի: ԳՐԻՄ՝ սկիզբն եւ զմէջ մէջ մէջ

քրքիւ ալ կամ զտապի: Կոստանք Բնիք եւ միւսմով, միակ եւ զոյգ զմեր ճաշեալ եմ:

Մասնաւոր Ե՝ ՎՈՂՎԱԿՆՈՅ.

1. էջ 1. Տեսութիւն տապաւն Սոցմոնի, եկեղեցի կաթողիկոսի Տարսնի, ի թուականի հայոց ՌՃԻԻ (= 1678) տարեալ, սկիզբն. Եսթարան. Հանդերձեալ Աստուծով միւր զմեռութիւն տապաւն Սոցմոնի, զայս

խմանաճր դե երբորդ էր սա ժարդարէ յետ
Մովսէսի որ զերես զընայ... էջ 5 Գլխի Ա.
ճանաչելի գիմատաութիւն և զիրատ... էջ
118 Գլխի Թ. (կիստա մնացած է այս վեր-
ջին ժարդ) :

2. էջ 121. Գորդողիքը : Եւթարան քա-
րողից : Տարեկան քարողի Գիթը հասա-
քեալիք :

3. էջ 337 Ոգր և ևս ուր վանք մէկն իւ-
ղեյութեան հետան մերոյ Գիտութի Գրիւ-
տութի :

4. էջ 385. Կասկ չարչարանայ Գրիւ-
տութի :

ՅԻՇԱՏԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆԷՔ .

1. (Սկիզբն եղած դատարկ քղրին
վրայ), Եւթարան տէր Եովհաննէս սեւակեր
կեսարացի Մարկոսեան :

2. էջ 432. Զգոնոր սորա գտիք Եովհան-
նէս ամենանուստ արեղացա և և էլ Կեսա-
րացի, միով հայր մերին յիշման արժանի
գտակի աղայեմ քիւղաղբիւն սորա ժարդ-
նային տկարութեան տալով և զմէկ լի-
ղեցէ տէր ի զայտաան իւր կրկնակի ամէն :

43.

ԺՈՂՈՎԱՆՈՅ

ՌԻԺԶ = 1767

ԿԱՐԱՊ. Յոր, քղրին կաշեպատ : Եւթիթ՝ քաղր,
պիտի և անողրիկ : ԹՈՂՈՎ. 255 կամ 510 էջք : Մե-
թիւթիւթիւթ՝ 20-5X16 երդմ : Գիթ՝ Յուրդի, տարբեր
տարբեր զրկեմը, միջին մարդութեամբ : ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝
միապիմակ, երկսիւնակ : ԵՐՈՒԹԻՒԹ՝ և ԳԼԽԻԹԻՒԹ՝
սոյ օր կարմիր մկում : ԳԼԽԱՐԻ՝ քղ. 1ա, 2ա,
33ր, 44ր, 46ր, 48ր, 49-50, 86-87, 228-230, 231ր :
ԼԱՆԳՈՒՄԱՐԻ՝ լաւ պահուած է : ՅԻՇԱՏԱՆԳՐՈՒ-
ԹԻՒՆ՝ քղ. 84ա, 227ր, 255ր : ԺՈՂՈՎԱՆ՝ 1767-
1771 : ԳՐԻԶ՝ Կեսր վարդապետ, Թալապի Բակոր :
ՏԵՂԻ՝ Ս. Սարգիս վանք կեսարիայ : ՏԵՐ՝ զրիչը :
ՏԵՂԻԿՈՒԹԻՒՆ՝ զրիչ լուսամբները սեւ մեյանով
զրիչը քաշուած և Ե : Գրիւս սկիզբն 1 և վերջն ալ
3 քղրեր ալ կամ դատարկ : Թ. 35ր սեւ մեյանով
տամարի մը պատկերը շինուած է : Բայց չալորովին
ամենաշակ գործ :

Մատենա է՝ ԺՈՂՈՎԱՆՈՅ .

1. 1ր-48ա. Բանիկ տառջիկայ յաճմանց
Երդից Երդիւն : Թ. 2ա. Մեկնութիւն Երդ.
Երդիցի հոգեխտան իմաստապատում ասն
Սոյոմանի արքայի Երդիւն զոր տառցեալ է
տետն Գրիւսի ինքնամատար քաշանայի-
և հոգեկնիթ՝ վարդապետի որդւոյ տետն
Սոյոման, զոր քրիստոսամէր արքայ Գար-
դին տակ իւրոյ տառամային Երկիւղածու-
ճամբ և ինկերդաւք զորով զանկուցեալ
յայտ տառի զմա. այսպէսով և ինկուրա-
նայք և տ մեկնել զտառա փետայի և հարսին

ՊԱՒԵԱՆ, ԶՈՒՅԱԿ.

որ յաղայտի մեկնութիւն ի Գրիւստ և
լիկեղեցի : (Սկիզբն) (Հ)րամանք քա Եւթ-
ուսմանէր թաղապարտութեան յով տէր...
Թ. 47ր. (Յիշատակարան հեղինակէն.
սկիզբն) Ի չարա հարսի քան և վեց թուս-
կանութեան հայաց, հարկեցա և Գրիւս
քաշանայ ի Երկիւղ, որդի տետն Սոյո-
մա. Անճեւաղեալ Երկիւղապարտ...

2. Թ. 51ա-85ր. Վարդանայ վարդա-
պետի արարեալ Երդից Երդիւն մեկնութիւն,
(սկիզբն) Եւթան է արքայութիւն Երկիւղ
յանձն ծածկել յաղապարտի տակ տէրն,
յանձն և արքայութիւն զոր զտանկ
ինկուրա և տալով զոր ունի զնէ զաղապար-
կըն...

3. (Մեկնութիւն Գործոց տառայի յար-
աղիք Գեղարդ լամբրանայոյ) : Թ. 88ա-
228ր. Մեկնութիւն արարածոց (ճակատ Լու-
նի), Թ. 227ա, Աղերս նորոյ տառայի և
աշխատաւարարար նորոյ (այդ) ի քան մեկնու-
թեան յորժամ այս ճամբառեցաւ, (սկիզբն)
Յամի Զմեկուրդի տառջեւորդի արարածոց
աշխարհի...

4. Թ. 231ա-255ր. Գրիւսի փիլիսոփա-
յութեան, որ է ներածութիւն յաճման ի-
մաստապարտութեան Արիստոտէլի, չարաղ-

բեայ ի կարգէ Թէպէկնայոց Կղէմէս աստուածաբան վարդապետ, (սկիզբն) Զճամաստ Ներածութիւն լիբրարոստի իմաստասիրութիւնն աստվարիմէք...

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԷՔ.

1. Թ. Գ. 48թ. Շնորհաբէ և ողորմութեամբ ամենայոց Սատուծոյ և բարեխօսութեամբ սրբոյ գործարքին և ամենայն սրբոց ամէն: Արդ որք Հանգիւյթի ամա ընթեռնյով կամ դոստիւլով, յիշեալքի ի մարտփայլ ազօրն ձեր գլխոյ գրեցեալ Թարսոյի մահուան Մարտիրոս որդի մահուան Յակարս որդի յոյժ առաւել աշխատեցալ, յիշեալքի մեղաւարս աստղի անմահ պատարարքին և գուց ինչեալ լինիք աստղի Սատուծոյ մերոյ ամէն:

2. Թ. Գ. 227թ. Մեկնութիւն Հոգւշնոր՝ գործք աստվարց մատենից արարեալ սրբոյն

Յովհաննու Ոսկերերանի, և այլոց աստուածաբան քաջիմաստ վարդապետաց, և յետոյ ի մի վայր ժողովեցեալ յամենէն լանասիրէ, ի փառս Աստուծոյ և յօղուտ մանկանց եկեղեցոյ. և ևս անարժան Գէորգ իրր կրօնասիր տեսի գալստիս ողջահա մատենաս օրինակեցի աստ. զի սրբաւոր ընթերցողոց յարժամ ընթեռնոց, և կամ օրինակէք միով Հայր մերի աստալքի վերադրեալս, նաեւ Պետրոս զերմաստ և աստուածաբան վարդապետ որ ևս զօրինակն, աէր Հատուցէ յիւրաքանչիւրոց վաստակոյն իւրոց ամէն: Գրի ի ՌՄԺԶ (=1767) Թուին ի Հայրապետութեան տեսուն Սիմէօնի կաթողիկոսի ի Կեսարիա ի վանքն սրբոյն Սարգսի զօրավարին, որ և լերուք ողջ ամէն:

3. Թ. Գ. 255թ. Գծեցու ի աէր Գէորդ յարեղայէ ի վաղելումն անձին իւրոյ ի բարին ՌԲՃԻ (=1771) ին:

44.

ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԿԱՅՄ՝ ճոր. քոքեալ կաշեպատ կարմրագոյն: Նիւթ՝ բուրդ. գեղնագոյն. կախող և փայլուն: ԹՈՂԹԹԻ՝ 308 կամ 616 էջէ: Մեծութիւն՝ 22×16 կողմ: ԳՐԻ՝ ճօթքի, մանր և մաքուր: ԳՐՈՒԹԻՒՆ երկիւրմակ 14-15 × 10-11 կողմ. սիւնակաց միջեր եղած բացուրիմ է յ երգմ: ՏՈՂԹ՝ խառն է: ԿԻՍԱՆՈՐԱՆ՝ քգ. 81ա, մեծ և յաղդ քգ. 153ա վտեր և լա: ԿՈՐԱԳԻԲԻՔ, ՎԵՐԱԳԻԲԻՔ, ՍՅՐԱՅՍԱՆԹ՝ կարմիր և կապոյտ միանով: ՊԱՏԱՆԹ, քգ. 152բ. աննուտ մեղի գործ: ԿՅՈՐԱՅԱՐԳ՝ քգ. 81ա, քգ. 153ա, խառնակն ճաշակաւոր: ԹԻՉՆԱԳԻԲԻՔ և մեծ գլխով սկզբնաստեղծ: ԴԱՅԱՐԿ՝ քգ. 80բ, 152ա 272բ: ՀԱՆԳԱՐԱՆԹ՝ լա պատուած: ԵՆՇԵՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ՝ քգ. 272 վերջին յառանգք մասնաւոր գրեւած. ԺԱՄԱՐԱՆԱ, ՏԵՒԻ, ԳՐԻԶ, ՏԵՐ՝ անմամբ: ՏԵՐԵԿՈՒԹԻՒՆԷՔ՝ գրեւ ամեն եղբայրները կարմիր. կապոյտ գլխով բաշտած են: Սկիզբն 4 և վերջն ալ 4 տկան քոքի ալ կան պատարի: Երբ ըն բառական տեղերէն քոքի ինկով ըլլալուն, վերջին կազմի մասնակ ճոր քոքիք դրած են. և ճոր գրիչ մը պատկանըր գրելով լրացուցած է:

Մատնան է՝ ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ.

(Սկիզբն եղած դատարի վերջին քոքին վրայ գրուած է): Գիրք քաղցութեան լաւ կացոյցման սրբոյ Աւետարանին և լաւ կա-

նունի Հայաստանայոց սուրբ եկեղեցոյ, եկեղեցական վարդապետութեանց, որոց աստղինն է կառնէ չարչարանաց Տեսուն և նորատեսակաց լաւ գուցման Կանկին որ Հանգիւյթ:

Ա. 1. Թ. Գ. 1ա. Զանն և ցուցակ սրբոյ զերազով քաղցրբոյն, չեքոյ և յայժ պիտանուց. (սկիզբն) Առաջին քաղց և կտակ իրկուէտ չարչարանաց Բրիտանսի Աստուծոյ մերոյ (վերջն) ՀԲ Եօթնասուն և երկրորդ քաղց, Գրիգոր Մաղխարոսի աս հեղա ի յուսումն: Գ. պրակ միւսն զմուտարկոյ...

2. Թ. Գ. 5թ. Նախերկան մեծի ուրբաթու Տեսուն ի կտակի սրբապան չարչարանաց, (սկիզբն) (Ե. և արդ զանիւր օր է օրհնարան և լա լաւաստ...

3. Թ. Գ. 6ա. Այլ իմ նախերկան, յևս նորա տակի ի Կարապետ Կոպիկոյունէ, Եթէ կամիւ քաղցրաբա...

4. Թ. Գ. 6բ-6ա. (Տաւն և հիկոք Բալագ):

5. Թղ. 64ա-67ր. Արքայն Եպիբանուկիսյանց ասացեալ ճառի թաղարմն Գրիստորի եւ առ Յովսէփ Յարմատեանցին եւ լաւերումն գտորոն, (սկիզբն) Զինչ ա՛յս՝ ալսոր լուսթիւն բաղում երկրի... :

6. Թղ. 68ա-79ր. Քարոյ մը. Ծարահիւսեալ եւ ճամբահաւաքեալ ի սուրբ զրոյց, եւ Աստուածանոց եւ յարտակնոց Ֆիլիստֆոսայ՝ յամենից Սիմէոն անարգուն վարդապետէ յերեւանցայ. (սկիզբն) Ամենաարքայ հոգւոյն Աստուծոյ բաղցրանալոյ քնարն... :

Բ. 1. Թղ. 80ա. Գիրք քարոզութեան բառ կայացմանն սրբոյ աւետարանին Քրիստոսի եւ բառ կանոնի հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ, եկեղեցական վարդապետութեանց, որք են ասացումք խորիմացք աստուածաբանարար փիլիսոփայութեամբ վանեալ դերհակոն :

2. Թղ. 81ա-97ր. Ասացումք խորինք եւ զփառիմացք. նորալինուի քննութեամբ շարադրեցեալ եւ ասացեալ ի սրբոյն Յովհաննու Արտանեցւոյ յայնպեայնառ յատուածարանի եւ ուղղադասն հոնարէ հաւոյ, (սկիզբն) Այ՛ տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս բան հօր, եւ որդի կուսի, տուր ինձ անկառաքիս, զկառաքեալ բանից քոց զթարգմանութիւն զի ի՛նչ եպիսի ինձ շնոր... եւ ես զորսպիկն ասուել զաղթս սրբոյն զմեծիդ՝ ասեմ զԱհարոնի, եւ ծերակցառ Խաւսէլ տրանց : Աղափնելոյ ի հայր եւ յորդի եւ հոգին տուր, բուն հաթկանեմ զթարգմանութիւն յառեմ կղեայ մարդարեւսեան բանիս որ ասէ. «Ի սկզբանէ տէր զերկիր հաստապելոյ եւ զորք ձեռաց քոց երկիրք են» :

3. Թղ. 97ր-109ր. Բան եւ քարոզ ասացումք խորիմացք ի սուրբ ծնունդ Տեառն, ի Գրիգորի ետամեծէ ի Տաթևեան ճառադպեթ, աշակերտի սրբոյն Յովհ. Արտանեցւոյ, շարադրեալ ի վերայ բանի որ ասէ. — Ահա տաթի տետարանեմ ձեզ ուրախութիւն մեծ... ԴԿա. Բ. Համար 20 : (սկիզբն) Որ սերնիչ էր օրինակին, եւ խորհրդապղն կղելութեանց բոլորին, քրտմինն սրտի ի նոյն կղել զիմածին... :

4. Թղ. 104ր-118ա. Ասացումք եւ խորիմացք քարոզք Գրիգորի ետամեծի, աշա-

կերտի երանկւոյն Յովհ. Արտանեցւոյ, մասկանուն Կարեալ ի սէրն Աստուծոյ. Տեսութիւն ի բան մարդարին ետաղայ զոր ասէ. «Հնարի Տեսան ի վերայ իմ, վասն սրբոյ... (սկիզբն) Տեսանոյն... տեսութեամբ՝ ի բնարար ըրաճու. զերամբարեանն սրբութեամբ... :

5. Թղ. 118ա-133ր. Ետամեծի եւ երկոց երջանիկ վարժապետին իմոյ Յովհ. Արտանեցւոյ, մականուն կախեալ ի սէրն Աստուծոյ, ասացեալ ի յօրհնութիւն նորակերտ շինուածոյ տաճարին եւ զտեղակատանն ասաքլաւան տթոյնց զմանից Ստաթիկ, որ է զլուսի եւ տթոս Սիւնեաց վիճակի, ի բանն որ ասէ Դուրիթ, Տէր ի տաճար սուրբ յիւրում տէր երկինս... (սկիզբն) Սկիզբն ամենայն զօրութեանց Աստուած, սկիզբն ամենայն բարեաց սէր սկիզբն ամենայն շնորհաց իսահականութիւն... :

6. Թղ. 133ր-138ր. Մեծի բարոնապետին Յովհ. Արտանեցւոյ, ասացեալ ի բանն ասաքլաւան, որ ասէ, Հայեցարեք ընդ ասաքլաւն եւ ընդ քանոնալապետն իստուականութեան մերոյ... (սկիզբն) Այ՛ նախ քան զբանս հետեւեցուցք բնական քննութեանց, եւ ապա յետ այնորիկ ձեռնարկեցուցք ի մեկնութիւնս բանիս մշտաւարժ իմն էութիւնս բառ անմիջեան... :

7. Թղ. 139ա-151ր. Յովհ. Արտանեցւոյ տիեզերալոյս բարոնապետի արարեալ ասացումք ի բանն աւետարանին Յովհաննու որ ասէ. ի սկզբանէ էր բանն... եւն, (սկիզբն) Կահաւորեմ ո՛վ կանոնք յուսեամբն եւ զասք սերտփնից սակս տրամարանութեան... (պատասխան մնացած է) :

Գ. Քարոզք պիտանիք հաւաքեալ :

1. Թղ. 153ա-174ր. (Հինգ քարոզք) ի տէր Ատաբեկ վարդապետէ եւ Սիւնեաց կոխկոյտէ :

2. Թղ. 174ր-181ր. երեք քարոզք յամենից :

3. Թղ. 181ր-195ա. Հինգ քարոզք վասն բառ, Ատաբեկ, Տիրատուր, Մատթէոս վարդապետներէ, ասացեալ :

4. Թղ. 195ա-241ր. քան քարոզք, Տիրատուր, Գեորգ Երզնկեցւոյ, Ատաբեկ, Մատթէոս վարդապետներէ ասացեալ :

5. Թ. 241ր-245ր. Քորոզ փան դա-
դատանի. — Ճմանիր աստ ընկերացոյ աշո
դատատանի քորոզիս ընկերն զնա զիտ ի
ԺԳ. տեարեի. ևս փան թխոռչ պարսպու-
թեան զրեղի :

Դ. Թ. 246ա-248ր. Ի Պէրեարմէնիս
զրոցն Հարժար Հաւաքեալ յազպա աստուա-
ծարանութեան (սկիզբն) Զի ի բազաղընալ
միւսարութիւնն, որ ի նիւթսջ, ևս ի տեսակէ
աշխիւքն ի Հոգւոյ և ի մարմնոյ մարդկան,
զի ոչ երբեք լինի միւսն ասանց միւսոյն :

Ե. Թ. 248ր-250ր. Յաշխարհոց զրոցն
Արիտատէի, (սկիզբն) Ասէ Արիտատէլ, թէ
յուսարսրն անապիւհանք ևս :

Զ. Թ. 250ր. Յազպա յարսթեան բան
(սկիզբն) Յարժամ ի ձեւային ժամանակի
անփախուչ ևս :

Է. Թ. 251ր-255ր. Ի զրոց պատճառոց
Արիտատէի, և կամ սրգէս սմանց թուի
զոյ Պրոկիի ԼԲ տարիութեամբ, կամ սրա-
կօք զանազան խորհրդոյք, (սկիզբն) Ամե-
նայն պատճառ ևս :

Ը. Թ. 256ա-272ա. Առակք ևս պատ-
մութիւնք արտահանեալ ի զրոց սրոց աս
ձեռն պատրաստի ի սկստ բանասիրոց, և
զիւրաշատութիւն մոլորեղեանն Աստուծոյ,
(սկիզբն) Պատմութիւն սիրոցացն Քրիստոսի
սիրոյն, մի սմն ի մարտիրոսոց շարքաթին :
Թ. 272ա. վերին յատնցքք. Արդ իմացումն
լիցի աշո ԽԱ առակքն որ տոտ աւարակցաւ,
յոտարութեան պանդխտութեանն ձեւութեան
դտեալ զրեղի տառնի կից աստնոյն և՛ տոտ-
կացն սրխանի քորոզչաւ, փաստն որոյ
ոմանք նոյն ևն ընդ աստնոյն, մաղթեմ ար-
ւատափօք յիշման արժան տոնոյն ներման աղօ-
թչիք ի աւր արալ ևս զորք յիշանքիք ի սկր :

Թ. Թ. 273ա-278ա. (Յանկ և Երեք
կտար քորոզք) :

Ժ. Թ. 279ա-285ա. Արիտատէի իմա-
տարիք թուղթ աս Աղեքանդր թագաւորն,
պատմութիւն յազպա տշխարհի, (սկիզբն)
Իսկ բազում անգամ ինչ Աստուծային ինչ՝
ևս բարեարտեալ ճշմարտապէս իրոյք լիցիք-
սանգրէ՝ զոյ թուեցաւ իմաստասիրութիւն .

ԺԲ. Թ. 285ա-286ր. Նորին Արիտատէ-
լի զաջ իմաստասիրէ՝ յազպա աստ քիւն-
թեանց աս Աղեքանդր թագաւորն (սկիզբն)
Գովիլի ևն զկեղեցիքն ևս պարսուէի զար-
շկիւթն . . . :

ԺԲ. Թ. 286ր. Յազպա Արիտատէլի և
սմանց իմաստասիրաց, զովն կամ զոտեղն
... (սկիզբն Արիտատէլէս իմաստասէր
Ստաղիրացի էր . . . :

ԺԳ. Թ. 287ա-297ա. Նորին Արիտատէ-
լի մեծի իմաստասիրի վերլուծական. (սկի-
զբն) Դիտարութիւն Արիտատէլի ի վեր-
լուծականին բուն Հարկանէլ . . . (14
պրակք) :

ԺԴ. Թ. 287ա-297ա. Նկատումն նորին
Արիտատէլի մեծի իմաստասիրի, որ վերա-
բերի ի ճանաչումն միոյն Աստուծոյ,
(սկիզբն) Ուսուցանէ մեկ ի բան լրացու-
թեանցն աշնոյիկ . . . :

ԺԵ. Թ. 298ա-305ա. Սահմանք մեծի
իմաստասիրին Դաթի փան բառից արարեալ
իմաստասիրական ոճի իբր հաղթմամբ, զԵՆՃ
է Աստուծոյ, Աստուծոյ ձեւութեան և ինք-
նորուն զստութիւն . . . :

ԺԶ. Թ. 305ր. Վասն Երկատառն կեն-
դանկերացն, և Երկատառն ազպա. և Ե
Երկատառն անգամոյ տես. և Եթն մայր-
բաղաց :

ԺԷ. Թ. 306ր-308 Դ. Բրիդորի Մաղիս-
արտի աս Հեղոյ յատմն իմաստոյ : 2. Ե-
րին աշո ևս ի նոյն, 3. նորին աս Հեղոյ աշա-
կերտո յատմն ևս Հապտա զոյ, 4. նորին
աս որդիս իւր զորանալ :

Յ Ո Ւ Յ Է Կ

**ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՑ Ս. ԴԱՆԻԷԼԻ
ՎԱՆՈՒՑ Ի ԿԵՍԱՐԻԱ**

ԱՒԵՏԱՐԱՆ

2ԾԹ = 1310

ԿԼԶՄ էին արհեստանոց, տախտակեայ կաշեպատ, երկու կողքերում արտաքին երեսները դեղնագույն մետաքսեայ կտաւէ փակցուած են. մէկ երեսին վրայ արծաթեայ խաչ մը կայ: Դիմութ քուղը քամակեայ, սղորկեայ: ԹՈՒՂԹ-Բ 294 կամ 588 էջէ: ՄԻՆԻՈՒԹԻՆ 23.5 X 16 երգմ: ԳԻՐ քաղաքային, մաքուր գրչու-րին, սեւ մեկամ: ԳՐՈՒԹԻՆ երկսիւնակ, 18X11.5 երգմ: երկու սիւնակաց միջեւը եղած դատարկ միջոցն է 1.5 երգմ: ՏՈՂ-Բ 19-20: ԴԱՏԱՐԿ քղ. 84ք: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ բաւական մաքուր պահուած է: ԽՈՐԱՆՔ քուղ 5, քղ. 1ք, նստածայնութիւն՝ սակայն զբո-րուած չէ. եւ քղ. 2ա, 85ա, 140ա, 230ա: ԼՈՒՍԱՆ-ԳԱՅԱՐԿ քուղ 204: ՂԱՐԳԱՎԻՐԻ Բ ԵՄ ԿՈՒՆ ցլիտ սկզբնաղբերներ: ԳԼԽԱԳԻՐԻ Կարմուռ են: ՅԵՆԱՍԱ-ԿԱՎՐՈՒԹԻՆԻՐ քղ. 139ք. եւ 293ք-294ք: ԺԱՄԱՆԿ քրտնաձիւն է՝ ԵՃԻԹ (=1310): ԳՐԻԶ Հեքում կար-նաւոր Գալկոնց: ՏԵՂԻ Ս. Ուխտն Գրագրի: ՏԵՐ Ուխտն Գրիչն: Եւ ապա ուրիշներ: (ՏԵՍ յիշատակա-րանքն): ՏԵՂԵԿԼԻԹԻՆԻՐ Խորանք՝ Լուսանցապարզ եւ Զարգացիւր, կապուածն են եւ միջին դրծ: Մատնան կրկին անգամ կազմուած է:

Մատնան է՝ ԱՒԵՏԱՐԱՆ.

1. Թղ. 2ա-84ք, Աւետարան Մատթէոսի. Գիրք Ճերմուկան Յիսուսի Քրիստոսի որդւոյ Դաւթի. (կապտագոյն գարդազրով գրուած են):

2. Թղ. 85ա-139ք, Աւետարան Մարկոսի. Սկիզբն Աւետարանի Յիսուսի Քրիստոսի Որդւոյ Աստուծոյ. (նոյնպէս՝ գարդազրով են):

3. Թղ. 140ա-229ք, Աւետարան Լուկայ. Բանիկ բաղումը յաւաքեցիին վերապին կարգէլ. (նոյնպէս):

4. Թղ. 230ա-293ք, Աւետարան Յովհա-

նու. Ի սկիզբնէ չէր Բանն. եւ Բանն չէր աւ Աստուած եւ Աստուած էր (նոյնպէս):

ՅԵՆԱՍԱԿԱՎՐՈՒԹԻՆԻՐ.

1. Թղ. 139ք. Դատապարտ ծառայա Աստուծոյ եւ ձեր, սուս անուն կրանաւորոն Հեքում յերես անդեայ աղաչեմ զհամայն պատահողք սուրբ տառիս զընթերցողք եւ զյոռլղք յիշել առաջի Քրիստոսի զծնուդն իմ հայր եւ զմայր եւ զամենայն ազգատոհմն իմ ի բարին Քրիստոս, որում վաշէլ է վառք եւ երկրպագութիւն ընդ Հօւր, եւ ընդ Հօղոյն որոյց, յախտանա ամէն: (Այլ գրիչ) Եւ զիս զբաղմամեղս Դրիգար նուստս երկցս եւ զծնողս յիշէ, ամէն:

2. Թղ. 293ք. (Գլխաւոր յիշատակա-րան), փառք... Արդ զընցաւ Աստուծախառ Աւետարանս, ի Թառեկանիս Հայոց ԷՃԻԹ (=1310), ի մեծաշուք սուրբ ուխտս Դրա-գարի, ի հայրապետութեան Տեառն Կառան-դան, եւ առաջնորդ սուրբ ուխտ(ու)իս Կա-տանդրեմ, եւ ի Թաղաւորութեանն Աշխի որդւոյ Լեւոն քաղաւորի, եւ ձևամբ իմով բնուստս եւ անարժան եւ անզկտան կրաւ-նաւորի Հեք մի, որ մականուն Բազկոնց կա-չի, յերես անդեայ ամենեցուն աղերսարի աղաչեմ, յիշեալիս ի Տէր Աստուածն ամե-նային զծնուդն իմ եւ զեղբ(այր)ն իմ, եւ Աստուած ձեզ յիշուպաց ողորմեացի Տէր

¹ Մի անգամ եւեթ բանք՝ Թէ զործոյս մէջ բուլսր փակագծաւքն մէք կողմէն են:

Առատած, և որ դաժնն տան: Եւ նորայ վաստ յախանան յաշտեանից տմէն: Եղբարք վասն խաշտութեան և արդարանայ մի մեղադիր լինիք զի չէի հմտա գրէի:

3. Թ. 294ա. (Այլ գրիչ) Ո՛հ զկազմող սուրբ (վերջին կազմող) մեղսօր գառապարանայս գնալոր Երէց զ... ի մէծ պարտին և զեղբայրն իմ զՅովաննէս զհանգուցեալ զեղբայրն իմ զԿոստանդին և զամենայն ծնաւոյն իմ ապաշխմ յիշել ի Տէր:

4. Թ. 294ա. (Այլ յիշատակարան մը անընթեռնի):

5. Թ. 294բ. (Այլ գրիչ) Յիշատակ է սուրբ Աւետարան իշխան... ի դուռն սուրբ Դանիէլին յառաջ... աէր Յովանէս Եղիսիայոսի, կամին յիշատակ և իւր ծնողացն... Բացկոնց յիշեացն յապաւթան և առջընդ իւրն կենաց և թողութիւն մեղաց հայցեցէք... և զԱստուածաւոր իշխան իշխան իշխան որդին զՊարոն վասիլ Բաջկոնց յիշատակիք ի սուրբ յազարթս մեր, և առջընդ իւրն կենաց, և թողութիւն մեղաց հայցեցէք յԱստուծոյ և Աստուած ձեզ և մեզ ոգորմայի, ամէն, Բ ամէն:

6. Թ. 294բ. (Այլ գրիչ ճարգար), *Զկերջին տապօղ սուրբ Աւետարանիս, զՄանուկին տղան զՄեարտի և զԿոստանդին իւր զՄարիամն, որ բառացան դատ ի հայտ բնչից իւրոց, և Եղին յիշատակ իալաշխէն (այսպէս) ի դուռն սուրբ Աստուածածին Եկեղե-*

ցին, Աստուած ապամի տապէք իւրանց հազուն և իւրանց ննջեցեացն, և դուք որ յիշողք էք, յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ որ է արհնեալ. Դարձեալ յիշեցէք ի մարքափայտ ագիս մեր զՏէր Ղազարն և զԿոստանդին իւր...:

Կիլիկիոյ հռչակաւոր Մեհաստաններէն մին էր Դարգարիկ վանքն. որոյ քեւր հիմնարկութեան քուսականց յայտնի չէ, և սակայն ժիւ Դարու մէջ Թորոս Ա. ճարգեղ տուա զայն՝ Գեորգ Միգրիկի և բնկերն կիրակոս անուանի վարդապետներու միջոցաւ. որ յետ այնորիկ ճշմոտար ուսումնական հաստատութիւն մը եղաւ մինչեւ ցժԴ Դար: Այս վանքի մէջ քաղուած են յիշեալ երկու վարդապետք, և նաեւ Հայրապետք, վարդապետք և իշխանք մեծամեծք: Վանաց տեղն կը ճշմանաի Սոյ յարեմտակողմն. և սակայն հետաքննելի է:

Կոստանդին՝ Հայրապետական Արարք անուցաւ 1307 քուսականին և յաջորդն է Դրեգոր է Անաւարգեցի Կարապետի՝ որուն ժամանակ Հայրապետական արարքն Հռոմ կայէին ի Սիս վախաղբուհցաւ, հեռաւարար Կոստանդինս այս Դ. է. և Սիս ճառող Կարդիկոսաց երկրորդն:

Ս. Դանիէլի վանքն 3 ժամաւ հեռի է Կեսարիայէն՝ ղէպի արեւելեան հարաւ, և Ս. Կարապետի հաշակարար վանքի շատ մտօնկն՝ գրեթէ 8 վայրկեան: Ս. Դանիէլի վանուց այլ և այլ յիշատակարաններ՝ պիտի տեսնուին գործոյս վերջերն:

1. Կոստանդինոսի տնայնիւնքն ևն:

2. (46)

ԱՌԵՏԱՐԱՆ

ՁԺԷ = 1468էն յառաջ

ԿԱՌՄ ինն արեւելեան տախտակեայ, երկու կողմերուն արտաքին երեսները ապիսկի անտախտակ արտաք փակցուած են. մէկ երեսին վրայ արծաթեայ խաչ մը կայ: Ենթ որդար քամպակեայ, ռզրակալ: ԹՈՒՂԹ 300 կամ 600 կէջ: ՄԵՆԹԻՔԻՆ 24.5X14.5 կողմ: ԳԻՐ խորացիկ միջոցն ամբարտեամբ: ԳՐՈՒԹԻՆ Երկակնակ, 19X10.5 կողմ: Երկու սիւնակաց միջերը եղած դատարի միջոցն է 1 կողմ: ՏՈՂԻ 20: ՀԱՆԳԱՄԱՆԻՔ քեւր այժմ քաւականայտ

մարտ է. սակայն քերթերը մաշկու վրայ են: ԽՈՐԱՆՔ քուսլ 3: քղ. 89ս. 146ս. 236ս: ԳԼԱԳԻՐՔ Կարաբաւ են. զիտց արագին գրեթէ (կապոյտ) զըլխադիք են: ԼՈՒՍԱՆԱԳՐՈՒԳ Կան. սեւ մեղան կրկնաձի կրտսկեր: ԲԵՇԱՆԱԳՐՈՒԹԻՆՔ քղ. 88ս. 145ս. 235ս: ԺԱՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՆՔ ԶԺԷ (= 1468) են յառաջ: ԳՐԻՃ Առաւել ոմն: ՏԵՂԻ ամմանք: ՏԵՂ վերջէն Դրեգոր Տառիկեց և այլն: ՏԵՂԵՆԹԻՆՔ Ի. Մանեմի առաջին քաղաքն ինկաւ քլլալով, յետոյ

նոր քույր մը գրտած եւ նոր զրիչ մը այդ մէկ քույրն գրած է: 2. Վերջէն նրա Բորնի կը պոխիմ եւ գտարիկ նոր քույր մըն ալ կայ:

(Մատնան է՝ ԱԻՏՏԱՐԱՆ.)

1. Թ. Գ. 1788-89. Աւետարան Մատնան-սի: Գիրք ծննդեան Յիսուսի Քրիստոսի որ-դւոյ Դաւիթի:

2. Թ. Գ. 890-1450. Աւետարան Սարկոս-սի: Սկիզբն Աւետարանի Յիսուսի Քրիստոս-ի՝ որպէս գրեալ է յետայլ Մարգարէ:

3. Թ. Գ. 1460-2350. Աւետարան Դաւիթի: Բանդի բազումը յամարեցին:

4. Թ. Գ. 2360-3000. Աւետարան Յովհան-նու: Ի սկզբանէ էր Բանն եւ Բանն էր առ Աստուած: ... աւետարան ինչ նովաւ եղեւ, եւ տառն յորաւ, եղեւ եւ սքինչ, որ ինչ եղեւ նովաւ: Կեանք էր ...:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԲՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թ. Գ. 880. (Մատնանի գրչէն):

Որ զա՛յք մեր զկնի, ո՛ր ընթերցաւդ եւ Հանդիպողդ այս սուրբ տառի, բարձրանալու այս եղիւնի, որ Աստուծոյ ահուն կոչի, յերես անկանիմ ձեր առաջի, հրեշտակաբանդ իմ պանծալի, զիր զգիտեմ եւ վարդապետ, ու ոչ եմ հմուտ այս արհեստի, այլ ձեզ առեմ զիմ յայտնի, զուգ լսեցէք անուտ բանի, ի յայս վասն այն ձեռնարկեցի, որ յետմեայ իսկի չունի, զզիւր առի յաւ՛, (այսպէս) առի, զձեզ բարեխաւս ինձ կոչեցի, եւ ալ ճարտի իսկի լինի, զուգ յիշեցէք վասն Քրիստոսի: Գրեալ է որ միտածն այլ ճար չունի,

բայց թէ կենցանի ոք իր Հանդի, տառայն տառա՛ եւ իխտա բարի, նա ձեզ եւ ձեզ ողորմեցի:

2. Թ. Գ. 880. (Այլ գրիչ՝ բարձրագիր), Զատնացող սուրբ Աւետարանիս գիրքոյ ճա-րակնից (= Տառարկնից տես զայլ), յիշեա-լիք ի Քրիստոս, Աստուած զձեզ յիշէ իւր միտածն ուսուսան:

3. Թ. Գ. 1450. (Այլ գրիչ՝ բարձրագիր), Զատնացող սուրբ Աւետարանիս գիրքոյ ճա-րարկնից եւ զմնապս իւր յիշեցէք ի Քրիս-տոս եւ Աստուած զձեզ յիշէ, որ զմեզ պար-տաւր Աւետարանիս յանուրեւնաց ձեռաց ի թղթն Ջժի (= 1468):

4. Թ. Գ. 1450. (Այլ գրիչ՝ բարձրագիր նո-րագոյն), Որ զայս մեր զկնի ալ ընթերցողդ եւ Հանդիպողդ այս սուրբ տառի, բարձրա-մեղա այս եղիւնի որ Քրիստոս ահուն կոչի, ի մեծ թղթն Հայոց ՌԻ. (1601) տմի, եղեւ տեղում եւ փախուստ Սիւս բարձրեցի եւ փա-խաւ ի լ(ե)տանի ի լ(ե)տան եւ ի քաղքէ ի քաղք եւ եղաւ ի յաւաար Երկիր պարի, այս Աւետարանիս ի Սիւս քաղքէն է սուրբ Ընտանածնս եկեղեցուն յիշատակ է եւ որ տանի իւր եկեղեցին արհնի Աստուծոյ, ու-մէն, Հայր:

5. Թ. Գ. 2350. (Այլ գրիչ՝ բարձրագիր), Զիւրբին ստացաւ սուրբ Աւետարանիս գիրքոյ ճա-րարկնից եւ զմնապս իւր, եւ զորպիս իւր զՀեթումն յիշեալիք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ, որ զմեզ զայս սուրբ Ուտարան (= Աւետարան) ի յա(ն)տարի-նաց ձեռաց, եւ զարձակ կր զնի ի սուրբ Ընտանածնս, աղաչեմ զհանդիպողդ յիշի ի աւր զվերազրեալ, գիրքոյ ճա-րարկնից, եւ զիս զվարդան զայլս, որ զառի (= զա-կա) զիրս զրեցի եւ Աստուած զձեզ յիշէ առէն:

¹ Որի Աստուծոյ կր զպարի:
² Նովա բառ գտաւմ է կնամ բառն:

3. (47)

ԱԻՏՏԱՐԱՆ

ժի Դար, 1401էն յետոյ

ԷԱՅՍ Ի՞նչ արեւելեան, տալիսանի կոչեցաւ: Նիւթ քույր բարձրագիր, ողորկեալ: ԹՈՒՂԹՔ 193 կա՛մ 386 էջ: Մեծնիւթիկն 20.3 X 15 կրգմ: ԳԻՐ

իկն բարձրագիր (Ողջ նման քիւ Ձ Աւետարանի գրչն): ԳՐՈՒԹԻՒՆ երկայնակ 16.5 X 11 կրգմ: Միւսակց միջիւ եղած զատարի միջոցն է 1.75 կրգմ: ՏՈՂՔ

24: ԴԱՏԱՐԻ քղ. 93ա. 193բ: ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ շատ մա-
 ժուք պահուած չէ. մամաւածը որ վերջերեւ երբի
 բարբր ինկած են, գլխաւոր յիշատակարանով համ-
 դեքծ. մօր գրիչ մը երկու բարբր աւելցնելով մօր
 գրած է եւ լքացուցած է Աւետարանի մասն: ԽՈ-
 ՐԱՆՔ քուով Ծ. քղ. 1ա. 57բ, 58ա, 83բ. 94ա: (Թղ. 57բ
 եւ 93բ խորաններու մշտնդրմ հնածն մէջ մէկ
 խաչեր կան): ԼՈՒԱՆՑԱՅԱՄԱՐԻ քուով 202. պարզ եւ
 հնածն: ԳԼԽԱԳԻՐԻ երկարագրով են. երբեմն կար-
 միր եւ երբեմն սեւ միւլան: ԳԵՆԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ
 քղ. 57ա, 152բ: ԺԱՄԱՆԽԻ Ժե Դար, 1401 էն յե-
 տոյ: ԳԻԺ Խաչատուր Սարկաւազ: ՏէՐ անշուշտ
 գրիչն, քայց յետոյ Յովսէփ Ժմ: ՏԵՂԻ ամծանօք:
 ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՔ քղ. 93ա դատարկ բարբր վրայ ամ-
 վարծ գրիչ մը սեւ միւլամով խորամ մը շինեմ գրա-
 ղած է եւ տծն լամ մը շինած. որսն վրայ գրած է
 ՀԱՅ Աւետարան Տիեզրու Յովսէփին էշ:

Մատենան է՝ **ՄԱԵՏԱՐԱՆ.**

1. Թղ. 1ա-57ա, **Մատթէոսի Աւետա-
 րան.**

2. Թ. 58ա-92բ. **Մարկոսի Աւետարան.**

3. Թղ. 94ա-152բ. **Ղաւկաստ. Աւետա-
 րան.**

4. Թղ. 153ա-193ա. **Եովհաննու Աւե-
 տարան:**

ԳԵՆԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ.

1. Թղ. 57ա (Մատենիս գրչէն), **Տէր
 Յիսուս Բրիտտոս եւ Աստուած ամենայն**

**Էպիստանցոյ, յարեթաւուրեթեմաք սրբոյ ա-
 լետարանչի քո Մատթէոսի սղորմես գրչու-
 գին սուրբ Աւետարանի, Խաչատուր Սար-
 կաւազի, եւ ծաւարացն եւ Էկրարեն Յոսեփ
 Յիսի, Տրդատա, եւ Գրիգորիին, եւ Ստեփանին
 եւ ամենայն ազգականացն: Ամէն:**

2. Թղ. 152բ (Խոր գրիչ հօտրգիր),
**Ջաշն եղբորորդոյ իծոյ բաղխէ զգուրն ահա
 սա Էկն վարդէյով ի վերայ լիւանց եւ խաչատու-
 լով ի վերայ բլուրոց: Ի թուին ՌՄԿԳ. (= 1814)
 եւ Սեպմբրի ամսոյն յակիգրն սկսանն-
 ցաւ շինուան սրբոյն Դանիէլի վանեց սենե-
 կաց՝ որք էն ի տանին սեղանատան ալ Էս
 եւ մերձ յաղպուցն ի ժամանակի Տեառն կա-
 րողեալի Երանաշնորձ Արքեպիսկոպոսի եւ
 Տփղիզեաց վարդապետի Էւ առաջնորդին
 Կեսարիու որոյ Տէր սուցէ կենաւ երկարս,
 ամէն՝:**

Կարապետ Եպիսկոպոսս այս՝ կեսարիոյ
 լիեանկին Առաջնորդ եղած չէ՝. այլ միայն Ս.
 Դանիէլի վանուց վամահայր եղած է. եւ կը
 մականուանէր **Տէառ**, եւ մինչեւ ցայժմ ալ
 այսպէս կը յիշատակուի ժողովրդեան ընթինն
 մէջ:

¹ Ուղղագրութիւնք ինչպէս աստ՝ նշնպէս բոլոր
 գործոյս մէջ ըստ ընդգրգոյ են:

4. (48)

ՀԱՇՈՑ ԳԻՐԲ

29,6 = 1346

ԿԱՁՄ՝ Իլին արեւելեամ, տախտակեայ կաշնպատ:
 Կիւթ քուրդ բամպակեայ, գորշագոյն, վերջէն փակ-
 ցուած են 7 բուրբրի եւս մօր, սպիտակ են փայլուն:
 ԹԻՂԻՔՔ 400 կամ 980 էջ: ՄԵՐՈՒԹԻՒՆ 35×25
 կրծք: ԳԻԺ մաբար բուրբրի: ԳՐՈՒԹԻՒՆ Երկսիւ-
 ճակ, 27×17 կրծք: Սիւնակաց միջնու եղած դատարկ
 միջոցն է՝ 1-5 կրծք: ՏՈՂԻ 33: ՊԱՆԿԱՆ են (այսիբն
 պատուած) սիլիքեմ 6 բարբր քղ. 1-6, եւ քղ. 287:
 ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ բաւական մաբար պահուած է: ԼՈՒ-
 ԱՆՑԱՅԱՄԱՐԻ կամ ամեն գլխաւոր հաստաններու
 լուսանցքին, շատ մը տեղերեւ լուսանցագարդնեայ
 մկրտուած են, եւ նուեւ մկրտուած են հոՐԱՆ-
 ներն: ՎԵՐԱՄԱՐԻՔ, հՐԱՆՔ եւ ԳԼԽԱԳԻՐԻ կար-
 մերս են: ԹԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ Եւ ՋԱՐԱՎԱԳԻՐԻ են գլխաւոր
 հատուածոց սկզբնագրերն. եւ ուղղակի երկու առ-

դերն, եւ արք երկմիւսանց են: ԳԵՆԱՏԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ
 բազմաթիւ, (սեւ վարդ): ԺԱՄԱՆԽԻ գրարեւմ 29,6
 (= 1346): ԳԻԺ Խաչեմ Կրօնաւոր: ՏԵՂԻ Դրիմ
 Տապարար: ՏԵՂԻՔ Նախ՝ Յովհաննէս, ապա՝ Նա-
 պիւկ, Զաբաբայ, եւ Ս. Դանիէլի վանք կեսարիոյ
 են. տե՛ս Յիշատակագրութեմք:

Մատենան է՝ **ՀԱՇՈՑ ԳԻՐԲ.**

1. Թղ. 7ա-59ա, (Կանոն Ս. Միհրեան,
 սիլիքեմ 6 քղքիւր պակաւ են):

2. Թղ. 59բ. Կանոն բուհ Բարեկենդանի:

3. Թղ. 192ա. Կանոն Յարութեան
Տեառն:

4. 268ր. Կանոն Պէնտէկոստէի :
 5. Թղ. 310ա. Կանոն Վարդավառի : Եւն :
 6. Թղ. 484ա. (Վեբքինն 60ր սպիտակ
 քարէրով վրայ), Կանոն զաղպշխարապան ար-
 ձակելոյց մեծի Հինգշաբթի :

7. Թղ. 488ա. Աբահուէթիւն խաղողոյ,
 Տեառն Ներսէսի Հայոց Կաթողիկոսի արա-
 բեալ, յաւուր տաւել ՍրՀւոյ Աստուածածնի,
 եւ կամ արբոյց Խաչին, ըստ տեղւոյ բնու-
 թեան :

ՅԻՇԱՏԱԿԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

1. Թղ. 32ա. (Վարի լուսանգքը ևճրա-
 զայն գրիչ) : Եւ վերջին ստոցոյ զրոցս զմաս-
 դասի Զաքարիա Ղալիփան, եւ զծնողն իւր
 զԳրիգորն եւ զԿատիկն, եւ զհոգակիցն զՆ-
 դիաաբէթն եւ զամենայն արեան մերձաւորն,
 յիշեցէք ի տէր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ :

2. Թղ. 33ա. (Մատենիս գրչէն), Յո-
 վանեալ ծննդեան տաւալ յայտ ժամն ի հուս
 (հոս) կու տաւուէր, վասն այն յայտ տեղս
 զբեցաւ, զու՝ թէ ի յայտնութեան բարե-
 կենդանի տաւեալ թէ ալ յայտն զայդ կար-
 դաս :

3. Թղ. 42ա. (Մատենիս գրչէն), Աթա-
 նասի եւ Կիրիլի տաւալ ի տաւնացոյցն յայտ
 տեղս չկայ յիշած, թէ հետ յայտնութեան
 տաւեալ զու ի հոն կարդայ :

4. Թղ. 42բ. (Մատենիս գրչէն) Կողբա-
 տիտի ի տաւնացոյցն յայտ տեղս չկայ թէ
 Եւդիկէն տաւնաց զու զայդ կարդայ :

5. Թղ. 43ա. Զկին Ը (=ութ) աւրիցն
 թէ կիրակէ Հանդիպի զու զայդ կարդայ եթէ
 չորեք շաբաթ կամ Զ շաբաթ (=աւրաբ) :
 զու յետ եւ աւոր :

6. Թղ. 60ա. (Վարի լուսանգքը ևճրա-
 զայն գրիչ), եւ զվերջին ստոցոյ զրոցս
 զմասդասի Զաքարիա Ղալիփան եւ ծնողն
 իւր զամենայն արեան մերձաւորն յիշաւ ի
 տէր :

7. Թղ. 124բ. (Վարի լուսանգքը մատե-
 նիս գրչէն), Փառք մեծի տաւել, բեզ երանի
 որ Հանդիպիս, լուսաթիթ լուսաստանիս,
 Հոգիաբաւոյցս արբոյց տաւել, երբ ի արտոյց
 ծուր կրիկն, սիրով Հոգոյն Աստուած
 Հպիս, յայնժամ յիշաւ զու զկեկիկիս, զՍոս-

րենէս, զբոլ տաւել, զմեղոք ծածկեալ ի
 մէջ տղմա :

8. Թղ. 144ա. (Վարի լուսանգքը ևճրա-
 զայն գրչի) եւ զվերջին ստոցոյ զրոցս զմաս-
 դասի Զաքարիա Ղալիփան եւ զծնողն իւր՝
 զԳրիգոր եւ զԿատիկն եւ զհոգակիցն իւր
 զՆիաաբէթն. եւ զզեաւորսսսսսսսսսսսսսսսսսս
 զԿիրիլիս չկեղիկն, որ փոխեցաւ առ յայն
 տաւեալն, եւ եթոյ սուր ծնողայն, մի թէ՛
 Հոգին սուր Աստուած միթեալն ոստ
 մարմնով եւ Հոգիեման յիշեցէք արեա-
 յութիւնն յարկեալն եւ ձեռայն սուր ապ-
 թիւքն, եւ Հոգին սուր Աստուած զձեզ յիշէ
 տաւն :

9. 192ա. (Նոյնպէս), եւ զվերջին ստ-
 ցոյ սուր զրոցս զմասդասի Զաքարիա Ղա-
 յիփան եւ զծնողն իւր զԳրիգոր եւ զԿատիկն.
 եւ զհոգակիցն իւր զՆիաաբէթն, եւ զամե-
 նայն արեան մերձաւորն, յիշեցէք ի Գրի-
 տոս եւ Աստուած զձեզ յիշէ :

10. Թղ. 192բ. (Ստաք գրիչ), Ծնորհիւ
 եւ ոչտնութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչին
 Յիսուսի Քրիստոսի . . . վասն որոյ միտք
 արթնն ի ճշմարիտ որթոյն Հարազատ արդի,
 ի յարմատոյ բարի նախնացն իւր, բարե-
 միտ բնոյ կորաւն իւր, անձ անբերեւելի եւ
 ցանկալի երկեալ պարտնայ եւ իշխանայ,
 զոպեալ ի մարդկանէ, եւ սիրեցեալ ի ամե-
 նայն, ծառայ Աստուծոյ իսթեկն, փափա-
 րանաբ ստոցաս զտարս Աստուածային, եւ
 զնեայ զգանձ երկնայինն ի հայտ յրեւցի
 իւրոց. Էձ (700 սպիտակ այսպէս), եւ ես
 դաս Հոմանեալ սուրբ եւ փոռաւորեալ տա-
 ճարս սուր Գեորգեալ, յիշատակ իւրեանն,
 եւ հաւն իւրոյ Ամենգին, եւ մարն իւրոյ
 Թուրքանիլիին, եւ առ Աստուած փոխե-
 ցեալ կորաւն իւրոյ Մուսաբէգին, եւ կողա-
 կցին իւրոյ հասանիլիին, եւ Աստուածատուր
 ծաղկեալ զաւակին իւրոյ Սքանդարին, եւ
 Էրեք զստերն իւրոյ Դանիէլիին, Գիշալայն
 եւ Բաղդաւոյ իսթեկն, եւ ալ տաւեալն
 մերձաւորայն իւրոյ, եւ ոչ որ զուեկար
 (այսպէս) չկայ, եւ արդ որք աւորիք ի
 ամանէ կարաւով կամ արեալեալով յիշեցէք
 ի Քրիստոս զծնողն մեր եւ Աստուած զձեզ
 յիշէ տաւն. զբեցաւ զիրս Պիկ (= 1399)
 Յուլիս Ժն :

11. Թղ. 268ա. (Բալարզի նորագույն գրիչ), Սուրբ Դանիէլի վանացի է ևս սեփա-կանութիւն:

12. Թղ. 268ա. (Մատենիս գրչէն).

Յայս Հրաշափառ մեծի տառին,
ըկդ երանի որ Հանդիպիս,
յուսաթիթիթ յուրաստանիս,
Հոգիարուզիս սրբոյ տառիս,
Երբ էս սրտաց ծուռը կրկնես,
սիրով Հոգւոյդ յԱստուած Հոյիս,
յայնժամ յիշեալ զաւ. զԵկեղիս,
զՍասրեմէս գծող գրիս,
զմեկուսք ծածկեալս ի մէջ ուրմիս:

Գրեցաւ ի թվ¹¹ Հայոց 27.ն (=1346), ի գտան
ևս յանբարիք ժամանակիս զօր ոչ կարեմք
զլսով արկանել, բայց միայն յսել: Այլաչեմ
զիկզ սուրբ ընթերցողք թողութիւն մեկուց
խնդրեցէք նմե ևս իմացն ամէն:

13. Թղ. 276բ. (Մատենիս գրչէն),
Քրիստոս Աստուած ի քս միասնեամբ գալիս-
տեանդ ողորմեա Նշխան Երբցես ևս զառակաց
խորշ Գովհար տիկնայ ևս ձուխարին, Մուլ-
քերին, ևս տղայոց Եւսը Բարսամին, ևս Վլ-
րանիսին, ևս Հանդիզ զնոսա յարգալուծեան
բոմ: Եւ զիս զմեկուցեալ զծաւազ զՍուրբ-
նէս, ևս ծնաւոյն իմ, ևս զՀանդուցեալ եղ-
րարսն իմ ի Քրիստոս, զԹեոքոսն, ևս զՎար-
դանն, ուր Աստուած ևս նոցա ողորմեսցի,
ևս ընդ արդարսն զասեղէ, ամէն. ևս յիշա-
րացդ ևս յիշեցելոցս աս Հասարակ ողորմեսցի
ուր Աստուած ամէն:

14. Թղ. 286բ. (Մատենիս գրչէն) Արց,
ով պատուելի սուրբ Հորք ևս մանկուեք
սուրբ Եկեղեցւոյ, յարժամ ընթերցուք կամ
արքիմանկէք զաւ, զուսրբ, ևս զմարմար
կրանաւորսն զՏառնից Հայրն զՊետրոս
գտուալով արեւմտիկս յիշեալքի անմոռաց ի
Քրիստոս Յիսուս: Ընդ նմին զիս քանարհեա
ևս զանպիտան զրիչս զՍուրբնէս, ևս զԵկ-
րարն իմ զՄկիֆանք Սարկաւայ, ևս զիմն
գամենայն, յիշեալքի ի սուրբ աղաթող,
բայց խոչորութեան ևս տղարնաց մի մեկու-
ղբէ:

15. Թղ. 286բ. (Նորագոյն գրիչ) Ընդ
նմին ևս զիւրթին ստացող սուրբ զրոցս զՏա-

գասի Զաբարիա Ղալիման, ևս զԳնոցան իւր
զԳրիգորին ևս զԲառիկն, ևս զԿողմակիցն իւր
զԵղիարեբն, ևս զամենայն արեան մերձ-
ուսն իւր, յիշեալքի ի սուրբ աղաթող, որ
ստացաւ զստ ևս Եղ յիշատակ ի վանան սուրբ
Դանիէլի (Կեսարիայ), ևս Աստուած զԵկեղեց
յիշէ, միւսանգամ զայստեանն ամէն:

16. Թղ. 366ա. (Վարի յաւանցեց ի նորա-
գոյն գրիչ) Զիւրթին ստացող սուրբ զրոցս,
զՏաղասի Զաբարիայ Ղալիման ևս զԳնոցան
իւր զԳրիգոր ևս զԲառիկն, ևս զամենայն
արեան մերձաւորսն յիշեցէք ի սուրբ յարթս
մէր:

17. Թղ. 389ա. Թղ. 440ա, Թղ. 466ա.
(Էրեմ յիշատակարանք նման Թ. 16):

18. Թղ. 481բ. (Գլխաւոր յիշատակա-
լան) Փառք ... զԹութեամբ ևս մարդասե-
թեամբ էին Աստուծոյ աւարակցաւ տասն
աւրանին ի յրամն կոթիւղիկէ Եկեղեցւոյ,
բոս քառակուսեան զիմն Կեփալեան նա-
խադ իծ չարագործեան ... Որչա ականատես
լեալ, յեաինն ի զրիչս, ևս փանաքիս ի Քուր-
սուրաւս, Հոսան ևս աղկաղկս յամենայնի,
ևս մտապեալ զիս ևս զրիկի ակարութիւնս՝
ցանկացուց Եկեղայ սմա, Թէպէս ևս յոյժ
անքրտն, ապա ինեալ յայն՝ որ տառն ամե-
նայնի տոտառակ ևս ո՛չ նախաւէ: ԶԼու-
նարկեցի ի սմա ևս Սուրբնէս կրանաւոր,
Թարմատար մկանաւոր, Հոսի ի զրա զբը-
չութեան սորա, ո՛չ թէ բոս արհեստիցս ևս
զաւրութեան անձն, ալ ի կատարումն ուխ-
տեալ Հրամանի մարդասերին, Թէ ամենայն
որ խնդրէ անուս: Արց ապա իմ զՏառնի-
պողոյս յայն առախ՝ յիշման արժանի փոքի-
ջիք զանարժան զրիչս զՍուրբնէս կրանա-
ւոր. ևս զիման ամենայն, զՏալրն իմ զՊե-
տրոս Քանաւայ, ևս զՏալրն իմ զԶուհար,
ևս զԵղարարն իմ զՄկիֆանքիէ ևս զԿոստակէս,
այլ ևս զԹաղէտ ևս զՎարդան զԿոնստանդնուս
աս Քրիստոս, ևս զամենայն արեան մերձա-
կաւս զԵկեղանիս ևս Հանդուցեալս, յիշման
անեղ արժանի առաջի անմահ զԵկեղն Քրիս-
տոսի, զի որ տասն է ի տուր քրտեալ ևս
նախախն(ամ)ող յամենայն՝ անպարագրելի
պարժամ զԹութեամբ իւրով, զԹաղէն ի
մեկ ևս ողորմեսցի ի միւսանգամ զայստեանն
իւրում: Կատարեցաւ, աս յաշխարհիս Ղրիմ

կոչեցեալ ի հօրակոյս եւ հօգակոյս քաղաքիս՝ Ղրիմ յարջարբայ, ի վեհայոցն տերուհան իշխանութիւնն Տէառն Միսիրապայ յարհօրական եղբայրութիւնն տէր Ստեփաննոսի, ի պետութիւնն շահպալէի Ղանին, եւ իշխանութիւնն պարոն Տուրաշիմ: Ի թուականութեան հայոց ՁԼԷ (=1348) Յուլիս Ի. եւ որ պաշտպանար իշխեացէ պիտան իշխատակոյս եւ ի նրն իշխալ իջի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ որ է արհմեալ յախանան տմէն: Քաջ եղև վերջին պատարա ի նորաւան Տապարապր կոչեցեալ ընդ հովանան արքայն Թշպարոսի պարտադարի եւ այլ արքայն, կապեցան ձեռամբ Միքիմաղ ի ստանանուր Քահանայի իշխան աղաքն արժանի համարիլ սեռի, եւ մի՛ անտան առնել եւ կամ ձեռնադնել եւ փոխարէնն ի Տէառնէ հաստացի, տմէն, եւ որ զամէջն տւէ:

19. Թ. Կ. 481Ի. (Մատենիս ցրչեմ) Վերաւորն ստացալ զստան Աստուածաւանդ հօգիտարդ եւ ոգիտակաբառ պերալարեցալ, ի տեսոյս տնէշխան թագաւոր, . . . զամենայն տառն իշխատակի՝ Տէառն եւ տերականացն: Արդ ի ժամանակս յեղին եւ յոյժ անդարի, ցանկացող եղեալ այսմ Աստուածարեւ եւ տէրունակ կառակիս՝ ցանկալի եւ զպիւլիս տնի թաղ ժամուրի՝ տրպարի եւ շորհայի ի համայն նմանիս իւր Յովաննէս կոչեցեալ՝ ըստ տեսութեան Յովսէփայ, Սոյոմանի եւ Դանիէլի ի տես ժանկութեան զարգացեալ՝ վեհ խոստաութեամբ՝ զվերինն իւրհեղով ուրտնն է փառաց եւ յամենայն կենցաղափարութիւնն իւր թաղածօք տնէշուր սմա ժամնայն արգէ եւ յամենայն զօրութենէ, իսկ նախնի աւրհասականն մեր՝ պատահեալ տնս, ի ծաղկածին ժամանակին եւ ի վարդապետիքն տեսակին՝ յորտմ փոխըլշտնայր ամենայն մերձակայից՝ այլ եւ տնմարից, յորտմ ժամանակի եւ ինքն ծանեալ զվերափոխումն իւր՝ յառնալութեանցս ի հօգարատութիւնն, ի մահու ի կեանսն, յապականութիւնէս՝ յստապականութիւնն, ի վառացս եւ ի միջոյն հեծեծոնացս՝ յերանկան ուրախութիւնն, ապաւինեցալ ի յոյն ամենեցուն եւ յապաւնն տմենայնի, եւ ի նախնի ցանկացեալս իւր, զամենայն զոյս իւր փեմակցոյց յարպոյս սո-

րին: ստանալոյ՝ զառակ զսա ի Սեռն անջնջի իշխատակ եւ ընդունակ յերաւալէմ: Իսկ տն որ պիտան երկիւրցածայ իւրոց տնն եւ միջէնն կարգան առ նա՝ առաքիլ եմ ապ եւ ինչգրոյցոյն՝ ապ, եւ հայցոյցոյն . . . եւ ըստ իւրցոյցն՝ ըսնալ պիւնեացն մուտ . . . էից ուրմ պիտաբար ցանկութեան նորայ, եւ նմա զսա անկողոյցսի . . . Արդ՝ որք հանգիւղիք տնա վերձանելով կամ զապափաբելով, հաշիւով կամ նկատելով իշխմիք ի մարտապայլ եւ ի մեղատառից յաղաթն մեր գլխատակեալս ի տնա պիտարոյն զԵմիաննէմն զրազմաց պիտանին եւ պսանկալի. այլ եւ զվառացեալ եւ զպղեկածեալ զրառակիմ զարտաարախարչ զհաստալան եւ զհեծեմակեղաց զծնոցս նորա եւ զրնաին սեռս իւր զհայնն իւր պարոն Պաղաւն եւ զհայնն իւր զԱւագ տիկինն, զպաւնն իւր զԻրիգարն, զկենակիցն իւր զԴուսիս տիկինն, եւ զարքն իւր զՄարգիտն, զհարոն Պաղաւն եւ զհայնն իւր զԱւագ տիկինն, զհարոն իւր զԼուսինն, զԵմեմարն զՄարգիմ, զհարոն նորա զԴաղիկն զՄարիաւնն զԴանիարն, զՏիրաւարն, եւ զեղիպարն, զքեռիսն իւր զՅնալարն, զՄիլաւարն, եւ զգոնիսարս տու Քրիստոս զԱմենաւազն եւ զՏաւնիկն, զՍիմեոն թալիսն զարեան աղագիւնն իւր, զփետայս նորա զԱւագն եւ զԻրիւշահն. զպատասար Սեքն, զխոսիւմն փոխեալս եւ եւ զարքերայն զԱվիգն, եւ զնախնի հաւան իւր զԴանիւրն, եւ զԵմեմարն եւ զհօգարալարն իւր զԵնիպար Բախանայ. . . (Այսպէս՝ կրկին անգամ կր յիշատակուին Յովաննէսն եւ իւր պարագայք՝ եւ ապա) Եղև կատուրմն իշխատակիս արար ի հայրապետութեան Տէառն Միսիրապայ եւ արհալանն եպիսկոպոսութեան Տէր Ստեփաննի, ի Դանեքիւն ձանի պէկին, յարամական տառապարտութիւն պարոն Տուրաշիմ, ի նահանգս Ղրիմ կոչեցեալ, յառնալ նորալն Տարապաղը յարջարբայ, ընդ հովանեալս արքայն Թշպարոսի ըստ պիւն տաճարի եւ այլ արքայն ի թուականութեան հայոց ՁԼԷ (=1349) ի Մարտի Ի. որ է հաստակայ: Յեկեղեցական տառապարտութիւն Տիրապար զարգապետին, եւ կիրակոս Վարդապետի, եւ Աեախա խոստաճարկին, որոց ապօրէն յիշեալ լիցի Յովաննէսն ի խնամա Քրիստոսի Աստուծոյ: (Մնացեալն անդրիւնի):

20. ԹՎ. 483ր. (Համառոտ յիշատակարան մը եւս յիշեալ Յովհաննէսի մասին, եւ վարի յուսանցքը այլ յիշատակարան մը նուորգիլ՝ բայց բոլորովի անբերեունի) :

21. ԹՎ. 483ր. (Նորագոյն գրիչ) Զվերջին ստացաւ սուրբ կաակիւս, որ ստացաւ զսա, ի հալալ արդեանց իւրեանց զպարտն եսապէն, եւ զհայրն եմնառնին եւ զմայրն իւր Թուղտարն, եւ զորդին իւր Մանդարն, որ ստացան իւրեանց յիշատակ, ի դուռն սուրբ Գէորգայ, Աստուած յիշողացն եւ ի շէնքն սո հասարակ ողորմեացի ամէն, եղիցի եղիցի, եւ յորժմ յիշատակէ կարգան տան միարան հայր մեր որ ... ի Պուրտայ քաղաք :

22. ԹՎ. 490ր. (Վերջին նոր եւ քալտակ քրդին վրայ օտար գրիչ) Արդ՝ երես անկեալ պաղարտիմ հանդիպողազո՞յ յայսմ ծաղկաւէտ բուրաստանի եւ հողիպարզ մասերն, յիշեցէք ի մարբարայլ յաղաթս ձեր զվերջին ստացող սուրբ գրոցս, զՄանդարնի Զափարիայ Ղալիփամ՝ որ ստացաւ զսոյ իտափաք սրտն եւ սերն հաւատով, ի խնդրոց քաղ Բարունապետի Յովսէփ վարդապետին, որ ի կեանարիւ յղեաց թուղթն սո սիրելին իւր՝ մահապի Զափարիայ Ղալիփային ի կոստանդինուպոլիս՝ եւ խնդրեաց զսուրբ զիրքս վստն պսկասութեան վանացս սուրբ Դանիէլին, եւ նա անարտունել եւ ի՞նչ սերտ սիրով, որոնեալ եւ խնդրեալ եղիտ զզիրքս զայս, եւ առեալ զնեաց իւր հալալ ար-

գեամբքն, եւ զրել ետուր զպակասողոս՝ ի եւ անթերի եւ կատարեալ, եւ յիւեց ի մայրաքաղաքն Կեսարիայ, ի գեօղն Պապկասի ի վանն Սուրբ Դանիէլին, յիշատակ իւր հուղոյ՝ եւ իւր ծնուցացն Գրիգորին, եւ Բատիկին, եւ կողակցին եղիսաքեթին, եւ ձեռն պապոյն՝ Զափարիային եւ Ուղուրլուին, եւ մեծ մամոցն Շահիխատանին, եւ Մուրլուին, եւ կարարցն՝ Պօգոսին, եղիային եւ Աստուածատուրին, եւ քրեւրցն Կուլիտանին, Աննային, Մարիամին, Շահիխատանին եւ Նազլուին, եւ աներսջն Պալիին, եւ զսքընջին Փաշային, եւ սրբոցն նորին՝ Տէր Սարգսին եւ Մելքոնին եւ Քնարին, եւ սրբոցն Յովաննէսին եւ միւս Յովաննէսին, Մարտիրոսին եւ Պետրոսին, եւ իմային եւ Միքայէլին եւ ամենայն արեւն մերձաւորացն՝ եւ եղ յիշատակ ի վանն սուրբ Դանիէլի թվականս Ռճ՝ եւ Թ՝ մահելորդի, եւ Յուլիսամայ Ս՝ Աղաշեմ արքայեմ արաստուածոր աջօք աղաշեմ եւ պաղարտիմ, յիշել զվերջն սուրբ մաղթանօցն, եւ ողորմութեան ցօյիկն անձրեւեցի ի շարաւայի յոսկերս մեր առ ի բուսուցանել յորն անեղեկի, վերանայ բնդ Քրիստոսի : Զի եւ ինքն Քրիստոս զխլշողդ՝ զյիշեցեալքս առ հասարակ արժանի արտաք, երանաւէտ ձալին ի վստս ամենապօք անուտն իւրոյ, եւ նմ փառք բնդ Ջօր իւրում եւ Սուրբ Հոգւոյն ամէն : Հայր մեր որ ... :

ՅԱՆԿ ԱՆՈՒԱՆՑ

Արդիւս. մզ. 3ս
Աբրահամ Առաքապետի 46ս
Աբրահամ երէց 9ա
Աբրահամու, իսահակայ ևւ. Յակոբայ յիշատակք 8բ
Ադամի ևւ. Եւայի պատկերք 15բ
Ադարիւս ևւ. 24բ
Ադարիւս վարդ. աւր. Թ. 29 ձեռ. ի 48բ
Ալմանպիւնէ 11բ
Ալմանս (Ա.) 22ա, 75ա
Ալմա 25բ
Ալմայ վանք 23բ
Ալմուն զ. (զուտար) Յովհաննէսի 12բ
Ալմուն (այլ) զ. Յովհաննէսի 12բ
Ալիմ մամ Գրիգոր զբշի 31բ
Ալէկ Հայր Մելիք Աբրաքի 56բ
Ալիանց վանք 27բ
Ահմատ աւելթան 17ա
Աղէքսանդր Մակեդոնացի 60բ—61ա, 68բ
Աղէքսանդր Զուլպայցի, կաթ. 60բ
Ամբակում մզ. 3ա
Ամիք 44ա
Ամեն աւագ բնի Յովհաննէսի 77բ
Ամենայն արդիւս ներքոցեան 8ա
Ամիք 10բ, 23ա—24բ
Ամենայ Հ. (Հայր) Իսաբէկի կամ Եմնատին 73բ, 78ա
Ամիր արդի Մանուկի 14բ
Ամիր արդի Մահուկ Երէցի 9բ
Ամիր Սարգիս 16բ
Ամին 48բ
Ամին 54. 21բ
Ամսի մզ. 3ա
Այ մելիք 28ա
Անանիայ (Ս.) անպատ յերեւան 19ա
Անանուս աղբատ (վարք) 22բ
Անաարգաս 4ա
Անդիս մզ. 3ա
Անդրէաս ևւ. Գրիգոր զբշի (Թ. 16 ձեռ. ի) 33բ
Անդրէաս ևւ. Կեսարիայ 14ա
— քհ. 10բ
Անդրէասանց ուրա 28բ
Անիկոս 7բ

Աննայեկայ զու. 65բ
Աննա զուտար Մարտիկի 4բ, 6բ
— Կին Սոկոմանու Երէցի 26ա
— մայր Մարտիկի 6ա—բ
— քայր Զաքարիա զալիֆայի 78բ
Անտիոք քաղաք 64ա
Անրաֆ մելիք 56բ
Ադու. Սահյ աւելթանի Գում. 8ա
Ազատու(այ) 54. 21բ
Առաքել արեղայ 0բ
— զբիշ Թ. 46 ձեռ. ի 72ա—73բ
— Հապանցի 29ա—բ
— Սիւնեցի (Երկու զրուքիւն) 59ա, 67բ
Առանթի Գում. 3բ
Առնր (կառի) 3բ
Առիմէլէք մայր Մանուկի 14բ
Առիւ մահտեան 29բ
Ասպուն 19ա
Աստուածանին (Ս.) Լիկի. յԱղանց վանս 27բ
— ի Դրազարի 28բ
— ի Կեսարիա 14ա—բ, 17բ, 28ա—բ, 72ա
— ի Կէս 32ա—բ
— ի Խարբերի 26բ
— ի Հալէպ 31ա
— ի Տուժարցա 31բ
Աստուածաշունչ Թ. 1, 1ա—4բ
Աստուածատուր զբիշ Թ. 40 ձեռ. ի 62ա, 63բ
— Եղր. Զաքարիայի 78ա
— Եւ. 11բ
— Երէց զբիշ Թ. 7 ձեռ. ի 16բ, 17ա
— կր. ասպուղ Թ. 31 ձեռ. ի, 50ա, 51բ
— օսրկաւայ 14բ
— Եղր. Յովհ. զբշի, 25բ
— արդի Զէմպարի 9բ
— Եովսէփի 9բ
— փեսայ Մանուկի 14բ
— քհ. 50բ
Ավրանի Եղր. Յովհաննէս րուպիսի 16բ
Արամ Յահապետ 18բ
Արիստատէկ (զրուքիւնք) 65բ, 68ա—բ
Արեւիկ, Եղր. Վարդան զբիշ 29ա

Արսու, խաթան 26ս
Աւագ, մայր Յովհաննէսի 77ր
— փեսայ — 77ր
Աւետարան, Թ. 1 (45), 71ս—72ր, Թ. 2 (46), 72ս—
73ր, Թ. 3 (47), 73ս—74ր
— Թ. 10 ձեռ. 25ս—26ր, Թ. 11 ձեռ. 27ս—ր,
Թ. 12 ձեռ. 28ս—ր
— Թ. 13 ձեռ. 29ս—ր, Թ. 14 ձեռ. 30ս—31ր, Թ. 15
ձեռ. 32ս—ր
— Թ. 16 ձեռ. 32ս—33ր
Աւետիս խոստմարտի 77ր
— քնն. Նայր Մարտիկի 6ս—ր
Աւետիք տրեղայ 3ս—5ս—ր, 11ր
Աւետարան (Ողորդանիս) 4ս—5ր
Անու զգ. 56ր
Արագիս Նայր Նեկմայ 2ր

Բաւու զիւս զրոյն 8ս
Բաղդատ խաթան 75ր
Բաղտաւար սրգի Տիրանի 19ս
Բառիկ թուրքոյն Վարդանայ 28ր—29ս
Բառիկ մայր Զարգիս Ղայիֆայի 75ս—ր, 76ր, 77ր
Բարդաւ տե՛ս Յովսէփ
Բարդաւ զրբ 2ր
Բարձրորդ 35ս
Բարձր տրեղայ 39ս, 41ր, զրբ Թ. 25 ձեռ. 32ս
Բարեկ (Ս.) 12ր
Բեկիմանի (Հասկի) 3ր
Բեկիման երկեր 26ր
Բուզայ սրգի Եղկիկէ մ. 3ս

Գարիկէ կղր. Պաղտաւարի 11ր
Գաղ. (Հասկի) 3ր
Գաղտաւ կղր. Յովհաննէսի 12ր
Գաղտաւայի (Ճեկն. Թղթ.) 36ս
Գայիս 48ր
Գէորդ Ս. 75ր, 78ս
— փառք 41ս
Գէորդայ Լամբրոսայի մեկն. Գործ. Առաքելոյ Թ. 35
ձեռ. և Թ. 36 ձեռ. 54ս—58ր, 65ր
Գէորդ կղ. զրբ Թ. 43 ձեռ. 65ս, 66ր
— Մեղրիկ 72ր
— փոխանորդ. Գրիգորի Կաթի 56ս
Գուհար խաթան, կին Մարտիկի երկոյն 3ր
— մայր Աւետիքի 4ր, 6ս
— ընդ Յովհաննէսի 12ր
Գործոյ Առաքելոյ մեկն. Թ. 35 ձեռ. և Թ. 36 ձեռ.
54ս—57ր, 57ս—58ր
Գուհար գուհար Տէրանի 29ս
— Իշխանի 76ս
— կորորդաւոր Յովհ. զրբի 14ր
— կին Յովհ. 77ր
— մայր Սահակ երկդի 9ր
Գաւրգէն թայ. 65ս
Դաների փառք 55ս
Դրիգոր Անուարդեղի 72ր
— Անուարի 49ս, 50ս—ր

— զրբ Թ. 4 ձեռ. 10ս, 11ր, Թ. 14 ձեռ. 30ս—
31ր, Թ. 16 ձեռ. 32ս—33ր
— կղր. Առաքաւորի 74ր
— կղ. Գաղտաւ (1800) 37ր
— կղ. Կեսարիոյ 17ր
— Երեյ 71ր
— Լուսաւորի 11ր
— Եղկ. 31ս
— Դերեկ (Յայմաւոր) 11ս
— կաղմայ Թ. 12 ձեռ. 29ր
— Կաթ. Էթեմանի (1458) 16ր
— Կաթ. (1621) 12ր
— Կաղմայովիցի (Կեսարացի) 18ր
— Նայր Զարգիս Ղայիֆայի 75ս—ր, 76ր, 77ր
— Նայր Սահիման երկդի 26ս
— Մաղաւարտ (գրութիւն) 66ր, 68ր
— Եսրեկայի (գրութիւն) 22ս—ր
✓ — Երգ Երգոյն ժեկիսի 64ս—ր
— Երեւայի, Խոսք յին Լաւանի և ժեկիսի
թիւն Թ. 23 ձեռ. 38ս—39ր, 54ս
— փառք 14ս
— ռն 11ր
— սրգի Մանուկի 14ր
— — Յովհ. 77ր
— — Շիրիկի 9ր
— — Յահակ երկդի 9ր
— Պահաւանի 56ր
— Տաթևայի 44ր, 45ր, 46ս, 48ր, 62ս
— Տաթևայի լուծանք Երոյս Թ. 37 ձեռ.
58ս—ր
— — Մեկնութիւն Առաքանոյ 48ր
— — Մտաթի Թ. 30 և 31 ձեռ. 49ս—53ր
— — Քորոյկի Թ. 8ր, 17ս—20ր, 67ս—ր
— Տաթևայի, ստացոյ Թ. 46 ձեռ. 72ս—73ր
— քնն. կաղմայ Թ. 14 ձեռ. 31ր
Կրիգորի Կաթ. (1177) 39ս, 41ս
— — կղր. Եկրեւ Շեւրաւոյ 9ս
— — Պահաւանի 55ր

Կաղտաւ Դանաւի 52ս
Կաղտաւ տուն 56ր
Կան (Հասկի) 3ր
Կանիկ խոստ 25ս
— Կաթ. (1809) 37ր
— Դարգաւորութիւն 3ս
— Մեկնութիւն Թ. 17 ձեռ. 33ս—34ր
— փառք 71ս—72ր
Կուսաւորոյ զրբ 1ր, 2ս
Կուիթ (ստղմայ) 2ր
— սրեւ. Երեւայի 23ր, 24ս
— Երեյ Նայր Սահիման զրբի 30ս
— Խաւաւոր 68ր
— ստղմայ 24ր
— Կաթ. Էթեմանի (1560) 24ր
— սրգի Յովհաննէսի 12ր
— սրգի Գրիգորի 9ր
Կուիթ փար. 62ս

Դիլլաւս դուստր Մուսարկի 75ր
Դիտեւսիւս Արաղաղաղի, Էրկեր Թ. 29 2Էւ- 43ր,
47ա—49ր
Դիւր դուստր Տիլանի 19ա
Ս. Դամիսիկոս 5ա
Դորոթէոս 48ա
Դուսիկ կայր 55ր
Դրաղաղ զանք 28ր, 71ա—ր, 72ր

Եաղուի 17ա
Երրայեղիք (ձեկն. թղթ.) 36ր
Եղիպատոս 6ր, 7ր, 56ր, 57ա
Եղիսիա 23ր, 64ա
Եղեկէկ, ժարգարէութիւնք, տեւիք, ժաւ, 2ր—3ա,
Թ. 22 2Էւ- 37ա—38ր
Եղր դիւր 2ա—ր
Եթմար ժայր Յովհ. զրէի 25ր
Եղիս կար. Զաքարիայի 78ր
— ժըզ. (ժաւ) 2ա
Եղիպարս ան 74ր
— քն. 77ր

Եղիւլ զ. 13ա
Եղիւլի յէրրոյեան ի Ետրութիւն Տէաւն 8ր
Եղիսարթի կին Զաքարիա Ղալիֆայի 75ա—ր, 76ր,
78ր
Եղիւլ ժըզ. (ժաւ) 2ա
Եմաւան չար Եսաուղկի 78ա
Եղիսիան Կիւրայի, ճաւ ի թողալմ Քրիստոսի 67ա
Եսարկէ կամ Իսարկէ, ստացող Թ. 48 2Էւ-ի, 74ր,
75ր, 77ա
Եսաղիւլ զ. ձեկնութիւն Եղեկիւլի Թ. 22, 37ա—
38ր

Եսաղի ժարգարէութիւնք Է, ժաւ 2ր
Եսիկար դիւր 2ր
Երանն 14ր
Եր. երպոց ձեկ. ի Նիսայոյ 33ա
Երմիա որդի Զաքարիա Ղալիֆայի 75ր, 78ր
— ժարգարէութիւնք, ոյր Է, ժաւ 2ր
Երմիայի ժարգարէութիւնք ձեկնութիւն 62ր
Երւանի անպատա 19ա
Երկնայի կրտսց պատճառ 8ա
Երկուստուն (ԺԲ) ժարգարէ 3ա
Երանի Մարտիթ 31ր
Երասայկ 12ա, 23ա—ր, 41ր, 54ա—ր
Եսաղր (Խառնութիւն) 22ր
Եւանդայ պատճառքի 6ա ի Զաքարիան Տէաւն
8ր

Եւանդայ խորան 23ա
Եփեսացիք (ձեկն. թղթ.) 36ա
Եփեսոս 47ր
Եփրեմ (Ս.) 22ա, 55ա
Եփրոսին Ե. 22ա

Զարուզն (կրտսց) 3ր
Զաքարիա 11ր
— ժըզ. 3ա
— չար Եսփաննէս Միկրայի (ժաւ) 2ա

— Ղալիֆա ստացող Թ. 48 2Էւ-ի 74ր, 75ա—ր, 76ր
— ձեկն պայ Զաքարիա Ղալիֆայի 78ր
— Պատր. Կ. Պ. (1784) 37ր, 39ր, 14ր
Զէմար 9ր
Զմիւռնիա 48ա

Էկլէսիաստիկոս Թ. 28 2Էւ- 47ա—ր
Էկթիանին 63ա

Էսամոս (Էկեղեցի, ա՞ր) 73ր
Էրաստոս Քրա 5ա
Էրեստակէ Էրէց 10ր

Քաղաւորութիւնք Մաղաքիմ, Խ—ր դիւր 1ր—2ա
Քաղկոս կար. Դաղաթի 36ր—37ր
— Կաթայի 4ր—5ա
— Էր. Սոթիկէի 76ր
— Էր. 26ր
Քաթոլ (խրատ Թովմայի) 8ա—ր
Քալոս 63ա
Քաղայ հաւէ 4ր
Քամա չար Եսփաննէս 12ր
Քամա ժայր Սոթիկէի զրէի 29ր, 30ա
Քամար-Էլնի 62ր
Քեաղարիկէցիք (ձեկնութիւն թղթ) 36ր
Քէպիտանայ կարգ 63ա
Քէպոս կար. Սոթիկէի 76ա
Քէպոս թղ. 33ա
Քէպոս աղաթի Քրիստոսի 21ա, 22ր
Քէպոս Պատր. Երասայկի (1809) 37ր
Ս. Քէպոս Էկեղ. 26ր, 77ա
Քովմա (խրատ Թաթայոս) — 8ա—ր
— Սեփեցի, Պատմութիւն 62ր—63ա—ր
Քորա կար. Գրիգորի (Թ. 16 2Էւ-ի) 33ր
— Երրորդի Վարդան զրէի 29ր
— (Ս.) Էկեղեցի 9ր Է Ս. Քորա Զորայ զանք
33ա—ր

— չար Եսփաննէս զրէի 9ր
— չար կար. Սոթիկէի 14ր
— սարգաւա 14ր
— քն. 31ր
Քուղար ժայր Եսաղիկի 78ա
Քուայ ար. 8ր
Քուաննէիք ժայր Իսարկի 75ր
Քուրման գուստր Պաղատարի 11ա—ր
Քուրման կին Սոթիկէի զրէի 29ր

Փողոմայ Թ. 38 2Էւ- 58ա—59ր, Թ. 40 2Էւ- 62ա—
63ր, Թ. 41 2Էւ- 63ա—64ր, Թ. 42 2Էւ- 64ա—65ր,
Թ. 43 2Էւ- 65ա—66ր, Թ. 44 2Էւ- 66ա—67ր
Փողոմայ ձեկն. ի Գր. Է Նիսայոյ 38ա

Փայլիւն 72ա
Փայլիւն կր. (վարք) 22ա
Փիսիկ 11ա
Փիկայի 16ր
Փեփայլ խնայ 13ր

ինն Երանուկանց ճառքի Գրքի Նիսանայ Թ. 23,

38ա—39բ

Իշխան Երեց 76ա

Իսարկ տն'ս Եսարկ

Իսաքս (Կասկի) 3բ

Լատին 9բ

Լատինք 40բ, 43ա

Լեւոն Թգ. (1334), 27բ, 33բ, 56բ, 71ա

Լերիա 55բ

Լյայ պարան վկայ 10բ

Լութեր քայր Եղեաննէսի 12բ

Լուսեր Եղր. Եղեաննէսի 77բ

Խաթուն կին Խանայ Պապասարի 11ա—բ

Խաթուն ժայր Եղեաննէսի գրչի 12բ

Խաթուննայ գուսար Մանուկի 11բ

Խաթուննայան 17ա

Խաթնալու գուսար Մանուկի 14բ

Խաթուն փայտ կին Մկրտիչ Երեսփոխանի 28ա

Խաթունան 16բ

Խանդակէ գուսար Խոֆաննէսի 12բ

Խաշ (Մ.) Երեսնե 3բ

— Եկեղ. 9բ

Խաչատուր Եղ. 42բ

— Կաթ. (1555) 30բ, 66բ

— Կենտացի 60բ—61բ

— անե 7ա—բ, 43բ

— որդի խանայ Պապասարի 11ա—բ

— սարգուսայ գրչի Թ. 17 26ա. Ի 74ա—բ

— (տէր) 11բ

Խաչիկ որդի Երեւիչի 9բ

— Վ. (տեղի) 8բ

Խաչիկան Լ. II 17ա

Խաթիկ կին Վարդի 9բ

Խասնէիք կին Մուսարկի 75բ

Խասպակ սարկասայ 14բ

Խեթայ ժելիք 28ա

Խեթայ փայտ կին Մանուկի 14բ

Խոսրով Եղ. Եղեաննէսի 65ա—բ

Խորեն առաքան 55ա, 57բ

Խոչապէստ սարկ. 25բ

Խոսանվարտ որդի Մկրտիչ Երեսփոխանի 28բ

— Վարդի 9բ

Խորէր (Խոսրով) 14բ

Խորթը 28բ

Մաղիկ քայր Եղեաննէսի 77բ

Մովսիս ժայր Կրկեր գրչի 11բ

Կոթ Թղթոց Մեկնութիւն Ի Սարկալ Ենարհայոց Թ. 34 26ա—54բ

Կախէղ(թ) 19բ

Կամա գ. 16բ

Կապաղովկան 14բ

Կաս կամ Կէս գ. 32ա—բ

Կարապետ Եղր. Եղեաննէսի գրչի 9բ, 25բ

— Եղ. 66բ, 74բ

— Եղ. գրչի Թ. 27 26ա. Ի 44ա—46բ

— Կաթ. Էջմիածնի (1728) 17ա

— Կաթ. Սոյ (1458) 10բ

— Նայրապետ, աթ. Պարսպարկու փառքի 16բ

— որդի Ստեփանոս Երեւիչ 26ա

— վ. Ի Խոսրով 20բ

— փոքր Ի Կասարի 6բ, 32ա—բ, 36ա Եւ ստէղ

— Ի Մուշ 61բ

— Տիգրանադէրացի (90ա—բ—61բ

— ԲՇ. (1331) 29բ, 33բ

Կարին 4բ

Կարմիր Գասակ 55ա

Կափա 4բ, 5ա, 11ա

Կասարիա 9բ, 12բ, 14բ, 18բ, 20բ, 32բ, 48բ, 50ա—

50բ, 66բ, 74բ, 78ա—բ

Կեցան որդի Վարդի 9բ

Կէս կամ Կաս գ. 32ա—բ

Կելիկիա 33ա, 36բ, 57ա

Կերկիս 1բ

— Դանուկ գրչ. (Պատմութիւն Թուսից բարոյաւ—

պետի) 55ա, 63բ

— Կրտսեկան 36ա

— Եկեղ. 24բ

— Եղ. (1484) 9բ, 14ա

— ժրգ. ընկեր Նայր Կեղրիկի 72բ

— Կոթ. Վերապետի 63ա

— Կր. 7բ

— Հոսար 36բ

— որդի Եղեան 32ա

— որդի Մաղապետի 27բ

— ժրգ. 77բ

Կելիկի ամենայ 11բ

Կելիկ (Մ.) Աղբաւաղբայի 75ա

Կելիկ Երեսփոխանի (Թուղթ) 3բ

Կղեմէս Ի Թագիկոսայ Կարգի (66ա

Կապաղիս (Մ.) 75ա

Կարմա պարտուր 36բ

Կաղապար (Մեկն. Թղթ.) 39ա

Կայս (Մ.) Ենթան 13բ. Եւ փոխան 8ա, 48բ

Կասանդիանոս կայսր 3բ

Կասանդիանոսի կայսր (Կ. Պ.) 36բ

Կասանդիկ Եղր. Ենթան Երեւիչի 62ա

— Կաթ. (1205) 54բ

— (1310) 31ա, 71ա, 72բ

— (1437) 26ա—բ

— ԲՇ. Դանիէանց 31ա—բ, 33բ

Կ. Պ. 19ա, 78ա

Կասարեանց Նայր իշխանակ 8բ

Կարեկացի (Մեկն. Թղթայ) 35բ—36ա

Կարի որդի Վարդի 9բ

Կարկար ժայր խանայ Պապասարի 11ա—11բ

Կարխան ժայր Զաքարիայի 78բ

Կասանկայ Մեկն. Եղր Երեւիչի Թ. 21 26ա—36ա—37բ

Կասանկայի Մեկն. Թղթ. Զոտիկացայ Թ. 26, 43ա—

44բ

Կասանկայի Մեկն. Թղթոց Պապասարի Թ. 20, 35ա—36բ

Հայկոյ (Հայապ) 12ր, 42ր, 50ա, 51ա

Հաղարտի վանք 54ր

Հայք 40ր, 43ա

Հայ(յ)րապետ (Կրկ) գրիչ Թ. 31 Զեռ. 50ա, 51ա

Հարանց վարք Թ. 9 Զեռ. 20ա—24ր

Հարեղ 26ր

Հեթում թգ. (1265) 4ա, 54ր, 56ր

— սեւաստոս 41ա

— Տաւարակեց 73ր

— Քաղկեդոն գրիչ Թ. 1 (45) Զեռ. 71ա—72ր

Հեղի քճ. (ժառ) 2ա

Հեթում փիլիսոփայ 62ա

Հոգիկ 19ր

Հոսում աղկին 7ր

Հոսում 17ր, 40ր, 43ա

Հոսում պեղի (ժեղի, թղթոյ) 35ր

Հոսում կոյ 74ա

Հոսում գրիչ 2ա

Զորոց վանք ր Կիլիկիա 32ր—33ա

Ղաղար բնիկ Գր. Կաղարդովկեացոյ 18ր—19ր

— Կաթ. (1748, 1768) 50ա, 60ր

— ոն 72ր

Ղարակաղ փետոյ Մահուկի 14ր

Ղարաղոջ ժառակի 44ր

Ղարկոյնոց Էղր. Միգրակէ երեսփոխանի 28ա

— (Էրկոյ) որդիք Տգուսի Մանուկի 14ր

Ղափան 46ա

Ղեռի (Կառ) 3ր

Ղիմաթ կին 13ր

Ղուկաս աւետարանիչ 53ա

Ղուկաս (աւետարան և չկար) 3ր, 25ա—ր, 27ա,

28ա, 29ա, 30ր, 32ր, 33ր, 45ր, 71ա, 73ա, 74ա

— վ. (առջ. Ամթոյ) 23ր—24ա

Ղրիմ 74ա, 76ր, 77ր

Ղրիմաճ 77ր

Ղոնիա 11ա

Քաղիկ 9ր

Քաղոց Թ. 6 Զեռ. 13ա—14ր, Թ. 7 Զեռ. 15ա—17ր,

Թ. 48 Զեռ. 74ա—78ր

Քանիկիկ Հայր Թովանի գրիչի 25ր

Քանիկիկ Կան 77ա—ր

Քասար դասար Էլիանի 76ա

— ժայր Մոթիկեանի 76ր

Քաղապոյի և Վաղանթի և Կառնաթի և Կառնաթի 8ր

Մաթ(է)ակ 12ր, 17ր, 18ր, 50ր

— Մաթիկեանի դասար Գասարի 14ր

Մահարայեցոյ գրիչ Ա.—Գ. 3ա

Մակար Անպատանի 21ր

Մակարիանի իրաւաւ 21ր

Մահմադ ուղիքի (1500) 24ր

Մաղաքիս ժգ. 3ա

Մամաթիկեան 9ր

Մայրանի կին Զեղարքի 9ր

Մանգրանի գ. 6ր, 9ր

Մանգրանի գ. 6ա, 9ր

Մանուկ վ. 20ա, 52ր—53ա

Մանուկ 27ր

— իսկոյ 14ա

— Հայր Մահարայի 72ա

— Տգուսի 13ր

Մաթիկեան (աւետարան և չկար) 3ր, 25ա—ր, 27ա,

28ա, 30ա, 32ր, 33ա, 71ա, 73ա, 74ա

Մաթիկեանի աւետարանի ժեղի. Թ. 31 և 32 Զեռ.

49ա—53ր

Մաթիկեան վ. (Պարթև), ժեղի. Թով. աւետարանի

Թ. 27, 48 44ա—46ր, 67ր

Մարա, 52ա

Մարգարէ որդի Թովանեանի 12ր

Մարգարէ քոյր Թովանեանի 17ր

Մարիմիկ աղ. և Երանի

Մարթա դասար Մանգրանի գրիչի 29ր

— ժայր Թովանեանի Էրայիսի 16ր

Մարիմ Երկրպոյի վարք 22ա

— կին Մահարայի 72ա

— կին Թովանեանի գրիչի 12ր

— կին Տգուսի 19ա

— Մարիմ (վարք) 21ր

Մարիմե քոյր Թովանեանի 77ր

Մարիմե Կոյ. 7ր

Մարիմ արքայ (վարք) 21ր

— (Աւետարան և չկար) 3ր, 25ա—ր, 27ա, 28ա,

29ա, 30ր, 32ր, 33ա, 71ա, 73ա, 74ա

— Մարիմ վարք 22ա

Մարիմեան Կր. (վարք) 22ա

Մարիմեան 11ր, 78ր

— (Մ.) Էղիկ 24ր

— Կոյ. (1437) 26ր

— Քաղապոյի 66ա

— Հայր Պապասարի 11ա—ր

— քճ. Հայր Պապասարի քճ. 5ր

Մարիմ Էրկոյ, գրիչ և ստացոյ Թ. 1 Զեռ. 1ա,

4ա—ր, 5ա—ր, 6ա—ր

Մեղիկեան(ճ) Հայր Միգրանի Մանուկի 14ր

Մեղիկեանի արքայի 26ր 61ր

— որդի Մանգրանի Էրկոյի 26ա

— քճ. Կաղապոյ 77ա

— (Էղ) սարկապոյ Էղր. Մոթիկեանի 76ա—ր

Մեղիկեան 78ր

— Էղր. Թովանեանի 12ր

— Էղր. Պապասարի 11ր

Մեղիկ 16ր

Մեղիկոյ վանք 63ա

— (Մ.) Մեղիկեանի Էղիկ. 12ր

Մեղիկոյ ստացոյ Թ. 45 Զեռ. 72ա

Մեղիկոյ կին Մարիմեան քճ. 5ր

Մեղիկեան որդի Մեղիկեանի 72ր

Մեղիկոյ Հայր Գրիկոյի գրիչի 31ր

Մեղիկ Կաղապոյի 16ա

— Կոյիկ 49ա

Մերիճան Նարեկ. Յովհաննէսի 32ր
 Մերայէլ եղբ. Յանուշի՞ Քէ Սարգսի 17ա
 — (Ս.) Եկեղեցի 3ա
 — Կոյսր 55ր
 — որդի Ջաթարեայի 78ր
 Մերէիս մ. 3ա
 Մերթիս Գագ 62ր
 — Կոթ. 77ա—ր
 Մերտէշ երեւոխան 28ա
 — եղբ. Սահափանս Լրէցի 26ա
 — որդի Սահափանս զրշի 29ր
 — որդեկդ Յովսէփ մ. 17ր
 — աւր Թ. 35 Զեւ. 1 55ա
 Մնացորդայ զիրք Ա—Բ. 2ա
 Մոչեւանի կամ Մոչեւանի բերդ 53ա
 Մսակից 41ր, 42ր
 Մովսէս (միտանիկէ թուղթ) 20ր, 48ր
 — Գիրք Մեղաց, Երկց, Թուոց, Բ. որինոց, Ղեւ—
 տակոնց 1ր, 2ա
 — Խորհնայի Որբանք 8ա
 Մուխլու, մեծ մայր Ջաթարեա Ղալիֆայի 78ր
 Մուրեք զուսար Իշխանի 76ա
 Մուզուլ զուսար Մկրտիչ երեւոխանի 28ր
 — ժող Մկրտիչ երեւոխանի 28ա
 — աքիք Վարդի 9ր
 Մուսարկի եղբ. Բարեկի 75ր
 Մուսէս որդի Սահափանս զրշի 29ր
 Մուսաւս կամ Մուրաղ աւլթանի 17ր

Յակոբ առաքելայի թղթայի մեկն. 6ր
 — (Ս.) Եկեղեցի 27ր
 — Լրկց, կողմոց Թ. 45 Զեւ. 1 72ա
 — եղբ. Գր. զրշի 31ր
 — եղբ. Մկրտիչ երեւոխանի 28ա
 — Թաղաւցի 66ա
 — խոճոց 55ր
 — (աւր) 11ր, 52ա
 — Կոթ. (1334) 18ր, 19ա, 27ր, 33ր
 — (Ս.) Միճրնայի 4ր, 14ա
 — որդի Պաղատարի 11ա—ր
 — Սրեկից, Պատմ. վասն Անուարայ 64ա
 — Սրեկեւոց ճառ Ի թերահաւատութիւն Քաւմայի
 8ր
 — (Ս.) Յակոբեանց վանք 23ր, 54ր
 — ժեռի Յովհաննի 77ր
 Յակոբաւ Նորէկից Գր. զրշի 19ր
 Յայմատուրք Թ. 3, 7ա—10ր, Թ. 4, 5, 10ա—13ր
 — (Ս.) Յարութիւն Բրիտանի 13ա, 13ր
 Յանուշ օր. Թ. 7 Զեւ. 17ա
 Յեւուս 47ա—ր
 Յեւուոց զրշի 1ր, 2ա
 Յեւուոց զ. 49ա, 50ա—ր, 52ա—ր
 Յեւուս մեղք մայր Մկրտիչ երեւոխանի 28ա
 Յեւուոց զրշի 2ր
 Յար(այ) զրշի 2ր
 Յարայ մեկն. Թ. 17 Զեւ. 1 33ա—34ր, Թ. 37 Զեւ.

58ա—ր

Յոհան որդի աւր Յակոբի 11ր
 — ԲՏԻ. 11ր
 Յովսէս մ. Գ. (մահ) 2ա
 Յովսէսի Վայր Յովհաննէս զրշի 12ր
 — եղբ. Սահափանս Լրէցի 26ա
 Յովսէսի Լ. Յարայի Պատմ. 10ր
 Յովսէլ մ. Գ. 3ա
 Յովհաննէս որեկոց զրշի Թ. 3 Զեւ. 1 6ա—10ր
 — աթապատի Յակոբ Կոթ. 19ա
 — ածապատի 22ա
 — առաքելայի Ա. թղթի մեկն. 7ա
 — աւլ. Հայրապետ 54ր
 — Անուարայի վանք երեւոխանայի 20ր, 22ա
 — աղբակցորդ 55ա
 — աւաղ 48. 26ր
 — (աւաղարան) 3ր, 26ա, 27ա, 28ա, 29ա, 30ր, 32ր, 33ա, 44ա—46ր, 71ա, 73ա, 74ա
 — աւաղարանի (44ա), 46ա, 48ա
 — զրշի Թ. 5 Զեւ. 1 11ա—12ր, Թ. 6 Զեւ. 1 13ա—
 14ր, Թ. 9 Զեւ. 1 24ա—ր, 25ա—ր, Թ. 35 Զեւ. 1
 55ա, 57ր
 — Գրեցի 21ր, 22ա
 — Եղեւոցի 22ա
 — եղբ. Յակոբ Լրէցի 72ա
 — եղբ. Յաղատուր զրշի 74ր
 — եղբ. Սահափանս Լրէցի 26ա
 — եղբ. Տիրուհի 31ր
 — եղբ. առաքելայ 4ա
 — եղբ. առաքելայ 31ր
 — Երեւոցի 55ա—ր
 — (Լրկու) 78ր
 — Լուսիս առաքել Թ. 7 Զեւ. 1 15ա, 16ր
 — Կարապետ, վերադարձուն Նշխարայ 7ր
 — Հայրապետ 9ր
 — Հայր Մկրտիչ երեւոխանի 28ա
 — Հայր Սիրապետի 9ա
 — Մանգալանի, Կանան ուղախարսի թեան 3ր
 — Մարկիսեան Կեւորայի զրշի Թ. 41 Զեւ. 1 Լ. 42
 Զեւ. 1 63ա—64ր, 65ր
 — Մեծափեցի 63ա
 — Յայմատուրք 3ր
 — Նաղաղ 13ր
 — Նիկարիչ — Նաղաղ 13ր
 — Շիրակ վ. 23ա—ր
 — անն, եղբ. Սահափանս Լրէցի 26ա
 — Սահակեան, ճառ անկար պատմունանի 8ա
 — — Ս. Երբարդութեան 4ա
 — — մեղքութիւն Գրեւոց Ստաբիլոց 58ա
 — — 40ր, 55ա—ր, 66ր
 — որդի Մկրտիչ երեւոխանի 28ր
 — որդի Սահափանս Լրէցի 26ա
 — Որոտեցի 17ր, 18ա, 45ր, 58ա—ր, 59ա, 67ա—ր
 — Պաղաւ. Գ. Գ. 1809 37ր
 — վ. Սաղախեան 36ա—37ա
 — աղբակայ զրշի Թ. 30 Զեւ. 1 49ա, 50ա—ր
 — առաքել Թ. 48 Զեւ. 1 77ա—ր
 — վ. առաքել Գրեւորի 19ր

Յովհաննէս վ. Կոթ. Կրիկիւղ 42ր

— տէր Թ. 48 Ձեռ. 74ր—78ր

— ԲՆԻ. (1331) 33ր

Յովհաննէս ժեկն. Ի Կանայէ 34ա—բ, 35ա—բ

— Կարսպեանի վանք 61ր

Յովհաննէս Կոթ. Ս. Կարսպեանի վանքի 61ր

Յովսէփ Կեղեկի (Կոսակ) 3ր

— Էրզն 3ր

— վ. Ամսկաւաճ 17ր

— վ. Բարսեղապետ 78ա

Յուդիթ գիրք 2ր

Յուդա (Կոսակ) 3ր

Յուդայի Թղթի ժեկն. 7ա

Յուդիտ (Ս.) Էկեղ. 23ր

Յուսէս մզ. 3ա

Կարս Էղր. Տիւանի 19ա

Կաթնի մզ. (ժաշ.) 2ա

Կանայի ժեկն. Յովհաննէս Թ. 18 և. Թ. 19 Ձեռ.

— 34ա—բ, 35ա—բ

Կառնի մզ. 3ա

Կարսկայ վանք 65ր ✓

Կեկեայ գիրք 2ր

Կեկայի վանի արքայապետ 21ա—բ, 22ա

Կերսէն աղբաւ (վարք) 22ր

Կերսէս 11ր

— (տէր) 11ր

— ալ 11ր

— Լամբրոնացի 63ա—բ, 64ր

— Բացադպարութիւն Հոստայ 62ր

— Կիրք Արեւնիկան և Բնդհանրական (ժեկնու—

թիւն Ս. Պարգ. Ի) Թ. 24 և. Թ. 25 Ձեռ. 30ա—33ր,

— Կեկե. Առաջիկայ Սարգսի 64ր—65ա

— Կեկե. Սարգսայ Թ. 33 Ձեռ. 53ա—բ

— Կերսոյի Ս. Հոգեւոր Կարսեան 3ր

— Ծնարանի 9ա

— Կերսոյի տա Տրեւանկապետան 8ա

— Ողբ Եղեւթի 64ա—բ

— Երան. Թիւն Խոսրոյի 1ր, 75ա

— ԲՆԻ. 63ր

— Երզն Մարտի 4ր

— Երզն Պարտասարի 11ա—բ

— Երզն Պարտասարի Լամբրոնացի 3ր

Կեկեայի կոսակ 3ր

Կեկեայի 37ր, 39ր, 44ր

Կեկեայ 32ր

Կեկեայ (Հայր) 63ր

— Գրգ. 51ր, 52ր

Կոնստան Բայր Յովհաննէս 12ր

Կարսկէս արդի Ստեփաննոս Գրգի 29ր

Կոսէն Գոսար Տիւանի 19ա

Շահարայ Թղ. (1500) 19ա, 24ր

Շահանայ 12ր

Շահանայի տա Տիւանի

Շահար 74ր

Շահարի Գոսար Մարտի 75ր

Շահարի Գոսար Մարտի 78ր

— (ժեկն) ժաշ 2ա. Դարձիկայի 78ր

Շահար (Ս.) 23ր

Շիրակ 8ա, 11ր

Շիր. ԲՆԻ. 31ր

Շիրի Էղր. Անդրէս ԲՆԻ. 10ր

Շիրի Զարգ. Մարտի 19ա

Շահար (Կոսակ) 3ր

Շահար Բայր Ստեփաննոս Էրզնի 26ա

Շահար Էղր. Յովհ. Ի 77ր

Շահար 16ր

— Հա. Յովհաննէս 77ր

Շահար Էղր. Մարտի Էրեւանի 28ա

Շահարի տա 7ր

Շահար 19ա

Սեկերեան (Ս.) 50ա, տա՛ս Յովհաննէս

Սեկերեան 56ր

Ստեփանի 77ր

Սեկ մզ. 3ա

Սեկայի կանոն 3ր

Սեկայի 35ա

Սեկայի 78ր

Սեկայի 8ա, 23ա—բ

Չափին 17ա

Չիւր 28ր

Չիւր մզ. 8ր

Չիւրի կոսակ 8ր

Պարսկայի Գ. 78ր

Պարսկ (Թաւաղի) Տրգայ վ. 33ա

Պարս Երզն Այլմանի 12ր

— տեղ Զարգարայի 78ր

Պարսի Զայր Գր. Գրգի 11ր

Պարսար Էղր. Պարտասարի 11ր

— Երզն Պարտասարի 11ա—բ

Պարտասար Երզնի, Երզն Թ. 4 Ձեռ. 11ա—բ

— Երզն 17ա

— Երզն 23ր

— Երզն 64ր

Պարսարի 23ր, 41ր

Պարսի 41ա

Պարս Զայր Ստեփաննոս Գրգի 29ր

Պարսեան Գրգ. 46ա

Պարտասարի վանք 16ր

Պարս (վարք) 21ր

Պարս Երզն Երզնի (վարք) 22ա

— Լամարայի 21ր

— Երզն 29ր

— ԲՆԻ. 27ր

Պարսեան (վարք) 21ր

Պարս 78ր

— Երզն 14ր

— (Ս.) Էրզնի 31ր

— Թիւրիկայի 59ր

Նախադր. Բովճանձեկ 12ր
— Կր. Նայր Նարայն 70ա—
— Նապարսկական 35ր
— Ժղտեկ 29ր—30ա
— Բճն. Նայր Սաթկնէս 76ր
— ստացող Թ. 36 Ջեւե. 58ր
— Ժրդ. աղջ. (1728) 17ա
— Ժրդ. (1767) 66ր
— տէր Թ. 32 Ջեւ. 52ա—
— Գ. թուր 60ա—
Պողկեղարզա (Ս.) 48ա
Պատմութի որ Ժղպ 71ա—
— որդի Սիբուսանի 3ա—
Պաշտպան Թղ. 61ա
Պրոքտորն բանավէր 54ա—
Պրովզ 68ա
Պրուսա 37ր, 39ր, 44ր
Պրուս Աղէբանդեղ (Ժարդ.) 22ա
— Առաքեալ, ճեկե. Թղթոյ Թ. 20, 35ա—36ր
— Գրեթ Թ. 29 Ջեւե. 47ա—49ր
— Լորդ Զաքարեա Ղալիֆայի 78ր
— Թոս. Բովճանձեկ 12ր
— Ժղտեկ 29ր—30ա
— Նայր Բովճանձեկ 77ր
— Ժրդ. Ժանեղի (Տէրէ Ժանթ) 37ր, 38ա, 39ր,
44ր, 52ր
— Ժրդ. Նոր. Թաղէտ Լոյ. Թ. (1808) 37ր
— Բճն. 5ր

Զուհար դուստր Տիկունի 19ա

ԻԷՔԷՆՈՒ 47ր., 48ա
Ի(Ի)ՍՈՍՈՒԿԷՆ ԳՐԻԶ Գ. ՏԱՔԷԼԱՊԵՆԵՅ ԺԱՐԱԳՐՔԻ
Թ. 8, 17ա—18ա
ԻՆՔԷՆ (ԿՈՍՏԷ) 3ր
ԻՍՈՍՈՒԿԷՆ ԵՐՐ. ԻՆՔԷՆԷԼԻՔԻ 76ր

Սարգսյան 27ր
Սահակ Կրկյ Սա—
— (Ս.) Պարբեւ 5ր
Սահայ 12ր
Սարգսյան իգէն. Ի. Է. Լամբրոսեայ Թ. 33 Ձև.
52—
— Ի. Վարդանյան Թ. 32 Ձև. 52—53ր
Սահայ 12ր
Սամուէլ արեղայ ի ասույցէ 14ր
Սամու. Էդր. Խլատուրի 74ր
Սասա 27ր

— ասցր Թովհաննէս զրէի 9ր
 Սարգիս արեկաց զրէի Թ. 7 Զեռ. 15ա, 16ր
 — աշակէրս Սարգիսաց զրգ.ի 45ա, 46ա
 — Ռբէկէդ. 12ր, 24ր, 26ր (յԼԺբոս)
 — Էղբ². Թովհաննիս 77ր
 — Էղբ. Կր. զրէի Թ. 16 Զեռ.ի 33ր
 — Էրէջ, զրէի Թ. 7 Զեռ.ի 16ր

— ընկեր Գր. Կապույտովիցուց 18ր
 — Բյուրակի 29ր—30ա
 — Կոյր Թանուշի 17ա
 — Կոյր Թով. Ընդերի 16ր
 — Շնորհալի, Սեփե. Կոթմ. Թղթուց, 6ա—7ր, 54ր
 — աղբորուց 11ր
 — (Ս.) Վանք 38ա, 42ր, 46ր
 — աճբ, որդի Զաքարիայի 11ր, 78ր
 — քճե. 7ր, 29ր
 Սարկուսայ վրդ. 45ա, 46ա
 Սենուկ 28ր
 Սերափն. գրիչ Թ. 11 Զեռ. ի 27ա—բ
 Սկուպուրի 44ա
 Սկիճ սղասուոր 74ր
 Սկիճիբի Մուսնիցի 32ր
 Սիճկն անադատական (վարք.) 22ա
 — Էրեց 9ր
 — Կոթմ. Էփճի. Քարդղեբք 44ա, 60ա—բ, 46ր, 67ա
 — Կապու 11ր
 — որդի աճբ Թովորի 52ա
 — Զուլպայի (Զուլպանութի) 63ր
 — Սի.Նակեկայ (վարք.) 22ա
 — վրդ. 52ր
 — Բայի 74ր
 — քճե. Կար. Կր. գրչի Թ. 16 Զեռ. ի 33ր
 Սիսն (Ս.) Էրեց. 28ր
 — Էրեց 10ա
 Սիւ 11ր, 31ա, 72ր, 73ր
 Սիրտանն առաջուր Թ. 3 Զեռ. ի 9ա—10ր
 Սիրուայ զեռի Պովճաննէրի 77ր
 Սիրաբայ սղաս Սիւսնայ գիրք 2բ, 47ր
 Սիւնիք 67ր
 Սկրդիկ (պսակուոր) 35ա
 Սկի.Թաղիք 55ր
 Սնան Փուլսի 27ր
 Սոյոմոն Կիբք Սահկայ 1ա, 94ր, Էրզ Երզնց 1ա, Թ. 21 Է. Թ. 34 Զեռ. 36ա, 37ր, 53ա, 54ր, 63ա—
 63բ, Իմատութեան 1ա, Էնկէսբանայ 2բ
 Սոսթենէկ գրիչ Թ. 48 Զեռ. ի 74ա—78ր
 — որդի Մարադիճի 6ր
 Սոսիկատար 48ա
 Սուլպայան սուլթան (1555) 30ր
 Սոֆի(ք) 55ա
 Սովսեփա Կ. 3ա
 Նկասն 11ր, 13ր
 Նովիան(ա) 55ր
 Նովիանու, որ Թ. 16 Զեռ. ի Համարաբարուոր կր գրէ, 33բ
 — (Ս.) Էրեց. 26ր
 — կր. Տուկեցի 7ր
 — աղբուց. առթ. Կէսարից (64ր
 — Կպ. (1348) 77ա—բ
 — Կպ. Հարաբրդի 26ր
 — Կպ. Մուլայ 3ա
 — (Ս.) Սիւնից 15ր
 — Կպ. Սիւնից, խորց Գեղեղիկի մէկնութեան 37ա
 — Կաթմ. (գրեղեղ) 57ա—բ

Ստեփանոս Հայրապետ (1484) 14ա

— քան. (1331) 33ր

— Պրեկար գրչի Թ. 16 Ձև-ի 33ր

— Էրեց գրչի Թ. 10 Ձև-ի 25ա—26ր, 26ա—բ

Ստամպուլ 12ր

Ստաթեի վանք 67ր

Սրապետի ձեռ. (վարք) 21ր

Սրապետի Ուսուցիչի 22ր—24ր, 25ա—ր

Եթանդար սրդի Եսապէի 78ա

Սթանդար սրդի Մուսաբէի 75ր

Վահրամ Հայր. Գր. գրչի Թ. 16 Ձև-ի 33ր

— վրդ. քաղաք 67ր

Վաղարշապատ 7ր

Վանական վրդ. ժեկն. Երայ Թ. 17 Ձև-ի 33ա—34ր

Վասուս 7ա

Վասիլ ք. սրկ. 27ա—ր

Վասիլ Քաշնոյն իշխան 72ա

Վարդան գրչի 78ր

— Էղր. Ստեփեանի 76ր

— թա Յակոբայ 52ա

— արդի Ստեփեանի 76ա

— վարդապետ, ժեկն. Արարածոց 28ա—29ա, 33ր,

37ր, 48ր, 52ա, 53ա—ր, 54ր, 62ա—ր

Վարդ Էղր. Մերստանի 9ա—ր, 16ր

Վարդապետի կանոն 4ա

Վեհեմիկ 19ր

Վիքր 19ր

Վլիթանիս (Վրթանէ՞ս) սրդի Իշխանի 76ա

Վեհեմիկ 19ր

Տաթևի վանք 46ա

Տանուի կ. Միրստանի 9ր

Տանուիս գուսար Գր. ի 9ր

Տաղարադը 74ր, 77ա

Տաղարկենց կամ Տաղարկենց 73ր

Տարեկիրք տե՛ս Ճաշոց

Տարսն 41ա, 63ր

Տանիկ քանի Ուսուցիչի 77ր

Տա՛վյաթի Տայր Միրստանի 9ա

— (այլ) 9ր

Տեղեւ, Հայր Սահակ Էրեցի 9ր

Տէրկ վանք 37ր, 39ր, 44ա

Տիգրանակերտ 24ր, 45ա, 60ր

Տիլան 19ա

Տիկոյն վանք 25ր, 26ր

Տիմանթ 4ա

Տիմոթէոս աշկ. Պաղոսի 36ր, 47ա—ր

Տիմոթէոս Մ. աշկ. 43ր

Տիսուս աշկ. Պաղոսի (ժեկն. թղթ.) 36ր

Տիւրմայր քայր Յովհաննէսի 77ր

Տիւրմայր վրդ. (քարզեհեր) 67ր, 77ր

Տիւրքուս, ան Մա—ր

Տիւրսի կին Յակոբ խնայի 55ա

Տիւրսի — Շահանդուխտ, կին Գրիգոր գրչի 31ր

Տուկլիթ (գրբ) 2ր

Տարս 56ա

Տարայ 28ր

Յուլիէ ամանաւք Սա

Տարայ (պարսն) 77ա—ր

Տամարգոյ գեղապալար 31ր

Տրդատ Էղր. Սալուստի 74ր

Տարս 41ա

Փաշա գրքանթ Ձաքարխայի 78ր

Փաշա կին Մերիճանի 12ր

Փաշախանէն քայր Մերիճ Էրեմիսեանի 28ա—ր

Փառսիսուս 7ր

Փիլիճանի (ժեկն. թղթ.) 36ր

Փիլիպպիէ (ժեկն. թղթ.) 36ա

Փիլիքսիսեանի Էղր. ի թուղթ 20ր

Փիլիս 48ա—ր

Փիլիպպոս Կաթ. Էջմ. (1634) 17ր, 18ր

Քաշիբերունեաց գու. 63ա

Քաշիկոց 71ր, 72ա

Քաջնեց տե՛ս Վասիլ

Քասանիկ Ս. Էրեց. ի Հայկոյ 50ա

Քասազար 25ր

Քարամ սրդի Իշխանի 76ա

Քիճիս գուսար Մանուկի 14ր

Քիճիս սրդի Ջեմալէի 9ր

Քեար 78ր

Գրիսուս (սղր ի վերայ խաչկութեան) 10ր

Ողաւթիս կամ Աւիւսեանիս (Փրա) 4ա, 5ա—ր

Օճան Հիւսնոց կանոն 4ա

Օշիկ թղ. (1308—1320) 31ա, 33ր, 71

Օճան Մահմադ սուլթան 19ա

Օճանիք 41ր, 42ր

Փոսնդ կամ Փրանդ կամ Փրէկ կամ Փրանդ,

19ար, 40ր, 43ա, 56ր

Փրանդիս (սան՝ սուրբ) Էրեկեցի 5ա

